

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EYTEPE-YL-2014-0005**

+

HAZIRLAYAN

Nur KÖSE

TEZ DANIŞMANI

Yrd. Doç. Dr. Pınar YENGİN SARPKAYA

AYDIN-2014

T.C.

**ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EYTEPE-YL-2014-0005**

**ACARLAR BELDESİNDE OKUL TERKLERİ VE
DEVAMSIZLIK SORUNU**

HAZIRLAYAN

Nur KÖSE

TEZ DANIŞMANI

Yrd. Doç. Dr. Pınar YENGİN SARP KAYA

AYDIN-2014

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Programı öğrencisi Nur KÖSE tarafından hazırlanan “**Acarlar Beldesinde Okul Terkleri ve Devamsızlık Sorunu**” başlıklı tez, 03.07.2014 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı ve Soyadı :

Prof. Dr. Ruhi SARP KAYA

Doç. Dr. Türkay Nuri TOK

Yrd. Doç. Dr. Pınar YENGİN SARP KAYA

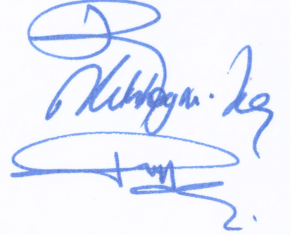
Kurumu :

ADÜ/Eğitim Fakültesi

PAÜ/Eğitim Fakültesi

ADÜ/Eğitim Fakültesi

İmzası:

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu yüksek lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulununsayılı kararıyla tarihinde onaylanmıştır.

Unvanı, Adı Soyadı
Enstitü Müdürü

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Adı Soyadı : Nur KÖSE

YAZAR: Nur KÖSE

BAŞLIK: Acarlar Beldesinde Okul Terkleri ve Devamsızlık Sorunu

ÖZET

Bu araştırma, Acarlar Beldesinde okul terkleri ve devamsızlık sorunlarına yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin nasıl yaklaştıklarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Katılımcıların gözüyle devamsızlığın öğrenciye etkileri, devamsızlığın nedenleri, devamsızlık durumunda yapılanlar ve katılımcıların önerileri saptanmıştır.

Araştırma var olan durumu saptamada derinlemesine bulgulara ulaşmak için, nitel durum desenine göre biçimlendirilmiştir. Üzerinde çalışılan durum, Acarlar'daki okul terkleri ve devamsızlığıdır. Araştırma verilerini elde etmek için yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma, Aydın ili İncirliova ilçesinin Acarlar Beldesinde bulunan üç ilköğretim okulundaki yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerle gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu, 7 yönetici, 9 öğretmen, 5 öğrenci ve 6 veliden oluşmaktadır. Görüşmelerden elde edilen bulgular NVivo 7 nitel veri çözümleme programıyla betimsel analiz ve içerik analiziyle çözümlenmiştir.

Araştırmanın başlıca sonuçları aşağıda verilmiştir:

- Devamsız öğrencilerin kişisel özellikleri, akademik olarak başarısız, özgüven eksikliği olan, amaçsız, ilgiye muhtaç ve okulu sevmeyen; ailevi özellikleri de, ilgisiz aile, parçalanmış aile ve maddi durumu kötü ailedir.
- Devamsızlığın kişisel nedenleri: okulu sevmeme, amaçsızlık, özgüven eksikliği; ailevi nedenleri: okula önem vermeme, küçük yaşta evlenme, mevsimlik işçi, bir işte çalıştırma, kardeşlerine baktırma; çevresel nedenleri: akran etkisi, internet bilardodur.
- Katılımcıların önerilerinden bazıları: okulun cazip olması, yatılı okul olması, kardeş bakımı için kreş olması, okula göndermeyen veliye ceza olması, maddi destek ve kurumsal işbirliğinin olmasıdır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Acarlar, devamsızlık, okul terki, erken evlilik

AUTHOR: Nur KÖSE

TITLE: Dropout and Truancy Problems in Acarlar District

ABSTRACT

This study was conducted with the purpose of determining how administrators, teachers, students and parents approach towards dropout and truancy in Acarlar District. In addition, the effects of truancy on students, the reasons of truancy, what would be done in case of truancy and suggestions of applicants were detected.

In the study, qualitative research method was used in order to reach the intense data that establish the present state. Observation and interview techniques of qualitative research method was chosen. This study was done with administrators, teachers, students and parents in 3 primary schools in Acarlar District, İncirliova County, Aydın Province. It was made up of 7 administrators, 9 teachers, 5 students and 6 parents in total. The data taken from interviews were sorted out with content analysis and descriptive analysis in Nvivo 7 program.

Hereby the results of the study:

- The personal characteristics of truants are having academic failure, lack of self confidency, being aimless, being dependent on attention and not loving school. The family characteristics are indifferent family, divorced family and low-incomed family.
- Personal reasons for truancy: Dislike school, aimlessness, lack of self confidency; Reasons about family: not giving importance to school, early marriage, seasonal labour, working, taking after siblings; Enviromental reasons: peer effect, internet and pool games.
- Some suggestions of applicants: increasing the attraction of school, establishing board schools, nursery schools for younger siblings, fees for parents who do not let their children go to school, financial support and institutional cooperation.

KEY WORDS: Acarlar, Truancy, Dropout, Early Marriage

ÖNSÖZ

Finans sermayesinin, rekabetin, sorumsuzca tüketimin arttığı, ulaşım-iletişim-bilişim teknolojilerindeki gelişimin hızla ilerlediği bir dünyada, gelişmelere ayak uydurabilmek, maddi ve manevi doyuma ulaşabilmek, dünyaya daha geniş pencereden bakabilmek ve analitik düşünüp fikirler üretebilmek ancak eğitimle mümkündür. Dolayısıyla bireylerin temel yeterliklere sahip olması, bilgiye ulaşabilmesi, bilgiyi kullanabilmesi, sağlıklı toplumsal ilişkiler kurabilmesi ve iyi bir kariyer elde edebilmesi için eğitim çağımızın en önemli ihtiyaçlarıdır.

Zorunlu eğitim çağındaki öğrencilerin okulu terk etmeleri ve devamsızlık yapmaları, Türkiye’de halen yaygın bir sorun durumundadır. Bu sorun bireysel açıdan zorunlu eğitimi dahi tamamlayamamış bireylerin, yaşamlarının daha sonraki evrelerinde eğitimden daha az yararlanma fırsatına sahip olmaları, tarihini ve kültürünü gerektiği gibi aktaramamaları, sorgulamadan her bilgiyi kabullenmeleri, kendini gerçekleştirme olanaklarının sınırlılığı, dolayısıyla yaşam boyu yoksunluk ve yoksulluk anlamına gelmektedir.

Bu araştırmayla yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerinden elde edilen verilerle “Acarlar Beldesinde okul terkleri ve devamsızlık sorunları” araştırılmıştır.

Gerek araştırmanın tamamlanmasında, gerekse lisansüstü eğitimim boyunca katkısı olan, hiçbir zaman ilgisini, akademik bilgisini, desteğini, zamanını esirgemeyen, her umutsuzluğa düştüğümde beni yüreklendiren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Pınar YENGİN SARP KAYA’ya, eğitimim boyunca görüş, düşünce ve bilgilerinden yararlandığım, araştırmaya öneri sunan ve katkı sağlayan sayın hocam Prof. Dr. Ruhi SARP KAYA’ya, tezim ile ilgili görüş ve önerilerini belirten, desteklerini esirgemeyen sayın Yrd. Doç. Dr. Ayşe ELİTOK KESİCİ’ye, Yrd. Doç. Dr. Nermin ÖNER KORUKLU’ya, Öğr. Gör. Sadi YILMAZ’a, onca yoğunluklarının arasında desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen, araştırmanın projelendirmesinden, takibine kadar her ayrıntıyla ilgilenen sevgili arkadaşlarım Arş. Gör. Tahir YILMAZ ve Arş. Gör. Burcu ALTUN’a, tüm Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilimsel Araştırma Merkezi çalışanlarına, araştırmanın verilerinin toplanmasında yardımcı olan okul yöneticilerine, çalışmaya katılan öğretmen, öğrenci ve velilere teşekkürü borç bilirim.

Tezin hazırlanması süresince maddi ve manevi olarak yanımda olan, benden akademik bilgisini ve ilgisini esirgemeyen, sabırla tezimi bitirmemi bekleyen benim için çok kıymetli eşim Yasin KÖSE’ye, yüksek lisans öğrenimimin tez aşamasında hayata merhaba diyen, ona

her baktığımda onunla geçirmem gereken zamanın daha kıymetli olduğunu gösterip, tezi bir an önce bitirmemi hatırlatan ve hatta sağlayan biricik kızım İrem KÖSE'ye, ben araştırma yaparken kızıma bakan ve beni aratmayan manevi destekçilerim annem ve babama, araştırmanın verilerini düzenlemede çok emeği olan sevgili kardeşim Mehmet KİREMİTÇİOĞLU'na, tez tecrübesini ve yardımlarını esirgemeyen sevgili arkadaşım Tuğçe AKBAL'a ve tezin başından sonuna kadar yanımda olup beni destekleyen en az benim kadar tezin bitimini bekleyen değerli dostlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Aydın-2014

Nur KÖSE

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
TABLolar LİSTESİ	ix
MODELLER LİSTESİ	xii
EKLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ	xiv
GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU	3
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	4
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	5
1.4. SINIRLILIKLAR	6
1.5. SAYILTILAR	6
1.6. TANIMLAR	6
BÖLÜM I	9
KONUyla İLGİLİ KURAMSAL TEMEL	9
2. 1. EĞİTİM NEDİR?	9
2.2. EĞİTİMİN YASAL TEMELLERİ	10
2.2.1. Eğitim Hakkı İle İlgili Ulusal Düzenlemeler.....	11
2.2.1.1. 1924 Anayasasında Eğitim Hakkı	11
2.2.1.2. 1961 Anayasasında Eğitim Hakkı	11
2.2.1.3. 1982 Anayasasında Eğitim Hakkı.....	12
2.2.1.4. 1739 Sayılı Milli Eğitim Kanunu	12
2.2.1.5. 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu	13
2.2.2. Uluslararası Belge ve Normlarda Eğitim Hakkı.....	14

2.2.2.1. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi	16
2.2.2.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	16
2.2.2.3. Çocuk Hakları Bildirgesi	17
2.2.2.4. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi.....	17
2.2.2.5. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.....	18
2.2.2.6. Herkes İçin Eğitim Ulusal Hedefler ve Dekar Eylem Formu.....	19
2.2.2.7. Dördüncü Dünya Konferansı	21
2.2.2.8. Binyıllık Kalkınma Hedefleri.....	22
2.3.3.9. Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi.....	22
2.3. EĞİTİM-OKUL İLİŞKİSİ.....	23
2.3.1. Eğitime Duyulan İhtiyaç	23
2.3.2. Eğitimin Amaçları.....	25
2.3.3. Okul ve Fonksiyonları	26
2.3.3.1. Eğitimin Açık İşlevleri	26
2.3.3.2. Eğitimin Gizil İşlevleri.....	31
2.3.4. Eğitimde Fırsat ve Olanak Eşitliği.....	32
2.3.5. Eğitimde Fırsat ve Olanak Eşitliğini Engelleyen Nedenler.....	33
2.3.5.1. Ekonomik Sebepler	33
2.3.5.2. Toplumsal Sebepler.....	39
2.4. DEVAMSIZLIK.....	43
2.4.1. Devamsızlık ve Okul Terki Nedir?.....	43
2.4.2. Devamsızlığın Nedenleri.....	45
2.4.3. Devamsızlık Yapma Riski Bulunan Çocuklar.....	50
2.4.4. Devamsızlığın Etkileri.....	52
2.4.4.1. Devamsızlığın, Devamsız Öğrenci Üzerine Etkisi.....	52
2.4.4.2. Devamsızlığın, Diğer Öğrenciler Üzerine Etkisi	53
2.4.4.3. Devamsızlığın, Personel Üzerine Etkisi.....	53
2.4.4.4. Devamsızlığın, Tüm Okul Üzerine Etkisi	53
2.4.5. Devamsızlığın Ekonomik Boyutu.....	53
2.4.6. Türkiye' de Devamsızlıkla İlgili Yasal Durum.....	54
2.4.7. Türkiye' de Devamsızlıkla İlgili Uygulama	56
2.4.8. Devamsızlıkla İlgili Veriler(Aydın İli Örneği).....	58
2.4.9. Devamsızlıkla Suç İşleme Arasındaki İlişki.....	61
2.4.10. Devamsızlıkla Mücadelede Uygulanan Politikalar	63

2.4.11. Devamsızlığın Önlenmesine Yönelik Uygulamalar.....	66
BÖLÜM II.....	70
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	70
3.1. ACARLAR BELDESİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	70
3.2. YURTIÇİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	71
3.3. YURTDIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR	78
BÖLÜM III	83
YÖNTEM.....	84
4.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	84
4.2. ÇALIŞMA GRUBU.....	85
4.3. VERİ TOPLAMA ARACI	87
4.4. VERİLERİN TOPLANMASI	87
4.5. VERİLERİN ANALİZİ	88
4.6. VERİLERİN YORUMLANMASI.....	90
BÖLÜM IV	91
BULGULAR VE YORUM	91
5.1. "İYİ BİR ÖĞRENCİ NASIL OLMALI?" SORUSUNA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	91
5.2. "ACARLAR BELDESİNDE DEVAMSIZ ÖĞRENCİLERİN ÖZELLİKLERİ NELERDİR? SORUSUNA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR	93
5.2.1. "Acarlar Beldesinde Devamsız Öğrencilerin Kişisel Özellikleri Nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	93
5.2.2. "Acarlar Beldesinde Devamsız Öğrencilerin Ailevi Özellikleri Nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar	95

5.3. "ACARLAR BELDESİNDE DEVAMSIZLIĞIN ÖĞRENCİYE ETKİLERİ NELERDİR? SORUSUNA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR	98
5.4. "ACARLAR BELDESİNDE DEVAMSIZLIK NEDENLERİ NELERDİR? SORUSUNA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	101
5.4.1. "Acarlar Beldesinde Devamsızlığın Kişisel Nedenleri Nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	103
5.4.2. "Acarlar Beldesinde Devamsızlığın Ailevi Nedenleri Nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	104
5.4.3. "Acarlar Beldesinde Devamsızlığın Okul Kaynaklı Nedenleri Nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar	108
5.4.4. "Acarlar Beldesinde Devamsızlığın Çevresel Nedenleri Nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	110
5.5. "ACARLAR BELDESİNDE DEVAMSIZLIK KONUSUNDA YAPILANLAR NELERDİR?" SORUSUNA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR	112
5.6. "ACARLAR BELDESİNDE DEVAMSIZLIK KONUSUNDA ÖNERİLER NELERDİR?" SORUSUNA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR	121
BÖLÜM V	136
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	136
6.1. SONUÇ.....	136
6.2. ÖNERİLER.....	138
6.2.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler	138
6.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler	140
KAYNAKÇA	141
EKLER.....	152
ÖZGEÇMİŞ.....	153

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO ADI	SAYFA NO
Tablo 2.1. H. Fend’ e Göre Okulun Toplumsal Görevleri.....	30
Tablo 2.2. Eğitim Gelir Seviyesi İlişkisi.....	33
Tablo 2.3. 2006 Yılı Öğrenci Başına Düşen Yıllık Eğitim Maliyetlerinin Toplam Tutarı (ABD Doları).....	34
Tablo 2.4. Kent ve Kır Nüfusunun Tamamladığı veya Devam Ettiği Eğitim Düzeyi.....	35
Tablo 2.5. Türkiye’de Eğitim Durumuna Göre Yoksulluk Oranı (%).....	36
Tablo 2.6. İlköğretimde Bölgeler Arası Okullaşma Oranları.....	37
Tablo 2.7. Kadınların Sahip Oldukları Çocuk Sayısının Belirleyenleri.....	38
Tablo 2.8. Öğretim Yılı ve Eğitim Düzeyine Göre Okullaşma Oranları.....	40
Tablo 2.9. 2012-2013 Öğretim Yılı Aydın İli İlköğretim Okulları (Mart) Devam-Devamsızlık Tablosu.....	59
Tablo 2.10. 2012-2013 Öğretim Yılı İncirliova İlçesi (Mart) Devam-Devamsızlık Tablosu.....	60
Tablo 2.11. 2012-2013 Öğretim Yılı İncirliova İlçesi Acarlar Beldesi (Mart) Devam-Devamsızlık Tablosu.....	60
Tablo 4.1. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	86
Tablo 5.1. “İyi Bir Öğrenci Nasıl Olmalı?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo.....	92
Tablo 5.2. “Acarlar Beldesinde Devamsız Öğrencilerin Kişisel Özellikleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo.....	94

Tablo 5.3. “Acarlar Beldesinde Devamsız Öğrencilerin Ailevi Özellikleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo.....	96
Tablo 5.4. “Acarlar Beldesinde Devamsızlığın Öğrenciye Etkileri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo.....	99
Tablo 5.5. “Acarlar Beldesinde Devamsızlığın Kişisel Nedenleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo.....	103
Tablo 5.6. “Acarlar Beldesinde Devamsızlığın Ailevi Nedenleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo.....	105
Tablo 5.7. “Acarlar Beldesinde Devamsızlığın Okul Kaynaklı Nedenleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo.....	108
Tablo 5.8. “Acarlar Beldesinde Devamsızlığın Çevresel Nedenleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo.....	110
Tablo 5.9. “Acarlar Beldesinde Sık Sık Devamsızlık Yapana Yapılanlar Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo.....	113
Tablo 5.10. “Acarlar Beldesinde Sürekli Devamsızlık Yapana Yapılanlar Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo.....	116
Tablo 5.11. “Acarlar Beldesinde Sık Sık Devamsızlık Yapan Öğrenciler İçin Ölçme Değerlendirme Nasıl Yapılmaktadır?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo.....	118

Tablo 5.12. “Acarlar Beldesinde Sürekli Devamsızlık Yapan Öğrenciler İçin Ölçme Değerlendirme Nasıl Yapılmaktadır?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo.....119

Tablo 5.13. “Acarlar Beldesinde Devamsızlık Konusunda Öneriler Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo.....124

MODELLER LİSTESİ

MODEL ADI	SAYFA NO
Model 5.1. Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “İyi Bir Öğrenci Nasıl Olmalı?” Sorusuna İlişki.....	91
Model 5.2. Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesinde Devamsız Öğrencilerin Kişisel Özellikleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri.....	94
Model 5.3. Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesinde Devamsız Öğrencilerin Ailevi Özellikleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri.....	96
Model 5.4. Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesinde Devamsızlığın Öğrenciye Etkileri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri.....	98
Model 5.5. Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesinde Devamsızlığın Nedenleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri	102
Model 5.6. Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesinde Sık Sık Devamsızlık Yapana Yapılanlar Nelerdir? Sorusuna İlişkin Görüşleri.....	113
Model 5.7. Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesinde Sürekli Devamsızlık Yapana Yapılanlar Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri.....	115
Model 5.8. Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesinde Sık Sık Devamsızlık Yapan Öğrenci İçin Ölçme Değerlendirme Nasıl Yapılmaktadır? Sorusuna İlişkin Görüşleri.....	117
Model 5.9. Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesinde Sürekli Devamsızlık Yapan Öğrenci İçin Ölçme Değerlendirme Nasıl Yapılmaktadır? Sorusuna İlişkin Görüşleri.....	119
Model 5.10. Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesinde Devamsızlık Konusunda Öneriler Nelerdir? Sorusuna İlişkin Görüşleri.....	122

EKLER

EK 1. OKUL TERKLERİ VE DEVAMSIZLIK KONUSUNDA ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİ GÖRÜŞME FORMU.....154

EK 2. OKUL TERKLERİ VE DEVAMSIZLIK KONUSUNDA VELİ VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU.....155

KISALTMALAR ve SİMGELER LİSTESİ

ADEY: Aşamalı Devamsızlık Yönetimi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

İKY: İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

İÖO: İlköğretim Okulu

FSM: Fatih Sultan Mehmet

GİRİŞ

Acarlar, Aydın-İzmir karayolunun Kazakkahve ile İkizdere Köprüsü arasında kalan parçanın tam güneyine düşen bir ova beldesidir. Beldenin kuzeyi Aydın-İzmir asfaltı, güneyi Menderes Ovası ve Menderes Irmağı yatağı, batısı İkizdere Çayı yatağıyla çevrilidir. Belde kuzeydoğudan Aydın ve kuzeybatıdan İncirliova ilçesiyle komşudur. Acarlar; İncirliova ilçesine 3 km, Aydın'a 12 km uzaklıktadır. Yapılan araştırmalarda yazılı herhangi bir kaynağa rastlanmasa da Acarlar'da genel kanı; kendilerine Abdal dendiği, atalarının Adana yöresinden gelen göçebe Abdal aşireti olduğu ve bunlardan 25-30 kadar ailenin, çadırlarını İncirliova'ya bağlı Yazıdere (Küçükkürtler) Köyü'nün güneyinde ve İkizdere Çayı'nın kıyısına kurdukları yönündedir (www.acarlar.bel.tr).

Pazarcılık mesleği Acarlar'daki sosyal yaşama neredeyse bütünüyle damgasını vurmaktadır. Pazarcılıkla uğraşan aileler genellikle kadınlı erkekli, çoluk çocuk kendi evlerinin önünde pazara gidecek tarım ürünlerini hazırlamakla meşgul olurlar. Ev, onlar için hem ailenin yaşamını sürdürdüğü bir barınak hem de depo/ambar işlevini görmektedir (goc.bilgi.edu.tr/documents/acarlar.doc).

Acarlar'daki bu sosyo-kültürel durum çocukların da eğitimini etkilemekte, çocuklar iş ve okul arasında bölünmekte, eğitim süreçlerinden uzaklaşmaktadır. Meydana gelen devamsızlıklar, çocuğun sadece akademik olarak başarısız olmasına değil aynı zamanda eğitimin işlevlerinin de yerine getirilememesine neden olmaktadır. Halbuki iletişim ve bilgi teknolojilerinde meydana gelen hızlı değişim süreci toplumların yapısını ve işleyişini derinden etkilemektedir. Yirmi birinci yüzyılda toplumların gelişim seviyesi, meydana gelen değişim sürecine uyum sağlayabilme düzeylerine göre belirlenmekte, toplumu oluşturan bireylerin gereksinimlerini karşılamak amacıyla oluşturulan toplumsal kurumların rolleri, hızlı değişim sürecinde yeniden şekillenmektedir. Bu durum, toplumsal yapının merkezinde yer alan eğitim kurumunun, hızlı değişim sürecine toplumu uyarlayabilme sorumluluğunu her geçen gün artırmaktadır.

Eğitim diğer sosyal kurumlar gibi geleneksel açıdan, toplumu oluşturan bireyler arasında kültürel yönden ortaklıkları sağlamak amacına dönük sosyal bir kurum olarak görülür. Bu açıdan eğitim, yaygın olarak toplumsal sistemin bir alt sistemi olarak ele alınıp çözümlenir. Sosyal kurumların, bireylerin hayatta karşılaşacakları ortak sorunları

çözmede ortak çözüm biçimini göstermesi, böylece davranışlarda bir benzerlik ve ortaklık sağlaması beklenir. Hemen her ülkede zorunlu eğitim, sosyal bir kurum ve hizmet alanı, devlet tarafından sunulan bir kamu hizmeti olarak görülür. Bunun önemli bir nedeni, eğitimin, onu alan bireyler dışında birtakım sosyal dışsallıklarının da olmasıdır. Günümüzde eğitim, bir toplumun sosyal, politik, ekonomik yönlerden gelişmiş ve kalkınmış bir ülke olabilmesinin temel etmenlerinden biri olarak görülmektedir (Şişman, 2011).

Çağdaş bilimsel anlayışa göre eğitim; bireyin bedensel, duygusal, düşünsel ve sosyal yeteneklerinin kendisi ve toplumu için en uygun şekilde gelişmesi oluşumudur. Kısaca bireyin her yönüyle bir bütün olarak kendisi ve toplumu için en uygun düzeyde geliştirilmesi sürecidir (Yeşilyaprak, 2003). Tanilli'ye (2009) göre eğitim ise eski kuşakların kendi tıpkı benzerlerini üretmek için giriştikleri çabaların tümüdür.

Toplumların sahip oldukları kültürel birikimin gelecek kuşaklara aktarılması, toplumca istenen davranışların bireye kendi yaşantısı yolu ile kazandırılması, bireyleri gelecekte toplum içerisinde oynayacakları rollere hazırlama ve geliştirerek gerçek yaşamlarında karşılaşılabilecekleri sorunlara daha geniş bakış açılarıyla çözüm getirebilme, eğitim kurumlarının gerçekleştirdikleri süreçler olarak ön plana çıkmaktadır. Eğitim kurumları, toplumu oluşturan bireylere sosyal düzeni koruma, sosyal değişmeye uyum sağlama, eleştirel düşünme, yaratıcılık ve bilimsel düşünme becerilerini kazandırmaktadır. Ancak bunun gerçekleşebilmesi için öğrencilerin eğitim kurumlarına devamlarının sağlanması, bunun için de devamsızlık nedenlerinin belirlenerek gerekli önlemlerin alınması zorunludur.

Tezin bu bölümünde problem durumu, sayıltılar, varsayımlar üzerinde durulmuştur. Kuramsal temel başlığı altında ikinci bölümde eğitim-eğitim hakkı, eğitim-okul ilişkisi, devamsızlık, Türkiye'de kız çocukların eğitimi ve önemi, Acarlar konularına yer verilmiştir. Konu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar, üçüncü bölümde ele alınmıştır. Dördüncü bölümde, araştırmanın evreni, araştırma modeli, veri toplama aracı, veri analiz aşamaları tanıtılmıştır. Verilerden elde edilen bulgular ve bulgulara dair yorumlar beşinci bölümde ele alınmış, bulguların sonucunda elde edilen sonuçlar ve öneriler altıncı bölümde verilmiştir.

1.1. PROBLEM DURUMU

İnsan, eğitim sürecinden geçmese bile kendi kendini yetiştirme olanağı bulabilir ancak tam olarak yeteneklerini geliştiremez. Bu yüzden, bir insanın ailesini geçindirecek bir iş sahibi olması, başkaları ile iyi ilişkiler kurması, ailesinin ve toplumun kendinden beklentilerini yerine getirebilmesi için en azından temel eğitim düzeyinde bir süreçten geçmesi gereklidir. Toplum içinde saygın, statü sahibi bir birey olabilmek, kendinden sonra gelecek insanlara kalıcı birtakım eserler bırakabilmek kısacası daha ileri düzeyde bir yaşam ise eğitimin daha ileri düzeylerde devam etmesi ile mümkündür. Bunun sağlanabilmesi için öncelikle temel eğitim kademesinin tamamlanması gerekmektedir (Pehlivan, 2006).

Okumak, okula gitmek ve eğitim almak; çocuğun en temel ve anayasal hakkıdır. Okulun ise eğitimdeki yeri ve önemi büyüktür. Çünkü çocukların yaşamı, yaşamın amacı, yaşamsal olayları öğrendikleri; sezgilerini, düşüncelerini, duygularını, değerlerini, inançlarını, yüreklerini büyüttükleri ve oyun oynadıkları; oyun ile yaşamın sınırlarına ulaştıkları yer okuldur.

Anayasanın 42. maddesine göre “İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır”. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 4. maddesinde “Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz” denilmektedir. Her vatandaşın zorunlu eğitim hakkından yararlanması, eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması ve eğitime erişimdeki engellerin ortadan kaldırılması devletin temel görevlerindedir. Buna rağmen ülkemizdeki devamsızlık ve okul terki eğitim sistemimizin kanayan bir yarası durumundadır.

Devamsızlık ya da okul terkleri bir öğrencinin okula yönelik olumsuz duygularının bir belirtisi olmakla birlikte tek başına bir etmen değildir. Birçok etmenin birlikte ya da tek başına bulunması, öğrencinin okuldan uzaklaşmasına veya devamsızlık yapmasına neden olabilmektedir. Devamsızlık nedenleri öğrenciden, aileden, okuldan ya da toplumdan kaynaklanıyor olabilir.

Bu çalışmada kullanılan devamsızlık ifadesi, öğrencinin okul tarafından 27.08.2003 tarihli ve 25215 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nde belirtilen (Okula devam ederken, yangın, deprem, sel ve benzeri doğal

afet veya ana, baba, kardeş gibi yakınlarından birinin ağır hastalığı, ölümü gibi) nedenler dışında geçerli olarak kabul edilmeyen herhangi bir nedenden dolayı okula gelmemesi ya da derslere girmemesi olarak kullanılmıştır. İşte bu çalışmanın da Acarlar Beldesinde yapılmasının en önemli nedeni Acarlardaki öğrencilerin bu tanıma uyan ve çok göze çarpan devamsızlık yapmalarındır. Öğrencilerin okulların açıldığı eylül ayından kasım ayına, ikinci dönem de nisan ayından okullar kapanıncaya kadar yaptıkları bu aşırı devamsızlık çok dikkat çekmiş ve araştırmacı için bir sorun olarak görülmüştür. Bunun yanında yaşları büyüdükçe okuldan ayrılan öğrenciler ve erken evlilik problemi de sorunun derinlemesine araştırılması gerektiğini ortaya koymuştur.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Devamsızlık, eğitim hakkını sınırlayan hatta çocuğun okulu terk etmesine etki eden bir sürecin başlamasına neden olmaktadır. Zorunlu öğrenim çağındaki çocukların okula devamlarını sağlamak eğitimin paydaşı olan bütün kesimlerin ortak yükümlülüğüdür. Devamsızlığın ortadan kaldırılabilmesi, tüm paydaşların devamsızlık ve okul terkine ilişkin farkındalıklarının artırılması ve bu paydaşların devamsızlık nedenlerini gidermeye yönelik ortak girişim ve çabaları ile mümkün olabilir (Adey Uygulama Kılavuzu, 2011).

Bu çalışmada amaç, Acarlar Beldesindeki okul terkleri ve devamsızlık sorunlarına yönetici, öğretmen, veli ve öğrencilerin nasıl yaklaştıklarını ortaya çıkarmaktır.

Bu amaç doğrultusunda çalışmanın problem cümlesi aşağıdaki gibi belirlenmiştir: Aydın'ın Acarlar Beldesindeki yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli gözüyle okul terkleri ve devamsızlık sorunu nasıl görünmektedir?

Bu çalışmada belirlenen bu problem cümlesinden hareketle aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

- 1) İyi bir öğrenci nasıl olmalı?
- 2) Acarlar Beldesindeki devamsız öğrencilerin,
 - a) Kişisel özellikleri nelerdir?
 - b) Ailevi özellikleri nelerdir?
- 3) Acarlar Beldesinde devamsızlığın öğrenciye etkileri nelerdir?
- 4) Acarlar Beldesindeki devamsızlığın,
 - a) Kişisel nedenleri nelerdir?

- b) Ailevi nedenleri nelerdir?
 - c) Okul kaynaklı nedenleri nelerdir?
 - d) Çevresel nedenleri nelerdir?
- 5) Acarlar Beldesinde devamsızlık konusunda yapılanlar nelerdir?
- 6) Acarlar Beldesindeki devamsızlık konusunda katılımcıların sunduğu öneriler nelerdir?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Acarlar'da eğitimin seviyesini düşüren ve kaliteli bir eğitime engel teşkil eden pek çok faktör vardır. Çocukların 'devamsızlığı' bunların başında gelmektedir. Okullar açıldığında neredeyse bir ay, okulların tatile girmesine yaklaşık iki ay kala öğrenci devamsızlığından ders yapılmamaktadır. Bunların yanında özellikle erken evlilikten kaynaklanan okul terkleri, öğrencilerin zorunlu eğitimden yararlanmalarını engellemektedir.

Bu araştırma ile Acarlar'da ortaya çıkan devamsızlık ve okul terklerinin sadece nedenlerini değil, bu konulara yönetici, öğretmen, veli ve öğrencilerin nasıl yaklaştıklarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bunun yanında beldenin eğitimle ilgili asıl sorunu olan devamsızlık ve okul terkleri sorununa çözüm önerileri getirmek, sorunun farklı paydaşlarca nasıl görüldüğünü ortaya koymak, paydaşlar arasındaki görüş ortaklıklarını ve farklılıklarını saptamayı kolaylaştırabilecektir. Böylelikle, taraflarca benimsenebilecek çözüm önerileri geliştirilmesi konusunda bu araştırmanın katkıları olabilecektir.

Ayrıca konunun etraflıca araştırılıp çeşitli yönleriyle ortaya konması, çözüm üretecek ve işbirliği yapacak kurumların hem konuya dikkatlerini çekmek, hem de işbirliği yapmaları konusunda bir işlevinin olması umut edilmektedir.

Diğer yandan bu çalışmanın Acarlar Beldesinde eğitime ilişkin çalışma yapacak araştırmacılar için bir başlangıç araştırması olması ve çalışılacak noktaları göstermesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4. SINIRLILIKLAR

- Araştırma 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Aydın ili İncirliova ilçesinde bulunan Acarlar Beldesindeki ilköğretim okullarında görev yapan yöneticiler ve öğretmenler, bu okullara kayıtlı öğrenci ve öğrenci velileriyle sınırlıdır.
- Bu araştırma, çalışmaya katılanların “Okul Terkleri Devamsızlık Konusunda Öğretmen ve Öğrenci Görüşme Formu” ve “Okul Terkleri ve Devamsızlık Konusunda Veli ve Öğrenci Görüşme Formu”ndaki sorulara verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgularla sınırlıdır.

1.5. SAYILTILAR

Bu araştırmada aşağıdaki sayıtlıdan hareket edilmiştir:

- Araştırmaya katılan yöneticiler, öğretmenler, veliler ve öğrenciler araştırmada kullanılan ölçme aracını içtenlikle ve yansız olarak cevaplandırmışlardır.

1.6. TANIMLAR

ADEY (Aşamalı Devamsızlık Yönetimi): ADEY’in amacı ilköğretime kayıtlı kız erkek tüm çocukların okula düzenli devamlarını sağlamak ve okuldan diplomasız ayrılmalarını önlemek için belirlenen devamsızlık tanımlarına uygun bir şekilde okul devamsızlığının erken tanınmasını, değerlendirilmesini, bireyselleştirilmiş müdahalelerin yapılmasını sağlamak ve bu çocukların takibini yapmaktır (ADEY Uygulama Kılavuzu, 2011)

Okul Terki: Türkiye’de ise mevcut hukuki çerçevede ilköğretim okullarında okulu terk başlığı altında bir tanım bulunmamaktadır. Bunun nedeni Türkiye’de ilköğretimin zorunlu olmasıdır. Okulu terk yasal bir zorunluluğun yerine getirilmemesi anlamına gelmekte ve bu nedenle mevzuat içinde yer almamakta, bunun yerine okula devamsızlık tanımlanmaktadır. Ancak devamsızlık da okulla ilişkin kesilmesi için yasal bir neden olarak tanımlanmadığından, sürekli devamsız olan öğrenciler bile okulu terk etmiş olarak değerlendirilmemektedir.

Mevcut hukuki çerçeve içinde öğrencilerin hangi hallerde ilköğretim okulları ile ilişkisinin kesileceği de ayrıca belirtilmiştir. Buna göre yasal olarak ilköğretim okulları

ile ilişik kesme nedenleri; ölüm, sağlık nedeni ile okula devam edemez raporu alma ve zorunlu eğitim çağ yaşının dışında kalmadır (Gökşen ve Diğerleri, 2006).

Devamsızlık:

1) Ardışık Özürsüz Devamsızlık: İki gün üst üste özürsüz devamsızlık yapılması durumuna verilen addır. Genel nedenlere, mevsimlik tarım işçiliğine, okul reddine veya resen kayıtlı olmaya bağlı olabilir.

a. Genel Nedenlere Bağlı Ardışık Özürsüz Devamsızlık: İki gün üst üste özürsüz devamsızlık yapıldığında, devamsızlığın nedeni okul reddi, mevsimlik tarım işçiliği veya resen kayıtlı olma değilse “Genel Nedenlere Bağlı Ardışık Özürsüz Devamsızlık” adı verilir.

b. Mevsimlik Gezici ve Geçici Tarım İşçiliğine Bağlı Devamsızlık: İki gün üst üste özürsüz devamsızlığın nedeni mevsimlik işçilik ise bu duruma “Mevsimlik Gezici ve Geçici Tarım İşçiliğine Bağlı Özürsüz Devamsızlık” adı verilir.

c. Okul Korkusuna Bağlı Devamsızlık: İki gün üst üste özürsüz devamsızlığın nedeni çocuğun yaşadığı okul korkusundan kaynaklanıyorsa “Okul Korkusuna Bağlı Devamsızlık” adı verilir. Okul korkusu, çeşitli kaygılar nedeniyle çocuğun okula gitmeyi reddetmesi ya da bu konuda isteksiz görünmesi şeklinde ortaya çıkan durumdur.

d. Resen Kayıtlı Devamsızlık: Okula resen kayıtlı olan çocuğun okula iki gün üst üste özürsüz devam etmemesi durumuna “Resen Kayıtlı Devamsızlık” adı verilir.

2) Kesintili Özürsüz Devamsızlık: Son on beş (15) eğitim günü içinde üç gün kesintili özürsüz devamsızlık yapılması durumuna “Kesintili Özürsüz Devamsızlık” adı verilir.

3) Gün İçi Devamsızlık: Son on beş (15) eğitim günü içinde iki kez yarım gün özürsüz devamsızlık yapılmasına “Gün İçi Devamsızlık” adı verilir. Gün İçi Devamsızlık; geç kalma, derse devamsızlık ve dersten veya okuldan erken ayrılma şeklinde olabilir.

a. Geç Kalma: Çocuk haftada en az iki kez 1. ve 2. derslere düzenli veya düzensiz geç girse bu durum “Geç Kalma” kabul edilir.

b. Derse Devamsızlık: Aşağıdaki durumlar “Derse Devamsızlık” olarak kabul edilir.

* Çocuk yirmi (20) eğitim günü içerisinde her hangi bir derse o dersin haftalık ders saati kadar katılmazsa,

* Hafta içinde belirli derslere mazeret göstermeden katılmazsa (Örneğin, sadece matematik derslerine katılmama),

* Hafta içinde belirli ders saatlerindeki derslere mazeret göstermeden katılmazsa (Örneğin, 3. ve 4. derslere katılmama).

c. Dersten veya Okuldan Erken Ayrılma: Haftada en az iki kez herhangi bir dersten erken ayrılma veya son saatlere (5/6. Ders) katılmama “Dersten veya Okuldan Erken Ayrılma” olarak kabul edilir (ADEY Uygulama Kılavuzu, 2011).

4) Özürlü Devamsızlık: Okula devam ederken kaza, ölüm, doğal afet, yangın, gözüne alınma, tutuklanma ve kısa veya uzun süreli tedavi gerektiren hastalık gibi nedenlerden dolayı özrünü belgelendirerek okula devam edemeyen çocukların devamsızlık durumunu ifade eder.

Maskeli Özürlü Devamsızlık: Çocuğun devamsızlık nedenini gerçeğe aykırı şekilde belgelendirdiği ya da beyan ettiği durumu ifade eder.

Erken Evlilik: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Sosyal Araştırmalar Merkezinin, “Evlilik mi Evcilik mi?” başlıklı çalışmasında, uluslararası anlaşmalarda on sekiz yaşın altında yapılan her evliliğin erken evlilik; evlendirilen kız çocuklarını çocuk gelin ve bireyin ruhsal ve fiziksel gelişimini tamamlamadan yaptığı evlilikleri erken evlilik olarak tanımlanmaktadır (USAK raporları, 2011).

BÖLÜM I

KONUyla İLGİLİ KURAMSAL TEMEL

2.1. EĞİTİM NEDİR?

Sınırların kalktığı, hızla küreselleşen günümüz dünyasında, bireylerin temel yeterliklere sahip olması, ihtiyaç duyduğu bilgiye ulaşabilmesi ve ulaştığı bilgiyi amaçları ışığında kullanabilmesi, sağlıklı toplumsal ilişkiler kurabilmesi ve iyi bir kariyer elde ederek, kazanımlarından yaşamdan beklentileri doğrultusunda faydalanabilmesi, ayakları üzerinde durarak bu gününü anlamlandırabilmesi, yarınlarına güvenle bakabilmesi için “eğitim” şüphesiz çağımızın en önemli ihtiyaçlarının başında gelmektedir.

Bir toplumun gelişmişlik düzeyi, onun eğitim düzeyini de gösterir. Bilimde, ekonomide, sporda, kültürel yaşamda, bireysel ve toplumsal mutlulukta bir adım öne geçmek isteyen toplumlar, mutlaka bireylerinin formal ya da informal, örgün ya da yaygın, her türlü eğitime ulaşabilmesini sağlamalıdır. Bu şekilde, hayat boyu öğrenen, öğrendiklerini sorgulayabilen ve akıl süzgecinden geçirerek kullanabilen, kendini gerçekleştirmiş özgüveni yüksek bireyler yetişecek, böylece; daha refah içinde, daha mutlu, daha sosyal, özgüveni daha yüksek bireylerden oluşan bir toplum şekillenecektir.

İnsanın kalıtsal güçlerinin geliştirilmesi ve istenen özelliklerle donanık bir kişiliğe kavuşması için en etkili araç eğitimidir. Eğitim kişilik geliştirmede bir çevre etkenidir. Kişiliğin gelişmesini sağlayan çevre, insanın içinde büyüdüğü kültürdür. Eğitim insan kişiliğini geliştirmede kültürel etkenlerden biridir. Bu anlamda eğitim, çevre etkeni olarak kalıtıma dayanmak zorundadır, fakat kalıttan daha etkili olarak insanı, yeteneklerinin sınırı içinde istediği yönde değiştirme gücüne sahip bulunmaktadır. Bu yüzden insan eğitim (çevre) ile kalıtımın ürünüdür (Bacanlı, 2002; Selçuk, 2001).

Alanyazına baktığımızda, eğitimin, “kişinin kendi yaşantısı yoluyla, kasıtlı olarak istendik davranış kazanma süreci” (Ertürk, 1998) olduğu genelde kabul edilen bir tanımdır. Ayrıca eğitim, bireylerin gelecekteki yaşamlarını şekillendirecek davranışları kazanmalarını sağlayan çok yönlü bir etkinlik olarak da kabul edilir.

Eğitim tanımlarını, içerikleri açısından iki grupta toplamak mümkündür. Amaçları açısından birey üzerinde odaklanan tanımlara göre eğitim bir davranış değiştirme

sürecidir. Toplum üzerinde odaklanan tanımlara göre ise eğitim bir topluma uyum sürecidir (Kızılloluk, 2002).

Eğitim, demokrasinin ön koşulu olarak da kabul edilmektedir. Demokrasi bir yaşam tarzıdır. Demokrasiyi benimsemiş insanlar da eğitim kurumlarında yetişir. Dolayısıyla demokrasi, eğitim ister, öğrenilmek ister, uygulama ister. Bunun ise en uygun yeri eğitim kurumlarıdır (Tanırlı, 2007).

Geçmişle geleceğini bağlamak isteyen, kültürünün öğelerini sürdürmek ve varlığını devam ettirmek isteyen toplumlar için eğitim vazgeçilmezdir. Eğitim; kişilerin karakterlerini geliştirir, onları erdemli insan yapar; özgüveni, sorumluluğu, dürüstlüğü ve diğer doğru davranışları kazandırırken, kişilere yaşadığı toplumun geçmişini fark ettirir, geleceğine de doğru adımlarla yön vermesini sağlar. Böylece eğitim toplumların geçmişini ve geleceğini birbirine bağlayan sağlam bir köprü görevi üstlenirken eğitilmiş bireylerle özü korunan kültürün de yaşamasını ve ilerlemesini sağlayacaktır.

Nitelikli bir eğitim, çok yönlü olmalı; bireyin kendini tanımasına yardımcı olmalı; cömertlik, yardımseverlik, dürüstlük gibi olumlu özellikler kazandırmalı; sosyal bir varlık olan insanın başkalarıyla etkileşimine olumlu yönde katkıda bulunmalıdır. İnsanlığın gelişmesi için öğretimle harmanlanarak bireylere bilimsel bilgiyi kazandırmalı; insanları iyi birer vatandaş yapmalı; halkın refah seviyesini artırmalı ve hem bireysel hem de kitlesel anlamda en üst düzeyde fayda sağlamalıdır.

Eğitim, temel bir insan hakkı olarak evrensel ölçekte kabul görmektedir. Bunun altında yatan en önemli etken eğitimin; insan kişiliğinin tüm yönleriyle gelişmesinde çok önemli bir faktör ve insanların kendilerini gerçekleştirmeleri ve özgürleşmeleri ile doğrudan ilişkili bir süreç olmasıdır (Eğitim Sen; 2005).

2.2. EĞİTİMİN YASAL TEMELLERİ

Eğitim-öğretim hakkı bireylerin doğuştan kazandıkları, isteme hakkına sahip oldukları en önemli sosyal haklardan biridir. Sosyal devlet anlayışının gelişmesiyle devletin önemli görevlerinden biri de topluma eğitim hizmeti sunulması olmuştur. Sosyal devlet eğitim ve öğretimi devletin başta gelen ödevi sayar ve tüm vatandaşların eşit olanaklar içinde, bilime dayalı düşündürücü, bilinçlendiren, yaratıcı, barışçı, laik ve demokratik eğitim görmesini sağlamaktır. Kısaca fırsat eşitliğini ve eğitimin toplumla bütünleşmesini sağlamak sosyal devletin görevleri arasındadır.

Eğitim hakkı, evrensel düzeyde temel insan hakkı olarak kabul edilmiş ve benimsenmiş olup; ülkeler kendi koşullarına uygun biçimde eğitim hakkını anayasalarında ve yasalarında düzenlemişlerdir.

Aşağıda eğitim hakkı ile ilgili ulusal ve uluslararası düzenlemeler yer almaktadır.

2.2.1. Eğitim Hakkı İle İlgili Ulusal Düzenlemeler:

Anayasada toplumsal işleyiş ve düzen belirlenirken eğitim hakkı ve ödevi de genel sınırlar içerisinde belirlenmiştir. Bireyleri geleceğe hazırlayarak toplumu şekillendiren, aynı zamanda devletin sağlam temeller üzerinde yükselmesini sağlayan eğitim konusu da anayasada genel sınırlar içerisinde belirlenmiştir.

2.2.1.1. 1924 Anayasasında Eğitim Hakkı:

1924 Anayasasının 87. Maddesi eğitim hakkına ayrılmıştır. Bu maddeye göre,

Madde 87.- Kadın, erkek bütün Türkler ilköğretimden geçmek ödevindedirler. İlköğretim Devlet okullarında parasızdır.

Anayasada, ilköğretimin kız-erkek bütün Türkler için zorunlu ve devlet okullarında parasız olması dışında eğitim hakkıyla ilgili başka bir düzenlemede 80. maddede bulunmaktadır. Söz konusu 80. maddeye göre,

Madde 80.- Hükümetin gözetimi ve denetlemesi altında ve kanun çerçevesinde her türlü öğretim serbesttir.

denilmek suretiyle özel eğitim ve öğretimin serbestliği prensibi kabul edilmektedir.

1928 yılında, devlet dininin Anayasadan çıkarılmış ve 1937 de laiklik kabul edilmiştir.

2.2.1.2. 1961 Anayasasında Eğitim Hakkı:

1961 Anayasasında eğitim hakkı; “Kişinin Hakları ve Ödevleri” bölümünde düzenlenmiştir. Bu maddeler,

Madde 19.- Din eğitim ve öğretimi, ancak kişilerin kendi isteğine ve küçüklerin de kanuni temsilcilerinin isteğine bağlıdır.

Madde 21.- Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir. Eğitim ve öğretim, Devletin gözetim ve denetimi altında serbesttir. Özel okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak kanunla düzenlenir. Çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

Madde 50.- Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama devletin basta gelen ödevlerindedir. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecburidir ve devlet okullarında parasızdır. Devlet, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlamak amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumu sebebiyle özel eğitime muhtaç olanları, topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

1961 Anayasasında eğitim hakkı, eğitim hakkının hem temel hak, hem de sosyal bir hak olması özelliğine uygun olarak, hem 21. maddede hem de 50. maddede düzenlenmiş olması önemlidir. Anayasanın 21. Maddesi eğitimin kapsamı ve içeriğine

yönelik olup; 50. madde ise eğitim hakkının sosyal yanına yöneliktir. 19. Madde ise kişiye din eğitimi konusunda özgürlük sunmakta olup bu eğitimi alması konusunda da seçenek sunmaktadır.

2.2.1.3. 1982 Anayasasında Eğitim Hakkı:

1982 anayasasında eğitim hakkı madde 42’de ayrıntılı olarak verilmiştir.

Madde 42.- Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

- Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

- Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

- İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

- Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

- Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

- Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tâbi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası anlaşma hükümleri saklıdır.

1961 Anayasası’nın “Öğrenimi Sağlama” başlığı adı altında 50. Maddesinde: “Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama devletin basta gelen ödevlerindedir” derken, 1982 Anayasası’nın eğitimle ilgili konuların genel olarak bulunduğu “Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi” başlığı adı altında 42. Maddede bu “ödev”in kime ait olduğu tam olarak ifade edilmemektedir (Dilli, 2006).

1982 Anayasası’nın “basta gelen ödev” ilkesini kaldırmış olması, 1961 Anayasası’na göre en önemli farklılıktır. 1982 Anayasası’na göre artık “eğitim ve öğretimi sağlama” devletin “başta gelen ödevi” olmaktan çıkıp, “sıradan” bir ödevde dönüşmüş gözüküyor. 1982 Anayasası’nın 42. maddenin 1.cümlesindeki, “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz” hükmü, 1961 Anayasası’nın 50. maddesindeki “basta gelen ödev” vurgusunu yapmıyor. Bu ifade ilk bakışta devlete bu konuda “başta gelen ödev” yüklemekten çok, bir “özgürlük” niteliği taşıyor. Yani, birey kendi imkânlarıyla eğitim ve öğrenim özgürlüğünü kullanacak, devlet de ona engel çıkarmayacak, gibi bir durum ortaya çıkıyor (Altunya, 2003).

2.2.1.4. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu:

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Türk milli eğitiminin düzenlenmesiyle ilgili ana maddeleri kapsayan, anayasada genel olarak belirlenen “eğitim” ile ilgili konuların ayrıntılı olarak açıklandığı hükümlerdir.

Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri
I. Genellik ve eşitlik

Madde 4. Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

IV. Eğitim hakkı

Madde 7. Temel eğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır. Temel eğitim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.

V. Fırsat ve imkân eşitliği

Madde 8. Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır. Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır. (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973)

2.2.1.5. 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu:

222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Türk milli eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili ana maddeleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsar.

Madde 1.- İlköğretim, kadın erkek bütün Türklerin milli gayelere uygun olarak bedeni, zihni ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir.

Madde 2.- İlköğretim, ilköğrenim kurumlarında verilir; öğrenim çağında bulunan kız ve erkek çocuklar için mecburi, Devlet okullarında parasızdır.

Madde 3.- (Değişik: 30/3/2012 - 6287/1 md.) Mecburi ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter.

Madde 4.- Türk vatandaşı kız ve erkek çocuklar ilköğrenimlerini resmi veya özel Türk ilköğretim okullarında yapmakla mükelleftir.

Madde 5.- Mecburi öğretim çağında olup da, memleket dışında olmak, oturduğu yerde okul bulunmamak veya sağlık durumu dolayısıyla ilköğretim okuluna devam edemeyen vatandaşlardan özel olarak öğretim görenler, imtihanla ve yaşlarına göre layık oldukları ilköğretim okulu sınıflarına veya mezuniyet imtihanlarına alınırlar.

Madde 52.- Her öğrenci velisi yahut vasisi veya aile başkanı çocuğunun mecburi ilköğretim kurumuna muntazaman devamını sağlamakla ve özrü yüzünden okula gidemeyen çocuğun durumunu en geç üç gün içinde okul idaresine bildirmekle yükümlüdür. Mülki amirler, ilköğretim müfettişleri ve zabıta teşkilatı ilköğrenim çağındaki çocukların mecburi ilköğretim kurumlarına devamlarını sağlamakla veli yahut vasi veya aile başkanlarına ve okul idarelerine yardımla ve her türlü tedbiri almakla vazifelidirler.

Madde 53.- Okula devam etmeyen öğrencilerin devamsızlık nedenleri okul idarelerince ve ilköğretim müfettişlerince araştırılarak devama engel olan maddî ve manevî nedenlerin giderilmesine çalışılır. Bu nedenlerin giderilmesi mümkün olmadığı takdirde durum, köylerde muhtara, diğer yerlerde mülki amirlere bildirilir. Bu makamlarca gerekli tedbirler alınır. Okul idareleriyle muhtar ve mülki amirlerin bu vazifeleri devamsız öğrenciler hakkındaki kovuşturmanın her safhasında devam eder.

Madde 55.- Hastalık, sel, kar, deprem ve yangın gibi okul idaresince takdir edilecek nedenlerle okula gelemeyen öğrenciler izinli sayılırlar. Bu hallerin dışında 53 üncü madde gereğince yapılacak teşebbüs ve alınacak tedbirlere rağmen;

a) Çocuğunu okula göndermeyen;

b) Verilen izin müddetini geçiren;

c) Geç nakil yaptıran;

d) Okul çevresi dışına çıkarak izini kaybettiren;

e) Çocuğunun devamsızlık durumunu özürsüz olarak zamanında okul idaresine bildirmeyen;

Öğrencinin veli veya vasi veya aile başkanları, okul idaresince köylerde muhtarlığa, diğer yerlerde mülki amirliğe hemen bildirilir. Muhtarlar ve mülki amirler en geç üç gün içinde durumun veli veya vasi veya aile başkanlarına tebliğini sağlarlar. Yapılan tebliğde okulca kabul edilecek geçerli

nedenler dışında çocuğun okula gönderilmemesi hâlinde idarî para cezasıyla cezalandırılacağı bildirilir.

Madde 56.- Muhtarlıkça veya mülkî amirce yapılan tebliğe rağmen çocuğunu okula göndermeyen veli veya vasi veya aile başkanlarına okul idaresince tespit edilen çocuğun okula devam etmediği beher gün için on milyon lira idarî para cezası verilir. Bu para cezasına rağmen çocuğunu okula göndermeyen veya göndermeme nedenlerini okul idaresine bildirmeyen çocuğun veli veya vasi veya aile başkanına üç yüz milyon lira idarî para cezası verilir.

Madde 57.- Okul idareleri ve mülki amirliklerce bu Kanuna göre usulen sorulacak sorulara cevap vermekten kaçınanlar, gerçeğe uymayan beyanda bulunanlar seksen yedi milyon lira idarî para cezası ile cezalandırılırlar.(1) 24/4/2003 tarihli ve 4854 sayılı Kanununun 1 inci maddesiyle, 57 nci maddede yer alan “bir aya kadar hafif hapis cezası” ibaresi, “seksen yedi milyon lira idarî para cezası”; 59 uncu maddenin dördüncü fıkrasında yer alan “iki aya kadar hafif hapis cezası ile birlikte 250 liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezası” ibaresi, “yüz yetmiş dört milyon lira idarî para cezası” olarak 6/5/2003 tarihinden geçerli olmak üzere değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Madde 59.- İlköğrenim çağında olup da mecburi ilköğretim kurumlarına devam etmeyenler, hiçbir resmi ve özel iş yerinde veya her ne surette olursa olsun çalışmayı gerektiren baksa yerlerde ücretli veya ücretsiz çalıştırılmazlar. İlköğretim kurumlarına devam ettiklerini belgeleyenler ise, çocukların çalıştırılmasını düzenleyen kanun hükümleri uygulanmak şartıyla ancak ders zamanları dışında bu gibi yerlerde çalıştırılabilirler....

Yukarıdaki hükümlere aykırı davrananlar hakkında yüz yetmiş dört milyon lira idarî para cezası verilir.(1) Bu fiilleri tekrar edenler hakkında verilecek ceza iki kat olarak uygulanır (İlköğretim ve Eğitim Temel Kanunu, 1961).

Gerek anayasada ve gerekse eğitimle ilgili diğer yasalarda herkes için eğitim hakkı, eğitimde fırsat ve olanak eşitliği, ilköğretimin zorunluluğu, zorunlu eğitimin devlet okullarında parasız olması gibi temel esaslar getirilmiştir. Ancak bu esasların gerçekleştirilmesinde sorunlar yaşandığı gözlenmektedir. Özellikle zorunlu olan ilköğretim kademesinde okula devam etmeyen ve okula kayıtlı olduğu halde eğitimini yarıda bırakan öğrenciler bulunmaktadır.

2.2.2. Uluslararası Belge ve Normlarda Eğitim Hakkı:

Uluslar arası topluluğun herkese eğitim yönündeki taahhüdü ilk kez 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde yer almış, daha sonra 1989 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesi’yle bir kez daha ele alınmıştır.

1990 yılında yapılan Çocuklar için Dünya Zirvesi’nde bir araya gelen dünya liderleri kız ve erkek çocukların eşit olarak kaliteli eğitim görmelerini sağlamayı amaçlamanın ötesinde, okul kayıt oranlarında onca yıldır sürüp giden eşitsizliklerin azaltılmasına özel önem vereceklerini de belirtmişlerdir (UNICEF, 2004). Buna rağmen, herkese eğitim ideali henüz gerçekleştirilmemiştir ve bu alandaki toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri de günümüzde devam etmektedir.

Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını öngören 2005 yılı hedefi, Binyıl Kalkınma Hedefleri ötesinde, ilk kez 1990 yılında Tayland’ın Jomtien kentinde yapılan Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı’nda tespit edilen ve ardından 2000

yılında Senegal'in Dakar kentinde gerçekleştirilen Dünya Eğitim Forumu'nda da tekrar edilen hedeflerle bağlantılıdır. Bu toplantıda kız çocuklarının eğitimine ilk kez özel olarak dikkat çekilmiştir (UNICEF, 2004). En önemli öncelik, kız çocuklarla kadınlara eğitim imkânları sağlanması ve alınan eğitimin kalitesinin yükseltilmesi, bu kesimlerin aktif katılımı önündeki her türlü engelin ortadan kaldırılmasıdır (UNESCO, 1990).

O zamandan bu güne, Herkes İçin Eğitim (HİE) kampanyası UNESCO önderliğinde yürütülmekte, ülkelerin okul kayıtları, okullaşma oranları, eğitim eşitliğini sağlayacak politikalar izlenmekte ve geliştirilmektedir.

Dakar toplantısının ardından “Herkes İçin Eğitim” kampanyasının amaçları doğrultusunda Birleşmiş Milletler Kız Çocuklarının Eğitim Girişimi'ni oluşturmuştur. Bu girişimin amacı, kız çocuklarının eğitim görmeleri ve kız çocuklarına verilen eğitimin kalitesinin istenilen düzeye yükseltilmesi için küresel ve ulusal kampanyalar yürütülmesidir (UNESCO, 2003). UNICEF'in eğitimde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin 2005 yılına kadar bitirmeyi hedefleyen Binyıl Kalkınma Hedeflerini sahiplenmesi, bu girişimin öncüsü olarak sahip olduğu konumdan kaynaklanmaktadır (UNICEF, 2004).

HİE sağlanması ve ilköğretimde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesini ön gören bu hedefler, 2002 yılı Mayıs ayında BM Genel Kurulu Özel Çocuk Oturumu nedeniyle toplanan Devlet ve Hükümet Başkanları tarafından bir kez daha sahiplenilmiştir.

Dünya liderleri, bütün çocukların eğitimini “Çocuklar için Uygun Bir Dünya” inşa etme hedefinin ayrılmaz bir parçası olarak göreceklere söz vermişlerdir. Hedeflerin üzerinde o kadar durulması ve çalışmalar yapılmasına rağmen dünyada yaklaşık 121 milyon çocuk okula gidememekte ve bu çocuklardan 65 milyonunu kızlar oluşturmaktadır (UNICEF: 2004).

2000 yılı Eylül ayında çıkartılan Binyıl Bildirgesinde Birleşmiş Milletler üyesi ülkeler, Binyıl Kalkınma hedeflerine ulaşma tarihi olarak 2015 yılını belirmişlerdir. Kalkınma hedefleri arasında, herkese temel eğitim sağlanması, toplumda cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlendirilmesi konuları da vardır. UNICEF eğitimde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin 2005 yılına kadar bitirmeyi hedeflemektedir (UNICEF, 2004).

Bu hedeflerin her birinin gerçekleştirilmesi kalkınma açısından büyük önem taşımakla birlikte, belirlenen hedeflerden ikisi uluslar arası topluluğun önderleri

tarafından diğer bütün hedefler için kilit görülmektedir. Bu hedeflerden birincisi herkese temel eğitim sağlanması, ikincisi toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi (UNDP, 2008).

2.2.2.1. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi:

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 10 Aralık 1948 günü kabul edilen “karar” olan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Birleşmiş Milletler Antlaşmasını tamamlayıp yorumlayan bir bildiri, bir ideal haklar listesidir (Çallı, 2009).

Bu bildirge, hukukça bağlayıcı, onu tanıyan devletlere yükümlülük getirici bir etkiye sahip değilse de, yeni Anayasaların hazırlanmasında esin kaynağı, Anayasaların uygulanmasında ve yorumlanmasında bir ışık olmuştur. Bildirgenin asıl etkisi, moral ve siyasal yöndedir. Bu bildirgede, bir takım hak ve özgürlükler sayılmış, ancak bunların nasıl bir uygulama ve denetimle korunacağı gösterilmemiştir (Duman, 1997).

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, eğitim hakkının yer aldığı ilk uluslararası düzenlemedir. Bildirinin 26. maddesinde düzenlenen eğitim hakkı ile ilgili hükümleri şöyledir:

1. Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yüksek öğretim, yeteneklerine göre herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır.
2. Eğitim insan kişiliğini tam geliştirmeye ve insan haklarıyla temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel topluluklar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu özendirilmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir.
3. Çocuklara verilecek eğitimin türünü seçmek, öncelikle ana ve babanın hakkıdır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun bu bildirgeyi ilan etme amaçlarından birisi de insanların bu bildirgeyi göz önünde tutarak, eğitim ve öğretim yoluyla bireylerin hak ve özgürlüklerine saygıyı geliştirmektir (Birleşmiş Milletler Türk Derneği, 1983). Buradan da anlaşılacağı gibi bireylerin hak ve özgürlüklerini öğrenmesi ve bunlara saygı göstermesinin ön koşulu eğitimidir.

2.2.2.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi:

Avrupa Konseyine üye devletlerin dışişleri bakanlarınca 4 Kasım 1950'de Roma'da imzalanan ve 3 Eylül 1953'te yürürlüğe giren “İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme”yi ve 20 Mart 1952'de Paris'te imzalanan Ek Protokolü Türkiye, 10 Mart 1954 gün ve 6366 sayılı Yasa ile onamıştır. Türkiye, daha sonraki tarihlerde yürürlüğe giren 6 protokolden 4 ve 6 no.lu olanlara katılmamış, öbürlerine katılmıştır. 6 no.lu protokol, ölüm cezasını yasaklamaktır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi olarak da bilinen “İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme”, sosyal ve ekonomik haklara yer vermemiş, bu hakların dışında kalan siyasi haklar ile klasik hakları düzenlemiştir. Sosyal ve Ekonomik Hakların ayrıca düzenlenmesi uygun bulunmuştur. Sözleşme, düzenlediği hak ve özgürlükleri olabildiğince geniş ve somut biçimde tanımlamış, sınırlarını belirlemiş, hak ve özgürlüklerin korunmasını sağlamak amacıyla (İnsan Hakları Komisyonu), (İnsan Hakları Mahkemesi) ve (Bakanlar Komitesi) adıyla denetim mekanizması getirmiştir (Duman, 1997).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Ek 1 Protokolün 2. maddesinde, eğitim ve öğretim hakkı düzenlemektedir. Protokol İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin hazırlanmasından hemen sonra Paris'te imzalanmıştır. Protokolün 2. maddesi:

Madde 2.-“Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana babanın bu eğitimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.

2.2.2.3. Çocuk Hakları Bildirgesi:

Çocukların erişkinden farklı fiziksel, fizyolojik, davranış ve psikolojik özellikleri olduğu, sürekli büyüme ve gelişme gösterdiği bilincinin yerleşmesi, çocukların bakımının bir toplum sorunu olduğu ve bilimsel yaklaşımlarla herkesin bu sorumluluğu yüklenmesi gerektiği düşüncesi 20 Kasım 1959'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda "Çocuk Hakları Bildirgesi" ile kabul edilmiştir (<http://www.ihh.org.tr/tr/main/pages/bm-cocuk-haklari-bildirgesi/106>).

Çocuk Hakları Bildirgesi İnsanlığın çocuca her şeyin en iyisini vermekle yükümlü olduğunu açıklayan önsöz ve 10 temel ilkedен oluşmuştur. Eğitime yönelik olan ilkeler aşağıda verilmiştir:

İlke 5: Fiziksel, zihinsel ya da sosyal bakımdan özürli çocuca gerekli tedavi, eğitim ve bakım sağlanmalıdır.

İlke 7: Genel kültür ve yeteneklerini, bireysel karar verme gücü, ahlaki ve toplumsal sorumluluğu geliştirecek ve topluma yararlı bir üye olmasını sağlayacak eğitim hakkı verilmelidir. Bu eğitimde sorumluluk önce ailenin olmalıdır. Eğitimin ilk aşamaları parasız ve zorunlu olmalıdır.

2.2.2.4. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi:

1979 yılında Birleşmiş Milletler, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) Genel Kurul tarafından kabul edilmiş ve 1980 yılında üye ülkelerin imzasına açılmıştır. CEDAW Sözleşmesi, BM sisteminde Çocuk Hakları Sözleşmesinden sonra en geniş katılımlı sözleşme olma özelliğini taşımaktadır ve aralarında Türkiye'nin de bulunduğu yaklaşık 165 ülke tarafından imzalanmıştır. 11

Haziran 1985 tarih ve 3232 sayılı Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi 14 Ekim 1985 tarih 18898 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir ve Türkiye, CEDAW Sözleşmesine taraf devletlerden birisi olmuştur (Gürses, 2004).

Bu sözleşme genel anlamda kadın haklarının geliştirilmesi, cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçilmesi, kadın ve kız çocuklarının eğitimi gibi konulardan oluşmaktadır.

Bu sözleşmede eğitimle (eğitim hakkı, kız çocuklarının eğitimi) ilgili maddeler:

Madde 10.- Taraf Devletler, özellikle aşağıdaki konularda kadın erkek eşitliği esasına dayanarak eğitimde erkeklerin eşit hakka sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayrımı önleyen bütün uygun tedbirleri alacaktır.

e - Özellikle kadın ve erkekler arasında mevcut eğitim açığını en kısa zamanda kapatmaya yönelik yetişkin ve görevsel okuma-yazma öğretim programları dahil, sürekli eğitim programlarına katılabilmeleri için erkeklerle eşit fırsatların verilmesi,

f - Kız öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesi ve okuldan erken ayrılan kız ve kadınlar için eğitim programları düzenlenmesi.

2.2.2.5. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme:

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 20 Kasım 1989 tarih ve 44/25 sayılı Kararıyla kabul edilip imza, onay ve katılıma açılmıştır. Sözleşme 49. maddeye uygun olarak 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye sözleşmeyi 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamış ve 9 Aralık 1994 tarihinde ihtirazı kayıtlı onaylamıştır. 4058 Sayılı Onay Kanunu 11 Aralık 1994 gün ve 22138 Sayılı Resmi Gazete 'de yayınlanmıştır (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 2001).

Bu Sözleşme, insan haklarının ve hukukunun ayrılmaz bir parçasıdır. Sözleşme çocuklar için ortak kabullerdir. Çocuklar için ortak iyi'nin elde edilmesi bu belgede öneri biçiminde yer alır (Cılga, 2001).

Aşağıda sözleşmede yer alan eğitim hakkı ve eğitimde fırsat eşitliği ile ilgili maddeler:

Madde 28.

1. Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle:

- a) İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler;
- b) Ortaöğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar;
- c) Uygun bütün araçları kullanarak, yüksek öğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler;
- d) Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler;
- e) Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar.

2. Taraf Devletler, okul disiplininin çocuğun insan olarak taşıdığı saygınlıkla bağdaşır biçimde ve bu sözleşmeye uygun olarak yürütülmesinin sağlanması amacıyla gerekli olan tüm önlemleri alırlar.

3. Taraf devletler eğitim alanında, özellikle cehaletin ve okuma yazma bilmemenin dünyadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve çağdaş eğitim yöntemlerine ve bilimsel ve teknik bilgilere sahip olunmasını kolaylaştırmak amacıyla uluslararası işbirliğini güçlendirir ve teşvik ederler. Bu konuda, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle göz önünde tutulur.

Madde 29.

1. Taraf devletler çocuk eğitiminin aşağıdaki amaçlara yönelik olmasını kabul ederler;

- Çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi;
- İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, Birleşmiş Milletler Antlaşmasında benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi;
- Çocuğun ana-babasına, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, çocuğun yaşadığı veya geldiği mense ülkenin ulusal değerlerine ve kendisinininkinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi;
- Çocuğun anlayışı, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve ister etnik, ister ulusal, ister dini gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması;
- Doğal çevreye saygısının geliştirilmesi

Çocukların kendini geliştirebilmesi, insan hakları kavramını öğrenebilmesi, saygı geliştirmesi, topluma kazandırılabilmesi onlara eğitim olanağının sağlanmasına bağlıdır.

Sözleşmenin 28. maddesi cinsiyet farkı gözetilmeksizin bütün çocukların eğitim hakkına sahip olduğu belirtilmekte; eğitimin kalitesini belirleyen bir çerçeve sunulmaktadır. 29. maddesi çocuk merkezli öğretme-öğrenme modelini savunarak; çocukların eğitim sürecine aktif biçimde katılacakları, kendilerine sorunlarını çözebilecekleri, yaşam boyu öğrenerek doğru kararları verebilecekleri özgüven duygusunu geliştirecek bir yapıyı gündeme getirmektedir (UNICEF, 1999).

2.2.2.6. Herkes İçin Eğitim Ulusal Hedefleri ve Dekar Eylem Formu

Herkes için Eğitim hareketi, eğitimde cinsiyet eşitsizliğinin son bulması ve kız çocuklarının okula gitmesi okullaşması için gerekli önlemleri almayı kabul etmiştir.

UNESCO'nun Herkes İçin Eğitim konusundaki çalışmaları 1990 yılında Jomtien, Tayland'da yapılan Dünya Konferansıyla başlatılmış olup, konferansta herkes için eğitim hedefleri belirlenmiştir

(<http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular/YasamBoyuuOğrenme/DekarEylemCerreceve si.htm>).

Buna göre herkes için eğitim hedefleri (http://www.haydikizlarokula.meb.gov.tr/evrensel_egitim_hedefleri.php):

1. Hedefler

- Herkese eğitim olanağı sunmak
- Eğitimin kalitesini yükseltmek

2. Beklenen Çıktılar

- a) Eğitime % 100 erişim
- b) En fazla 30 öğrenciden oluşan sınıflar
- c) Yeni teknolojilerle ve aktif öğrenme yöntemleriyle uyumlu temel malzemeler
- d) Yetişkin okumaz - yazmazlığının tamamen giderilmesi

3. Okul Öncesi Eğitim - Amaçlar

- a) Okul öncesi eğitimi yaygınlaştırmak
- b) Okul öncesi eğitim programlarının kalitesini yükseltmek
- c) Sosyo-ekonomik dezavantajları olan çocuklara yönelmek
- d) Çalışan annelerin çocuklarına gündüz bakım ve eğitim olanağı sunmak

4. Temel Eğitim - Amaçlar

- a) 8 yıllık kesintisiz ilköğretimi yaygınlaştırmak
- b) İlköğretimin kalitesini yükseltmek
- c) Sistemi etkin kılmak.

2000 yılında Dakar, Senegal’de bir Dünya Eğitim Forumu düzenlenmiştir. Bu forumun düzenlenmesinin amacı 1990’dan beri gerçekleştirilen çalışmaların değerlendirilmesidir.

Değerlendirmeler sonucu herkes için eğitim hedeflerine istenilen ölçüde erişilemediğini göstermiş ve Forum tarafından bu hedeflere ulaşılması için yapılması gereken faaliyetleri belirten “Dakar Eylem Çerçevesi” kabul edilmiştir. Eylem çerçevesinde belirlenen hususların 2015 yılına kadar gerçekleştirilmesi planlanmaktadır (UNICEF, 2004).

Son yıllarda 2015 Herkes İçin Eğitim hedeflerine ulaşılması konusunda büyük ilerlemeler olmasına rağmen, bazı ülkeler hedefe ulaşmak konusunda olması gereken noktadan çok uzaktadır. Yayımlanan verilere göre; 2008 yılında 67 milyon çocuk okuldan ayrılmıştır. Okula kaydolma konusunda evrensel ilerleme yavaşlamıştır. Eğilim bu şekilde devam ederse, 2015 yılında günümüzden daha fazla çocuk okul dışında olacaktır. Pek çok çocuk ilköğretimi tamamlamadan önce okuldan ayrılmaktadır. Dünya yetişkin nüfusunun yaklaşık %17’si (796 milyon kişi) temel okuryazarlık becerilerinden yoksundur. Bu sayının yaklaşık üçte ikisi ise kadınlardan oluşmaktadır. Cinsiyet eşitsizliği eğitimde ilerleyişi engellemektedir. Pek çok ülkede eğitimin kalitesi düşüktür. Milyonlarca çocuk, okuma, yazma ve matematiksel becerileri beklenen düzeyin çok

altında ilköğretimden mezun olmaktadır. 2015 yılına kadar, 19 milyon yeni öğretmene ihtiyaç olduğu belirtilmektedir. Yetersiz beslenme küresel ölçekte bir insanlık trajedisidir. Her yıl 3 milyon çocuk ve 100.000'den fazla annenin ölümüne neden olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde her yıl yaklaşık 19 milyon çocuk anne karnında yetersiz beslenme sonucu normal kilosunun altında doğmaktadır.

Sonuç olarak UNESCO tüm Dünya'da eğitim olanaklarının artırılması ve “2015 Herkes İçin Eğitim” hedeflerine ulaşılması konusunda uluslararası toplumu düzenli aralıklarla yayımladığı raporlar vasıtasıyla uyarmakta ve harekete geçirmek için teşvik edici rol üstlenmektedir (www.unesco.org.tr, 2010-2011 Eğitim Faaliyet Raporu)

2.2.2.7. Dördüncü Dünya Kadın Konferansı

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey'in kararıyla bir taahhütler konferansı olarak planlanan IV. Dünya Kadın Konferansı 4-15 Eylül 1995 tarihleri arasında Çin/Pekin'de gerçekleştirilmiştir. 189 ülke temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen Konferansın sonucunda Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu isimli iki belge kabul edilmiştir. Konferansa geniş bir heyetle katılan Türkiye, her iki belgeyi de hiçbir çekince koymadan kabul etmiştir. Pekin Deklarasyonu, hükümetleri kadının güçlendirilmesi ve ilerlemesi, kadın-erkek eşitliğinin artırılması ve toplumsal cinsiyet perspektifinin politika ve programlara yerleştirilmesi konularında yükümlü kılmakta ve Eylem Platformunun hayata geçirilmesini öngörmektedir. Eylem Platformu ise kadının güçlendirilmesinin gündemi olarak tanımlanmaktadır. Kadının özel ve kamusal alana tam ve eşit katılımı önündeki engellerin kadınların ekonomik, sosyal, kültürel ve politik karar alma pozisyonlarında ve mekanizmalarında yer almaları yoluyla ortadan kaldırılabileceğini ifade etmektedir (<http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/html/165/Birlesmis+Milletler>).

Dördüncü Dünya Kadın Konferansında, Türkiye'nin 2000 yılına kadar çözüm bulmayı taahhüt ettiği dört temel sorun alanı (http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/mce/eski_site/Pdf/pekin-5.doc);

- CEDAW Sözleşmesine konulan temel çekincelerin kaldırılması
- Zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması
- 2000 yılına kadar kadın okumaz yazmazlığının ortadan kaldırılması
- Anne ve çocuk ölüm oranının %50 oranında azaltılması

2.2.2.8. Binyıllık Kalkınma Hedefleri

2000 yılı Eylül ayında çıkartılan Binyıl Bildirgesinde Birleşmiş Milletler üyesi ülkeler, Binyıl Kalkınma hedeflerine ulaşma tarihi olarak 2015 yılını belirlediler. Kalkınma hedefleri arasında, herkese temel eğitim sağlanması, toplumda cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlendirilmesi konuları da vardır. Binyıl Kalkınma Hedefleri arasında eğitim ve cinsiyet eşitsizliği ile ilgili maddeler (Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu, 2010):

Hedef 3. 2015 yılına kadar dünyanın her yerindeki kız ve erkek çocukların, ilköğretimi eksiksiz olarak tamamlamasını sağlamak.

Hedef 4. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ilk ve orta öğretimde tercihen 2005 yılına kadar ve eğitimin her düzeyinde 2015 yılına kadar ortadan kaldırmak.

2.2.2.9. Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi

Bildirge, AB vatandaşlarının temel haklarını ve AB'nin vatandaşlarına karşı sorumluluklarını içeriyor. Belge, 13-14 Ekim 2000'de Fransa'nın Biarritz kentinde gerçekleşen AB zirvesinde devlet başkanları tarafından kabul edildi ve 7-8 Aralık'taki "Nice Zirvesi"nde onaylandı. Buna göre (<http://www.avrupa.info.tr/tr/ab-ve-sivil-toplum/haklar-bildirgesi.html>):

Madde 1. İnsanlık onuru

İnsanlık onuru, ihlal edilemez. Saygı gösterilmeli ve korunmalıdır.

Madde 14. Eğitim hakkı

1. Herkes, eğitim görme ve mesleki ve sürekli eğitimden yararlanma hakkına sahiptir.
2. Bu hak, serbest zorunlu eğitim görme olasılığını da içerir.
3. Demokratik ilkelere ve ailelerin çocuklarının kendi dini, felsefi ve eğitim konusundaki inançlarına uygun olarak eğitim ve öğretim görmelerini sağlama hakkına saygı gösterilerek eğitim kurumları tesis etme özgürlüğüne, bu özgürlük ve hakkın kullanılmasına ilişkin ulusal mevzuata uygun olarak saygı gösterilmelidir.

Madde 23.- Erkekler ve kadınlar arasında eşitlik

1. Erkekler ve kadınlar arasında eşitlik, istihdam, çalışma ve ücret dâhil olmak üzere bütün alanlarda sağlanmalıdır.
2. Eşitlik ilkesi, yeterli şekilde temsil edilmeyen cinsin lehine belirli avantajlar sağlanmasını öngören önlemlerin sürdürülmesini veya benimsenmesini engellemez.

2.3. EĞİTİM-OKUL İLİŞKİSİ

2.3.1. Eğitime Duyulan İhtiyaç

İnsanın yaşama tarihi, insanlığın ilk dönemlerindeki yaşam tarzından modernliğe doğru bir değişim zinciri manzarası gösterir. Bu zincirin halkaları çeşitli şekillenmeleri ifade eder. İşte, eğitim olay ve sistemi de, insanın meydana getirdiği şekillenmelerden birisidir. Eğitim, insanların meydana getirdiği en eski insani değerlerin başında gelir. Bugünkü eğitimi, iradi çalışmaların oluşturduğu sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasal faktörlerin bir bileşkesi olarak düşünmek mümkündür. Bu bileşkenin felsefesi, amacı, ilkeleri, içeriği, stilleri ve yöntemleri bulunmaktadır. Fakat bu unsurlar, toplumdaki diğer unsur ve güçlerin değişmesine paralel olarak kendilerini yenilemek durumundadırlar. Eğer düşünce tarihine bakılacak olursa, önemli düşünsel, siyasal, ahlaki, kültürel ve ekonomik değişmeler eğitimi de etkilemiş ve onun büyük ölçüde farklılaşmasını sağlamıştır.

Örneğin, eski Grek dönemindeki düşünce zemini ile eğitimin tanımlandığı insan anlayışı arasındaki benzerlik, Roma, özellikle de orta çağda değişmiştir. Antik dönemde eğitimin merkezinde insan bulunurken, orta çağda bunun yerini Tanrı almıştır. Hürlerin yedi sanatı (Gramer: Dilin kuruluşundaki doğruluğun teorisi, Retorik: Konuşmayı, etkili olabilecek tarzda şekillendirebilme yolu, Dialektik: Karşılıklı tartışmada zihinsel kıvraklık. Hürlerin yedi sanatından diğer dördü ise, aritmetik, geometri, astronomi ve müziktir), aristokrat bir vatandaş yetiştirmek için etkili bir yöntem olarak kullanılırken, ortaçağda skolâstik sistemin önemli bir parçası haline gelmiştir. Diğer dönemler için de bu durumun geçerli olduğu ve eğitimin toplumun genel çizgisine uyum gösterdiği gözlenmektedir (Kıncal, 2007).

Bilim ve teknolojidaki gelişmeler sonucunda sosyal tabakalar arasındaki çizgiler esnekleşmiş, fakat bunun sonucunda sınıfsal farklılıklar doğmuştur. İşte eğitim bu süreçte kişilerin statülerini yükseltip, bilgi ve beceri kazandırdığı için sınıf atlamalarında bir araç haline gelmiştir. Günümüzde de bireysel ve toplumsal anlamda eğitime ihtiyaç duyulmaktadır (Dilli, 2006)

Bireysel anlamda; bireyin mevcut potansiyellerini geliştirmesi, gizil güçlerini ortaya çıkartması, okuma-yazma becerisi kazandırarak sağlıklı iletişim kurabilmesi, sağlıklı yaşayabilmesi, bireysel olarak üretken olması ve bu ürünleri kullanabilmesi, dünyayı ve yaşadığı çevreyi araştırıp-irdeleyerek karşılaştığı sorunları çözebilmesi,

dünyaya geniş bir vizyondan bakabilmesi, yaratıcılığını ve bilgiyi bulma, kullanma becerisini geliştirmesini, empatik düşünerek insanları algılayabilmesi ve uyum gösterebilmesi, özgüven duygusunu geliştirmesi ve en önemlisi kendini gerçekleştirebilmesinde eğitim doğrudan etkilidir.

Birey üzerine yapılan ve onun fiziksel, zihinsel ve ahlaksal varlığında bir değişikliği ve gelişmeyi gerektiren her türlü eylem eğitim sonucudur. Yani bireyin hem kişisel hem de toplumsal gelişimi söz konusudur. Bu anlayışla birey, bir bütün olarak ele alınmakta, kendisi ve toplum için en uygun biçimde tüm gelişmesi göz önünde bulundurulmaktadır (Tezcan, 2012).

Toplumun eğitime olan ihtiyaçlarının nedenlerin başında, kültürel değerlerin ve toplumsal kuralların toplumun üyelerince özümsemesini sağlayarak ulusal birliğin sürdürülmesine yardım eder. İnsanları birbirine bağlayan, önceki kuşaktan aktarılan kültürel değerleri özümseyip bu değerlere uygun olarak yaşamasındandır. Özümsenen ulusal kültürün değerlerinde, mesleğe, yöreye, zamana ve yerine göre bazı ayrılıklar olabilir; ama kültürel özdeğerler, her zaman ulusal kültürün özdeğerlerine uygundur. Öte yandan, toplumda düzenli yaşama, önceki kuşakların geliştirdiği ve denediği toplumsal kuralları öğrenip uygulamayla olur (Başaran, 2008).

Eğitim, kız ve erkek çocukların toplumsal yapıda kendilerine uygun görülen rolleri öğrenmeleri ve bunu yerine getirmelerini sağlayacak davranışları öğretmektedir (Gönenç ve diğerleri, 2002).

Genel olarak insanlar elde ettiği olanak ve kazandığı başarıyı eğitime borçludur. Sistematik ve kaliteli bir eğitim, toplumun ve bireyin hayat standardını yükselteceği gibi uluslararası platformda da başarı, güven ve ülke menfaatlerinin gözetileceği bir ortam yaratacaktır. Eğitim sistemindeki kalite düzeyinin ise bireyin yaşadığı toplumun sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal gelişiminin niteliği üzerine etki ettiği kabul edilmektedir (Barr, 1998; Akt. Ereş, 2005). Toplumun bilinçli olması mevcut kaynakların kullanılması ve tüketiminde de büyük önem taşımaktadır.

Kız çocuklarının eğitime katılımı, sağlayacağı bireysel kazanımların yanı sıra hem ülkenin refah düzeyi, hem de hayat standardı açısından önem taşımaktadır. Kadınların eğitim düzeyini erkeklerle eşit duruma gelecek biçimde yükseltmekte başarısız olan ülkelerin, daha yavaş büyüme ve azalan gelir düzeyi ile karşı karşıya oldukları bilinmektedir. Kız çocuklarının eğitimi bölgeselarası dengesizlikleri de azaltabilir.

Okuma-yazma oranı arttıkça kadın, çağdışı (töre cinayetleri, kuma vb.) uygulamalar karşısında daha bilinçli bir tavır sergileyerek toplumun çağdaşlaşmasına katkıda bulunacaktır (Kadın ve Eğitim, 2008).

2.3.2. Eğitimin Amaçları

Eğitim, bireyin doğumundan ölümüne kadar olan süre gelen bir süreçtir. Bu süreçte bireylere çeşitli bilgi, beceri, tutum ve değerler kazandırılır. Bu öğrenmeler bireyin davranışlarında gözle görülebilen değişikliklere neden olur. Her bireyin çevresiyle kurduğu etkileşim farklı olduğu için geçirdikleri yaşantılar ve kazandıkları davranışlar da birbirinden farklıdır. İnsanlar çevreleriyle sürekli etkileşim kurmakla birlikte, bunların hepsi onda iz bırakmayabilir. Bu nedenle eğitim en geniş anlamıyla, bireyde kendi yaşantıları yoluyla davranış değişikliği meydana getirme sürecidir (Erden, 1998).

Genel olarak toplumda eğitim aracılığıyla kazandırılması istenen bu nitelik ya da özellikler eğitimin genel amaçlarıdır. Türk milli eğitiminin temel amaçları, 1739 Sayılı Milli Eğitim Yasası'nın 2. Maddesinde belirtilmiştir. Bu genel amaçlar soyuttur. Bu nedenle açıklanması ve somutlanması gerekmektedir. Bu genel amaçların bir kısmı biçimsel (formal) eğitim yoluyla okullar tarafından kazandırılır. Bir kısmı da doğal (informal) olarak toplumda aile, medya, arkadaş çevresi gibi ortamlarda kazanılır. Doğal eğitim plansızdır. Bu nedenle genel amaçların kazandırılmasında sınırlı etkisi vardır. Biçimsel eğitim okullarda arıcılığıyla gerçekleştirilir. Okulun amaçları, Milli Eğitim amaçlarına göre biraz daha somuttur, ancak tam açık değildirler (Doğanay ve Sarı, 2006; Akt. Sarpkaya, 2010).

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Milli Eğitim Sisteminin genel amaçları şunlardır (MEB, 2013):

“Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1. (Değişik: 16/6/1983 - 2842/1 md.) Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.”

2.3.3. Okul ve Fonksiyonları

Genel anlamı içerisinde okul, belli bir yeri olan, belli bir süre devam eden, öğrenci ve öğretmeni değişen, geniş bir çevreye hitap eden, eğitim etkinliğini organize bir ders etkinliği olarak devam ettiren, genel ve mesleki çeşitler içerisinde şekillenen bir kuruluş olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda okul, küçük çaplı bazı fonksiyonların genel bir eğitim ve öğretim amacı çerçevesinde toplandığı bir kurumdur. Okul, amaç ve fonksiyonların meydana getirdiği bir yapıdır. Başka bir anlatımla, okul olduğu için eğitim meydana gelmemiştir. Okul eğitilme gereksinimini gidermek için çeşitli güçlerin bir araya geldiği bir yapı olarak değerlendirilebilir (Kıncal, 2007).

Her toplum bireylerini eğiterek onların toplumla uyumlu topluma katkıda bulunacak biçimde yetişmelerini ister. Günümüz endüstrileşmiş toplumlarında bu işlevi eğitim kurumları olan okullar üstlenmiştir. Okulların toplum ve birey açısından sayısız faydaları vardır. Bu bağlamda okulun amaç ve fonksiyonlarını genel olarak şöyle sıralayabiliriz:

2.3.3.1. Eğitimin Açık İşlevleri

Bireyin Gelişmesi:

Eğitimin bireyi geliştirme işlevi, günümüzde modern ve demokratik toplumlarda bireye verilen değerle artmasıyla birlikte önem kazanmaya başlamıştır. Eğitim kurumları bu işlevi yerine getirirken bireyin hem zihinsel, hem de bedensel ve duygusal gelişimine yardımcı olur (Erden, 1998).

İnsan Sevgisinin Aşılması Fonksiyonu:

İnsanın kendini tanıması, kendini keşfetmesi ve bunu insanlık yararına kullanılması eğitimin dolayısıyla okulun öncelikli hedeflerindedir. Çocukların bedensel ve ruhsal gelişimlerini bir bütün olarak tamamlamaları doğru zamanda doğru şekilde eğitim verilmesi ile gerçekleşir. Bu da okulun görevlerindedir. Bu doğrultuda kendisine, ailesine, toplumuna, kültürüne ve vatanına değer veren, onları yücelten bireyler yetiştirilebilir (Dilli, 2006).

Demokratik, ideal Vatandaş Yetiştirme Fonksiyonu:

Toplumlar genellikle var olan siyasal rejimlerini korumak isterler. Eğitim kurumları toplumdaki bireylere milli ideoloji, değerleri ve idealleri kazandırarak onları var olan siyasal düzene bağlı vatandaşlar olarak yetiştirirler. Okullarda çocuklara küçük yaşlardan başlayarak bayrağı, milli değerleri ve sembolleri benimsemeleri öğretilir. Devletin dayandığı temel felsefe, ideoloji ve ilkeler; çeşitli dersler, törenler, özel gün kutlamaları gibi etkinliklerle çocuk ve gençlere kazandırılır. Böylece eğitim kurumları var olan siyasal düzenin korunmasına yardımcı olur.

Ülkemizde de okulöncesi eğitimden üniversiteye kadar tüm eğitim aşamalarında, Atatürk ilkelerine bağlı, Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen, bayrağını, vatanını ve milletini seven bireyler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Eğitim kurumları bir yandan toplumun mevcut düzenini koruyan vatandaşlar yetiştirirken diğer taraftan yenilikçi elemanlar yetiştirerek toplumun siyasi yapısında değişikliklere de neden olabilir. Özellikle mutlakıyetçi yönetim biçiminden demokrasiye geçişlerde, bağımsızlık hareketlerinde ve büyük reformlarda iyi eğitim görmüş aydınlar önemli rol oynamıştır. Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşları buna güzel bir örnektir (Erden, 1998).

Ekonomik Fonksiyonu:

Okul, bireylerin bilinçli üreticilik-tüketicilik konusunda ilk kazanımlarını sağladığı kurumdur. İnsanlara, meslek eğitiminin yanında girişimcilik duygusunu aşılar ve geliştirir. Milli servetlerin tanınması ve korunmasını öğretir. Bireyler okulda kazandığı bilgi ve beceriler sayesinde ülkesine verimli bir şekilde hizmet edecek kalifiye birer eleman haline gelirler.

Toplumların tarihleri incelendiğinde genellikle ekonomi ve eğitimdeki gelişmelerin birlikte gerçekleştiği görülür. Ekonomik gelişme için gerekli olan

teknolojiyi üretme ve insan gücü yetiştirme işlevlerinin eğitim kurumları tarafından yürütülmesi karşılıklı ilişkiye neden olmaktadır. Toplumların ekonomik faaliyetlerinin ve buna bağlı olarak bu faaliyetleri gerçekleştirecek insan gücü niteliğinin değişmesi, eğitim kurumlarının gelişmesi ve değişmesine neden olmaktadır. Eğitim kurumları da yetiştirdiği insan gücü ile teknolojinin ve ekonominin gelişmesine katkıda bulunur (Erden, 1998).

Okulların ekonomik görevi yerine getirebilmesi, önce eğitimin bir yatırım olarak görülmesine, sonra bu yatırımın memleketteki yetenek kaynaklarından en çok yararlanılacak biçimde yapılmasına bağlıdır (Bursalıoğlu, 2011).

Bilgi Fonksiyonu:

Okul bireyin ihtiyaç duyduğu bilgileri onun gelişim düzeyine göre sistemli bir şekilde verir. Küreselleşme ve bilgi toplumuna geçiş ile bilgi teknolojilerinde meydana gelen hızlı değişikliklerin eğitime yansımaları tam olarak algılanamamaktadır. Bu bağlamda, belirtmek gerekirse, bilgi ve iletişim teknolojisi alanında meydana gelen hızlı değişimler, dünyayı giderek küresel bir köye dönüştürmüştür. Bu durumda, küreselleşen dünyada en fazla paylaşılan şey bilgi olmuştur (Duygulu, 2004). Bilgi üst düzey becerilerin kazanılması için bir önkoşul niteliğindedir. Okul bu fonksiyonuyla bireyleri düşünmeye, araştırmaya sevk eder.

Meslek Kazandırma Fonksiyonu:

Okullarda yalnızca eğitim ve öğretim gerçekleştirilmemekte bunun yanında mesleki anlamda ilk kazanımlar da elde edilmektedir. Bunların boyutu eğitimin kademeleri arttıkça derinleşmektedir. Aynı zamanda okul, verdiği bilgi ve becerilerle öğrencinin meslek seçimine de etki eder. Öğrencinin mesleki eğilimleri eğitimin ilk kademesinde başlar. Bu aşama bazı meslekler için kritik bir dönemdir. Okullarda çocuklara toplumsal bazı değerler verilirken, bir taraftan da toplumun ekonomik ihtiyaçlarına göre bireyler mesleklere yönlendirilmektedir (Dilli, 2006).

Okul, çocukların kalıtım yoluyla getirdikleri zekâ ve yetenekler ile beraber aile içindeki gelişimleri de değerlendirmek zorundadır. Meslek eğitim sistemi, gençlerin mesleklerinin belirlenmesinde tek faktör değildir; nesiller arası hareketliliği sağlamada bağımsız olarak tek başına bir faktör değildir, o ancak sınırlı bir güce sahiptir. Okulun en önemli görevlerinden biri, öğrencinin sosyal kökeninin neden olabileceği eşitsizlikleri, öğrencilerin okulda göstereceği çalışmaya, zekâ ve yeteneklerine

dayanarak ortadan kaldırmaya çalışmaktır. Ama bu görevin ne kadar yerine getirilebileceği de tartışmalıdır. Gerçek duruma bakıldığında kişilerin gördükleri eğitim düzeyi ve cinsi ile yaptıkları iş, girdikleri meslek arasında yüksek bir korelasyon vardır. Yüksek mesleklere girebilmek için, ona uygun bir eğitim görmek gerekir (Ergün, 1994).

Toplumsal Hareketliliği Sağlama Fonksiyonu:

Günümüzde okullardan öğrenci ve velileri tarafından beklenen fonksiyonların birisi de toplumsal hareketlilikle ilgilidir. Toplumsal hareketlilik fertlerin, ailelerin ve sosyal grupların toplum içinde sahip oldukları bir statüden diğer bir statüye doğru olan hareketliliklerdir (Goldhamer'den aktaran Erkal, 1995).

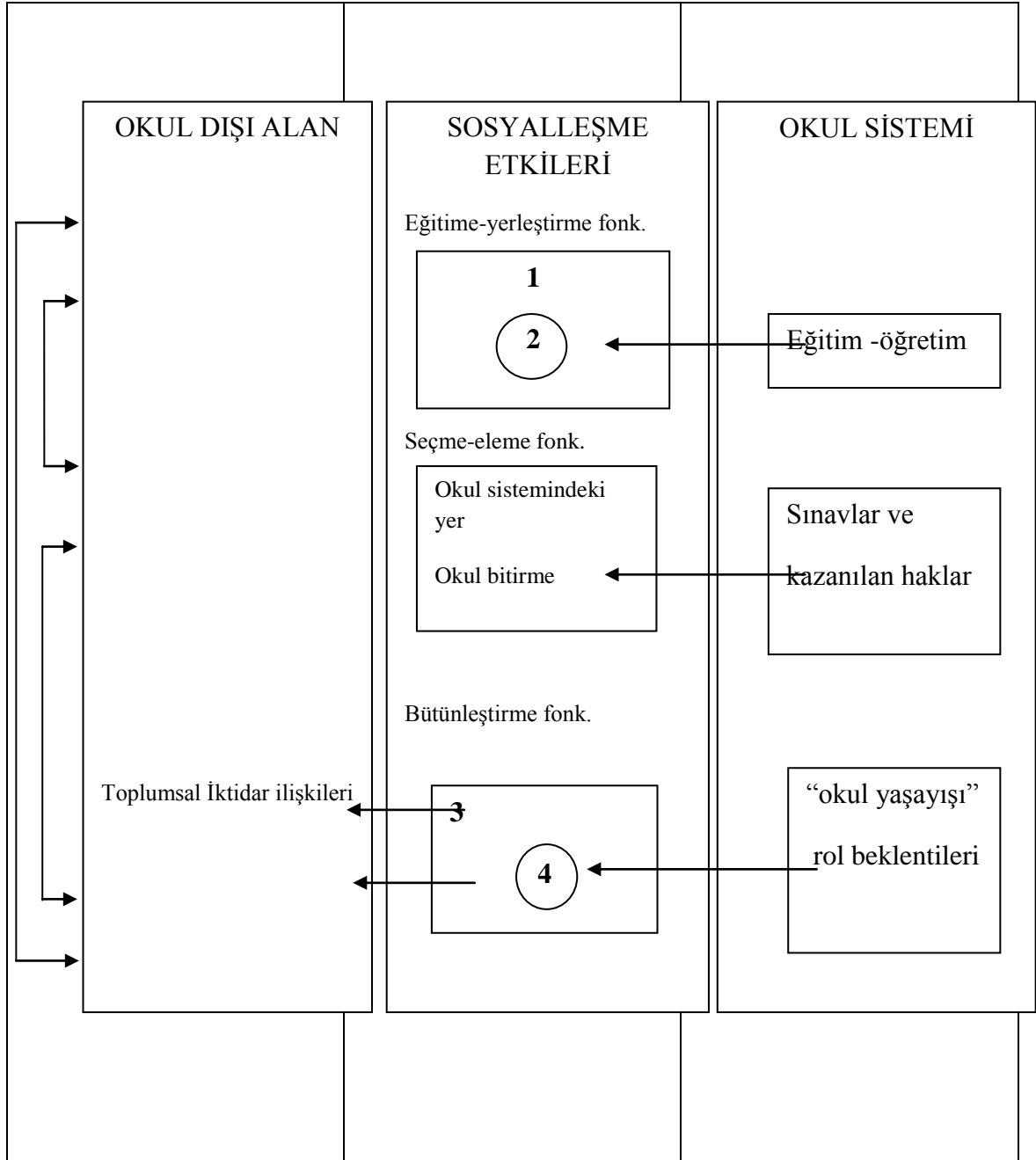
Toplumsal hareketlilik doğası gereği tek bir yönde değil farklı yönlerde gelişir. Aynı ya da benzer statülerde olabileceği gibi farklı statüler arasında da olur. Buna göre iki türlü hareketlilikten söz edilebilir: Yatay hareketlilik ve dikey hareketlilik.

Yatay hareketlilik, hareketliliğin aynı ya da benzer statüler arasında olmasına denir. Bir diğer deyişle yatay hareketlilik, aynı toplumsal tabaka (sınıf, statü grubu) içinde yer alanların, benzer statüler arasındaki geçişleridir (Doğan, 2011). Bir okulda müdür yardımcısı olan birinin başka bir okulda müdür yardımcısı olması yatay hareketliliğe örnektir.

Dikey hareketlilik, farklı düzeylerdeki statülerin tabakalar arasında gerçekleştirdiği hareketliliğe denir. Dikey hareketlilik aşağıdan yukarıya olabildiği gibi yukarıdan aşağıya da olmaktadır. Kişilerin yukarı doğru hareketlilikle geldikleri statüleri kaybetmeleri yani düşüşleri aşağı hareketlilik olarak tanımlanır (Doğan, 2011). Bir lise müdürünün şube müdürlüğüne yükselmesi dikey hareketliliktir.

Bireyler hangi tabakadan veya sınıftan olursa olsun eğitim fırsatlarından faydalanmaları onlara hareketlilik sağlar (Tezcan, 2012). Kişinin mezun olduğu eğitim kurumu yükseldikçe kişinin mesleki statüsü de buna bağlı olarak yükselmektedir (Ergün, 1994). Toplumsal hareketlilikte birey eğitim hakkını kullanarak geleceğine yön verdiği gibi toplumsal hareketliliğin yönü de eğitim anlayışını biçimlendirir. Çok fakir bir aileden gelen bir birey eğitim sayesinde üst sınıflara kadar çıkabilir. Bu noktada okullara çok büyük görevler düşmektedir.

Aşağıdaki tabloda H. Fend'e göre "Okulun Toplumsal Görevleri" bulunmaktadır.

Tablo 2.1: H. Fend'e Göre Okulun Toplumsal Görevleri

Kaynak: Ergün, M. (1994). Eğitim Sosyolojisine Giriş. (Dördüncü Baskı). Ankara: Ocak Yayınları. sy:96

Őekildeki rakamların açıklaması:

1. Kişinin is yapabilme gücünü belli mesleklere göre geliştirmek.
2. Kişiyi, topluma katılacak şekilde genel olarak yetiştirmek.
3. Sistemi durgunlaŐtıracak kurallar, değerler ve yorum sistemleri
4. Politik yönlendirmeler

2.3.3.2. Eğitimin Gizil İşlevleri

Eş Seçme

Eğitim uygun eş seçme olanağı hazırlar. Öğrencilerin çoğu eşlerini okulda arkadaşları arasından seçerler. Öğrenciler eşlerini aşağı yukarı kendileri ile aynı sınıf ve eğitsel alandan seçme eğilimindedirler. Bu olanağı da en iyi okul sağlar. Lise ve yüksek okullar, kişinin aynı yaş ve eğitim kategorisinden karşı cinsten kimselerle tanışması bakımından olanak hazırlar. Başka bir deyişle eğitim, toplumun aile kurumuna bir evlenme pazarı olarak katkıda bulunur (Tezcan, 2012).

Her türlü beraberlik eş seçme olanağı sağlayabilir. Geçici ya da sürekli olarak herhangi bir yerde bulunmak gibi. Fakat okullardaki beraberlik eşlerin birbirlerini yeter derecede anlayacakları kadar uzun sürelidir.

Tanıdık Sağlama

Eğitim, öğrencinin arkadaş çevresini genişletmek olanağı sağlar. Bireyin aldığı eğitim düzeyi yükseldikçe bu çevre genişler. İşte bu kimseler ileride iş ya da mesleki bakımdan ilişki kuracak ve birbirlerine yardım edeceklerdir. Böylece birbirlerinin mesleklerinde, yükselmelerine yardımcı olabilecek her türlü anlaşma ve işbirliği olanakları hazırlanmış olacaktır (Celkan, 1989).

Konum Kazandırma

Eğitimin bir konum kazanma olarak değeri geniş ölçüde tanınmıştır. Bunu iki şekilde ifade edebiliriz (Doğan, 2011):

1. Bir kimsenin konumunun değerlendirilmesi, onun ne kadar eğitim gördüğüne ve ne çeşit bir eğitimden geçtiğine göre tayin edilir.
2. Sınıf durumunun diğer birçok önemli ölçütleri kısmen bir kimsenin sahip olduğu eğitim çeşidi ve derecesine göre ölçülür.

Yapılan araştırmalarda A.B.D., İngiltere ve İskandinav ülkelerinde eğitim yüksek statülere tırmanmakta başta gelen bir “hareketlilik merdiveni” durumuna gelmiştir (Sönmez, 2012).

Çocuk Bakıcılığı

Özellikle anaokulu, temel eğitim ve ortaöğretim için söz konusu olabilen okulun bu görevi, günün belli saatlerinde çocuğun bakımının, korunmasının sağlanması biçimindedir. Sanayileşmiş kent toplumlarında özellikle annenin çalışma hayatında bu işlev oldukça önemli konumdadır (Şimşek, 2001).

İşsizliği Önleme

Eğitim geçici bir süre için işsizliği önlemektedir. Şöyle ki; özellikle ortaöğretim, yüksek okul ve fakülteye devam eden binlerce öğrenci zamanlarını okulda geçirmektedirler. Oysaki bu kişiler okul olmadığı zaman hemen piyasaya çalışmaya gidecekler, dolayısıyla mevcut ekonomik düzen de bu kişileri istihdam edemeyecektir (Bahar, 2009).

Çocuğun Ekonomik Sömürülmesini Önleme

Çocuklar açısından zorunlu eğitim, onları iş alanlarının dışında tutarak yetişkinlerle iş rekabetinde olmalarını engeller ve ekonomik olarak sömürülmesinin önüne geçmiş olur (Tezcan, 2012)

2.3.4. Eğitimde Fırsat ve Olanak Eşitliği

Eğitim talebinin devletçe karşılandığı durumda ve eğitimde fırsat eşitliğinin de gerçekleştirilmesiyle insan soyut bir varlık değil de bütün farklılıklarıyla somut bir varlık olarak değerlendirilmekte ve bu açıdan devletin eğitime müdahalesi bireyin kendini gerçekleştirebilmesine olanak tanınması açısından anlamlı görülmektedir. Bireyin farklılığı, eşitsizlik olarak değerlendirilmemelidir. Tabii ki bütün bireylerin farklı kişisel özellikleri olacaktır. Bu bireysel farkları görmezden gelmek ya da ortadan kaldırmaya çalışmak eğitimin niteliğini düşürecektir. Zaten böyle bir şeyin kabul edilebilmesi ve uygulanması da mümkün değildir. Ancak bireysel farklılıklarla eğitimde fırsat eşitliği konuları birbirine karıştırılmamalıdır. Bireysel farklılıkların giderilmesi mümkün değilken, eğitimdeki fırsat eşitsizlikleri ortadan kaldırılabilir ya da azaltılabilir (Tanman, 2008).

Genel olarak “Fırsat Eşitliği” kavramı, kaynaklara ulaşabilme ya da onlardan yararlanma eşitliğidir.”Eğitimde Fırsat Eşitliği” kavramı ise, eğitimsel kaynaklara ulaşabilme ya da onlardan yararlanma eşitliğini ifade eder. Başka bir deyimle, bir toplumda ırk, cins, dil, din, şehirli, köylü, sosyal sınıf veya tabaka ayrımı gözetilmeksizin toplumun bütün üyelerine, her eğitim basamak ve alanında, eşit koşullar içinde eğitim görme olanaklarının sağlanmasıdır (Öztürk, 1983).

Genellikle üç tür eğitim eşitliği üzerinde durulmaktadır (Tezcan, 2012):

- Herkes en üst basamağa kadar öğretim sağlamak
- Herkes belli düzeyde bir asgari öğrenim hakkını sağlamak

-Her bireyin kendi yetenek ve potansiyelinin tamamından yararlanmasını sağlayan bir öğrenime kavuşturulmasıdır.

2.3.5. Eğitimde Fırsat ve Olanak Eşitliğini Engelleyen Nedenler

Eğitimde fırsat ve olanak eşitliğini sağlamayı etkileyen birçok etken bulunmaktadır.

2.3.5.1. Ekonomik Nedenler

Bunlar daha çok ailelerin ve devletin gelir düzeyini ifade eder.

Ailenin Geliri ve Mesleği

Ailelerin gelir düzeyi ve meslekleri eğitimde fırsat ve olanak eşitliğini gerçekleştirilmesinde oldukça etkilidir. Gelir ne kadar düşükse doğurganlık oranı da o kadar yüksektir (Tezcan, 2012). Bu yüzden zaten geliri düşük aile çocuğunu okula göndermekte zorluk çekecektir. Bunun yanında gönderse bile ailesi zengin olan çocukların eğitimden faydalanması gibi bir şansının olduğunu söylemek hayli zordur. Bazı mesleklerin saygınlığı oldukça yüksektir ve gelirleri de aynı paraleldedir. Bu noktada ailenin mesleki statüsü ne kadar yüksekse çocuğuna vereceği eğitim fırsatı o kadar yüksek olacaktır. Örneğin zengin bir ailenin çocuğu özel okulda eğitimine başlayıp, özel üniversitede bitirebilme şansına sahiptir.

Tablo 2.2: Eğitim-Gelir Seviyesi İlişkisi

Öğrenim Durumu	Ortalama Gelir (%)
Okuma-yazma bilmeyen	2,91
Okur-yazar olup bir okul bitirmeyen	3,15
İlkokul	38,37
Ortaokul ve dengi	10,32
Lise	16,97
Lise dengi meslek lisesi	4,86
Yüksekokul ve fakülte	19,64

Kaynak: DİE, Türkiye İstatistik Yıllığı, 2005

Tabloya baktığımızda bireyin eğitim seviyesi yükseldikçe, gelirin de yükseldiği görülmektedir. Tabloda ortalama geliri en fazla olanların ilkokul mezunları görülmesinin nedeni ortalama nüfus içinde ilkokul mezunlarının sayısının fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Yüksekokul ve fakülte bitirenlerin gelir seviyesi en yüksek düzeydedir.

Devlet Ekonomisi

Eğitimde fırsat eşitliğini gerçekleştirmek, devletin bir işlevi olmakla birlikte, özellikle gelişmekte olan ülkelerde sınırlı bütçe olanakları bu işlevi yerine getirememektedir. Ancak ekonomik olanaklar elverdiği ölçüde bu işlevin yerine getirilmesini engellemektedir. Bu yönden devletin işlevleri, yoksul çocukların eğitimini sağlamak, bölge okulları, burs, kredi ve beslenme olanaklarını arttırmak biçiminde gelişmektedir (Tezcan, 2012).

Tablo 2.3: 2006 Yılı Öğrenci Başına Düşen Yıllık Eğitim Maliyetlerinin Toplam Tutarı (ABD Doları)

Ülkeler	Okul Öncesi	İlköğretim	Ortaöğretim	Yüksek Öğretim
ABD	8.522	7.560	8.779	22.234
Danimarka	4.542	7.572	8.113	14.280
Avusturya	5.713	6.571	8.652	11.234
İtalya	5.972	6.783	8.258	8.347
İsveç	3.504	6.295	6.482	15.188
Belçika	4.062	5.321	7.912	11.589
Fransa	4.323	4.777	8.107	8.837
Hollanda	4.228	4.862	6.403	12.974
Almanya	4.956	4.237	6.620	10.504
İngiltere	7.595	4.415	5.933	10.753
İspanya	3.608	4.168	5.442	7.455
İrlanda	4.026	3.743	5.245	10.003
Yunanistan	-	3.299	3.768	4.280
Macaristan	2.882	2.592	2.633	7.122
Türkiye	276	1.214	3.046	7.847
OECD Ort.	4.490	4.819	6.688	12.319

-Kaynak: Yılmaz, H. H. (2006), Türkiye’de 2000 Sonrası Dönemde Uygulanan İstikrar Programlarında Mali Uyumda Kalite Sorunu, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Tabloya 2.3’e baktığımızda 2006 yılında öğrenci başına düşen yıllık eğitim maliyetlerini okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim kategorilerinde göstermektedir. Okul öncesi eğitime bakıldığında Türkiye’ nin diğer ülkelere kıyasla oldukça geride kaldığı görülmektedir. Aynı şekilde ilköğretim payının da durumu pek de iç açıcı değildir. Ancak ortaöğretimde öğrenci başına ayrılan payın tabloda

gösterilen diğer bazı ülkelerden daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Yükseköğretim seviyesinde ise öğrenci başına maliyetler birçok ülkeden daha azdır. OECD ortalaması ile Türkiye'yi kıyasladığımızda öğrenci başına yapılan yıllık tutarın ülkemizde OECD ortalamasına göre oldukça geri kaldığı görülmektedir.

Coğrafi Nedenler

Toplumumuz, köy ve kent biçiminde birbirinden oldukça farklı ikili bir yerleşme düzenine sahiptir. Şimdiye değin nüfusun çoğunluğunu kırsal alanlarda yaşayanlar oluşturmaktaydı. Şimdi ise kırsal nüfus kentsel nüfusa oranla azalmıştır.

Eğitim hizmetlerinden yararlanma konusunda özellikle orta ve yüksek öğretim basamaklarında, köy ile kent arasında büyük bir eşitsizlik bulunmaktadır. Aynı eşitsizlik büyük şehirlerdeki zengin semtleri ile gece kondu semtleri içinde geçerlidir. Genel olarak, köylü çocuklar ile büyük şehirlerin gece kondu semtlerinde oturan çocuklar, her insanın doğal hakkı olan, normal koşullar altında eğitim görme olanağından uzaktırlar. Bu olanağın onlara bir şekilde sağlanması gerekir ve devletin en başta gelen görevlerinden biri de bütün yurttaşlara, her çeşit eğitim basamağı ve dalında, eşit bir şekilde eğitim görme olanağını hazırlamaktır (Öztürk, 1983).

Tablo 2.4: Kent ve Kır Nüfusunun Tamamladığı veya Devam Ettiği Eğitim Düzeyi

	Yerleşim Yeri	Eğitimi Yok İlkokulu Bitirmemiş	İlköğretim Birinci Kademe	İlköğretim İkinci Kademe	Lise ve Üzeri	Cevapsız	Ortanca Eğitim Süresi
ERK EK	Kent	19.8	36.3	15.4	28.1	0.4	5.4
	Kır	30.5	45.6	13.2	10.1	0.7	4.5
KAD IN	Kent	33.8	36.4	10.8	18.8	0.2	4.5
	Kır	48.8	40.1	6.6	4.4	0.2	4.0

Kaynak: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2004). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003.

Tabloyu incelediğimizde yerleşim yerlerine göre eğitim düzeylerinde farklılaşma görülmektedir. Kırsal alanlarda yaşayanların, kentsel alanlarda yaşayanlara göre eğitime katılımları düşük ve eğitim süreleri daha azdır. Kadınların eğitim süresi kentsel ve kırsal alanda erkeklere oranla daha azdır.

Tablo 2.5: Türkiye’de Eğitim Durumuna Göre Yoksulluk Oranı (%)

Eğitim Durumu	Yoksulluk Oranı		
	Genel	Kent	Kır
Toplam	18.08	8.86	38.69
6 yaşından küçük	24.04	13.01	48.69
Okuryazar değil veya bir okul bitirmeyen	29.84	16.13	48.83
İlkokul	15.34	7.23	31.02
İlköğretim	17.77	8.46	37.98
Ortaokul	9.76	5.81	24.41
Lise	5.34	3.75	14.65
Yüksek okul	0.71	0.48	3.37

Kaynak: 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, TÜİK.

Tabloyu incelediğimizde yoksulluk oranının eğitim düzeyi yükseldikçe azalmakta olduğunu, ama kırsal nüfusun kenttekilere göre daha yoksul oldukları görülmektedir. Kentlere oranla kırsal kesimde yoksulluk oranının artmasında eğitim hizmetlerinin yeterince gitmediğini söyleyebiliriz. Bu durum imkân eşitsizliğine en güzel örnektir. Buna karşılık kentte yaşamının bireyin sosyo-ekonomik gelişmesine katkı sağladığını söyleyebiliriz.

Ayrıca kırsal alanlarda kız çocuklarının okula devamsızlığının fazlalığı, öğretim süresinin kısalığı, öğretmen yetersizliği ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısının fazlalığı, ailelerin gelir yetersizliği ve çocuğun tarımsal eylemlerde işgücünden yararlanılması, ilköğretimden yararlanmanın azlığı ve araç gereç yetersizliği eğitim eşitsizliğini artıran öğeler olmaktadır (Tezcan, 2012).

Aşağıda ilköğretimde bölgeler arası okullaşma oranları verilmiştir.

Tablo 2.6: İlköğretimde Bölgeler Arası Okullaşma Oranları

NUTS 1 Bölgesi*	İlköğretimde Net Okullaşma Oranı			Eğitimde Cinsiyet Farklılığı Endeksi
	Erkek	Kadın	Toplam	
İstanbul	94.6	92.3	93.4	0.95
Batı Marmara	94.7	91.7	93.1	0.92
Ege	92.2	95.6	93.8	0.99
Doğu Marmara	95.1	88.9	92.0	0.89
Batı Anadolu	91.2	91.2	91.2	0.94
Akdeniz	91.7	90.0	90.8	0.95
Orta –Anadolu	92.4	94.8	93.6	1.00
Batı Karadeniz	90.6	92.0	91.3	1.04
Doğu Karadeniz	92.0	88.2	90.2	0.93
Kuzeydoğu Anadolu	88.1	78.9	83.6	0.89
Ortadoğu Anadolu	81.6	73.3	77.6	0.78
Güneydoğu Anadolu	85.4	70.9	78.5	0.78
Toplam	90.6	87.0	88.8	0.92

Kaynak: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2004). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması

*NUTS: Avrupa birliği ülkelerinin kullandığı, istatistik bölge sınıflandırmasıdır. Türkiye de 12 bölgeden oluşan bölge sınıflandırmasıdır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2004: 107).

Tabloyu incelediğimizde, eğitim hizmetlerinden faydalanmada bölgeler arasında farklılıklar görülmektedir. Bunun nedenleri arasında eğitim hizmetlerinin dağılımında özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ciddi bir oranda yetersizliğin bulunduğu görülmektedir. Bu durum bu bölgelerde yaşayan çocukların diğer bölgelerdeki çocuklara oranla genel sınavlarda daha başarısız olmalarına yol açabilir. İlköğretim çağı nüfusu için net okullaşma oranı % 89'dur. Okullaşma oranlarına bölgeler temelinde bakıldığında, Doğu ile diğer bölgeler arasında ciddi farklılıklar bulunduğu görülmektedir. Eğitimde cinsiyet farklılığı endeks değerinin 1.00'den küçük olması, kızların erkeklerden daha az oranda okula devam ettiğini göstermektedir. Doğu'da yaşayan kız çocuklarının daha dezavantajlı bir konumda olduklarını göstermektedir (DPT, 2010).

Tablo 2.7: Kadınların sahip oldukları çocuk sayısının belirleyenleri: Poisson regresyon analizi sonuçları, Türkiye 2008.

	Hız Oranı	Güvenilirlik (P>ItI)
Kadının yaşı	0.97	0.000
Bölge		
Batı	1.00	.
Güney	1.04	0.086
Orta	1.06	0.002
Kuzey	1.06	0.030
Doğu	1.29	0.000
Yerleşim yeri (Kır-Kent)		
Kent	1.00	.
Kır	0.97	0.056
Kadının eğitimi		
Eğitimi yok/ilkokulu bitirmemiş	1.32	0.000
İlköğretim birinci kademe	1.07	0.002
İlköğretim ikinci kademe	0.98	0.560
Lise ve üzeri	1.00	.
Kadının çalışma durumu		
Çalışmıyor	1.16	0.000
Çalışıyor, sosyal güvencesiz	1.05	0.113
Çalışıyor, sosyal güvenceli	1.00	.
Hane halkı refah düzeyi		
En düşük	1.47	0.000
Düşük	1.26	0.000
Orta	1.13	0.000
Yüksek	1.05	0.039
En yüksek	1.00	.

Prob > F : 0.0000

Kaynak: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2010). Türkiye’de Doğurganlık, Üreme Sağlığı ve Yaşlılık 2008, İleri Analiz Çalışması.

Modele göre eğitim durumu da toplam canlı doğum sayısının anlamlı bir belirleyicisidir. Lise veya üzeri eğitim almış kadınlarla, hiç okula gitmemiş veya ilkokulu bitirmemiş kadınların bir çocuk daha fazla yapma olasılıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Okula gitmemiş veya ilkokulu bitirmemiş kadınların, lise veya üzeri eğitilmiş kadınlardan bir çocuk daha fazla yapma olasılığı 1.3 kat daha fazladır.

Sigortalı ve sigortasız çalışan kadınlar arasında, daha fazla çocuk sahibi olma olasılığı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir. Fakat çalışmayan bir kadının, sigortalı çalışan bir kadına göre bir doğum daha yapma olasılığı yüzde 16 daha fazladır.

Hane halkı refah düzeyi değişkeni için, en yüksek refah seviyesindeki hanelerde yaşayan kadınlar referans alındığında, tüm kategorilerdeki göreceli riskler anlamlı

çıkmaktadır. Refah seviyesi düştükçe, bir çocuğa daha sahip olma riski de artmaktadır. En düşük refah seviyesindeki bir hanede yaşayan kadının bir çocuğa daha sahip olma olasılığı, en yüksek hane halkı refah seviyesindeki bir hanede yaşayan kadına göre neredeyse 1.5 kat daha fazladır (Tezcan, 2010).

Doğurganlık oranının özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde daha fazla olması ayrıca eğitim hizmetlerinin bu bölgelerde istenilen düzeyde olmaması zorunlu eğitim çağında olan çocuk sayısını artırmakta ve bu durum hem ailenin hem de devletin ekonomik yükünü artırmakta, okul, öğretmen, materyal eksikliği yaratmaktadır. Ayrıca aşırı nüfus artışı eğitim ve öğretim niteliğinin düşmesine ve ülkenin kalkınma hızının yavaşlamasına sebep olmaktadır.

2.3.5.2. Toplumsal Nedenler

Eğitimde eşitliğin önüne geçen en önemli etkenlerden biri de toplumsal nedenlerdir. Bunlar genel olarak din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı, eğitim hizmetlerindeki yetersizliktir (Tezcan, 2012).

Cinsiyet Ayrımı

Gelişmiş ya da gelişmekte olan her ülkede kadın eğitimi, erkeklere oranla daha düşük bir düzeyde kalmıştır. Sanayileşmiş ülkelerde ilkökul üstü öğretime devam etme bakımından kadın erkek farklılaşmasında kadınlar aleyhine bir durum söz konusudur.

Cumhuriyetle birlikte ülkemizdeki kız çocuklarının eğitimine büyük önem verilmiş ve bu konu Anayasa'mızın Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi başlıklı 42. Maddesinde güvence altına alınmıştır. Fakat buna rağmen nüfusun eğitim durumuna bakıldığında kadınlar ve erkekler arasında farklılıklar görülebilmektedir.

Aşağıdaki tabloda öğretim yılı ve eğitim düzeyine göre okullaşma oranları verilmiştir.

Tablo 2.8: Öğretim Yılı ve Eğitim Düzeyine Göre Okullaşma Oranları (%)

Öğretim Yılı	İlköğretim			Ortaöğretim			Yükseköğretim		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2000-02	92.40	96.20	88.45	48.11	53.01	42.97	12.98	13.75	12.17
2005-06	89.77	92.29	87.16	56.63	61.13	51.95	18.85	20.22	17.41
2006-07	90.13	92.25	87.93	56.51	60.17	52.16	20.14	21.56	18.66
2007-08	97.37	98.53	96.14	58.56	61.17	55.81	21.06	22.37	16.69
2008-09	96.49	96.99	95.97	58.52	60.63	56.30	27.69	29.40	25.92
2009-10	98.17	98.47	97.84	64.95	67.55	62.21	30.42	31.24	29.55
2010-11	98.41	98.59	98.22	66.07	68.17	63.86	33.06	33.44	32.65
2011-12	98.67	98.77	98.56	67.37	68.53	66.14	35.51	35.59	35.42

Öğretim Yılı	İlkokul			Ortaokul			Ortaöğretim			Yükseköğretim		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2012-13	98.86	98.81	98.92	93.09	93.19	92.98	70.06	70.77	69.31	38.50	38.40	38.61

Kaynak: MEB, 2013-2014

Tablo incelendiğinde nüfusun eğitim durumunda artış görülmektedir. Zorunlu eğitim çağında bulunan çocuklarda yüzde yüz okullaşma sağlanamamıştır. Kızlar açısından bakıldığında ortaokul ve ortaöğretimde daha düşük bir okullaşma görülmektedir.

Bunun nedenlerini söyle açıklayabiliriz: Kadınlara karşı yapılan bastırılma faaliyetleri, geleneklerin ve dinin bu duruma meşru sebep olarak gösterilmesi, kadınların tarlada ve ev işlerinde çalıştırılması, ailelerin özellikle ergenlik çağındaki kızlarını okula göndermekten çekinmesi ve toplu tasıma araçlarına güvenmemeleri başlıca nedenler arasındadır (Yalın vd, 2004). Kız çocuklarına eğitimde fırsat ve imkân eşitliği sağlamak için uluslararası birçok belgede bu konuya değinilmiş ve kız çocuklarının eğitiminin önemi anlatılmıştır. Fakat eğitimdeki toplumsal cinsiyet eşitsizliği hem yoksullar hem de yoksul olmayanlar için geçerlidir. Ancak bu eşitsizlik yoksulluk içindeki çocuklar söz konusu olduğunda daha da artmaktadır (UNICEF, 2004).

Son yıllarda bu eğitim tablosunun değişmesi yönünde adımlar atılmaktadır. “Haydi, Kızlar Okula!” kampanyası bunlardan biridir. 2003-2006 yılları arasında

yapılan çalışmalarda Türkiye genelinde 273.447 kız çocuğunun okul dışında kaldığı görülmüştür. İllerde yapılan çalışmalar sonucunda bunların 222.800 kız çocuğu (%81'i) okullaştırılmıştır. “Haydi, Kızlar Okula”, “Eğitime %100 Destek” gibi kampanyaların başladığı 1997-1998 eğitim-öğretim yılı ile 2006-2007 eğitim-öğretim yılı arasında ortaöğretim kurumlarında okullaşma oranı %50 civarında artış göstermiştir (Doğan, 2011).

Toplumlar sanayileştikçe, kadının toplumsal konumundaki artışa paralel olarak onun eğitim eşitsizliği de azalmaktadır. Kadının öğrenimli oluşu, çocuğunu da etkilemekte, çocuğun zihinsel gelişimi ve dil gücü üstün bir düzeye ulaşmaktadır.

Dil Ayrımı

Türkiye'nin farklı il ve bölgelerine dağılmış birçok farklı etnik grup vardır. Bu grupları, en kolay yoldan, konuştukları dil ile ayırmak mümkündür. Bunların bir kısmı zamanla Türkçe eğitime uyum göstermiştir. Ancak resmi rakamlara göre dahi, Türkiye'de anadil olarak Türkçe dışında bir dil kullanan 3 milyon civarında bir nüfus vardır. Elbette gerçek rakamın bunun çok ötesinde olduğu da belirtilmelidir. Bu nüfusun yoğunlaştığı bölgeler esas olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleridir. Bu bölge insanların ortalama % 75'i Kürt'tür. Anadil olarak Kürtçe konuşan bu insanların önemli bir bölümü Türkçe ile ancak ilköğretimde tanışmaktadır (<http://www.demokratikgenclikhareketi.org/arastirma-inceleme/turkiyede-egitim-esitsizligi.html>).

Ülkemizde bir dil birliği söz konusu olduğuna göre, eğitim yönünden sorun yaratmamıştır. Çünkü milli ve resmi dil aynıdır. Sorun sadece Kürtçe konuşan bir grup bakımından ortaya çıkmaktadır. Evinde ve en yakın çevresinde Kürtçe konuşan çocuk, okulda Türkçe öğrenim görmekte ve Türkçe konuşmaktadır. Bu nedenle çocuk, okulda dersleri takip edebilme yönünden güçlüklerle karşılaşmaktadır. Ancak ilkokulu bitirdiği zaman Türkçeyi gereğince konuşabilmektedir. Bu durum Türkçe konuşulan bölgelerle karşılaştırıldığında onun için fırsat eşitsizliği yaratmaktadır. Çünkü çocuğun, Türkçe konuşulan diğer yörelerdeki yaşlıları artık bilgi öğrenme aşamasına geçtikleri halde o, sadece Türkçe konuşabilme yeteneğini elde etmiş olmaktadır. Bu nedenle bu durum, ilerideki öğrenim aşamalarında onun başarısını olumsuz olarak etkilemektedir (Tezcan, 2012).

Eğitim Hizmetlerindeki Yetersizlik

Eğitimde fırsat eğitsizliği bazen de eğitim sisteminin kendisinden kaynaklanır. Öğretmen sayısındaki yetersizlik, öğrenci sayısının fazla olmasına karşın eğitimde bazı sorunlara yol açmaktadır. Bu durum da fırsat eğitliğini engellemektedir. Örneğin köy okullarındaki birleştirilmiş sınıflarda öğretmenin her öğrenciyle birebir ilgilenme süresinin normal öğrenim gören okuldaki öğrenci süresine göre daha az olabildiğini söyleyebiliriz. Ayrıca bu bölgelere genellikle mesleğe yeni başlamış öğretmenlerin gönderilmesi ve deneyimli öğretmenlerin şehir merkezlerinde görev almaları eğitim ve öğretimdeki kaliteyi etkilemektedir. Bunun yanında ülkemizde özel eğitime muhtaç öğrencilere sağlanan eğitim hizmetleri şehirlerde yoğunlaşırken, kırsal kesimlerde bu yoğunluk görülememektedir. Fırsat eğitliğini sağlamanın bir gereği de bu çocukların özür gruplarına uygun bir şekilde eğitim almalarını sağlamak ve topluma kazandırmaktır. Bu sorunların hepsi eğitimde fırsat ve olanak eğitliğini sağlamayı engellemektedir.

Bunların yanında ikili öğretim sorunu da eğitimde eğitsizliğe yol açan unsurlar arasındadır. İkili öğretim ile günlük okul süresinin kısılması, öğrenim süresinin çok erken ve çok geç saatlere sıkıştırılması, erken ve geç saatlerin hem öğrenci hem de öğretmen açısından verimsizliği eğitimin kalitesine olumsuz etkiler yapmaktadır. Bu etki, gidiş gelişin zor olduğu yerlerde çocukların sabah gün ağarmadan, akşam gün karardıktan sonra sokaklara dökülmesiyle daha da ağırlaşmaktadır (Akbeý, 2006).

Siyasal Nedenler

Eğitim politikasını belirleyen devlet, aynı zamanda eğitimde fırsat eğitliğini engelleyen bir etmen durumundadır. Özellikle ülkemizde, çeşitli siyasal partiler arasında değişik görüş ayrılıkları, bir eğitim politikası, felsefesi ve planlamasını olanaklı kılamamıştır. Bu yüzden, istikrarlı bir eğitimin gerçekleşememiş, eğitimde fırsat eğitliğini de engellemiş ve iktidarlara göre değişik politikalar ve uygulamalar görülmüştür (Tezcan, 2012).

Örneğin, kız çocuklarının eğitimine önem veren bu alanda çalışan ve projeler üretip kızların okullaşması için emek veren bir iktidarın seçim sonrası yönetimi başka bir iktidara devretmesiyle, bu çalışmalar askıya alınabiliyor. Bu da Milli Eğitim Bakanlığının siyasetle olan ilişkisinin avantaj mı yoksa dezavantaj mı olduğu sorusuna bir cevap olabilir.

Bu yüzden siyasal etmen, eğitimde fırsat eşitliğinin engellenmesinde ekonomik etmenlerden daha çok etkin olmuştur denebilir.

Bireysel Farklılıklar

Bunlara “psikolojik etkenler” de denir. Bireysel farklılıklar, kişiler arasında gözlenen zeka, özel yetenek, duyuşsal ayırt etme, motor kapasiteler, algı gibi farklılıkları ifade eder. Bireysel farklılıkların önemi, diğerk ekonomik, toplumsal ve siyasal eşitsizlik etkenlerinin denetlenmesi durumunda dahi, bireylerin gizil güç ve yeteneklerinin eşit olmadığı için eşitsizliğin sürmesidir (Tezcan, 2012). Bu durumda koşullar yetersiz bile olsa öğretmenler her bireyin ihtiyacına cevap verebilmelidir. Ayrıca teknolojik gelişmelerin de eğitimle iç içe olması ve eğitimde kullanılması gerekmektedir.

2.4. DEVAMSIZLIK

Genel olarak bakıldığında eğitimin toplumların gelişmelerine büyük destek olduğu kabul edilmektedir. Bu noktada özellikle ülkeleri ileriye taşıyacak olan çocukların eğitimlerinin son derece önemli olduğu açığa çıkmaktadır. Tüm bunlara rağmen çocukların eğitim hayatlarına devam etmelerinin önünde çeşitli engeller olduğu anlaşılmaktadır. Bu engeller zaman zaman çocukların eğitim sürecinden uzaklaşmasına bazen de tamamen eğitim yaşamından kopmalarına neden olmaktadır. Oysa çocukların istedik bir eğitim ve öğretim yaşantısı geçirmeleri için öncelikle örgün eğitim sürecinin içinde aktif olarak bulunmaları diğerk bir deyişle okulda kalmaları gerekmektedir.

2.4.1. Devamsızlık ve Okul Terki Nedir?

Okulu terk etme en genel olarak eğitimin onaylı, resmi bir diploma alınmadan sonlandırılması olarak tanımlanmıştır. Bu tanım kavramı “operasyonel” olarak kullanışlı kılmakla birlikte, eylemin davranışsal karmaşıklığını yansıtmamaktadır (Gökşen, Cemalcılar ve Gürlesel, 2006).

Okulu terk etme Cullen tarafından (2000) ise; genç insanların resmi okul bitirme yaşından önce ve/veya vasıfsız veya kısıtlı niteliklerle okuldan ayrılması olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye’deki mevcut hukuki çerçevede ilköğretim okullarında okulu terk başlığı altında bir tanım bulunmamaktadır. Bunun doğal nedeni de Türkiye’de ilköğretimin zorunlu olmasıdır. Okulu terk etme bu çerçevede yasal bir zorunluluğun yerine

getirilmemesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle okulu terk etme hukuki mevzuat içinde tanımlanamamaktadır.

Bununla birlikte hukuki mevzuat içinde okulu terk etme yerine okula devamsızlık tanımlanmaktadır. İlgili hukuki düzenlemelerde, süre belirtilmeksizin üst üste okula gelmeyen ve gelmeme mazereti aile-veli ya da vasisi tarafından üç gün içinde okula bildirilmeyen; bu nedenle mülki amirlerin tebligatına uğrayan, buna rağmen okula gönderilmeyen öğrenciler **sürekli devamsız** sayılmaktadır. Mevcut hukuki çerçeve içinde devamsızlık haline rağmen kayıtlı öğrencinin ilköğretim okullundaki kaydı ilköğretim çağı olan 13 yaş bitene kadar korunmakta, bundan sonra iki öğretim yılı daha öğrenim hakkı verilmekte ve ancak bu yaşın dolması halinde ilköğretim okul kaydı silinerek öğrencinin ilişkisi kesilmektedir. Mevcut hukuki çerçeve içinde öğrencilerin hangi hallerde ilköğretim okulları ile ilişkisinin kesileceği ayrıca belirtilmiştir. Öğrencilerin okul ile ilişkisi sadece bu yasal dayanaklara bağlı olarak kesilmekte ve MEB’de sadece bu öğrencilerin istatistiklerini tutmaktadır (MEB, İlköğretim Kurumları Yönetmeliği)

Buna göre yasal olarak ilköğretim okulları ile ilişkisi kesilen öğrenciler; ölüm, sağlık nedeni ile zorunlu eğitim çağı süresince okula devam edemez raporu alanlar, zorunlu eğitim çağını bitirenler ve diğerleridir.

Hukuki mevzuat ve uygulamalar çerçevesinde Türkiye’de ilköğretim okullarında okulu terk etmiş bir öğrenciyi tanımlayan unsurlar aşağıdadır (Gökşen vd, 2006):

1. Sekiz yıllık bir ilköğretim okuluna kayıt yaptırmış olması;
2. 15 yaşın üstünde olması;
3. İzinsiz ve mazeretsiz sürekli devamsız olması;
4. Bu süre içinde bir başka okula kayıt ve devam ediyor olmaması;
5. Bir sonraki dönem tekrar kayıt olmaması;
6. Okuldan raporlu veya izinli olmaması;
7. Ülke dışına çıkmamış olması.

Amerika’da okul devamsızlığı, 19. yüzyılda zorunlu eğitim kanunları yürürlüğe konduğundan beri, okulun, hükümetlerin, toplumun, sosyal ve davranışçı uzmanların da ilgi alanına giren “okul reddi” ve “okulu asma” anlamına gelmektedir. 20. Yüzyılda insan davranışları ile ilgili psikiyatrik ve psikolojik yorumlar arttıkça, okul dışında kalan bu çocukların tanımlanmasında kullanılan “ayrılık korkusu” ya da “okul korkusu”

gibi terimler de ortaya çıkmıştır (Clay, 2004; Leyba & Massat, 2009). Okul korkusu, çocuğun okulda yalnız kalacağından, anne veya babası tarafından terk edileceğinden korkması, bu nedenle de okula gitmek istememesi ya da okulda kalmak istememesi anlamına gelmektedir (Yavuzer, 2001). Bu nedenle okula devamsızlık kavramı ile aynı anlamda değildir.

Öğrenme yaşantılarının merkezinde öğrencinin yer aldığı öğrenci merkezli eğitim, zamanın dikkatli ve verimli kullanılmasını gerektirir. Öğrenme için ayrılan süre içerisinde öğrencinin bulunmadığı bir öğretim etkinliği, onun gerçekleştireceği öğrenme yaşantılarının eksik olmasına neden olmaktadır. Bu duruma etki eden en önemli neden ise “devamsızlıktır”. Okul yönetiminin boyutlarından “öğrenci hizmetleri” kapsamında yönetimi en çok uğraştıran işlerden biri öğrenci devamının izlenmesidir (Taymaz, 2011). Devamsızlık, eğitim-öğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin okula ya aralıklı gelme ya da hiç gelmeme durumudur. Devamsızlık sayısının az olması öğrencilerin istekle okula geldiği, öğrenci devamı konusunda öğretmen ve yöneticilerin dikkatli olduğu şeklinde yorumlanabilir (Küçüksüleymanoğlu, 2007).

İki tür devamsızlık vardır:

Aralıklı devamsızlık: Öğrencilerin, eğitim-öğretim görmekte oldukları okullarına bazen gelip bazen gelmemeleri durumunda ortaya çıkan devamsızlık türüdür.

Sürekli devamsızlık: Hazır bulunuşluğu yeterli seviyede olmasına rağmen öğrencinin okula hiç gelmemesidir.

2.4.2. Devamsızlığın Nedenleri

Aileden Kaynaklanan Devamsızlık Nedenleri: Devamsızlığın okul dışındaki önemli nedenlerinden biri de “aile ilişkileri”dir. Ailelerin öncelikli sorumluluğu, çocuklarının düzenli olarak okula devamlarını sağlamaktır. Evdeki koşullar, çocuğun devamı ve zamanında okula gitmesi konusunda çocuk üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Eğitimle ilgili zayıf aile denetimi ve kararlılıktaki eksiklik okul devamsızlığının belki de arkasındaki en önemli faktördür. Yapılan bir çalışmanın bulgularına göre, devamsızlık yapan öğrencilerin % 44’ü ailesinin devamsızlık yaptığını bildiklerini ifade etmektedir. Bazı aileler de mazeretsiz olarak devamsızlığa göz yummaktadır. Örneğin ailelerin alışveriş gezileri, kardeşlerine bakmalarını isteme ya da ev dışındaki sorumlulukların fazla verilmesi gibi nedenler ailelerin bilgisi dahilinde bulunmaktadır (Reid, 1999; Akt. Pehlivan, 2006).

Öğrencinin aile ortamı onun davranışlarının temel kaynağıdır. Anne babanın çocuk yetiştirme tarzları, eğitim düzeyleri, boşanma gibi pek çok etken öğrenci davranışlarını etkilemektedir (Senemoğlu, 2001; Cüceloğlu, 2003:). Ailenin çocuğun davranışlarını aşırı derecede kontrol etmeye çalışması ya da aşırı ilgisiz davranması öğrencilerin devamsızlık yapmalarına neden olabilmektedir (Altınkurt, 2008).

Araştırma bulguları, aile ortamından memnuniyet azaldıkça devamsızlık eğiliminin belirgin biçimde arttığını göstermektedir. Ailesinden hiç memnun olmadıklarını belirten öğrencilerin devamsızlık eğilimi, memnun olanlara göre daha yüksektir (Şimşek, 2011).

Bu nedenlerin yanında babaların özellikle kız çocuklarının okumasını istememesi, ana-babanın resmi nikâhı bulunmaması nedeni ile çocuğun nüfus kaydının olmaması ya da nüfus kayıtlarının geç yapılması ve özellikle kız çocuklarının küçük yaşta nişanlandırılması ve evlendirilmesi de eklenebilir (Tunç, 2009).

Öğrenciden Kaynaklanan Devamsızlık Nedenleri: Okulların en önemli varlık nedenleri öğrencilerin eğitim gereksinimlerini karşılamak ve onlara güçlü oldukları alanlarda gelişme olanakları sunmaktır. Okulların bu işlevleri çoğu kez gerçekleştiremedikleri görülmektedir.

Öğrenciler, kişisel gereksinimlerinin karşılandığı ve bunun çeşitli etkinlikler aracılığıyla devam ettirildiği ortamlarda bulunmak ister (Jones ve Jones, 1997; Akt. Özbaş, 2010).

Herkes gibi öğrencilerin de birinci derecede karşılanması gereken gereksinimleri; beslenme, barınma, giyinme ve güven içinde yaşamını sürdürebilme ile ilgili olan temel gereksinimlerdir. Bunları öncelikle aile karşılamak zorundadır. Eğer bunları aile karşılayamıyorsa okulun karşılaması gerekir. Etkili okullar öğrencilerin yalnızca okul içindeki yaşantılarıyla değil, okul dışındaki yaşantılarıyla da ilgilenmeyi görev edinmiş okullardır.

Öğrencilerin okul dışındaki yaşam koşulları, okula devamı engelliyorsa, okul yönetimi gerekli önlemleri almak zorundadır. Okul, öğrencinin başka bireylerle birlikte eğitimini sürdürdüğü toplumsal bir çevredir. Öğrencinin bu çevrede toplumsal olarak karşılanması gereken en önemli gereksinimleri, kabul edilme, saygı görme ve sevgi ile ilgilidir. Öğrencinin okul ve sınıf yaşantılarında korku, endişe ve kaygı gibi duyguları yaşamamasına çalışılır. Öğrencilerin kendilerinden kaynaklanan en önemli devamsızlık

nedenleri arasında yaşamakta oldukları herhangi bir hastalık, dersleriyle ilgili sınavlardan düşük not alma korkusu gibi etkenler yer almaktadır (Tutar, 2002; Akt. Özbaş, 2010).

Akademik olarak seviyelerinin üzerindeki ders programlarına uyum sağlayamayan, öğretmenlerinden ve okullarından gerekli yardımı alamayan öğrencilerin moralleri bozulmakta; bu durum kendilerini yalnız hissetmelerine ve devamsızlık yapmalarına neden olmaktadır (Şimşek ve Şahin, 2012)

Şimşek (2011) tarafından yapılan araştırmaya göre düşük not ortalamasına sahip öğrencilerin devamsızlık eğilimi oldukça yüksek (%33,87) bulunmuş; not ortalaması düşük olan her üç öğrenciden birisi sürekli devamsızlık yaptığını belirtmişti. Bu sonuç, okul başarısızlığının öğrencileri devamsızlığa yönlendiren önemli faktörlerden biri olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin; okul dışında çalışmak zorunda olması, psikolojik rahatsızlıkları, yeterince güdülenmediği için okulu sevmemesi ve gelecek kaygısı gibi pek çok bireysel neden devamsızlık yapmasına neden olabilmektedir (Kadı, 2000).

Bütün bu faktörlerin yanı sıra devamsızlığa neden olarak gösterilebilecek diğer etkenler, alkol ya da uyuşturucu kullanımı, dersin saati ya da günü şeklinde sıralanabilir (Gökkyer, 2012).

Okuldan Kaynaklanan Devamsızlık Nedenleri: İlköğretim 6-14 yaş grubu öğrencilerin öğrenim gördüğü öğretim basamağıdır. Bu yaş grubu bireylerin en önemli özelliği oyun çağını yaşamakta olmalarıdır. Bu nedenle okulların çocukların bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişimlerine ağırlık verici etkinlik alanları açısından zenginleştirilmesi gerekir.

Öğrencilerin fiziksel, zihinsel, toplumsal vb. birçok alanda yetersizlikleri olabilir. Bunların olumsuz sonuçlarını giderebilecek olanlar ise okullarda öğrencilere destek hizmeti sunan “psikolojik danışma ve rehberlik servisleri”dir. Herhangi bir alanda yetersizliği olan öğrencinin “tanılama” işleminden sonra yetersizliğine uygun alanda geliştirilmesi gerekir. Yetersiz olduğu alan ile ilgili gereksinimleri giderilemeyen öğrencinin okula ilgi ve dikkatle devam isteği azalabilir (Özbaş, 2010).

Okudukları okulun yeteneklerini ortaya koymalarına olanak verip vermemesi durumu, okulu bırakma eğilimi üzerinde etkili olan bir diğer önemli faktördür. Bulunduğu okulda yeteneklerini ortaya koyma imkânı verildiğini düşünen öğrenciler

arasında okulu bırakma eğilimi sadece % 10 iken, yeteneklerini sergilemeye imkân verilmediğini düşünenlerde bu oran tam dört katı daha fazladır (% 39,7). Bu oran okulu bırakma eğilimine etkisi saptanan en yüksek oranı ifade etmektedir. Öte yandan okulu benimseyen öğrencilerde okulu bırakma eğiliminin daha düşük (% 16,4), okulu benimsemeyen öğrencilerde ise daha yüksek (% 23,8) olduğu anlaşılmıştır. Öğrencilerin kendilerini okullarının bir parçası olarak görmeleri, büyük ölçüde okulda verilen eğitim, okul yönetiminin anlayışı ve öğretmenlerine duyulan memnuniyete bağlıdır (Şimşek, 2011).

Okulun niteliği, beklentileri ve güdülenmeyi artıracak gibi, nitelikli okullar kaynak yönünden de daha iyi düzeydedirler. Bilgisayar laboratuvarlarından, teknik laboratuvara ve eğitim materyallerinin bolluğuna kadar bir okulun kaynaklarının yeterli veya çok olması, oradaki öğrencilerin okuldan ayrılmasını zorlaştırmaktadır (Şirin ve Diğerleri, 2004). Yoksul bölge okullarında hem kaynaklar hem de okula/eğitime verilen önem daha düşük düzeydedir. Fiziksel koşulların yetersizliği, öğrencinin okuluna yönelik eleştirel bir tavır takınmasına sebep olabilmektedir.

Okulun fazla büyük olması durumunda, okulda ister istemez bürokratik yönetim tarzı ön plana çıkmakta, kontrol mekanizmalarının işlerlik kazanması için uygulanan sıkı disiplin politikaları bazı öğrencilerin okuldan yabancılaşmasına yol açabilmektedir. Ayrıca, fazla öğrenci sayısı olan okulda bazı riskli öğrencilerin okuldan kopması göz ardı edilebilmektedir. Diğer öğrencilerin iyiliği için birkaç öğrencinin feda edilmesi, özellikle kalabalık okullarda adeta bir çözüm olarak değerlendirilmektedir. Bu durumda öğrencilerin okuldan erken ayrılması daha kolay olabilmektedir. Diğer taraftan, öğrenci sayısı az olan okullarda bazı öğrencilerin arkadaşları tarafından dışlanması ihtimali artmaktadır. Az sayıdaki öğrenci gruplarından birisine girememiş ya da kabullenilmemiş öğrenci kendisini dışlanmış olarak hissedebilmektedir (Uysal, 2008; Kırımlı Taşkın, 2010).

Öğretmenlerden Kaynaklanan Devamsızlık Nedenleri: Öğrenciler tarafından sevilen, sayılan öğretmenlerin öğrenci üzerinde çok olumlu etkileri vardır. Öğretmenlerden olumlu uyarımlar alan, öğretmeni tarafından sevildiğini fark eden, öğretmenin kendisini başarılı bulduğuna inanan öğrenciler olumlu davranışlarını artırır ve daha başarılı olurlar. Benzer biçimde öğretmenin kendisinden hoşlanmadığını ve başarı beklemediğini düşünen öğrenciler de daha çok sınıf ortamını bozucu davranışlarda

bulunurlar. Derse devam etmeme ya da derse geç gelme de sınıf ortamını etkilemektedir (Erden, 1998). Öğretmenlerin sınıf içinde olumlu tutum ve davranışları öğrencilerin okula bağlılığı üzerinde olumlu etki yaparken; öğretmenin sınıf içindeki otoriter tavrı, öğrencilerle olan iletişiminin yetersizliği, öğrenciden yetenekleri üzerinde performans bekleme gibi etmenler, devamsızlık gibi istenmeyen davranışlara neden olabilmektedir (Ataman, 2001). Öğretmenin kişisel nitelikleri de çocuğun okula ve derse yönelik tutumlarını etkiler. Olumsuz kişisel niteliklere sahip öğretmenler çocuğun bir dersten ya da okuldan tümüyle uzaklaşmasına ya da akademik yönden başarısız olmasına neden olabilir. Öğretmenlerde bulunması gereken kişisel nitelikler arasında; hoşgörülü, sabırlı, sevecen, anlayışlı ve esprili, cesaretlendirici ve destekleyici olmaları gösterilebilir. Bu niteliklere sahip öğretmenler, öğrencilerin kendilerine güven duymalarını, kendi kendilerine öğrenmelerini ve olumlu akademik benlik tasarımı geliştirmelerinin neden olur ki bu da okula devamı etkiler (Gökçer, 2012).

Kendisi ile ilgili beklentisi yüksek ve destekleyici öğretmenler, öğrenciler üzerinde kritik bir etki oluşturmaktadır. Öğretmenlerin ve ailenin etkisinin, özellikle sorunlu öğrenciler üzerinde olumlu etkiler yaratma konusunda arkadaş çevresinden daha önemli ve etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu etkilerin farklı etnik gruplardan gelen öğrenciler için kritik önem taşıdığı da belirtilmiştir. Öğretmen desteği ayrıca lise öğrencilerine göre ortaokul öğrencileri üzerinde daha fazla etkiye sahiptir; çünkü, lise öğrencileri daha çok arkadaş gruplarının desteğine dayanırlar. Ortaokul öğrencilerinin, özellikle ergenlik çağında olması da öğretmenlerin model olma ve kişilikleri üzerinde etkili olma rolünü artırmaktadır.

Öğretmenlerin öğrencilerle ilişkileri cinsiyetlere göre de farklılık gösterebilir. Örneğin, öğretmenlerin erkek öğrencilerle ilişkileri genelde disiplin konularında olduğu için erkekler, öğretmen desteğini yeterince hissetmezler. Yine yoksul ve dağılmış aile çocukları, orta sınıf öğrencilerine göre öğretmenlerini daha az destekçi olarak görebilirler. Öğretmenlerle öğrenci yaşantıları arasındaki farklılıklar fazla olduğu için bağlantı kurmakta zorlanırlar (Brewster & Bowen, 2004).

Arkadaş Çevresinden Kaynaklanan Devamsızlık Nedenleri: Okula başlamadan önce çocukların dünyası aileleriyle ve ailelerinin onlara sağladığı olanaklarla sınırlıdır. Okul, çocuklara yeni fırsatlar sunarak daha geniş bir dünyaya açılmalarını sağlar. Çocuklar okul yaşantılarıyla birlikte yeni arkadaşlar ve deneyimler edinmeye başlar. Öğrencilerin

içinde buldukları toplumsal alanlar daha çok akran grupları ve arkadaş çevreleridir. Bu çevrelerin öğrencinin eğitim yaşantıları üzerine önemli etkileri vardır. Okula uygun olmayan arkadaşlık ilişki ve etkileşimlerinin öğrencinin eğitim yaşantılarına bazı olumsuz etkileri olabilir. Öğrencinin eğitim yaşantılarına katılımını olumsuz yönde etkileyen arkadaş çevreleri, örgün eğitim sisteminden ayrı kalmış, kötü alışkanlıkları olan ve eğitime ilişkin olumlu bakış açısına sahip olmayan kişiler olarak sınıflandırılabilir (Özbaş, 2010).

Özellikle bilgisizlik ve ilgisizlik neticesinde ailedeki sorunlar dolayısıyla arkadaş etkisi daha da artmakta ve bu etki aile etkisinin önüne geçebilmektedir. Örneğin arkadaşlarının sigara içmesi, çete üyesi olması veya derslerine önem vermemesi nedeniyle bir çocuk sigaraya başlayabilmekte, çeteye katılabilmekte veya devamsızlık yapabilmektedir (Uysal, 2008).

Okuldaki başka öğrenciler tarafından tehdit veya rahatsız edilen öğrencilerin de okuldan soğudukları ve devamsızlıklarının arttığı ortaya çıkarılmıştır (Ward, 1995; Akt. Uysal, 2008).

Doğal Koşullardan Kaynaklanan Devamsızlık Nedenleri: Yaşanan yerin okula uzak olması, iklim koşullarındaki olumsuzluklar devamsızlığa neden olabilmektedir. Ülkemizde genel yönetim uzaklığa bağlı olumsuzlukların giderilmesi için taşınmalı, yatılı ve pansiyonlu ilköğretim gibi uygulamaları gerçekleştirmektedir. Aileler ise uzaklığa bağlı olumsuzlukları okulların bulunduğu yerlere yerleşerek ya da servislerle çocuklarını okullara ulaştırarak gidermeye çalışmaktadır. İklimle bağlı olumsuzluklar aileler tarafından çocuklarını koruyucu kendi özel önlemleriyle giderilmektedir. Resmi kurumlarca ise çok soğuk, yağışlı vb. elverişsiz hava koşullarının olduğu günlerde okullar tatil edilerek giderilmeye çalışılır (Özbaş, 2010).

2.4.3. Devamsızlık Yapma Riski Bulunan Çocuklar

Çocukların erken yaşlarda çalışma hayatında yer almaları, artan oranda çocuğun çeşitli alan ve işkollarında çalışması, Türkiye’de önemli bir toplumsal sorun olarak dikkat çekmektedir. Türkiye’de 6-14 yaş grubundaki çocukların % 27’si okula ilgi duymama, öğretmenleriyle iyi geçinememe, %15’i okul masraflarının çok yüksek olması, % 14’ü ailesinin ekonomik faaliyetine yardımcı olma ve ücretli çalışmak zorunda olma, % 11’i ailesinin izin vermemesi, % 9’u ev işlerinde ailesine yardımcı olma ve küçük kardeşlerine bakmak zorunda kalma, % 4’ü uygun okulun olmaması ve

%20'si ise diğerk nedenlerle okula gitmemekte veya okulu yarıda bırakmaktadır (TÜRK-İŞ 2006).

Bazı durumlarda çocukların okul devamsızlığı yapma ihtimali yüksek olmaktadır. Her an okuldan ayrılma ya da devamsızlık yapma durumunda kalabilmektedirler. Bu tür bir durumda olma ihtimali olan çocukların okuldan uzaklaşmaları için birçok neden üst üste gelebilmekte ya da bir tanesi çocuğı okuldan uzaklaştırabilmektedir. Bu durumlar şunlardır (Reid, 1999; Akt. Pehlivan, 2006):

- Anne, baba ya da kardeşlerinde okul devamı zayıf olanlar,
- Anne babası yeni ayrılanlar,
- Okulun bulunduğu bölgeye yeni taşınanlar,
- Okula öğretim dönemi ortasında gelenler,
- Son zamanlarda okul zamanlarının çoğunu hasta olarak geçirenler,
- Okulla ilgili yetenekleri ve performansı zayıf olanlar,
- Okulda tedirgin edilip, zorbalığa ve şiddete maruz kalanlar,
- Sürekli rahatsız edici davranışlar gösterenler,
- Okulda sürekli dışlananlar,
- Ailesinde şiddetli ekonomik sıkıntı yaşayanlar,
- Sınav baskısı yaşayanlar,
- Çekingen ve içe kapanık olanlar,
- Ev ödevlerini yapmakta sıkıntı yaşayanlar,
- Geçerli bir nedeni olmadan okula/derse geç kalanlar,
- Okul dışında birçok sorunla karşılaşanlar.

Risk altındaki öğrencilerin eğitim yaşamlarını daha etkin ve başarılı hale getirmelerine yardım edilebilmesi için, öğrencilerin risk altında olduklarının erken dönemlerde tanılanması ve gereken yardımların yapılması son derecede önemlidir. Bazı araştırmacılar, risk altındaki öğrenci davranışlarının kökenlerinin ilköğretim dönemine kadar indiğini ve bu dönemde düşük okul başarısı ve ders notlarının, devamsızlığın fazla olmasının ve kendine saygısının düşük olmasının öğrencinin risk altında olduğuna ilişkin belirtiler olarak yorumlanabileceğini belirtiyor. Bu nedenle öğretmenlerin risk altındaki öğrenci davranışlarının belirtileri konusunda iyi bir eğitimden geçirilmiş olmasının okul yöneticilerinin bu tür öğrencilerin gereksinimlerinin karşılanması konusunda gereken duyarlılığı göstermesinin önemi sık sık vurgulanmaktadır. Risk

altındaki öğrencilerin gereksinim duyduğu özel ilgi ve eğitsel çalışmaların geleneksel okullarda istenen düzeyde karşılanamaması nedeniyle özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde bu tür öğrencilere yönelik alternatif okullar ve alternatif eğitim programları uygulanmaya başlanmıştır (Aydın, 2006).

Yukarıda da görüldüğü gibi öğrencilerin devamsızlık yapma riskini artıran birçok neden bulunmaktadır. Bu nedenler okul örgütlerinde her zaman bulunacaktır. Önemli olan öncelikle okullarda bulunan rehberlik servislerinin daha etkili çalışmalarını ve öğretmenlerin daha duyarlı olmalarını sağlamaktır. Öğrencileri sürekli gözlemleyebilen kişiler olarak öğretmenler, rehber öğretmenlerle ve okul yönetimiyle işbirliği içerisinde olmalı, böylelikle sorun süregelen bir hal almadan çözümlenmeye çalışılmalıdır.

2.4.4. Devamsızlığın Etkileri

Okuldan kaçma /devamsızlık öğrenciler için olduğu kadar veliler, okul ve toplum için de ciddi kısa ve uzun vadeli sonuçlara sebep olur. Okula uzun süre devam etmeyen gençler, suça karışma, okul başarısızlığı, okuldan atılma, okulu bırakma, madde kullanımı ve diğer riskli ve problemlili davranışları da içeren olumsuz sonuçlarla karşılaşmada büyük risk altındadır (Maynard, 2010).

Özellikle kız çocuklarının eğitime katılımı, sağlayacağı bireysel kazanımların yanı sıra hem ülkenin refah düzeyi, hem de hayat standardı açısından önem taşımaktadır. Kadınların eğitim düzeyini erkeklerle eşit duruma gelecek biçimde yükseltmekte başarısız olan ülkelerin, daha yavaş büyüme ve azalan gelir düzeyi ile karşı karşıya oldukları bilinmektedir. Kız çocuklarının eğitimi bölgeselarası dengesizlikleri de azaltabilir. Okuma- yazma oranı arttıkça kadın, çağdışı uygulamalar (töre cinayetleri, kuma vb.) karşısında daha bilinçli bir tavır sergileyerek toplumun çağdaşlaşmasına katkıda bulunacaktır (Kadın ve Eğitim, 2008).

2.4.4.1. Devamsızlığın, Devamsız Öğrenci Üzerindeki Etkisi

Devamsızlığın öğrenci üzerinde en belirgin etkisi, öğrencinin öğrenme yeteneklerini zayıflatmasıdır. Bu etki, özellikle matematik gibi ardışık düzende öğretilen derslerde daha belirgin olarak görülmektedir. Belirli dersleri kaçıran öğrenci diğer konuları öğrenmekte zorlanmakta ve daha fazla çaba harcamak zorunda kalmaktadır. Bunların yanında (Malcom, Thorpe ve Lowden, 1996):

- Çocuğun sorumluluk, sosyalleşme ve disiplin anlayışı bozulur.
- Gelecekte devam etme konusunda sorun yaşayabilir.

- Davranış bozuklukları olabilir.
- Arkadaş bulmada eksiklik çeker.

2.4.4.2. Devamsızlığın, Diğer Öğrenciler Üzerindeki Etkisi

Devamsızlık sadece devamsızlık yapan öğrenciyi değil okuldaki diğer öğrencileri de etkilemektedir. Bu etkiler şöyledir (Malcolm, Thorpe ve Lowden, 1996):

- Devamsız öğrenciler diğer öğrencilere kötü örnek olmakta ve onları özendirilmektedir.
- Okul disiplinine ve sorumluluklarına karşı bir yaklaşım oluşturmaktadır.
- Okulun imajı toplumda kötü etkilenmektedir.

2.4.4.3. Devamsızlığın, Personel Üzerindeki Etkisi

Okullarda çalışan personel arasında en çok etkilenen sınıflarda ders işleyen öğretmenler olmaktadır. Bu etkiler şunlardır (Malcolm, Thorpe ve Lowden, 1996):

- Geri dönen devamsız öğrenciler eğitimi yeterince önemsemedikleri, konuları yakalamak için ders çalışmayı ceza olarak gördükleri için öğretmenleri sıkıntıya sokarlar.
- Sınıf içerisindeki düzen ve yapılan devamlı işler bozulmaktadır.

2.4.4.4. Devamsızlığın, Tüm Okul Üzerindeki Etkisi

Devamsızlık önemli bir problem haline gelmişse, bunun etkileri tüm okula da yansır. Bu etkiler (Malcolm, Thorpe ve Lowden, 1996) :

- Okulun adının zarar görmesi,
- Okulun ulusal sınavlarda gösterdiği performansın düşmesi
- Okulun toplumdaki saygınlığının zedelenmesi
- Okulun uyguladığı programların verimliliğinin düşmesi ve fonların boşa harcanmasıdır.

Sonuç olarak bakıldığında, devamsızlık tüm toplumu etkileyen bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Öğrencinin okul ortamında alacağı öz disiplin ve topluma uyma davranışı özellikleri çocuğa okulda kazandırılmamış olmakta ve öğrenci bunun uzun dönemli etkilerini yetişkinlikte yaşamaktadır.

2.4.5. Devamsızlığın Ekonomik Boyutu

Devamsızlıklar yol açtığı sonuçlar dikkate alındığında çok yönlü bir kayıptır. Okula bir süre devam ettiği halde, tamamlamadan okuldan ayrılan öğrenciler, bir taraftan kendileri için yapılan eğitim yatırımlarının bireysel boyutta değerini yitirmesine

yol açarken; diğer taraftan öğretmen, okul ve diğer olanaklar için yapılan harcamaların da boşa gitmesine neden olmaktadır. Okulu bırakma, gerek birey gerekse toplum ve devlet için katlanılması ağır yükler getirmektedir. Okulu bırakan bireylerin daha düşük yaşam kalitesi, daha düşük bir gelir ve daha az eğitim gerektiren işlerde çalışma olasılığı artmaktadır.

Araştırma sonuçları, okulu bırakan öğrencilerin mezun olanlara oranla daha fazla işsiz kaldığını, iş bulsalar bile daha az kazanç sağladıklarını, buna ilaveten daha fazla sosyal yardıma muhtaç olduklarını ortaya koymaktadır. Öte yandan okulu bırakanlar daha fazla suç işlemeye yatkın olmakta; hatta bir kısmının hayatı hapisane ile sonlanmaktadır. Okul terki sadece birey ve okul için değil, aynı zamanda bütün toplum için ciddi bir problemdir (Şimşek ve Şahin, 2012).

Eğitim çocukların, ucuz iş gücü olarak kullanılma, suistimal ve şiddete maruz kalma gibi konularda bilinçli olmasını sağlayacaktır. Kız çocuklarının bu tür durumlarla karşılaşma olasılıkları daha fazla olabildiği için, eğitimin önemi kız çocukları için daha fazladır (UNICEF, 2004).

2.4.6. Türkiye’ de Devamsızlıkla İlgili Yasal Durum

Türkiye’de, ilköğretim kademesinde, okulların öğretime açık olduğu süre içerisinde öğrencilerin okula devam etmesi zorunludur (1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu –Değişik 16.06.1983 tarih 2842 sayılı kanun ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu –Değişik 16.08.1997 tarih 4306 sayılı kanun). Ortaöğretim, 15-17 yaş grubunu kapsayan, öğrencilere bir meslek kazandırmayı ve onları yükseköğretim kurumlarına hazırlamayı amaçlayan bir eğitim devresidir (Erden, 1998). İlköğretim kurumlarına kaydedilen zorunlu ilköğretim çağındaki öğrencilerin velileri öğrencilerin okula devamını sağlamakla yükümlüdürler. Okul yönetimleri, millî eğitim müdürlükleri, il eğitim denetmenleri, muhtarlar ve mülkî amirler 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun ilgili hükümleri gereğince çocukların okula devamını sağlamakla yükümlüdürler (MEB, 1961).

İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nun “Okula Devam” başlıklı bölümünde okula devam etmeyen öğrencilerin velileri ile ilgili yaptırımlar yer almaktadır. İşte o maddeler;

Madde 52 – Her öğrenci velisi yahut vasisi veya aile başkanı çocuğunun mecburi ilköğretim kurumuna muntazaman devamını sağlamakla ve özrü yüzünden okula gidemeyen çocuğun durumunu en geç üç gün içinde okul idaresine bildirmekle yükümlüdür.

Mülki amirler, ilköğretim müfettişleri ve zabıta teşkilatı ilköğrenim çağındaki çocukların mecburi ilköğretim kurumlarına devamlarını sağlamakla veli yahut vasi veya aile başkanlarına ve okul idarelerine yardımla ve her türlü tedbiri almakla vazifelidirler.

Madde 53 – Okula devam etmeyen öğrencilerin devamsızlık nedenleri okul idarelerince ve ilköğretim müfettişlerince araştırılarak devama engel olan maddi ve manevi nedenlerin giderilmesine çalışılır. Bu nedenlerin giderilmesi mümkün olmadığı takdirde durum, köylerde muhtara, diğer yerlerde mülki amirlere bildirilir. Bu makamlarca gerekli tedbirler alınır.

Okul idareleriyle muhtar ve mülki amirlerin bu vazifeleri devamsız öğrenciler hakkındaki kovuşturmanın her safhasında devam eder.

Madde 54 – 55 inci maddenin ikinci fıkrasında yazılı zorlayıcı nedenler dışında çocuğun ailesi yanında kalmasını gerektiren ailede ölüm, yaralanma, düğün, askere gitme, bağ, bahçe, tarla ve sürüde tarım ve hastalık savaşı yapılması gibi nedenlerle öğrencilere bir yıl içinde 15 günü geçmemek üzere okul idarelerince izin verilir.

Madde 55 – Hastalık, sel, kar, deprem ve yangın gibi okul idaresince takdir edilecek nedenlerle okula gelemeyen öğrenciler izinli sayılırlar. Bu hallerin dışında 53 üncü madde gereğince yapılacak teşebbüs ve alınacak tedbirlere rağmen;

a) Çocuğunu okula göndermeyen;

b) Verilen izin müddetini geçiren;

c) Geç nakil yaptıran;

d) Okul çevresi dışına çıkarak izini kaybettiren;

e) Çocuğunun devamsızlık durumunu özürsüz olarak zamanında okul idaresine bildirmeyen;

Öğrencinin veli veya vasi veya aile başkanları, okul idaresince köylerde muhtarlığa, diğer yerlerde mülki amirliğe hemen bildirilir. Muhtarlar ve mülki amirler en geç üç gün içinde durumun veli veya vasi veya aile başkanlarına tebliğini sağlarlar.

Yapılan tebliğde okulca kabul edilecek geçerli nedenler dışında çocuğun okula gönderilmemesi hâlinde idarî para cezasıyla cezalandırılacağı bildirilir.

Madde 56 – Muhtarlıkça veya mülkî amirce yapılan tebliğe rağmen çocuğunu okula göndermeyen veli veya vasiye okul idaresince tespit edilen çocuğun okula devam etmediği beher gün için on beş Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu para cezasına rağmen çocuğunu okula göndermeyen veya göndermeme nedenlerini okul idaresine bildirmeyen çocuğun veli veya vasisine beş yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Madde 57 – Okul idareleri ve mülkî amirliklerce bu Kanuna göre usulen sorulacak sorulara cevap vermekten kaçınanlar ile gerçeğe uymayan beyanda bulunanlara yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Madde 59 – İlköğrenim çağında olup da mecburi ilköğretim kurumlarına devam etmeyenler, hiçbir resmi ve özel iş yerinde veya her ne surette olursa olsun çalışmayı gerektiren başka yerlerde ücretli ve ya ücretsiz çalıştırılmazlar.

İlköğretim kurumlarına devam ettiklerini belgeleyenler ise, çocukların çalıştırılmasını düzenleyen kanun hükümleri uygulanmak şartıyla ancak ders zamanları dışında bu gibi yerlerde çalıştırılabilirler.

İlköğretim çağında bulunan ve mecburi ilköğretim kurumlarına devam eden çocukların bu kanunda gösterilen ve Milli Eğitim Bakanlığınca açılmasına izin verilmiş olunanlar dışında, her ne ad altında kurulmuş olursa olsun, özel kurs ve dersanelere kabulü yasaktır.

Yukarıdaki hükümlere aykırı davrananlara dört yüz Türk Lirasından bin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

Bu Kanunda yazılı olan idarî para cezaları mahallî mülkî amir tarafından verilir.

Bunların yanında 21/05/2013 tarihli, 10230228/200/1041377 sayılı, “İlkokullarda Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi” konulu Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün yazısına göre, ilköğretimde öğrenim gören öğrencilere yönelik sınıfta kalma uygulaması geri dönmektedir. Yönetmeliğin 47. maddesinin c bendinde, 'İlkokullarda öğrencilere sınıf tekrarı yaptırılmaz', e bendinde ise, 'Kaynaştırma ve özel eğitim sınıflarında eğitimlerine devam eden öğrencilere, başarısızlıklarından dolayı sınıf

tekrarı yaptırılmaz' hükümleri doğrultusunda 2012-2013 eğitim-öğretim yılında sürekli devamsız öğrencilerin yönetmeliğin 47. maddesinin a bendinde, “Öğrencinin ders yılındaki başarısı, tüm dersler ile sosyal etkinlik çalışmalarındaki durumu, sınavlar, projeler, performans görevleri, ders ve etkinliklere katılım ve Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi ile öğrencilerden ulaşmaları beklenen kazanımlar dikkate alınarak değerlendirilir ve başarılı öğrenciler doğrudan bir üst sınıfa geçirilir”. Bu bağlamda “okula devamı sağlanamayan sürekli devamsız öğrenciler ile derslerden yeteri kadar not alamamış, kaynaştırma ve özel eğitim öğrencileri de dahil olmak üzere, ilköğretim kurumlarında benzer konumdaki tüm öğrenciler, e-okul tarafından sınıf tekrarına bırakılacaktır. Bununla ilgili sınıf ve alan öğretmenleri, devamsız öğrencilerin notlarını e-okul sistemine (Girmedir) 'G' harfini girerek işleyecekler, okul yöneticileri ise günlük devamsızlık işlemlerini yapacaklardır" ifadeleri yer almaktadır.

2.4.7. Türkiye’de Devamsızlıkla İlgili Uygulama

Devamsızlıktan sorumlu müdür yardımcıları ile yapılan görüşmeler sonucu ifade edildiği biçimde, Türkiye’de devamsızlıkla ilgili uygulamalar genelde şöyle yürütülmektedir:

Bir öğrenci derse 5-10 dakika geç kaldığında öğretmen inisiyatifi ile derse alınmaktadır. Geç kalma süresi daha fazla ise ilgili müdür yardımcısından alınacak “geç kağıdı” ile öğrenci derse alınmaktadır. Normal ve ikili öğretim yapan okullarda ilk derse girdiği hâlde sonraki bir veya daha fazla derse özürsüz olarak girmeyen öğrencinin durumu velisine ivedilikle bildirilir ve devamsızlığı yarım gün sayılır (İKY, Madde 26). Devamsızlık hesaplanırken iki yarım gün bir tam gün olarak hesaplanır. MEB, 24/02/2013 tarihli 2013/7 sayılı genelgesiyle Bakanlık ve GSM operatörleri arasında imzalanan protokol gereği resmi ve özel tüm öğrenci ve öğrenci velilerine e-Okul sisteminde üretilen devamsızlık, sınav tarihi, sınav yeri, kazanılan okul, alınan not, haftalık ders çizelgesi, seçilen ders, nakil ve okul kaydına ait bilgileri mesajla aktarmak için 8383 Mobil Bilgi Servisi kurulduğunu bildirmiştir. Özellikle sisteme girilen günlük devamsızlık bilgisi en geç bir saat içerisinde kısa mesaja dönüştürülerek GSM operatörleri kanalıyla üyelere iletilmektedir. Mobil bilgilendirme işlemi Bakanlıkça merkezi olarak yapıldığı için, bundan böyle kurum müdürlüklerince SMS gönderim anlaşması yapılmayacağı bildirilmiş, devamsızlıktan sorumlu müdür yardımcıları ile yapılan görüşmelerde devamsızlık yapan öğrenci velilerine okul veya kendi cep

telefonlarından en kısa sürede ulaşmaya çalıştıklarını, veli telefonlarının e-okul sisteminde güncel olması için Şube Rehber Öğretmenlerine sürekli gerekli hatırlatmayı yaptıklarını, ayrıca 8383 Mobil Bilgi Servisi ile ilgili velileri bilgilendirdiklerini söylemişlerdir.

Okula geç gelmeyi veya izinsiz olarak sınıftan ya da okuldan ayrılmayı alışkanlık hâline getiren öğrencilerin bu durumlarının önlenmesi için veli, öğretmen, okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisi ve okul yönetiminin iş birliği ile gerekli önlemler alınır (İKY, Madde 30).

Okul idareleri günlük devamsızlıkları e-okul ortamında takip etmektedirler. Geç kalan, okula gelmeyen öğrenciler günlük devamsızlık kayıtlarında belli olur ve sistem devamsız öğrencilerin velilerine dört ayrı zaman dilimi sonunda (7, 12, 14, 21. günlerde) devamsızlık mektupları gönderilmesini öngörür. Bu devamsızlık mektupları posta kanalıyla velilere ulaştırılır. Devamsızlık yirmi güne ulaştığı zaman okul idaresi “İkamet Adresi il/ilçe içindeki devamsız öğrenci listesini, ikamet adresi yurt dışında olan devamsız öğrenci listesini, hasta olan (rapor alan) devamsız öğrenci listesini, e-okul sisteminden alınan sürekli devamsız öğrenci listesini ve eğitim-öğretim yılındaki devamsız öğrenci sayısını, devamı sağlanan öğrenci sayısını, halen devamsız öğrencilerin dağılımını (ikametgah adresi il/ilçe içindeki öğrenci sayısı, ikametgah adresi il/ilçe dışındaki öğrenci sayısı, adresi belli olmayan öğrenci sayısı, adresi yurt dışında olan öğrenci sayısı, hastalık), halen devamsız toplam öğrenci sayısını gösteren devam devamsızlık raporunu her ayın başında bağlı olduğu İlçe-İl Mem’e bildirir. Öğrenciyi okula verilen adreste sınıf öğretmeni/şube rehber öğretmeni, rehber öğretmeni ve ilgili müdür yardımcısıyla yoklar. Ve muhtarlıklara o öğrencilerle ilgili yazılar yazar. Alınan yanıtlar olumsuzsa durum Milli Eğitim Müdürlüklerine eldeki belgeler ışığında sunulur ve devamsız öğrencinin akıbeti öğrenilir.

Mektup, üye olduysa 8383 Mobil Bilgi Servisi ve okul idaresi tarafından telefon ile uyarılan veli öğrencinin devamsızlığı ile ilgili olarak bir hafta içinde geçerli bir mazeret yazısı ya da rapor getirmek zorundadır. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin görüşme günlerinde veliyle görüşülerek devamsızlık nedenleri sorularak okul rehber öğretmenleri ile birlikte ailenin yönlendirilmesi sağlanmaktadır.

İlköğretimin zorunlu olmasından kaynaklı olarak sınıfta kalma yokken, Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün 21/05/2013 tarihli

10230228/200/1041377 sayılı İlkokullarda Öğrenci başarısının değerlendirilmesi konulu yazısıyla “Okula devamı sağlanamayan sürekli devamsız öğrenciler ile derslerden yeteri kadar not almamış kaynaştırma ve özel eğitim öğrencileri de dahil olmak üzere, ilköğretim kurumlarında benzer konumdaki tüm öğrenciler e-okul tarafından sınıf tekrarına bırakılacaktır.” denilmekte, böylece MEB sürekli devamsızlık yapan veya yeteri not alacak kadar okula devam etmeyen öğrencilere sınıfta kalmayı getirerek okula devamı sağlamak için okul idaresinin ve öğretmenlerin elini güçlendirmiştir.

2.4.8. Devamsızlıkla İlgili Veriler (Aydın İli Örneği)

Okula devamsızlık ve okulu terk ile ilgili ana bilgi kaynağı ilköğretim okullarıdır. İlköğretim okullarında okul yönetimleri okullarına ilişkin istatistiksel bilgileri sürekli ve düzenli olarak oluşturmakla yükümlüdür. Okullarda öğrenim gören öğrenci sayıları, devamsız öğrenci sayıları ve okulu terk etmiş olan öğrenci sayılarının istatistiksel bilgiler içinde tutulması zorunludur.

İlköğretim okullarında okul yönetimlerince oluşturulan bilgiler iki kanaldan Milli Eğitim Bakanlığı teşkilatı ve örgütlerine akmakta ve bu konudaki nihai bilgiler Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı İstatistik Dairesi’ nde toplanmakta, düzenlenmekte ve kamu karar alıcılarının kullanımına ve kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır.

İlköğretim okullarında okul yönetimleri her yıl yeni öğretim dönemi başında eylül ayında ve öğretim dönemi içinde her ay sonunda bağlı oldukları ilçe milli eğitim müdürlüklerine okullarına ilişkin düzenli bilgi ve istatistik hazırlamak ve göndermek ile yükümlüdür.

Gönderilen bilgi ve istatistikler içinde yeni öğretim dönemi başında Eylül ayı itibari ile öğrenci sayıları, yeni kayıt olanlar, nakil ile ayrılanlar ve kayıt yaptırmaması gerekli olmasına rağmen kayıt yenilemeyen ve yeni kayıt yaptırmayan öğrenci sayılarının bilgileri ilçe milli eğitim müdürlüklerine iletilmektedir.

Öğretim dönemi içinde yine her ay sonu itibari ile bilgi ve istatistikler içinde öğrenci sayıları, nakil ile yeni gelen öğrenci sayısı, nakil ile ayrılan öğrenci sayıları ile devamsız olan ve okulu terk eden öğrenci sayıları bildirilmektedir. Aynı dönemde okula devamsız olan veya hiç kayıt yaptırmamış olanlardan kayıt yenileyenler ile okula geri

dönerek yeni kayıt yaptırılanların bilgi ve istatistikleri de sunulmaktadır. Bu bilgiler her ay için aylık gelişmeler ve ay sonu itibari ile stok bilgiler olarak düzenlenmektedir.

İlçe milli eğitim müdürlükleri kendilerine bağlı ilköğretim okullarından düzenli olarak gelen bu bilgileri yeniden düzenleyerek ve toplulaştırarak il milli eğitim müdürlüklerine göndermektedir. İl milli eğitim müdürlükleri de farklı ilçe milli eğitim müdürlüklerinden gelen bilgileri birleştirerek Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı'na iletmektedir. Strateji Geliştirme Başkanlığı İstatistik Dairesi düzenli olarak gelen bu bilgileri toplamakta ve Türkiye geneli için bilgi ve istatistikler oluşturmaktadır.

Tablo 2.9'da Aydın il geneli devamsızlık durumu, Tablo 2.10'da İncirliova ilçesi devamsızlık durumu, Tablo 2.11'de Acarlar Beldesi devamsızlık durumu verilmiştir.

Tablo 2.9: 2012-2013 Öğretim Yılı Aydın İli İlköğretim Okulları (Mart) Devam-Devamsızlık Tablosu

İL GENELİ	OKULUN TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI BAŞINDA DEVAMSIZ ÖĞRENCİ SAYISI			VELİSİNE YASAL İŞLEM YAPILAN ÖĞRENCİ SAYISI	DEVAMI SAĞLANAN ÖĞRENCİ SAYISI			HALEN DEVAMSIZLARIN DEVAMSIZLIK NEDENLERİ					HALEN DEVAMSIZ TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI		
	K	E	T	K	E	T		K	E	T	İkametgah Adresi İl/İlçe İçinde	İkametgah Adresi İl/İlçe Dışında	Adresi Belli Olmayan	Yurt Dışı	Hastalık	K	E	T
TOPLAM	9637	9949	19586	135	119	254	0	32	35	67	109	6	44	24	43	102	78	180

Kaynak: Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Tablo 2.9'da görüldüğü gibi mart ayında, il genelinde devamsız öğrenci sayısı toplam 180 kişidir. Bunlardan 102 tanesi kız öğrenci, 78 tanesi de erkek öğrencidir.

Tablo 2.10: 2012-2013 Öğretim Yılı İncirliova İlçesi (Mart) Devam-Devamsızlık Tablosu

İLÇE ADI	ÖĞRENCİ MEVCUDU			EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI BAŞINDA DEVAMSIZ ÖĞRENCİ SAYISI			VELİSİNE YASAL İŞLEM YAPILAN ÖĞRENCİ SAYISI	DEVAMI SAĞLANAN ÖĞRENCİ SAYISI			HALEN DEVAMSIZLARIN DEVAMSIZLIK NEDENLERİ					HALEN DEVAMSIZ TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI		
	K	E	T	K	E	T		K	E	T	İkametgah Adresi İl/ilçe İçinde	İkametgah Adresi İl/ilçe Dışında	Adresi Belli Olmayan	Yurt Dışı	Hastalık	K	E	T
İNCİRLİOVA	2829	2961	5790	335	390	725	0	235	269	504	164	18	12	6	21	120	101	221

Kaynak: İncirliova İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Tablo 2.10’sa görüldüğü gibi mart ayında, İncirliova ilçesinde devamsız öğrenci sayısı toplamı 221 kişidir. Bunlardan 120 tanesi kız öğrenci, 101 tanesi erkek öğrencidir.

Tablo 2.11: 2012-2013 Öğretim Yılı İncirliova İlçesi Acarlar Beldesi (Mart) Devam-Devamsızlık Tablosu

ACARLAR 60. YIL ORTAOKULU	ÖĞRENCİ MEVCUDU			EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI BAŞINDA DEVAMSIZ ÖĞRENCİ SAYISI			VELİSİNE YASAL İŞLEM YAPILAN ÖĞRENCİ SAYISI	DEVAMI SAĞLANAN ÖĞRENCİ SAYISI			HALEN DEVAMSIZLARIN DEVAMSIZLIK NEDENLERİ					HALEN DEVAMSIZ TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI		
	K	E	T	K	E	T		K	E	T	İkametgah Adresi İl/ilçe İçinde	İkametgah Adresi İl/ilçe Dışında	Adresi Belli Olmayan	Yurt Dışı	Hastalık	K	E	T
ACARLAR	438	431	869	308	322	630	0	250	266	516	110	4	0	0	0	58	56	114

Kaynak: Acarlar 60. Yıl Ortaokul Müdürlüğü

Tablo 2.11de görüldüğü gibi baktığımızda mart ayında, İncirliova ilçesi Acarlar Beldesi devamsız öğrenci sayısı toplamı 114 kişidir. Bunlardan 58 tanesi kız öğrenci, 56 tanesi erkek öğrencidir.

Yukarıdaki üç tablo incelendiğın Acarlar Beldesindeki devamsız öğrenci sayısı Aydın il genelindeki devamsız öğrenci sayısına çok yakın olduğu görölmektedir. Bunun yanında Aydın il genelinde toplam 19586 öğrenci içinden, eğitim öğretim yılı başından beri devamsız öğrenci sayısı 254 iken; Acarlar beldesinde toplam 869 öğrenci içinden eğitim öğretim yılı başından beri devamsız öğrenci sayısı 630'dur. Bu demek oluyor ki Acarlar 60. Yıl Ortaokulunda öğrencilerin yarısından fazlası devamsızlık yapmaktadır. Aynı zamanda İncirliova ilçesinde 725 devamsız öğrenci sayısının 630'unu Acarlardaki devamsız öğrenciler oluşturmaktadır. Bu bir ilçe ve onun beldesi için çarpıcı bir sonuçtur.

Bunların yanında İncirliova ilçesindeki mart ayındaki 221 devamsız öğrenci sayısının içine Acarlar beldesine ait 114 devamsız öğrenci de dâhil olmaktadır.

2.4.9. Devamsızlıkla Suç İşleme Arasındaki İlişki

Suç, yüzyıllar boyunca toplumların üzerinde durdukları ve önlemler aldıkları toplumsal bir sorun olmuştur. Suç evrensel bir olaydır ve tarihin en eski devirlerinden beri vardır. Suç oranlarının düzeyi ile bireylerin eğitim düzeyi arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Özellikle ortaöğrenim kademesindeki eğitimin suç oranlarının düşmesindeki payı büyüktür (Ereş, 2005). Suç, günümüzde de güncelliğini koruyan önemli toplumsal problemlerin başında gelmektedir. Bu problem, insanların can güvenliği yanında sahip oldukları maddi değerler açısından da bir tedirginlik kaynağı olmaktadır.

Çocuk ve gençlerin suç sayılan davranışları aileye, çevreye, okula karşı kabahat işlemekle başlamakta; niteliği değişerek yasaların suç saydığı davranış ve eylemlere doğru kaymaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: Eve, okula, işyerine yalan söylemek. Gece geç saatlere kadar eve dönmemek. Evden ve okuldan kaçmak, okul ve iş tembelliği, okulun ve iş yerinin disiplinine uymamak, hırsızlık, yankesicilik, araba hırsızlığı, trafik suçları, alkol kullanımına bağlı suçlar, uyuşturucu ve uyarıcı maddeler kullanmak, saldırı ve tahrip, kavga, bıçak ve tabanca taşıma, yaralama, öldürme (Köknel, 2001).

Öğrenim ya da okul ile suç arasındaki ilişki birkaç açıdan kurulabilir. Birincisi, bireyde belirli düzeyde bir bilinç oluşumunu gerçekleştirmesi ve bu sayede olaylara bakış açısının gelişmesi nedeniyle sorunların çözümünde de yapıcı bir yaklaşım sağlanmasıdır. İkincisi, öğrenim düzeyinin artması ile iyi bir iş bulma imkânının artması

ve dolayısıyla da ekonomik suçların azalmasıdır. Üçüncüsü ise, eğitim sürecinde bireyin kontrol duygusunun artması ve daha uyumlu bir tutum sergileyerek kendini kontrol etmesini öğrenmesidir (Kızmaz, 2004).

Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de öğrenci suçluluğu bir olgudur. Okullar ya da eğitim kurumları, suçluluğun görülmediği ortamlar olarak düşünülmektedir. Ancak, gerçekte durum bu şekilde değildir. Çünkü okul da bir toplumsal sistemdir ve burada da insan ilişkileri söz konusudur. Bu nedenle her türlü uyumsuz davranışı görmek olanaklıdır. Okullardaki disiplin kuralları da bu davranışların düzeltilmesi amacıyla oluşturulmuştur (Tezcan, 2003).

Ortaöğretim düzeyine gelmiş ve kendini ispat etmeye çalışan, gençlik dönemlerini yaşayan bireylerin çevre, okul ve ailede yaşadıklarının etkisi ile bazı istenmeyen davranışları göstermesi mümkündür. Charlton ve David (1997)’e göre bu davranış problemlerini etkileyen faktörleri biyolojik faktörler, sinir sistemleri, endokrin bezleri, kalıtım, kromozomlar, genler, hiperaktivite, epilepsi, astım, aile faktörü, sosyal sınıf farklılıkları, sosyal sakıncalar, benzer grup etkisi ve okul faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Okuldaki disiplin kurallarına uymayan gençler, okulda yaşadıkları sorunları dışa yansıtarak başka arayışlar içine girmekte ve çeşitli istenmeyen gruplara katılmaktadırlar. Gençlerin bu arayışları çoğunlukla da toplum yaşamı içerisinde işlenen toplumsal suçlara yansımaktadır.

Yapılan çeşitli araştırmalarda okullarda işlenen suçlar şöyle belirtilmiştir (Tezcan, 2003): Cinsel farklılaşmaya göre; kız öğrenciler sınıf disiplinini bozmak, kopya çekmek, okuldan kaçma suçlarını, erkek öğrenciler ise; devamsızlık yapmak, sınıfta disiplinini bozmak, öğretmene saygısızlık, okul eşyasına zarar verme, kopya çekme, kavga etme, arkadaşını yaralama, sigara içme ve okula alkollü gelme suçlarını işlemektedirler.

Araştırmaların ortaya koyduğu bir başka gerçek de, suç işleyen çocukların yarıdan fazlasının devamsızlık durumlarının yüksek derecede olduğudur.

Kuzuoğlu (1980)’nin, 278 suçlu ve 200 suçsuz denek üzerinde gerçekleştirdiği araştırmaya göre, suçlu çocuklar gerçekten "olumlu" bir eğitim görmemişlerdir. Okula yaşitlarına göre geç başlamışlardır. Okula başlama yasının gecikmesi çocuk için önemli bir engeldir. İki yılı aşan gecikmeler tüm eğitim hayatını olumsuzlaştırır. Bir şekilde

arkadaş çevresine uyum sağlayamamışlar, çoğunlukla sınıfta kalmışlardır. Suçlu çocuklar okula devam konusunda da gereken sorumluluğu göstermemişlerdir. Sonuç olarak, önemli bir toplumsallaştırma kurumu olan okulun işlevi büyüktür. Sosyal bir kurum olarak okul, ailede yakın çevrenin veremediği olumlu etkileşim ortamını hazırlayan, boşluğu dolduran kuruluştur. Bu önemli işlevini gereği gibi yerine getirebildiği ölçüde başarılıdır. Bu anlamda okulda istenilen niteliğin sağlanması, çocuk suçluluğunun önlenmesi açısından kritik öneme sahiptir (Nar, 2008).

Eğitim düzeyi ile suç arasında ters orantılı bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. İstatistiklere göre 2011 yılında cezaevine giren suçluların sayılarına bakıldığında, okuma yazma bilmeyen 846, okuryazar olup okul bitirmeyen 4.441, ilkokul mezunu 21.971, ilköğretim 20.363, ortaokul ve dengi meslek okul mezunu 7060, lise ve dengi meslek okul mezunu 15.878, fakülte ve yüksekokul mezunu 3.559 kişi olduğu görülmektedir (TUIK, 2011). Yine Kızmaz (2004) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre suçların yaklaşık % 78'inin lise düzeyinden düşük öğrenim düzeyine sahip kişiler tarafından işlendiği ve eğitim düzeyinin artış oranına bağlı olarak suç işleme oranlarını düşme eğiliminde olduğu gözlenmiştir.

Oya Armutçu' nun 28 Mart 2012 tarihli Hürriyet Gazetesi'ndeki haberine göre, Adalet Bakanlığı'nın verilerine göre 2010' da 18 yaşından küçük 199 bin 461 sanık hakkında dava açıldı ve 47 bin 374' ü hakkında mahkûmiyet kararı verildi. 31 Ocak itibarıyla cezaevlerinde 2 bin 360 çocuk suçlu var. Bunların bin 948' nin tutuklu, 412' si hükümlü olduğu bilinmektedir. Çocukların karıştığı olaylar arasında hırsızlık, yaralama, darp, yankesicilik ve dolandırıcılık başta olmak üzere, öldürme, gasp, soygun, fuhuş, uyuşturucu, kaçakçılık ve terör olayları da bulunmaktadır.

2.4.10. Devamsızlıkla Mücadelede Uygulanan Politikalar

Türkiye'de mevcut olan sorunların azaltılması ve sona erdirilmesi için çalışmalar son dönemde hız kazanmıştır. Bu sorunların giderilmesi için 1997 yılında Temel Eğitim Programı uygulanmış ve temel eğitim beş yıldan sekiz yıla çıkarılmıştır. Reformun ana amacı eğitimin kalitesini yükseltmektir. Ayrıca reformun başarıya ulaşması için çeşitli projeler yürütülerek uygulama desteklenmiştir.

Uluslararası kuruluşlar, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ile yürütülen "Haydi Kızlar Okula", " Baba Beni Okula Gönder" gibi kampanyalar ve "Temel Eğitime Destek Projesi" gibi projeler ile özellikle kız öğrencilerin okuldan

ayırılma oranlarının düşürülmesi ve okuldan ayrılan kız çocukları ve kadınlar için eğitim programlarının düzenlenmesi hedeflenmektedir. Bunun yanı sıra 2008-2013 döneminde Milli Eğitim Bakanlığı ve Halk Bankası işbirliği ile “Ana Kız Okuldayız Kampanyası” da yürütülmektedir (Kadın ve Eğitim, 2008).

Bu kampanyalardan birisi olan “Haydi Kızlar Okula, Kız Çocuklarının Okullulaşmasına Destek Kampanyası”dır. Kampanyanın (2003) öncelikli amacı, kız çocuklarının ilköğretimde okullaşma oranını erkek çocukların oranı ile eşit duruma getirmektir. Kampanyanın genel amacı ise, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetim ve gönüllülerin katılım ve katkısıyla, okullaşma düzeyinin en düşük olduğu illerde zorunlu eğitim çağında olup (6-14) eğitim sistemi dışında kalan, okula hiç kaydolmamış ya da okula kayıt olup devamsızlık yapan kız çocuklarının okullaşmalarının sağlanması ve bu yolla ilköğretim düzeyinde okullaşmadaki cinsiyet eşitsizliğinin kapatılmasıdır. Kampanya kapsamında kız çocuklar hedef seçilmekle birlikte, çalışmalar sırasında tespit edilen, sistem dışındaki erkek çocuklara da odaklanılmıştır (Tunç, 2009). 2003 yılında eğitim alanında cinsiyet eşitsizliğinin en yoğun olduğu 10 ilde başlatılan kampanya, 2004 yılında 23, 2005 yılında 20 ve 2006 yılında 28 ilin katılımıyla ülke çapında yaygınlaştırılmıştır (Çameli, 2007).

UNİCEF’in (2004) hazırladığı “Dünya Çocuklarının Durumu 2004 Kız çocukları, Eğitim ve Kalkınma” Raporunda 2005 yılına kadar eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını öngören Binyıl Kalkınma Hedefine ulaşmak için mutlaka aşılması gereken sorunun boyutları aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

Nihai hedef, 2015 yılına kadar, bütün erkek ve kız çocukların kaliteli temel eğitim imkânlarına sahip olmaları ve bu eğitimlerini tamamlamalarıdır. Burada “bütün” derken kastedilen, her erkek ve kız çocuğun bu imkânlarla eşit biçimde donatılmasıdır. Ancak, ortada ayrı bir Binyıl Hedefi daha vardır ve bu hedef duruma açıklık getirmektedir. Buna göre ilk ve ortaöğretimdeki bütün cinsiyet eşitsizlikleri 2005 yılına kadar ortadan kaldırılacaktır. Sonuçta, 2015 yılına kadar gerçekleştirilmesi gereken, okula kayıt, okulu tamamlama ve öğrenimde başarı yönleri de dâhil olmak üzere eğitimde tam bir cinsiyet eşitliğidir.

2000 yılında özel sektör ve sivil toplum işbirliği ile başlatılan ve maddi yetersizliği nedeniyle öğrenimlerine devam edemeyen kız çocuklara eğitimde fırsat eşitliği sağlanması ve kız çocuklarının meslek sahibi, ufku açık “birey”ler haline

gelmelerini amaçlayan “Kardelenler-Çağdaş Türkiye’nin Çağdaş Kızları” isimli Proje kapsamında 12.300 öğrenciye burs verilmiş, 7380 öğrenci liseden mezun olmuş, 950 öğrenci üniversiteyi kazanmış, 67 öğrenci ise üniversiteden mezun olmuştur. Proje başarısı nedeniyle 2015 yılına dek uzatılmıştır.

Ayrıca yetişkinlere yönelik program ve projelerde gerçekleştirilmiştir. Bunların başında “Anne-Baba-Çocuk Eğitimi Projesi” bulunmaktadır. Bu proje ile anne, baba ve çocukların eğitim ihtiyaçları tespit edilmekte ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda düzenlenen eğitim programları ile toplumun bilinç düzeyinin geliştirilmesi ve statülerinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır. Proje kapsamında (Kadın ve Eğitim, 2008);

- Kadının Toplumdaki Yeri ve Önemi,
- Aile İçi İlişkiler, Aile Plânlaması,
- Verimli Ders Çalışma Yöntemleri,
- Çocuk Gelişimi ve Eğitimi,
- Başarıyı Artırmak İçin Alınması Gereken Önlemler,
- Akraba Evlilikleri,
- Hamilelik, Beslenme, Kardeş İlişkileri,
- Töre/ Namus Cinayetleri, Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddet,
- Ergen Psikolojisi, Ergenlik Döneminde Gelişim,

ve benzeri konularda konferans, panel, kurs, ev ve köy ziyaretleri yoluyla ailelere ulaşılarak 2005-2006 öğretim yılında 227.320’si kadın, 98.332’si erkek olmak üzere toplam 325.652 kişiye eğitim verilerek proje kapsamında toplam 2.355.369 kişinin bu eğitimlerden yararlanması sağlanmıştır. Ayrıca bu proje kapsamında okullarda uygulanan programları tanıyan aile bireyleri, mesleki yeterliliklerini geliştirme bilinci de edinmektedir.

Ayrıca “Aile Eğitimi Programları” kapsamında olan; “Benim Ailem, 0-6 Yaş Aile Çocuk Eğitimi Programı” ile 73 ilde, 599 eğitimci ile 69.060 aileye eğitim hizmeti götürülmüştür. “6 Yaş Anne - Çocuk Eğitimi Programı” ile 1993-2007 yılları arasında toplam 74 ilde 526 öğretmen ile program uygulanarak, 223.807 anne çocuk ikilisine ulaşılmıştır. Baba Destek Eğitim Programı ile de 32 ilde 529 öğretmen eğitilmiş ve 6388 babaya çocukları ile iletişim kurma ve onların gelişim alanlarını destekleme konularında eğitim verilmiştir. Bu programlar ile, Aile Yapısının Önemi, Çocuğun Gelişim Evreleri, Anne-Baba-Çocuk İlişkisi, Çocukta Uyum ve Davranış Bozukluğunun

Farkında Olma, Ders Çalışma Alışkanlığı Kazandırma, Vatandaş Olma Bilinci Kazandırma ve Madde Bağımlılığı Tehlikesinin Farkında Olma konularında ailelere bilinçlendirme eğitimi verilmektedir.

2.4.11. Devamsızlığın Önlenmesine Yönelik Uygulamalar

İlköğretim çağındaki çocukların okula devamlarının sağlanabilmesi için önleyici müdahaleler geliştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle çocukları devamsızlığa iten nedenleri ortadan kaldırmak amacıyla bir sistemin kurulmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyacı karşılamak için ilk aşamada Milli Eğitim Bakanlığı; okulu terk etme riski ve devamsızlık durum saptaması ve ihtiyaç analizi araştırması yaptırmıştır. Araştırmanın sonucunda devamsızlığın işlevsel tanımları yapılmış, risk değerlendirme formu geliştirilmiş, devamsızlığın önlenmesi için uygun müdahaleler tanımlanmış, e-okul üzerinden uzaktan online eğitim programları oluşturulmuş ve Aşamalı Devamsızlık Yönetimi Modeli (ADEY) geliştirilmiştir. Risk altındaki çocukların saptanması ve bireyselleştirilmiş müdahale programları da öneren ADEY, uzun süren çalışmaların ve ciddi bir emeğin ürünüdür (ADEY Klavuzu, 2011).

Devamsızlığın izlenmesinde kullanılabilecek yöntemlerden birisi günümüzde çok yaygın bir kullanım alanına sahip olan “cep telefonu” dur. Birçok alanda olduğu gibi devamsızlıkların velilere bildirilmesi konusunda da en pratik yöntemlerden birisidir. Çünkü doğrudan velinin kendisine ulaşılmakta ve mektup gibi postada kaybolma ya da öğrencinin eline geçme gibi riskleri bulunmamaktadır. Son 10-15 yıla kadar bilgisayar ve cep telefonunun yaygın olmadığı dönemde devamsızlıkların kayıtlarının tutulması ve veliye bildirilmesi daha güçtü. Çünkü bunların bir görevli tarafından bizzat yapılması ve takip edilmesi gerekmektedir. Bilgisayar destekli kayıt ve iletişim olanakları bu konuda işleri çok daha kolaylaştırmıştır.

Amerika, İngiltere ve birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi Hollanda’da bu yöntem kullanılmaya başlanmış ve okula gelmeyen öğrenci için, ders başladıktan 10 dakika sonra “okulda yoksun, derste olmalısın, derhal gel” diye öğrencinin kendisine, öğrenci ikinci kez okuldan kaçarsa bu kez mesaj ailesine gönderilmektedir. Olay üçüncü kez tekrar ederse mesaj bu kez polise gönderilerek, okuldan kaçma konusunda ciddi bir politika izlenmektedir (Hürriyet Gazetesi, 02 Aralık 2004). Türkiye’de de cep telefonu ile devamsızlık mesajı gönderme uygulamaları yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığınca kurulan "8383 Mobil Bilgi Servisi'ne isteyen veli kayıt yaptırmakta,

bilgiler bu velilerin cep telefonlarına gelmektedir. Bakanlık, "8383 Mobil Bilgi Servisi"ni hayata geçirdi. Servisle resmi ve özel okullardaki öğrencilerin e-okul sistemine girilen devamsızlık, sınav tarihleri, sınav sonuçları, karne notları, diploma notu, nakil ve okul kaydıyla ilgili veriler, kısa süre içinde mesajla velilere bildirilecek. Açık öğretim ortaokulu öğrencilerinin sınav sonuç bilgileri, sınav yeri, ders seçim bilgisi, mezuniyet ve diploma notları, açık öğretim lisesi öğrencilerinin ise sınav sonuç bilgileri, sınav yeri ve tarih bilgileri, ders seçim bilgileri, sınav merkezi değişikliği, öğrencilerin genel durum bilgileri sistem sayesinde velilere gönderilecektir (memurlar.net, 27.02.2013).

Kocaeli Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından 2004 yılında devamsızlığı önlemeye yönelik başka bir uygulama ortaya konulmuştur. Öğrenci kimliklerine, öğrencinin okul telefon numarası ve öğrenim saatlerinin yazılması için Kocaeli İnternet Kafeler Derneği (KinkDer) Başkanı ve Tüm İnternet Evleri Derneği (TieV) Başkan Yardımcısı Serdar Akyay tarafından çalışma yapılmış ve Emniyet Müdürlüğü ile Milli Eğitim Müdürlüğüne sunulmuştur. Bu önerinin kabul görmesi ile öğrenci devamsızlıklarında önemli düşüşler gözlenmiştir. Bu yöntemle boş gezen öğrenci sokakta, parkta, kafeteryada kısaca her yerde denetlenebilmektedir. Böylece ailenin de çocukla ilgilenmesi sağlanmaktadır (Akyay, 2005).

Devamsızlığın önlenmesine yönelik bir başka uygulama da öğrenciyi okul dışına çeken etmenlerin okul içinde oluşturulmasıdır. Bunlardan bir tanesi öğrencinin internet kafelere gitmesidir. Öğrencilerin devamsızlık yapmalarını ve internet kafelerde zararlı sitelere girmesini önlemek isteyen Milli Eğitim Bakanlığı, okullardaki bilgisayarların daha etkin kullanılması için harekete geçti. Okul yöneticilerine bilgisayarları halkın hizmetine açma talimatı gönderen Bakan Hüseyin Çelik, öğrenci ve velilere internet konusunda bilgi verilmesini talep etti. Zararlı sitelere karşı filtrelenmiş okul bilgisayarlarının halka açılması ile öğrenciler ve vatandaşlar okulların bilgisayar sınıflarını internet kafe gibi kullanabilecek. Uygulama ile okul bilgisayarları hem daha verimli kullanılmış olacak, hem de okula ek gelir sağlanacak. Bakan Çelik, 2 yılda demode olan bilgisayarların maksimum düzeyde kullanılması gerektiğine dikkat çekti. Öte yandan bazı okulların, öğrencileri için başta olmak üzere velilere de okul bilgisayarlarını açtığı öğrenildi (http://www.aktifhaber.com/read_news.php?nID=97274). Milli Eğitim Bakanı Ömer

DİNÇER döneminde başlatılan “Okullar Hayat Olsun” projesiyle ders saatleri dışında da basketbol, futbol sahaları, okul kütüphanesi, bilişim sınıfları gibi okulun çeşitli birimleri öğrencilerin ve halkın kullanımına açılarak okul daha cazip bir ortam haline getirilmeye çalışılmıştır ve henüz bu proje ile ilgili kamuoyuna yansıyan ayrıntılı gelişme yoktur.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, maddi imkânsızlıklar nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen ailelere, çocuklarının okula devam etmeleri şartıyla nakit desteği vermektedir. Ailelere, çocuk başına ilk ve orta öğretime göre 30 ila 55 TL arası para yardımı yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki e-okul veritabanından 196 bin çocukta yapılan incelemede, devamsız gün sayısının yüzde 50 oranında azaldığı, kırsal kesimlerde devamsızlığın azalma oranının daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın, yoksulluk nedeniyle eğitim ve sağlık alanında sunulan hizmetlerden faydalanamayan muhtaçlara yaptığı ödemeler, Ziraat Bankası ve PTT'ler aracılığı ile doğrudan anneler adına açılan hesaplara yapılmaktadır. Kız çocuklarına yapılan yardım miktarı, erkek çocuklarına yapılan yardım miktarından daha yüksektir. Bu kapsamda, aylık ödeme miktarları şu şekilde gerçekleşmektedir: "İlköğretime devam eden erkek öğrenci için aylık 30 TL, ilköğretime devam eden kız öğrenci için aylık 35 TL, ortaöğretime devam eden erkek öğrenci için aylık 45 TL, ortaöğretime devam eden kız öğrenci için aylık 55 TL." Proje kapsamında, 2011 yılında 1 milyon 863 bin 99 öğrenciye 397 milyon TL destek verilirken, bu rakam, geçen yıl 2 milyon 17 bin 810 öğrenciye 501 milyon TL olarak gerçekleşmiştir (Zaman Gazetesi, 26.03.2013).

Ülkemizde henüz ortaöğretimde olmamakla beraber, ilköğretimin zorunlu olması nedeniyle birçok kampanya ile öğrencilerin okullarına devam etmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır. MEB ve birçok gönüllü kişi ve kurumun çabaları ile “Haydi Kızlar Okula” gibi çalışmalarla kız çocuklarının okula gitmeleri sağlanmaktadır.

Yukarıda verilen örnek programlarda olduğu gibi, devamsızlık sorununa çözüm bulabilmek için oluşturulacak programların bölgesel özelliklere göre yapılması önem taşımaktadır. Çünkü devamsızlık nedenleri okullara ya da bölgelere göre değişiklik göstermektedir. Uygulanacak programların da bu nedenlere yönelik olması gerekmektedir. MEB tarafından ortaya konulacak ortak bir programın başarısı, bölge özelliklerine göre oluşturulacak bir programa göre daha az olacaktır. Bu nedenle,

uygulanması planlanan programın o bölgedeki il veya ilçe müdürlüğü, polis yetkilileri, sosyal servisler, gönüllü kuruluşlar, okul yetkilileri ve öğretmenlerinin katılımı ile oluşturulması gerekir. Oluşturulan programın uygulanmasında da kesinlikle ödün verilmemeli ve kararlılıkla uygulanmalıdır.

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

3.1. ACARLAR BELDESİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde Acarlar Beldesinde yapılan araştırmalar veya projeler incelenecektir.

Başer, Ergin, Kiraz ve Okyay (2012) Harran Üniversitesi Tarım Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumunda “Tarım İşçiliği ve Pazarcılığın Kadın Üreme Sağlığı Üzerine Etkisi”ni sunmuşlardır. Araştırma Aydın ili İncirliova İlçesi Acarlar Beldesi’nde gerçekleştirilmiştir. Belde nüfusu 10595 (5215 erkek, 5380 kadın) olup, halkın tamamına yakını tarım ve pazarcılıkla ilgilenmektedir. Kadının gelir getirici faaliyetlere daha erken katılabilmesi için erken yaşta evlilikler yapılmakta, zamanlarının büyük bir bölümünü pazarlarda geçirmeleri sebebiyle sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanamamaktadırlar. Belirtilen sorunları araştırmak amacıyla ADÜ Halk Sağlığı Anabilim Dalı Koordinatörlüğünde Ağustos-Ekim 2010 tarihleri arasında “**Acarlar Örnek Belde Projesi**” için anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Projenin amacı öncelikle mevcut durumu tespit etmek, valilik bünyesinde çeşitli kurum/kuruluşları harekete geçirerek beldenin sorunlarına çözümler bulmak, belirli aralıklarla yıllar içindeki değişimi tespit etmektir. Resmi/resmi olmayan ve başından en az bir kez evlilik tecrübesi geçmiş kadınlara, Aydın Valiliği-İncirliova Kaymakamlığı Koordinasyonu ile Acarlar Sağlık Ocağı sağlık personeli tarafından yüz-yüze görüşme yöntemi ile soru formu uygulanmıştır. Araştırmada belirlenen kriterlere uyan tüm kadınlara ulaşılması hedeflenmiştir. Tespit edilen 2000 anne/anne adayının 1203’üne ulaşılabilmektedir. Tanımlayıcı istatistiklerde ortalama±standart sapma ve yüzde değerleri verilmiştir. Sonuç olarak Tarımla uğraşan kadınların gerek eğitim seviyelerinin düşük olması, gerek sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanamamaları kadınların üreme sağlığı düzeylerini olumsuz etkilemekte, kadın ve çocuk sağlığını olumsuz etkileyen riskli durumları beraberinde getirmektedir. Bu nedenle özellikle tarım sektöründe çalışanlara cinsiyete özel yaklaşımlar (eğitim, sağlık hizmetlerinden daha kolay yararlanabilmeyi sağlayan olanaklar gibi) sağlanması gerektiği belirtilmiştir.

Alas’ın (2011) hazırlamış olduğu, Acarlar Çok Programlı Lisesi ve Avrupa Birliğinin okul öncesi eğitimin güçlendirilmesi ortak projesi “Çok Amaçlı Okul Öncesi

Eğitim Merkezi Değişen Aile Gelişen Çocuk” tur. Projede 236 katılımcıya “aile ve çocuk eğitimi” ve “annelik babalık eğitimi” olmak üzere iki eğitim süreci uygulanmıştır.

Acarlar Beldesinde Acarlar Çok Programlı Lisesi öğretmenleri tarafından, “Yenilikçi Öğretmen Programı” kapsamında erken evliliklerin önlenmesi ve çocukların hayata kazandırılması için “Biz de Varız Projesi” hazırlanmıştır. Erken evlilik, sosyal hayat içinde yer alamamak, farklı meslek seçimi, ekonomik gelirin sosyal yaşantıya uygulanamaması ve gelecek ile ilgili hayaller konusunda öğrencilere yeni bir ufuk kazandırmayı hedefleyen “Biz de varız” projesi ile okul kültürü ile birlikte sosyal hayatta gelişimin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Öğrencilerin sosyal, kişisel gelişmelerini sağlamak, özgüven kazandırmak, Acarlar Beldesi ve okulun tanıtımına katkıda bulunmak hedefleri ile yola çıkan proje ekibi, çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisine giderek “Yiyecek ve İçecek Servis”, “Davranış Kuralları” ve “Kişisel Bakım Kursları “ düzenlenmiştir. Proje kapsamında ayrıca yüksek öğretim kurumları ziyaretleri, ortaöğretim kurumları ziyaretleri, Acarlar dışında düzenlenecek yemek organizasyonları, iş yeri ziyaretleri, sinema, tiyatro ve diğer kültürel etkinliklere katılma, İş ve sanat dünyasında kariyer sahibi kişilerle söyleşi yapılması, ebru yapımı, il içi ve il dışı geziler, resmi kurum ziyaretleri ve daha birçok etkinliğin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. (Aydın Denge Gazetesi, 12 Mart 2013 Salı).

3.2. YURTİÇİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde ilköğretim okullarında karşılaşılan okul terkleri ve devamsızlık nedenleri” ile ilgili olarak yurt içinde ve yurt dışında yapılmış olan çalışmalar ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Adıgüzel’in (2013) “Kız Çocuklarının Okullaşma Engelleri ve Çözüm Önerileri (Şanlıurfa Örneği)” konulu araştırmasının amacı, kız çocuklarının okullaşma engellerini belirlemek ve bu engelleri kaldıracak çözüm önerileri geliştirmektir. Araştırmada veriler, nitel araştırma yöntemiyle yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Araştırmada, durum çalışması desenlerinden birisi olan “iç içe geçmiş tek durum” deseni kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre, özellikle kız çocuklarının okullulaşma oranının düşük olmasının temel nedeninin sosyo-kültürel ve ailevi nedenler olduğu, okulda devamsızlık yapmalarının temel nedeninin ekonomik olduğu, okulu terk etmelerinin temel nedeninin ise sosyo-kültürel ve ekonomik nedenler olduğu

belirlenmiştir. Özellikle kız çocuklarının okullulaştırma oranını artırmak amacıyla yapılan önerilerin başında ailelerin ikna edilmesi gelirken, bunu ailelere ekonomik destek sağlama gelmektedir. Öğrencilerin okuldaki devamsızlıklarını azaltmak için aile ve okula yönelik öneriler yapılırken, çocukların okul terkini önlemek amacıyla yapılan önerilerin başında ise ailevi, kişisel ve okula yönelik öneriler gelmektedir.

Yıldız ve Kula (2012) “Öğretmenlerin Öğrenci Devamsızlıkları Hakkındaki Görüşleri” konulu araştırmanın amacı, öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda ilköğretim II. kademe öğrencilerinin devamsızlık nedenlerinin araştırılmasıdır. Araştırma bulgularından elde edilen en önemli sonuç ise; öğretmenlerin, öğrencilerin devamsızlıklarının en büyük sebebi olarak sağlık sorunlarını ve ailevi nedenlerini görmeleridir.

Özbaş'ın (2012) yapmış olduğu “Kız Çocuklarının Ortaöğretimde Okullaşma Oranlarına Etki Eden Nedenlere İlişkin Algıları” adlı araştırma, kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarına etki eden nedenlere ilişkin algılarının sosyo-ekonomik değişkenlere göre belirlenmeye çalışıldığı, karşılaştırmalı türden betimsel ve yordayıcı bir çalışmadır. Araştırma, Erzincan İli Merkez ve Siirt İli Kurtalan İlçelerinde toplam 179 kız çocuğunun katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarını olumsuz yönde etkileyen en önemli nedenlerin ilköğretim sürecine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Kız çocuklarının istenilen ortaöğretim okulunu kazanamamış olmaları, onların ilköğretim sonrası öğrenimlerine devamını engelleyen bir değişken olarak görülmektedir.

Şimşek'in (2011) yaptığı, “Lise Öğrencilerinde Okulu Bırakma Eğilimi ve Nedenleri” adlı çalışmada amaç, Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki lise öğrencilerinin okulu bırakma eğilimlerini belirlemek ve okulu bırakma eğilimine etki eden faktörleri saptamaktır. Araştırma bulguları, okulu bırakma eğiliminin başta kişisel özellikler olmak üzere, aile özellikleri, eğitim sistemi, okul ve öğretmen gibi çeşitli değişkenlerin etkilediği karmaşık bir süreç sonunda gerçekleştiğini göstermiştir. Elde edilen bulgulara göre Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki lise öğrencilerinin %17'si şimdi ya da geçmişte okulu bırakmayı düşündüğünü belirtmiştir. Okulu bırakma eğilimi en fazla lise 3. sınıfta görülmektedir. Kız öğrencilerde erkek öğrencilere oranla okulu bırakma eğilimi belirgin biçimde düşüktür. Çok çocuklu ailelerden gelen lise öğrencilerinin okulu bırakma

eğilimleri az çocuklu aileden gelenlere oranla daha yüksektir. Öğretmen ve okuldan memnuniyet oranı azaldıkça okulu bırakma olasılığı belirgin biçimde artmaktadır.

Özer, Gençtanırım ve Ergene (2011), tarafından yapılan “Türk Lise Öğrencilerinde Okul Terkinin Yordanması: Aracı ve Etkileşim Değişkenleri İle Bir Model Testi” konulu araştırmalarında ilk olarak, dürtüsel davranma ile okulu terk etme riski arasındaki ilişkiye disiplin cezası almanın, antisosyal davranışların ve sigara-alkol kullanımının aracılık edip etmediği incelenmiştir. İkinci olarak, öğretmen desteği ve antisosyal davranış etkileşiminin okulu terk etme riski üzerindeki etkisi test edilmiştir. Sonuçlar okul terk etme riskini aile ve arkadaş desteğinin azalttığını, dürtüsel davranmanın ise artırdığını göstermiştir. Ayrıca disiplin cezası, alkol-sigara kullanma ve antisosyal davranışlar okulu terk etme riskini artıran aracı değişkenlerdir. Antisosyal davranışlarla okulu terk etme arasındaki ilişki öğretmen desteğine bağlı olarak değişmektedir. Öğrencilerin cinsiyet ve başarıları ile okulu terk etme riskleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Özbaş’ın (2010) “İlköğretim Okullarında Öğrenci Devamsızlığının Nedenleri” konulu araştırması ile ilköğretim okullarında öğrenci devamsızlığının nedenlerinin incelenmesi ve öğrencilerin okullarına tam zamanlı olarak devamlarının sağlanmasında ilgililerce yapılması gerekenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, derslerin sabahleyin saat 07.40’ta başlaması, öğrencilerin geç kalmasına neden olmaktadır. Mevsime göre iklim koşullarından kaynaklanan olumsuzluklar da öğrencilerin geç kalmasına yol açmaktadır. Öğrencilerin ders çalışma isteği ve gereksinimi duymamaları, ders çalışma yöntem ve tekniklerini bilmemeleri, ailesel ve bireysel sorunları ise ders devamsızlığına neden olmaktadır. Öğrenciler sınavlarda başarısızlık yaşayabilecekleri endişesi, öğretmenlerine ya da ailelerine karşı sorumluluklarını yerine getirememekten kaynaklanan düşünceleri nedeniyle de ders devamsızlığı yapmaktadırlar. Aileler çocuklarının eğitimini okula sürekli devamlarını sağlayacak şekilde, hedeflenen düzeyde önemsememekte, bu olgu ise öğrencilerin günlük devamsızlığına neden olmaktadır. Ailelerin çocuklarının beslenme, giyim, kırtasiye ve sosyal yaşamla ilgili gereksinimlerini karşılayabilecek ekonomik yeterliğe sahip olmamaları ve ekonomik gerekçelerle çocuklarının işgücüne ihtiyaç duymaları da öğrencilerin günlük devamsızlığına yol açmaktadır. Öğrencilerin bedensel rahatsızlıkları, mevsime bağlı salgın hastalıklara yakalanma durumları ve tedavi

gereksinimlerinin karşılanamaması da günlük devamsızlığa neden olmaktadır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda ailelere eğitimin öneminin benimsenmesi, ekonomik destek sağlanması ve öğrencilerin sağlık durumlarının yakından izlenmesi konularında yardımcı olunmasına ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Tunç (2009) “Kız Çocuklarının Okula Gitmeme Nedenleri Van İli Örneği” adlı araştırmasında ilköğretim çağındaki kız çocuklarının okula gitmeme nedenlerini tespit etmek amacıyla, Van ili merkezinde, okula hiç gönderilmeyen ve geç gönderilen her iki grupta yer alan kız çocukları, velileri ve öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir. Aynı çalışmada Van ilindeki kız çocuklarının okumama nedenleri ekonomik nedenler, dini inançlar ve erkekleri önde tutan geleneksel anlayış olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç Türkiye geneli ile uyumlu bulunmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre Van ilindeki ilköğretimde cinsiyet eşitliği sağlama çalışmalarında 2000’li yıllarda önemli oranda başarı elde edilmiştir. Fakat cinsiyet farkı giderilmemiştir. Çalışmaların devamı gerekmektedir.

Altınkurt (2008), tarafından yapılan “Öğrenci Devamsızlıklarının Nedenleri ve Devamsızlığın Akademik Başarıya Olan Etkisi” konulu araştırmasının amacı, öğrenci devamsızlıklarının nedenlerini ve akademik başarıya olan etkisini belirlemektir. Sonuç olarak öğrencilerin akademik performansları ile özürsüz devamsızlıkları arasında ters yönde bir ilişki bulunmuştur.

Uysal’ın (2008) “Okulu Bırakma Sorunu Üzerine Tartışmalar: Çevresel Faktörler” konulu araştırmasında uluslararası alanda daha önce yapılan gençlerin okulu terk etmesini etkileyen çevresel faktörler hakkındaki görüş ve bulgular değerlendirilmiştir. Özellikle, bu çevresel faktörler arasında öğrencinin alt sınıftan, kırsal kesimden gelmesinin öğrencinin eğitime devam etme şansını azalttığı, okul özelliklerinden okul kalitesinin düşük olması, çok büyük ve çok küçük olması, atmosferin olumsuz olması ile okuldaki öğretmenlerle öğrencilerin yaşadığı sorunların düzeyinin öğrencinin okuldan kopmasına yol açtığı savunulmaktadır. Ayrıca, okuldan ayrılan öğrencilerin özellikle olumsuz arkadaş etkisi altında kaldıkları da ortaya konmuştur.

Önal Akbaş (2006) tarafından yapılan “Köy Çocuklarının Ortaöğretime Geçiş Sürecinde Yaşadıkları Sorunların Toplumsal Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması” araştırmasında köylerde yaşayan öğrencilerin ortaöğretime devam etmede karşılaştıkları

sorunları ortaya koymayı ve çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamıştır. Görüşmeler, Çubuk İlçesi'ne bağlı, merkez köy özelliği gösteren köylerde yaşayan, taşımali olarak Sirkeli ve Dumlupınar İlköğretim Okullarına devam eden 22 kız ve 25 erkek toplam 47 öğrenciyle yapılmıştır. Birinci görüşmeler yapıldığı sırada bu öğrenciler 8. Sınıfta okumakta olup ortaöğretime devam edip etmeyecekleri belirsizdir. İkinci görüşmeler ise öğrenciler mezun olduktan sonra değişik zamanlarda yapılarak öğrencilerin ortaöğretime devam edip etmedikleri belirlenmiştir. Bu belirlemenin yanında ortaöğretime devam etme ve edememe nedenleri cinsiyete göre karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin ortaöğretime devam etmeme nedenlerinin cinsiyete göre farklılaştığı ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Kız ve erkek öğrenciler için ortaöğretime devam etmemede en önemli nedenin ulaşım sorunu olduğu, bu sorundan özellikle kız çocukların olumsuz yönde etkilendiği ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin ortaöğretime devam etmelerinde bir meslek sahibi olma düşüncesi ön plana çıkmakta, kız öğrenciler için mesleki eğitim erkek öğrenciler için akademik eğitim daha yüksek görünmektedir.

Dilli'nin (2006) yapmış olduğu "Zorunlu Eğitim Çağında Bulunan Kız Çocuklarının Okula Gitmeme Nedenleri (Şırnak İli Örneği) araştırması zorunlu eğitim çağında bulunan kız çocuklarının okula gitmeme nedenlerini belirlemeye dönük bir alan araştırmasıdır. Araştırmadan elde edilen önemli bulgular; kız çocukları maddi olanaksızlıklardan ve velilerin okula göndermemelerinden dolayı okula gitmemektedir. Bunun yanında veliler açısından kız çocuklarının büyümesi (ergenlik çağına girmiş olması) gibi nedenler okula göndermeme nedenlerini oluşturmaktadır. Kız çocuklarının okuma yazma öğrenmesi veliler için yeterli görülmekte ve daha fazla okula devam etmesine izin verilmemektedir. Erkek çocuklarına eğitim konusunda öncelik verilmekte, kız çocuklarının ise evde annelerine yardım etmeleri okul gitmelerinden daha önemli görülmektedir. Araştırma kız çocuklarının okula gitmeme nedenleri ile ilgili değerlendirmeyi içermektedir.

Pehlivan'ın (2006) yapmış olduğu "Resmi Genel Liselerde Öğrenci Devamsızlığı ve Buna Dönük Okul Eğitimi Politikaları" doktora tezinde resmi genel liselerdeki öğrenci devamsızlığının nedenlerinin belirlenmesi ve bu sorunun giderilmesine yönelik olarak uygulanabilecek okul yönetimi politikalarının saptanmasını amaçlamaktadır. Araştırma iki boyutlu olarak yürütülmüştür. Birinci boyutta, tarama modeli ile, Ankara

ili merkez ilçelerinde bulunan yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerine anket uygulanarak, ikinci boyutta ise devamsız öğrencilerden görüşme yoluyla bilgiler elde edilmiştir. Görüşme yoluyla elde edilen bulgulardan ortaya çıkan sonuçlara göre, öğrencilerin devamsızlık nedenleri; okulda sıkılma, okulu ve dersleri sevmeme, arkadaşlarının özendirilmesi, eğitimle ilgili beklentilerinin olmamasıdır. Araştırma bulgularından elde edilen en önemli sonuç, devamsızlık konusunda öğretmenler ile öğrencilerin birbirinden farklı düşündüklerinin ortaya çıkmasıdır. Öğrenciler devamsızlık nedeni olarak okul ve öğretmenleri, öğretmenler ise öğrenci ve ailesini devamsızlık nedeni olarak görmektedir.

Tunç'un (2004) "Van'da Kadın Sorunları ve Eğitim" adlı araştırmasında, Van'da yaşayan kadınların sorunları ve eğitimle ilişkisi incelenmiştir. Kadının aile içindeki yeri, işlevi ve çalışma hayatı ile yöreye özgü kültürel, ekonomik ve sağlık sorunlarına ilişkin sonuçlar şöyledir: Kadınların evlenme yaşı küçük, herhangi bir işte çalışma oranları düşüktür. Evlilik ve aile kurumu önemini korumaktadır. Evlilik geleneksel değerlere bağlı bir kurumdur. Yeni gelişen toplumsal değerler arasında kadının ev dışında da çalışma hayatına katılması düşüncesi öne çıkmaktadır. Kadının eğitim seviyesi düşüktür. Bununla birlikte eğitimin kadınlara sağladığı yararlar açıkça görülmektedir. Eğitim kadınların konumunu büyük ölçüde iyileştiren ve değiştiren bir etkidir.

Tansel (2002) tarafından yapılan "Determinants of School Attainment of Boys and Girls in Turkey: Individual, household and community factors" adlı çalışmasında Türkiye'deki kız ve erkeklerin okul aidiyetlerinin belirleyicilerini araştırmaktadır. İlkokulda okul devamı kızlar ve erkekler için büyük oranlarda olsa da, bölgesel farklılıklar mevcuttur. Güneydoğu bölgesinde kızların okulu bırakma yaşı 3. sınıf civarındadır. İlkokul mezunlarının sadece yarısı ortaokula kayıt yaptırmaktadır. Hane geliri, ebeveyn öğrenim durumu ve mesleği gibi bireysel ve evsel faktörler ile geniş bir alana yayılan toplum özellikleri dikkate alınmıştır. Toplum özellikleri; kırsal/kentsel yerleşim, kentsel gelişmişlik düzeyi, büyükşehirlerle ve İstanbul'a uzaklık ve yerel iş olanaklarını barındırmaktadır. Erkekler ve kızların aidiyetleri ayrı ayrı ele alınmıştır ki kızların az olan aidiyet oranlarındaki belirleyici nedenler incelenebilsin. Çalışmanın sonucu olarak düzenli gelir özellikle kızlarda okullaşmayı arttırmaktadır. Veli eğitim düzeyi, kentsel yerleşim de hem kız hem erkeklerde okullaşmayı arttırmaktadır.

Koçyılmaz (2000), “Türkiye’de Köyde Yaşayan Kız Çocuklarının Temel Eğitim Sorunları” adlı yüksek lisans tezinde İç Anadolu Bölgesi incelenmiş, kız çocuklarını okula göndermek isteyen babaların % 63’ünün zorunlu olduğu için, % 31’inin daha iyi yaşamalarını için, % 6’sının meslek sahibi olması için kız çocuklarını okula gönderme düşüncesinde olduğu babaların % 57’sinin ekonomik durumları kötü olduğu için, % 14’ünün tarla ve ev işlerinde çalıştıkları için, % 29’unun taşınmalı eğitim yapıldığı için kızlarını okula göndermek istemediği tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan annelerin tamamının (% 100) erkek çocuklarının okula gitmesini istemelerine karşın % 92’sinin kız çocuklarının okula devam etmesini istediği saptanmıştır. Okula gitmeyi isteyen çocukların % 75’i bir meslek sahibi olmak için okula gitmeyi isterken, % 25’i ailesine bakmak için istemektedir.

MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü ve UNICEF Eğitim Grubu tarafından hazırlanan “Kızların Eğitimi” konulu proje ara dönem raporunda kendi köylerinde değişimin temsilcisi olan kızlar “Vezirköprü” örneğiyle incelenmiştir. Bu raporda “herkese ilköğretim”in amacına henüz ulaşmadığı, 8 yıllık zorunlu eğitimin başlamasıyla hem bölgesel hem de cinsiyete dayalı farkların daha da büyüyeceği söylenmektedir. Kızların eğitimi projesi, kızların 8 yıllık ilköğretim okullarına kaydolma oranlarını yükseltmek suretiyle “okullaşma oranlarında cinsiyete dayalı farklılığın azaltılmasına dönük örgün ve yaygın eğitim yaklaşımlarının kesişme noktasında yer alacak şekilde tasarlanmıştır. Proje’de kızların eğitimde okullaşmasının nasıl sağlanabileceğinin belirlenmesi, kızlar için “kız çocuk duyarlı müfredat, eğitim materyali ve öğretmen” desteğinde okulların hazırlanması, kızları okula yönlendirmek için yaygın eğitim etkinliklerinin ve bilincin oluşturulması üzerinde odaklaşılan stratejik yaklaşımlar ve “çocuktan çocuğa eğitim” yöntemi benimsenmiştir. Bu çalışmaya Vezirköprü Yatılı Okulu’nun yedinci sınıftaki on altı kız öğrenci katılmıştır. Anket biçiminde hazırlanmış mülakatlar aracılığıyla gerçekleştirilen değerlendirmede; kızların eğitimle ilgili görüşleri nelerdir?, eğitimin kızlar üzerindeki kalıcı etkisi nedir?, kızlar eğitim sırasında planlanan etkinlikleri ne ölçüde uygulayabilmiştir?, etkinliğin köy topluluğunun üyeleri üzerindeki kalıcı etkisi nedir?, etkinliklerin kızların kendi ana babaları üzerindeki kalıcı etkisi nedir? Sorularının yanıtlanması amaçlanmıştır. Bu proje sonuçlarına göre kızların % 57’si uygulanan “çocuktan çocuğa eğitim” yöntemini sevmiş, %79’ü eğitim sırasında verilen bilgiyi yararlı bulmuş, %71’ i eğitimcileri sevmiş,

% 64'ü kendi eğitim malzemelerini hazırlama fikrinden hoşlanmış %78' i için etkinlikler sırasında sağlanan kırtasiye malzemesinin önemli bir motivasyon etmeni olmadığını söylemiş, % 93'ü eğitimin diğer öğrencilerin de yararlanabileceği biçimde yaygınlaştırılması gerektiğini belirtmiştir. Bu yanıtlar kızların kendilerine uygulanan eğitimden hoşlandığını, yararlı bulduklarını göstermektedir. Kızların % 57'si ilkokuldan sonra ortaokula devam etmelerini sağlamak üzere diğer kızlarla konuşmuşlar ama sadece bir kız ortaokula kaydolmuştur. İzlenen köylerde kızların tümü ilkokula devam ettiği halde ortaokula devam etmemektedir. Sonuç olarak kızların etkinlikleri köylüler üzerinde bazı değişikliklere yol açmıştır. Kendi köylerinde eğitilmiş kızlara önder rolü vermek bu rolü üstlendiklerini görmek bu örneğin sadece köy kökenli 16 kız öğrenci ve üç konuda kısa bir eğitim ile sınırlı olmasına rağmen önemli bir başarıdır. Bu projenin 199 yatılı bölge okulunda yaygınlaştırılması, “cinsiyete duyarlı” yaklaşımın öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim müfredatlarına yerleştirilmesi, kızların okuma yazma eğitimlerine yardımcı veya gönüllü olarak katılımlarının sağlanması, ilk ve orta dereceli okullarda kız ve erkek öğrencilere eşit sayıda burs sağlanması, eğitim analizlerinin oluşturularak kızların okula devamına ilişkin verilerin toplanması, anne ve babanın eğitilmesi gibi kararlar alınmıştır (MEB-UNICEF, 1994).

3.3. YURTDIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Maynard (2010) tarafından yapılan “The Absence of Presence: A systematic Review Meta Analysis of Indicated Interventions to Increase Student Attendance” adlı araştırmada Zorunlu Eğitim Yasası yürürlüğe girdikten sonra beri okul devamsızlığı ve okuldan kaçma, okullar mahkemeler toplumlar ve araştırmacılar için endişe kaynağı olmuştur. Bu soruna verilen öneme ve çabalara rağmen devamsızlık ciddi bir problem olarak kalmıştır. Bu çalışma için nicel araştırma sentez ve sistematik belirtilen etkilerini incelemek için sistematik bir inceleme yöntemleri ve meta - analiz kullanılmıştır. Sonuç olarak devamsızlık konusunda davranışsal müdahaleler çok etkilidir. Bunun yanında grup tabanlı, saha tabanlı, okul tabanlı ve klinik tabanlı müdahaleler de devamsızlık konusunda benzer etkiler yaratmıştır. Özellikle devamsızlık takibi, sözleşme ve/veya ödülle birlikte yapılırsa daha etkili olacağı vurgulanmıştır. Devamsız öğrencilerde rehberlik ve aile terapisi o kadar işe yaramamaktadır.

Margolin (2006) tarafından yapılan “African American Youths with Internalizing Difficulties: Relation to Social Support and Activity Involvement” adlı araştırmada, sosyal destek ve olumlu etkinliğe katılım, yoksul bölgelerde yaşayan gençlerin risklerini azaltan koruyucu faktörler olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada yetersiz sosyal destek veya etkinliğe katılımın depresyon, kaygı, yalnızlık ve düşük benlik algısı gibi içselleştirilmiş zorluklarla ilişkisi araştırılmıştır. Sosyal destek veya etkinlik katılımının aile, okul, toplum gibi çoklu seviyeleri araştırılmıştır. Dezavantajlı bölgelerde yaşayan 6. sınıf Afrika kökenli Amerikalı gençler bu çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Analizler neredeyse gençlerin dörtte birinin depresyon, sosyal kaygı ve düşük benlik algısı deneyimlerinin olduğunu ama yalnızlık çekmediklerini belirtmektedir. İçsel zorluklardan birini yaşayan gencin, diğerlerini yaşamaya meyilli olduğu ortaya çıkmıştır. Korelasyon analizi bulguları, yetersiz aile desteği alan veya etkinliğe katılımın kinliklere katılmayan gençlerin bir ya da daha fazla içsel zorluk yaşayacağını gözler önüne sermiştir. Yetersiz okul ve toplum desteği ve etkinliğe katılımın depresyon, kaygı, yalnızlık ve düşük benlik algısıyla ilgisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kemps (2006) tarafından yapılan “Dropout Policies and Trends for students with and without Disabilaties” adlı çalışmada amaç ortaokul müdürlerinin okul terki oranlarını ölçmek için hangi metotları kullandığını, okul terklerinin onlara göre hangi nedenlerden kaynaklandığını ve engelli engelsiz öğrencilerin terkinin önlemek için ne gibi programlar kullanıldığını araştırmaktır. Okul çevresi, terk oranını minimize eden hesaplamalar yapmakta, engelli ve engelsiz öğrenciler aynı nedenlerle okulu terk etmekte ve çok az sayıda deneysel olarak geçerli önleme programları uygulamaya konulmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Rumberger ve Polardy (2005) tarafından yapılan “20 Test Scores Dropout Rates and Transfer Rates as Alternative Indicators of School Performance” adlı araştırmada lise performansının birkaç farklı göstergesi arasındaki ilişkiler incelenmiştir: Test puanları, okulu terk etme oranları, aktarım hızları ve aşınma oranları. Hiyerarşik doğrusal modeller 1988 Milli Eğitim boylamsal Anketi'ne katılan 14.199 öğrenciden oluşan örneklem panel verilerini analiz etmek için kullanılmıştır . Sonuçlar genellikle okul etkinliğinin bir ortak görüşe karşı bir alternatif görüşünü desteklemektedir: (Başarı büyüme), öğrencinin öğrenmesini teşvik eden okullar okul terkleri veya transfer

oranlarını azaltmada etkili değildir . Bu bulgular göz önüne alındığında, yazarlar test puanlarının, okulu bırakma ve transfer oranları ile birlikte okul performansını değerlendirmek için kullanılması gerektiğini düşünmektedir.

Beekloven ve Dekkers (2005) tarafından yapılan “Early School Leaving The Lower Vocational Track: Triangulation of Qualitative Data” isimli çalışmada meslek lisesinin ilk sınıflarındaki erkeklerin erken okul terkleri nedenleri araştırılmıştır. Bir çok faktör aynı zamanda erken okul terklerini etkilemektedir. Bunların çoğu öğrenme problemleri, motivasyon eksikliği ve yanlış mesleki bölüm seçmekten kaynaklanan problemlerdir. Ayrıca kişisel problemler de akademik kariyeri olumsuz etkilemektedir. Öğrenciler kendilerini okula yabancılaşmış hissetmeseler de, ders çalışmaktan hatta iş hayatına başlamaktan hoşlanmıyorlar sonucuna ulaşmışlardır.

Brewster ve Bowen (2004) tarafından yapılan “Teacher Support and The School Engagement of Latino Middle and High School Students at Risk of School Failure “ isimli çalışmada okul terki riski altında bulunan Latin Amerikalı ortaokul ve lise öğrencilerinin okul aidiyetlerinde öğretmenlerin sosyal desteğinin etkisi araştırılmıştır. Öğretmenlerin sosyal desteği okul aidiyeti üzerinde hem duygusal hem davranışsal olarak etkisi olan önemli bir faktördür. Araştırmacılar hatta öğretmen desteği okul aidiyetinde ebeveyn desteğinden daha önemli olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Dunn, Chambers ve Rabren (2004) tarafından yapılan “Variables Affecting Students Decisions to Drop Out of School” adlı araştırma öğrenme güçlüğü (LD) ve zeka geriliği (MR) olan lise öğrencilerinin okul terkleriyle ilgilidir. 228 okulu terk eden ve 228 okulu terk etmeyen öğrenciyle çalışılmıştır. İki grup belirleyici değişken analiz edilmiştir.öğrenme güçlüğü çeken, liseden sonra kendini hayata hazır hissetmeyen ve yardımsever sınıf ve yardımsever insanı tanımlayamayan öğrencilerin okul terki oranı % 86 iken, bu oran zeka geriliği olan ama kendine uygun yardımsever sınıf ve öğrenciler bulan ve okulun onu liseden sonraki hayata hazırladığına inanan öğrencilerde % 16’dır.

Şirin vd. (2004) tarafından yapılan “Future Aspirations of Urban Adolescents:A person context Model” adlı araştırmalarında veriler önceden bir kentsel yüksek okulda bir müdahale programının uygulanmasıyla toplanmıştır. Odak grupları, anketler, hedef haritalar ve bir grup kimliği kolajı, kentsel ergenlerin gelecekteki beklentileri ve etkileri hakkındaki kesin fikirlerini almak için kullanılmıştır. Teorik bir model oluşturmak için kullanılan katılımcıların fikirleri, modeli canlandırmak için sağlanmıştır. Bu “çevre

içindeki birey” modeli hem bireysel/toplumsal kaynakları hem de kentsel gençlerin geleceğe dair beklentileri önündeki engelleri ihtiva etmektedir. Ciddi düşünme, kendine güven, engeller karşısında yaratıcı düşünme, ırksal/etnik ve cinsel sosyalleşme mesajları gençlerin gelecek planları üzerindeki etkili faktörlerdendir. Ancak bunlardan kimi gelişimi desteklemektedir, kimi de engellemektedir.

Martin, Tobin ve Sugai (2002) tarafından yapılan “Current information on dropout prevention: Ideas from practitioners and the literature preventing school failure” adlı okul terklerinin önlenmesiyle ilgili araştırmadan elde edilen bulgular, liseden mezun olan ya da eşdeğer bir belge alan risk altındaki öğrenci sayısını artırmak için kullandıkları önleme programlarını açıklamaya davet edilen okul yöneticileri ve diğer uygulayıcılara gönderilmiştir. Alanyazında tarif edilen ve uygulayıcılar tarafından önerilen girişimler, hizmet götürmede alternatif türlerin sunulmasını, okul sonrası istihdam için hazırlıkların artırılmasını, okulda okul ve aile üyeleri arasında ve bireyler arasında kişilerarası ilişkilerin geliştirilmesini, öğrencilere okul personeli tarafından gösterilen saygı ve ilginin artırılmasını ve davranış veya katılım sorunları olan öğrenciler için olumlu ve fonksiyon-tabanlı desteğin bireyselleştirilmesini içermektedir.

French, Doran ve Conrad (2001) tarafından yapılan “School Drp Out as Predicted by Peer Rejection and Antisocial Behavior” adlı çalışmada asosyal davranış, sosyal tercih ve başarı ölçeklerine göre okul terk tahminleri araştırılmıştır. Örneklem 8. sınıfa giden 516 öğrenci ile 10. Sınıfa giden 1157 öğrenciden oluşmaktadır. 10. değil ama 8. sınıfta reddedilmiş asosyal öğrencilerin, diğer gruplardan daha çok okul terki yaşadığı saptanmıştır. Sosyal tercihlerin okul terklerini çok etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Godberg (1999) tarafından yapılan “Truancy and Dropout among Cambodian Students: Results from a Comprehensive High School” adlı çalışmada devamsızlık ve okul terki büyük sorun olan Kamboçyalı lise öğrencileri araştırılmıştır. 23 liseli örnekleme alınmıştır. Kronik okulu asma, okul terkenden daha çok görülmüştür. Okulu asma bir grup aktivitesi olduğu ve hiçbir öğrencinin okulu asma konusunda veliden destek veya hoşgörü görmediği ortaya çıkmıştır. Okulu asmanın esas nedeni sıkılmak ve arkadaşlarla sosyalleşmek istemektir. Para kazanma, bir eşe veya çocuğa bakma; okul terki için esas nedenlerdendir ama okulu asmak için değildir. Okulu asan lise öğrencilerinin ortaokuldaki davranışlarından tahmin edilebileceği ortaya çıkmıştır. Risk altındaki öğrencilere rehberlik ve eğitim programı vermenin ve Kamboçyalı personel

çalıştırmanın Kamboçyalı çocukların okula aidiyetini yükselteceği sonucuna ulaşılmıştır.

McNeal (1997) tarafından yapılan “Are Students Being Pulled Out of High School The Effect of Adolescent Employment on Dropping Out” adlı araştırmada yoğun çalışma (çalışma saatleri) ve okul terkleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bazı bulgular anlamlı bulunmuştur. Öncelikle, çalışma yoğunluğuna ek olarak, çalışmanın türünün okul terkinde çok önemli bir etkisi olduğu görülmüştür. ikincisi, çalışma yoğunluğunun etkisi öğrencinin çalıştığı işe göre belirlenmektedir. Üçüncü olarak, istihdam türü ve yoğunluğunun etkileri öğrenci cinsiyetini daha fazla desteklemektedir. Özetle, öğrencilerin çalışmasının yüksek okulu bırakma üzerinde son derece değişken etkileri bulunmaktadır. Okul terklerinde bazı işlerin yararlı, bazılarının zararlı etkileri, bazılarının da hiç etkisi bulunmamaktadır.

Pittman (1991) tarafından yapılan “Social Factors, Enrollment in Vocational/ Technical Courses and High School Dropout Rates.” adlı araştırmada incelenen soru; yüksek meslek / iş kurslarına kaydolmanın öğrenciler üzerinde özel " tutma gücü " olup olmadığı veya kişisel , sosyal özelliklerin okulu bırakmada daha etkili olup olmadığıdır. Veriler lise veya üstü anketleri cevaplayan ilk takip yanıtlarından elde edilmiştir. Okulu terk eden devlet okulu öğrencileri mezun olan yaşlılarıyla karşılaştırılmıştır. İki grup aşağıdaki değişkenlere göre karşılaştırılmıştır: okuduğunu anlama, sosyoekonomik statü, cinsiyet, coğrafi bölge ve toplum boyutu. Yüksek meslek/iş kurslarına katılmanın süreklilikle ilgisinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Okul terkleriyle en çok ilişkisi olan değişken, öğrencinin okul çevresiyle, sosyal ilişkileri olmuştur. Akran ilgisi, sosyal aidiyet duygusu ve okul personeli, kızlar ve erkekler için okula ilgiyi farklılaştırmıştır. Okuduğunu anlama, sosyoekonomik sıkıntı, cinsiyet ve okula devam konusunda eşleşen aynı okuldaki bazı öğrencilerle paralel analizi yapılmıştır. Bu örneklemeden elde edilen sonuçlar daha büyüklerle karşılaştırılabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Garrison (1985) tarafından yapılan “Predicting Dropout in Adult Basic Education Using Interaction Effects Among School and Nonschool Variables“ adlı çalışmada devamlılık/okul terki üzerine psikososyal değişkenlerle ilintili olarak ders uyumu ve hedef belirginliğinin etkilerini araştırılmıştır. Okulu terk edenlerin, derslerin amaçlarına daha uygun olduğunu düşündükleri ve daha belirgin hedeflere sahip oldukları görülmüştür. Bu anormalliğin sebebi araştırıldığında; okulu terk edenlerin kendi

akademik becerileri ve sosyoekonomik durumlarına uymayan gerçekdışı mesleki hedefler seçtikleri bulunmuştur.

Yukarıda yapılan çalışmalar değerlendirilecek olursa, Türkiye genelinde okul terk ve devamsızlık nedenlerini belirlemek amacıyla yapılan tüm araştırmaların bulguları kısaca özetlenecek olursa, düşük gelir, kadının düşük statüsü (erken evlilik, geleneksel cinsiyet kalıplarının eğitimle uyuşmaması, nüfus yoğunluğuna bağlı olarak ailede ev işleri ve çocuk bakımının sekiz-on yaşından itibaren kız çocuklarına yüklenmesi), ailelerin eğitim konusundaki ilgisizliği ve yakın çevrelerinde eğitilmiş insan sayısının azlığı olarak çerçevelenmektedir. Kırsal bölgelerde bunlara ek olarak yerleşim yerlerine yakın okul bulunmaması ile taşınmalı ve yatılı eğitim uygulamalarındaki sorunlar eğitimi engelleyici etkenlerdir. Yurtdışında yapılan araştırmalarda ise depresyon, kaygı, yalnızlık, düşük benlik algısı, okul aidiyetinin olmaması, sınıfta reddedilme, sıkılma, arkadaşlarla sosyalleşmek isteme, çalışma saatleri ve gerçek dışı mesleki hedef seçme gibi nedenler okul terklerine ve devamsızlığa yol açmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin analizi ve verilerin yorumlanması sırasında kullanılan istatistiksel yöntemlere ilişkin bilgiler yer almaktadır.

4.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma, saptanan problemlere güvenilir çözümler aramak amacı ile planlı ve sistemli olarak verilerin toplanması, çözümlenmesi, yorumlanarak değerlendirilmesi ve rapor edilme sürecidir. Araştırma bir arama, öğrenme, bilinmeyeni bilinir hale getirme çabasıdır (Karasar, 2010).

Zamanla nicel araştırmaların eğitim olgularını ve olaylarını açıklamadaki yetersizlikler ve bu araştırmaların sonuçlarının eğitim alanında yeterince yönlendirici olmaması gibi sınırlılıklar nitel araştırma yöntemlerinin eğitim alanında kullanılmasına neden olmuştur. İnsan davranışı esnek ve bütüncül bir yaklaşımla araştırılabilir ve bu yaklaşımla araştırmaya dahil olan bireylerin görüşleri ve deneyimleri büyük önem taşır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel araştırma, insanın kendi sınırlarını çözmek ve kendi çabasıyla biçimlendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini keşfetmek üzere geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisidir (Özdemir, 2010).

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yapılmıştır. Durum çalışması araştırması, araştırmacının gerçek yaşam, güncel sınırlı bir durum ya da belli bir zaman içerisindeki çoklu sınırlandırılmış durumlar hakkında çoklu bilgi kaynakları (gözlem, mülakat, görsel-işitsel materyaller, dokümanlar ve raporlar) aracılığıyla derinlemesine bilgi toplanan durum betimlemesi ya da durum temaları ortaya koyduğu bir yaklaşımdır (Cresswell, 2013; Glesne, 2013). Bu çalışmada ele alınan durum, “Acarlar Beldesindeki okul terkleri ve devamsızlık sorunu” dur.

Nitel durum çalışmaları, anlam ve anlayış arayışı içinde olup birincil veri toplama ve analiz aracı araştırmacının kendisidir. Bu nedenle, bir araştırmacının durum çalışması desenini seçmesinin sebebi, araştırma probleminin doğası ve cevap aranan sorulardır (Merriam, 2009/2013). Buradaki durumu Acarlar Beldesi olarak belirlememizdeki

amaçta araştırmacının Acarlar Beldesinde yaklaşık iki buçuk yıl öğretmen olarak görev yapmasıdır. Araştırmacının çalıştığı bu süreçte dikkat çeken en önemli şey, çocukların yaptığı devamsızlık olmuştur. Yaklaşık 30-35 kişiyle başlayan 6. sınıflardaki öğrenci sayısı, her geçen yıl azalmakta; 8. sınıfa gelindiğinde sınıfta bazen 8, bazen 4 öğrenci kalmakta, bazen de hiç öğrenci kalmamaktadır. Bu devamsızlıkların hatta okul terklerinin irdelenmesi, derinlemesine çalışılması, buradan hareketle paydaşlara ulaşılması, görüşlerinin alınması gerekliliği düşünülmüştür.

4.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubu, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında, Aydın ili İncirliova ilçesi Acarlar Beldesinde bulunan 3 ilköğretim okulunda görev yapan 7 yönetici, 9 öğretmen, 5 öğrenci ve 6 veliden oluşmaktadır. Çalışma, kendileriyle görüşme yapılması konusunda gönüllü ve istekli olan yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerle yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilerek yürütülmüştür.

Çalışma grubuna ait özellikler tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Araştırmanın Çalışma Grubu

Katılımcı	Okulu	Cinsiyet	Yaş	Mesleki Kıdem	Acarlardaki Kıdemi	Mesleği/Görevi
Katılımcı 1	İstiklal İÖO	Erkek	27	6	6	Öğretmen
Katılımcı 2	60. Yıl İÖO	Erkek	29	6	3	Öğretmen
Katılımcı 3	60. Yıl İÖO	Kadın	28	7	5	Öğretmen
Katılımcı 4	FSM İÖO	Kadın	37	15	8	Öğretmen
Katılımcı 5	60. Yıl İÖO	Kadın	29	7	7	Öğretmen
Katılımcı 6	İstiklal İÖO	Kadın	37	15	8	Öğretmen
Katılımcı 7	60. Yıl İÖO	Kadın	25	3	2	Öğretmen
Katılımcı 8	İstiklal İÖO	Kadın	40	16	4	Öğretmen
Katılımcı 9	60.Yıl İÖO	Erkek	35	10	3	Müd. Yrd.
Katılımcı 10	60.Yıl İÖO	Erkek	58	34	4	Müdür
Katılımcı 11	60.Yıl İÖO	Erkek	29	4	2	Müd. Yrd.
Katılımcı 12	İstiklal İÖO	Erkek	54	32	3	Müdür
Katılımcı 13	İstiklal İÖO	Erkek	32	13	4	Müd. Yrd.
Katılımcı 14	FSM İÖO	Erkek	45	17	3	Müdür
Katılımcı 15	FSM İÖO	Erkek	42	13	8	Müd. Yrd.
Katılımcı 16	60.Yıl İÖO	Kadın	14	-	-	Öğrenci
Katılımcı 17	60.Yıl İÖO	Kadın	14	-	-	Öğrenci
Katılımcı 18	İstiklal İÖO	Kadın	13	-	-	Öğrenci
Katılımcı 19	İstiklal İÖO	Erkek	14	-	-	Öğrenci
Katılımcı 20	FSM İÖO	Kadın	14	-	-	Öğrenci
Katılımcı 21	İstiklal Veli	Erkek	42	-	-	Pazarcı
Katılımcı 22	FSM Veli	Erkek	32	-	-	Pazarcı
Katılımcı 23	60. Yıl Veli	Kadın	37	-	-	Hizmetli
Katılımcı 24	60. Yıl Veli	Erkek	59	-	-	Yurt Şoförü
Katılımcı 25	İstiklal Veli	Kadın	28	-	-	Pazarcı
Katılımcı 26	FSM Veli	Kadın	27	-	-	Pazarcı

4.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırma sürecinde alanyazın incelenmiş, araştırmanın doğasına uygun ve ilgili verilere ulaşmada en uygun tekniğin görüşme tekniği olduğuna karar verilmiştir. Görüşme, nitel araştırmada en sık kullanılan veri toplama aracıdır. Patton'a göre görüşmenin amacı, bir bireyin iç dünyasına girmek ve onun bakış açısını anlamaktır (Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2011). Görüşme yoluyla deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar ve zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenemeyeni anlamaya çalışırız. Bu süreçte sorulan sorulara, karşı tarafın rahat, dürüst ve doğru bir şekilde tepkide bulunmasını sağlamak görüşmecinin temel görevidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışmada veri toplama tekniği olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknik özel bir konuda derinlemesine soru sorma ve cevap eksik veya açık değilse tekrar soru sorarak durumu daha açıklayıcı hale getirip cevapları tamamlama fırsatı vermesi açısından avantajlıdır (Çepni, 2010). Görüşmeler öncesi yarı yapılandırılmış görüşme formu Prof. Dr. Ruhi SARP KAYA, Yrd. Doç. Dr. Pınar YENGİN SARP KAYA, Yrd. Doç. Dr. Ayşe ELİTOK KESİCİ, Yrd. Doç. Dr. Nermin ÖNER KORUKLU, Öğrt. Gör. Sadi YILMAZ'ın uzman görüşleri alınarak kapsam geçerliği sağlanmış ve görüşme formuna son şekli verilmiştir. Oluşturulan görüşme formu yönetici ve öğretmen için ayrı, öğrenci ve veli için ayrı olacak biçimde yeniden düzenlenmiştir. Böylece “Okul Terkleri ve Devamsızlık Konusunda Öğretmen ve Yönetici Görüşme Formu (Ek 2)” ve “Okul Terkleri ve Devamsızlık Konusunda Öğrenci ve Veli Görüşme Formu (Ek 3)” olmak üzere iki ayrı görüşme formu elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formlarının her biri 11 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Araştırmacının katılımcılarla bireysel olarak gerçekleştirdiği görüşmeler ortalama 40 dakika sürmüştür ve katılımcıların onayı alınarak görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Kaydedilen veriler görüşmelerden sonra bilgisayarda word programında yazıya dönüştürülmüştür. Daha sonra metinler katılımcılara verilerek, kayıtların yanlışsız ve eksiksiz olduğunun doğrulanması ve bu yolla verilerin güvenilirliği sağlanmıştır.

4.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Okullarda uygulanacak görüşmeler için ilk olarak Aydın Valiliği'nden yazılı (Ek 1), daha sonra okul yöneticilerinden sözlü olarak izin alınmıştır. Görüşmeler İncirliova ilçesinin Acarlar Beldesinde 3 ilköğretim okulunda görev yapan, çalışmaya gönüllü

olarak katılmayı kabul eden yönetici ve öğretmenlerle, bu okullarda okuyan öğrencilerle ve bu okulların velileri ile görüşülmüş, görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir.

Araştırmada 7 yönetici, 9 öğretmen, 5 öğrenci ve 6 veli ile görüşmeler yapılmıştır. 19 yıldır Acarlarda çalışan 1 öğretmen görüşme öncesi görüşmeyi kabul etmiş daha sonra sendikasının isteği üzerine görüşme yapmaktan vazgeçmiştir. Bir veli de ses kayıt cihazına konuşmak istememiş, bu veliyle görüşme not alınarak gerçekleştirilmiştir.

Çalışıyor oldukları için evlerinde bulunmama olasılığı bulunan velilerden telefonla randevu istenmiştir. Öğrenci ve veliler ile okulda görüşülmüş, görüşmeler genelde okul çıkışı veya öğle arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında sessiz bir ortamın sağlanması için görüşmeler rehberlik servisinde gerçekleştirilmiştir. Öğrenci ve veliler araştırmaya olumlu bakmış, görüşmeler sırasında sorulara istekle cevap vermişlerdir.

Araştırmacının öğretmen olması dolayısıyla hafta içinde gerçekleştirilemeyen görüşmeler için hafta sonları tercih edilmiş, hafta içi de izin kullanılarak görüşme yapılabilmektedir.

Çalışmayı destekleyen ve sonuçlarıyla ilgili haberdar edilmek istenen öğretmen ve yöneticilerle karşılaşılması, araştırma sürecinde olumlu bir durum olarak değerlendirilmiştir.

4.5. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada veri analizi yapılırken içerik analizi ve betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. Betimsel analizde temel amaç görüşme ve gözlem sonucu elde edilen verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunulmasıdır. Veriler daha önceden belirlenmiş temalara göre sınıflandırılır, özetlenir ve yorumlanır. Bulgular arasında neden-sonuç ilişkisi kurulur ve gerekirse olgular arasında karşılaştırmalar yapılır. İçerik analizinde ise temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmada veri analizi yapmak için, öncelikle görüşmelerden elde edilen ses kayıtları bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Daha sonra bu yazılı dokümanlar NVIVO 7.0 programına aktarılmıştır. Bu programda kategoriler ve temalar oluşturulmuştur. Elde edilen kategoriler ve temalarla NVIVO 7.0 programında matris, grafik ve model oluşturularak hazırlanan veriler, hem daha anlamlı hem de görsel olarak okuyucuya

sunulmuştur. Çünkü NVIVO araştırmacının kodları özel kategoriler ve temalar altında toplamasına, çok sayıda örneklem verisini karşılaştırmasına, yapılan işlemlerin gerektiğinde hızlıca tekrarlanmasına veya düzeltilmesine olanak sağlamaktadır.

Verilerin analizinde;

1- Betimsel analizden yararlanılmıştır; “İyi bir öğrenci”, “devamsızlık nedenleri”, “devamsızlık için getirilen öneriler”, “devamsızlık durumunda yapılanlar” alt problemlerde yer alan, tema olarak karşımıza çıkan 4 temel kodlama ifadesidir. Bu ifadeler analize başlamadan önce belirlenmiştir.

2- İçerik analizi yapılmıştır; içerik analizi için görüşme verileri defalarca okunarak, aynı anlam çerçevesinde olan ifadeler bir kod adı verilerek bir araya getirilmiştir. Daha sonra birbiriyle ilişkili kategoriler tekrar bir araya getirilerek bir üst kategoriler altında toplanmıştır. Bu şekilde tüm veriler birkaç hiyerarşik kategoriler altında toplanarak daha önce belirlenmiş olan temaların altına yerleştirilmiştir.

Örneğin, “okulu sevmeme”, “öğretmenleri sevmeme”, “derslerden sıkılma”, “yönetici ve öğretmenden korkma” kategorileri “okula karşı tutum” kategorisi altında bir araya getirilmiştir. “amaçsızlık”, “okumak istememe”, “çalışmaya özenme”, “okulun önemini anlamama” kategorileri “beklenti” kategorisi altında toplanmıştır. “beklenti” ve “okula karşı tutum” kategorileri, “kişisel nedenler” adlı bir üst kategoride toplanmıştır. “kişisel nedenler” kategorisi de başka üst kategorilerle birlikte devamsızlık nedenleri temasının altına yerleştirilmiştir.

Nitel araştırmada geçerlilik araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir. Görüşülen bireylerden doğrudan alıntılara yer vermek ve bunlardan yola çıkarak sonuçları açıklamak geçerlilik için önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada kategoriler ve temaların elde edildiği yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerinden birebir alıntı yapılarak geçerliliğe katkı sağlanmıştır.

Güvenilirlik ise, araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ile ilgilidir. Dış güvenilirlik, araştırma sonuçlarının benzer ortamlarda aynı şekilde elde edilip edilemeyeceğine, iç güvenilirlik ise başka araştırmacıların aynı veriyi kullanarak aynı sonuçlara ulaşip ulaşmayacağına ilişkindir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bu araştırmada iç geçerliği sağlamak üzere alan uzmanları (Prof. Dr. Ruhi SARP KAYA, Yrd. Doç. Dr. Pınar Yengin SARP KAYA) verilerin analizini kontrol

etmiş; Yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerinden birebir alıntılar yapılmıştır. İç güvenilirliği sağlamak için veriler ses kayıt tekniğiyle toplanmış ve sonuçlarla bütünleştirilmiştir. Dış güvenilirliği sağlamak için ulaşılan yargı ve yapılan yorumlar yine alan uzmanları (Prof. Dr. Ruhi SARPKAYA, Yrd. Doç. Dr. Pınar Yengin SARPKAYA) tarafından denetlenmiştir. Araştırmacı ve bir öğretim üyesinin yapmış olduğu kodlamaların tutarlılığı da (Miles ve Huberman 1994) % 90 bulunmuştur. Bunun için bir öğretmen, bir öğrenci ve bir velinin görüşme metinleri ele alınmıştır. Kodlayıcılar arasında toplam 9 uymayan ve 77 uyan kod ortaya çıkmıştır. Böylece kodlayıcılar arasındaki tutarlılık $77/(9+77)=0.8953$ olarak bulunmuştur.

4.6. VERİLERİN YORUMLANMASI

NVIVO 7.0 programı ile analiz edilen veriler öncelikle özet biçimde modellenmiştir. Görselliğin kalıcılığı ve okuyucunun dikkatini çekmek için ilk olarak modellere başvurulmuştur. Modellerde aynı alt kategoridekiler aynı renk olacak şekilde kategori renk eşleşmesine uygun olacak şekilde bir düzenlenmeye gidilmiştir. Daha sonra okuyucuya derinlemesine bilgi vermek amacıyla modeldeki kategoriler, katılımcıların görüşleriyle birlikte tablolarda sunulmuştur. Sunulan verilerin, daha anlaşılır olması ve okuyucuya doğrudan bilgi vermek için katılımcıların görüşlerinden alıntılar yapılmıştır. Bunun yanında okuyucunun bakış açısı oluşturulabilmesi açısından elde edilen veriler benzer çalışmalarla ilişkilendirilmiş ve yorumlanmıştır.

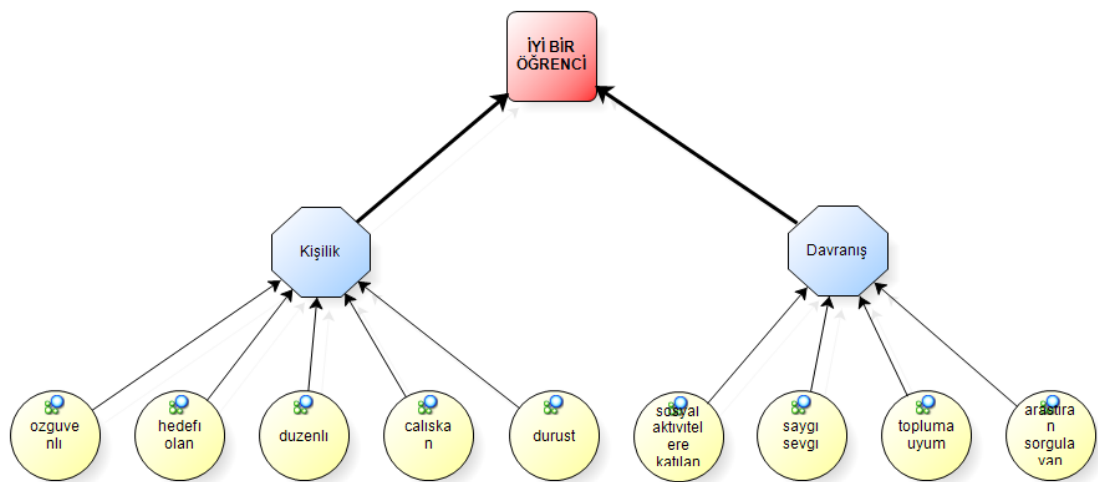
BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmaya katılan Acarlar Beldesinde görev yapan yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerle yapılan “Acarlarda Okul Terkleri ve Devamsızlık Nedenleri” ile ilgili görüşmelerden elde edilen verilerden yararlanarak ulaşılan bulgulara yönelik yorumlar yer almaktadır. Alt problemlere ilişkin bulgular ve yorumlar altı ana başlıkta verilmiştir. Her alt probleme ilişkin bulgular sonra bu bulguya ilişkin yorum da verilmiştir.

5.1. “İYİ BİR ÖĞRENCİ NASIL OLMALI?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Araştırmanın birinci alt problemi olarak belirlenen “iyi bir öğrenci nasıl olmalı?” sorusuna ait yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin vermiş olduğu yanıtlardan elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır.

Model 5.1: Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “İyi Bir Öğrenci Nasıl Olmalı?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

Model 5.1’de görüldüğü gibi NVIVO 7 programında iyi bir öğrenci sorusu için “özgüvenli”, “hedefi olan”, “düzenli”, “çalışkan”, “dürüst” kategorileri oluşturulmuş, oluşturulan bu kategoriler “kişilik” teması altında toplanmıştır. “sosyal aktivitelere

katılan”, “sevgi saygı gösteren”, “topluma uyum gösteren”, “araştıran sorgulayan” kategorileri oluşturulmuş, oluşturulan bu kategoriler “davranış” teması altında toplanmıştır. Ayrıca “kişilik” ve “davranış” kategorileri de “iyi bir öğrenci” adlı bir üst temada toplanmıştır.

Tablo 5.1: “İyi Bir Öğrenci Nasıl Olmalı?” Sorusuna Ait Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo

Katılımcı	kişilik					davranış			
	Özgüvenli	dürüst	hedefi olan	çalışkan	düzenli	saygı sevgi	topluma uyum	araştıran sorgulayan	sosyal aktivitelere katılan
Yönetici	1	0	0	3	6	3	1	0	1
Öğretmen	0	0	2	5	7	2	0	1	0
Öğrenci	0	0	0	3	3	4	0	0	0
Veli	1	1	0	4	0	4	0	0	0

Tablo 5.1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan yöneticilerden “iyi bir öğrenci” için 1 kişi “özgüvenli”, 3 kişi “çalışkan”, 6 kişi “düzenli”, 3 kişi “saygı sevgi”, 1 kişi “topluma uyum”, 1 kişi de “sosyal aktivitelere katılan” görüşünü vurgulamıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden 2 kişi “hedefi olan”, 5 kişi “çalışkan”, 7 kişi “düzenli”, 2 kişi “saygı sevgi”, 1 kişi “araştıran sorgulayan” görüşünü vurgulamıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerden 3 kişi “çalışkan”, 3 kişi “düzenli” 4 kişi “saygı sevgi” görüşünü vurgulamıştır. Araştırmaya katılan velilerden ise 1 kişi “özgüvenli”, 1 kişi “dürüst”, 4 kişi “çalışkan”, 4 kişi “saygı sevgi” görüşünü vurgulamıştır.

Tablo 5.1’de görüldüğü üzere “iyi bir öğrenci” için en belirgin özellik “düzenli” ve “çalışkan” olmasıdır. Burada “düzenli” olarak kullanılan kod, aslında öğrencinin derslerine zamanında girip çıkması, devamsızlık yapmaması, öğrenci kimliğini kaybetmemesi ve okul araç gereçlerini yanında getirmesi anlamlarında kullanılmıştır.

Katılımcıların görüşlerinden alınan bazı doğrudan ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğretmen 5: “...ödevlerini düzenli olarak yapmalı, derse devam etmeli, devam eden bir öğrenci olmalı bu şekilde.” (düzenli)

*Yönetici 5: “...ders öğelerini aksatmayan, materyallerini de devamlı olarak yanında bulunduran, okula geliş gidişlerde sıkıntı yaşamayan öğrenci olabilir.”
(düzenli)*

Öğretmen 7: “...derse hazırlıklı bir şekilde gelmeli, okula ilgi ve alakası yüksek olmalı...” (çalışkan)

*Öğrenci 2: “...derslerini iyi çalışmalı, sonra not tutmalı, SBS ye hazırlanmalı.”
(çalışkan)*

Burada dikkat çeken diğer bir nokta ise katılımcılardan sadece bir tanesinin “iyi bir öğrenci” için “sosyal aktivitelere katılan” demiş olmasıdır. Halbuki İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 107. Maddesinde 2012’de yapılan bir değişiklikle “Onur Belgesi” almaya hak kazanan öğrencilerin derslerindeki başarı durumuna bakılmaksızın;

a) Ulusal ve uluslararası yarışmalara katılarak ilk beş dereceye giren,

b) Çeşitli sosyal, kültürel ve sanatsal etkinliklerde üstün başarı gösteren

öğrenciler “Onur Belgesi” almaya hak kazanırlar denmektedir. Bulgulardan anlaşıldığı kadarıyla katılımcılar “iyi bir öğrenci” için daha çok akademik çalışmaları ve okula düzenli olarak devam etmeyi esas almaktadır.

5.2. “ACARLAR BELDESİNDE DEVAMSIZ ÖĞRENCİLERİN ÖZELLİKLERİ NELERDİR?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Araştırmanın ikinci alt problemi olarak belirlediğimiz “Acarlar Beldesinde devamsız öğrencilerin özellikleri nelerdir?” sorusunu daha da ayrıntılı hale getirmek için “Acarlar Beldesinde devamsız öğrencilerin kişisel özellikleri nelerdir?” ve “Acarlar Beldesinde devamsız öğrencilerin ailevi özellikleri nelerdir?” şeklinde sorulmuştur.

5.2.1. “Acarlar Beldesindeki Devamsız Öğrencilerin Kişisel Özellikleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmaya katılan yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin vermiş olduğu cevaplardan elde edilmiş bulgular aşağıda yer almaktadır.

Model 5.2: Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesindeki Devamsız Öğrencilerin Kişisel Özellikleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

Model 5.2’de görüldüğü gibi NVIVO 7 programında devamsız öğrencilerin kişisel

Tablo 5.2: “Acarlar Beldesindeki Devamsız Öğrencilerin Kişisel Özellikleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo

Katılımcı	amacsızlık	okulu sevmeme	öz güven eksikliği	akademik olarak başarısız	sorumsuzluk	agresif	Liderlik	davranış bozuklukları	ilgiye muhtaç	yok
Yönetici	4	0	0	1	0	1	1	0	0	1
Öğretmen	7	1	0	3	1	0	0	1	1	0
Öğrenci	2	3	1	0	0	0	0	0	0	0
Veli	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0

Tablo 5.2’de görüldüğü gibi devamsız öğrencilerin kişisel özelliklerinden en çok dikkat çeken öğrencinin “amacsız olması”dır. Burada öğrenci geleceğe dair bir beklenti içine girmemekte sadece günü yaşamaktadır. Araştırmacı Acarlar’da görev yaparken öğrencilerin amacsız olmasının, akademik başarıyı olumsuz etkilediğini bunun da beraberinde devamsızlığı getirdiğini gözlemlemiştir. Tabloda da görüldüğü gibi “akademik olarak başarısız”lık devamsızlığa yol açmaktadır. Altinkurt (2008)’ün yapmış olduğu “Öğrenci Devamsızlıklarının Nedenleri ve Devamsızlığın Akademik Başarıya Olan Etkisi” araştırmada öğrencilerin akademik başarıları ile özürsüz devamsızlıkları arasında ters yönde bir ilişki bulunmakta, akademik başarı ile özürsüz

devamsızlıkları arasında ise bir ilişkinin bulunmadığı saptanmıştır. Bunun yanında devamsız öğrencilerin kişisel özelliklerinden biri de “okulu sevmeme” dir. Okulu sevmeyen öğrenci, kendini okulun bir parçası olarak görmez ve aidiyet hissetmez. Bu da devamsızlığa yol açabilir. Kadı (2000) araştırmasında öğrencinin okulu sevmemesinin devamsızlığa yol açtığını saptamıştır. Uysal (2008) da araştırmasında “okulu sevmeme” ve “öğretmenlerle geçinememe” en sık okulu bırakma nedenlerinin arasında göstermektedir. Bu araştırmalar eldeki çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Katılımcıların görüşlerinden alınan bazı doğrudan ifadeler aşağıda verilmiştir.

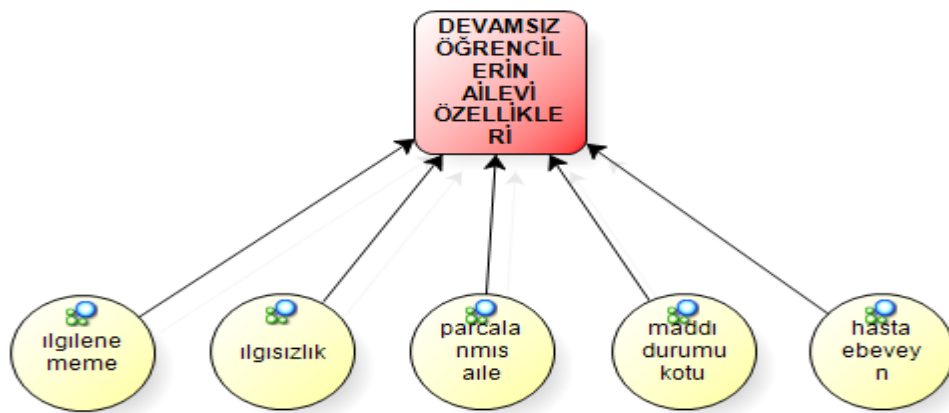
Öğretmen 2: “...belli bir beklentileri de olmadığından dolayı bu çocukların okula gelmeme olasılığı daha da artıyor.” (amaçsızlık)

Öğretmen 7: “...devamsızlık konusunda okulu sevmemek kişisel nedenler içerisinde gösterilebilir, bunun yanında okula karşı ilgi duymama...” (okulu sevmeme)

Öğretmen 1: “...onun dışında tabii ki devamsızlık yapan çocuklar olarak başarısız oluyorlar.” (akademik olarak başarısız)

5.2.2. “Acarlar Beldesindeki Devamsız Öğrencilerin Ailevi Özellikleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmaya katılan yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin vermiş olduğu cevaplardan elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır.

Model 5.3: Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesindeki Devamsız Öğrencilerin Ailevi Özellikleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

Model 5.3’te görüldüğü gibi NVIVO 7 programında devamsız öğrencilerin ailevi özellikleri sorusu için “ilgilenememe”, “ilgisizlik”, “parçalanmış aile”, “maddi durumu kötü”, “hasta ebeveyn” kategorileri oluşturulmuş ve tüm bu kategoriler “devamsız öğrencilerin ailevi özellikleri” adlı tema altında toplanmıştır.

Tablo 5.3: “Acarlar Beldesindeki Devamsız Öğrencilerin Ailevi Özellikleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo

katılımcı	maddi durumu kötü	hasta ebeveyn	parçalanmış aile	ilgisizlik	İlgilenememe
yönetici	0	0	6	0	6
öğretmen	2	0	5	3	0
öğrenci	1	1	1	0	0
veli	1	0	3	3	3

Tablo 5.3’te görüldüğü gibi devamsız öğrencilerin ailevi özelliklerinden en çok dikkat çeken “parçalanmış aile”dir. Çünkü öğrencinin aile ortamı, onun davranışlarının temel kaynağıdır. Anne babanın çocuk yetiştirme tarzları, eğitim düzeyleri, boşanma gibi pek çok etken öğrenci davranışlarını etkilemektedir (Cüceloğlu, 2003). Anne babanın ayrı yaşaması, çocukların akraba yanında kalması devamsızlığa yol açmaktadır. Acarlar halkının neredeyse yarıya yakını en az ikinci evliliğini yaşamaktadır ve boşanmalar neredeyse sıradan bir olay olarak algılanmaktadır (Özdemir ve Demiriz, 2004). Bu da çocukların başıboş olmasına sebep olmaktadır. Bu tip öğrencilerin kimisi annesinde, kimisi babasında kimisi ise nenesinin ya da bir akrabasının yanında kalmaktadır. Ama çoğu zaman kimin yanında kaldığı belli olmadığından okula devam edip etmeme konularında ebeveynler birbirinden hatta çocuklarından bile habersizdirler. Acarlar halkı pazarcılıkla uğraştıkları için gece üçte dörtte yola çıkmakta ve akşam geç saatlerde eve dönmektedirler. Çocuklarına sadece harçlık bırakmakta ve onların ne kalkmalarıyla, ne kahvaltılarıyla ne de okula gitmeleriyle ilgilenemebilmektedirler. Bu da sosyo-ekonomik koşullar yüzünden “ailenin ilgilenememesi” ne ve beraberinde okuldan kaçmalara yani devamsızlıklara yol açmaktadır. Devamsız öğrencilerin ailevi özelliklerinden dikkat çeken üçüncü etken ise “ilgisizlik” tir. Acarlar halkı okumaya, okula karşı ilgisiz olduğundan çocuklarının eğitim durumlarıyla, okula gidip

gelmeleriyle de ilgilenmez. Bu da devamsız öğrencilerin ailevi özelliklerinden bir tanesinin de “ilgisizlik” olduğunu göstermektedir. Şimşek (2011)’in yapmış olduğu araştırmaya göre aile ilgisiyle okulu bırakma eğilimi arasında sıkı bir ilişki bulunmuştur. Çocuğunun eğitimiyle hiç ilgilenmeyen ya da çok az ilgilenen aileden gelen öğrencilerde okulu bırakma eğilimi oldukça yüksek iken, çocuğun eğitimiyle genellikle ve her zaman ilgilenen ailelerden gelen öğrencilerde bu oran anlamlı biçimde düşüktür. Katılımcıların görüşlerinden alınan bazı doğrudan ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğrenci 5: “... kimileri ayrı kimileri babaannesinde kalıyor.” (parçalanmış aile)

Öğretmen 3: “Genelde aile bütünlüğü sağlanamayan annesi babası ayrılmış yada ayrılmadığı halde çocukla pek iletişimi olmayan, çocuğun ninenin, dedenin, amcanın, dayının, akrabaların gibi ikinci derecede akrabaların yanında kalan çocuklar daha çok devamsızlık yapıyor bizim Acarlar bölgesinde.” (parçalanmış aile)

Öğretmen 4: “ Genellikle mesela ben şuan yedinci sınıfların sınıf öğretmeniyim. Sınıfımın hemen hemen üçte biri otuz kişi görünüyor ama gelen on beş yirmi kişi. İçerisinde yedi sekizi ayrılmış aileler, anne baba ayrı, babaanne dede yanında kalan çocuklar böyle olunca da kontrol zor oluyor, bu çocukların devam devamsızlığını...” (parçalanmış aile)

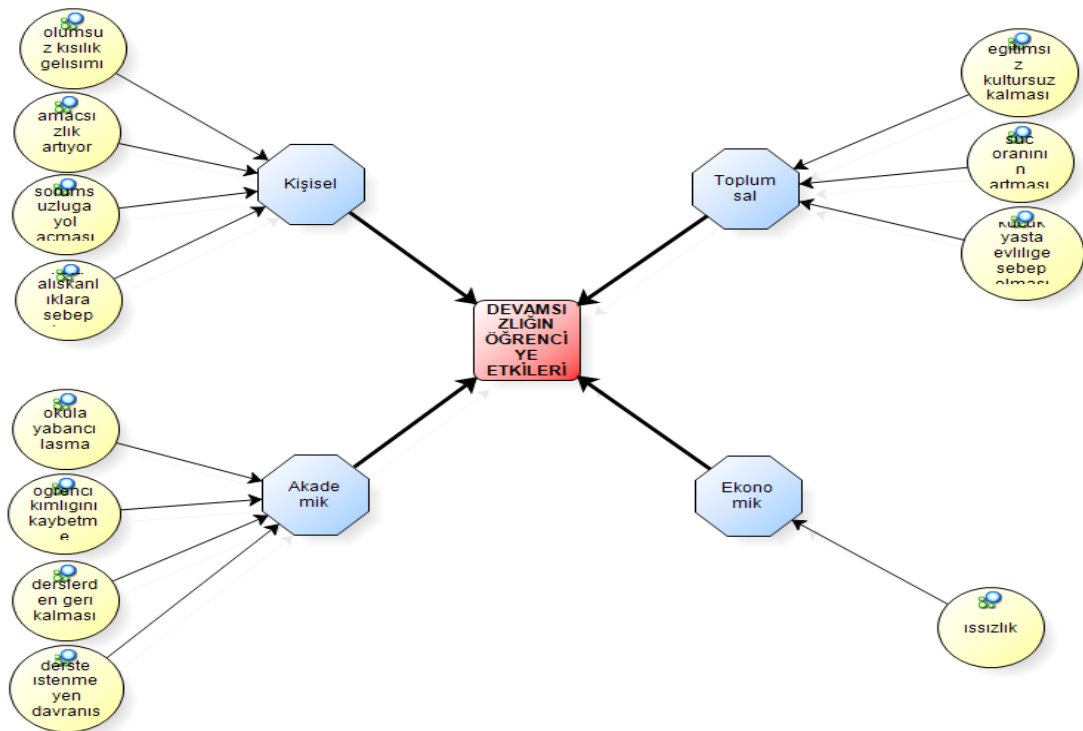
Yönetici 2: “ En çok devamsızlık yapan öğrencilerin özellikleri 1- mesela okulunda benim 158 tane anadan babadan ayrılmış öğrenci var bu çocuğu takip eden aile yok bu çocuğun önüne sabahleyin kahvaltısını koyan cebine harçlığını koyan başını sıvazlayan veli yok bu çocuklar sahipsiz.” (parçalanmış aile)

Öğretmen 6: “...anne baba ilgisiz bu şekilde bir ailede yaşıyorlar.” (ilgisizlik)

Yönetici 6: “...ama bu geç gelmenin veya gelmemenin sebebi velinin ilgilenememesi yani veli pazarcı sabah namazında pazara gidiyor çocuk yalnız başına kalıyor ve yalnız başına kalan çocuk da muhakkak buna benzer haylazlıklar da yapabiliyor. Genelde çocukların veya velilerin haylazlığından kaynaklanan bir devamsızlık veya geç kalma olayı var.” (ilgilenememe)

5.3. “ACARLAR BELDESİNDE DEVAMSIZLIĞIN ÖĞRENCİYE ETKİLERİ NELERDİR?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Araştırmanın üçüncü alt probleminde “Acarlar Beldesinde Devamsızlığın Öğrenciye Etkileri Nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Çalışmaya katılan yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşleri bu bölümde yer almaktadır.

Model 5.4: Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesinde Devamsızlığın Öğrenciye Etkileri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

Model 4’te görüldüğü gibi NVIVO 7 programında Acarlar Beldesinde devamsızlığın öğrenciye etkileri ile ilgili olarak “okula yabancılaşma”, “derste istenmeyen davranış”, “derslerden geri kalması”, “öğrenci kimliğini kaybetme” kodları oluşturulmuş ve bu kodlar “akademik” kategorisi altında toplanmıştır. “küçük yaşta evliliğe sebep olması”, “eğitimsiz kültü rsüz kalması”, “suç oranının artması” kodları oluşturulmuş ve bu kodlar “toplumsal” kategorisi altında toplanmıştır.”amaçsızlık artması”, “kötü alışkanlıklara sebep olması”, “olumsuz kişilik gelişimi”, “sorum suzl uğa yol açması” kodları yapılmış bu kodlar “kişisel” kategori altında toplanmıştır. “işsizlik”

kodu oluşturulmuş bu kod da “ekonomik” kategorisi altında toplanmıştır. Ayrıca “akademik”, “toplumsal”, “kişisel” ve “ekonomik” kategorileri “devamsızlığın öğrenciye etkileri” adlı bir üst kategori altında toplanmıştır.

Tablo 5.4: “Acarlar Beldesinde Devamsızlığın Öğrenciye Etkileri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo

Katılımcı	Kişisel				ekono mik	Toplumsal			akademik			
	kötü alışkanlıklara sebep olması	Sorumsuzluğa yol açması	olumsuz kişilik gelişimi	amaçsızlık artıyor	işsizlik	küçük yaşta evliliğe sebep olması	suç oranının artması	eğitimsiz kültürsüz kalması	derslerden geri kalması	derste istenmeyen davranış	Öğrenci kimliğini kaybetme	okula yabancılaşma
Yönetici	1	1	0	0	0	0	0	0	4	1	2	1
Öğretmen	2	1	2	1	0	2	1	0	5	1	0	2
Öğrenci	1	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	1
Veli	0	0	0	0	0	0	0	2	5	0	0	0

Tablo 5.4 ‘te görüldüğü gibi devamsızlığın öğrenciye en büyük etkisi “derslerden geri kalması”dır. Bunun yanında “kötü alışkanlıklara sebep olması”, “okula yabancılaşma” ve “erken yaşta evliliğe sebep olması” da dikkat çeken diğer görüşlerdir.

Malcolm, Thorpe ve Lowden’a (1996) göre okula devamsızlığın öğrenci üzerindeki en temel etkisi, öğrencinin öğrenme yeteneklerini zayıflatmasıdır. Bu etki, özellikle matematik gibi ardıl olarak işlenen ve birbirine bağlı dersler açısından daha belirgin olarak gözlenmektedir.

Bir başka kaynağa göre ise devamsızlığın, devamsızlık yapan öğrenci üzerindeki etkileri şunlardır (<http://www.ci.traverse-city.mi.us/Truancy>, 2005);

- Öğrenme yeteneklerinde azalma,
- Dükkan, araba soyma, şiddet vb. günlük suçlara katılma,
- Okulu yarıda bırakma,
- Refah düzeyinde 2.5 kat daha fazla azalma,
- Çetelere katılma,
- Okulla ilgili çalışmalara katılmak için daha fazla çabalama,
- Sınıfta kalma,
- Yükseköğrenime gidememe riski

Acarlarda da sık sık yapılan devamsızlık, bir süre sonra öğrencide sürekli devamsızlığa yol açmaktadır. Bu da beraberinde öğrencinin okuldan soğumasına, okula yabancılaşmasına neden olmaktadır.

Katılımcıların görüşlerinden alınan bazı doğrudan ifadeler aşağıda verilmiştir.

Yönetici 4: “...bir aidiyet hissetmiyor “ben bu okulun bir parçasıyım, ben bu sınıfın bir parçasıyım” hissi olmuyor onun için de başarı kesinlikle olmuyor.”(okula yabancılaşma)

Öğretmen 3: “...okula aidiyeti azalıyor, okulu okul olarak zorunlu bir yer olarak değil sadece arada bir uğraması gereken bir yer olarak görüyor. Bu da doğal olarak istenmeyen davranışlara sebebiyet veriyor.” (okula yabancılaşma)

Türk hukuk sisteminde evlilik yaşı ile ilgili sınırlamalar getirilmiş olmakla birlikte, “erken evlilik” tanımının yasaya göre değiştiğini söylemek olasıdır. Çocuk Koruma Yasası, çocuğu “daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişi” olarak tanımlamaktadır (Çocuk Koruma Kanunu, madde 3). Buna göre 18 yaş altının “çocuk” ve bu yaştan önce yapılan evliliklerin de “erken evlilik” olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Türk Medeni Yasası’na göre evlenme yaşı kadın ve erkek için 17, olağanüstü durumlarda ise yargıç kararı ile 16 olarak belirlenmiştir (Medeni Kanun, madde 11-12).

Küçük yaşta evlilik, sosyal, hukuksal, fiziksel ve duygusal boyutları olan; tüm dünyada ve ülkemizde yaygın bir biçimde yaşanan ciddi bir toplumsal sorundur.

Erken evlilikler ekonomik yetersizlikler, eğitim eksikliği, geleneksellik ve dini inanışlar, savaşlar, felaketler, aile içi şiddet ve toplumsal baskı gibi çeşitli sebeplerle ortaya çıkmaktadır (Özcebe ve Biçer, 2013).

Çocukların erken yaşta evlendirilmelerinin çeşitli sebepleri olmakla birlikte bunlar arasında en öne çıkanları toplumun sosyal yapısı ile ilişkili nedenlerdir.

Devamsızlığın etkilerinden “erken yaşta evliliğe sebep olma” Acarlar’ın kanayan bir yarasıdır. Buradaki çocuklar 13-14 yaşında başlık parası karşılığında evlenmektedirler. İlkokula devam etmekte olan bir kız çocuğunun yaz tatilinde evlendirilmesi ve çocuk yaşta hamile kalması Acarlar için sıradan olaylardandır. On yedi yaşındaki kızlara evde kalmış gözü ile bakılmaktadır. Aynı durum erkekler için de söz konusudur. Evlilikte geç kalma korkusu kısır bir döngü yaratmaktadır (Özdemir ve Demiriz, 2004).

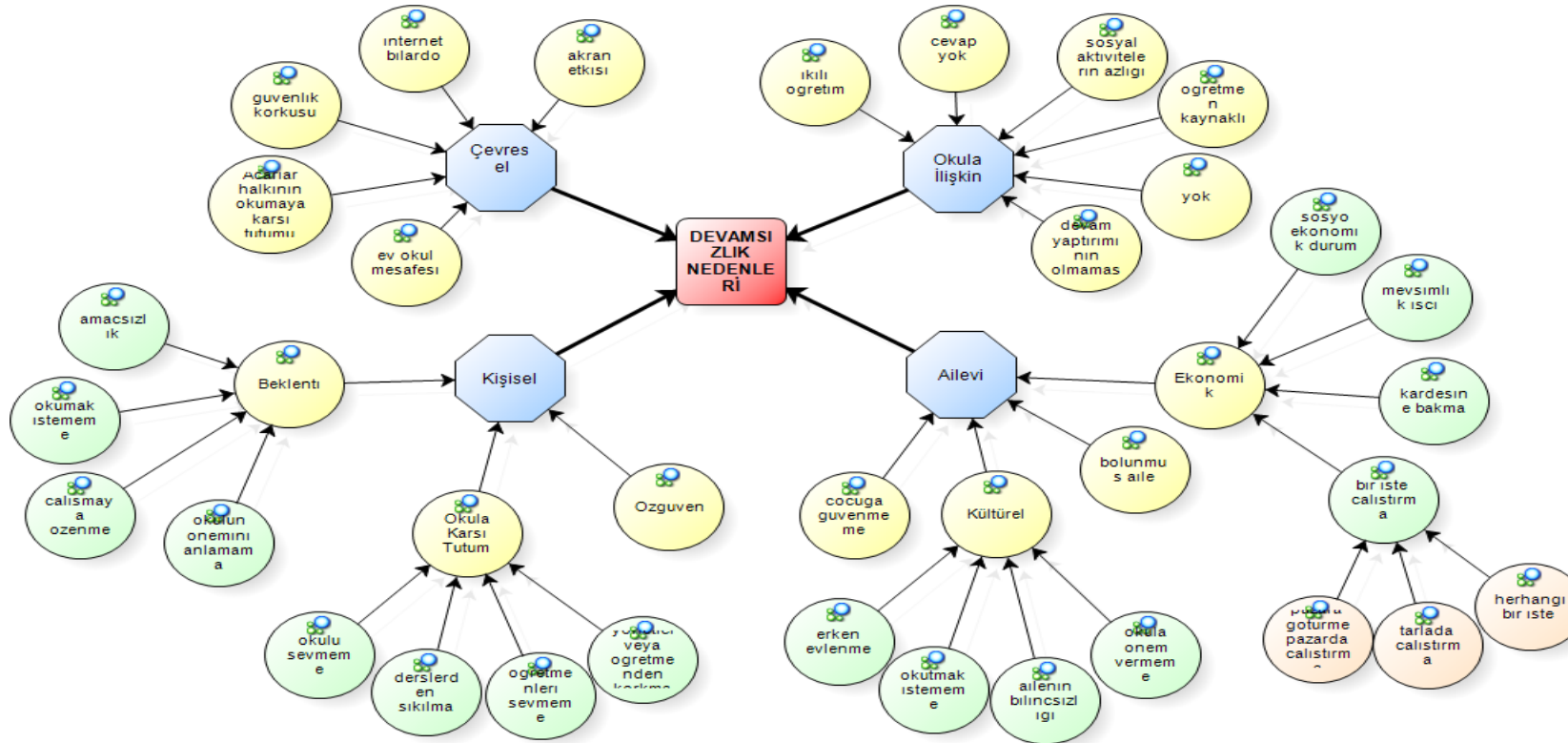
Katılımcıların görüşlerinden alınan bazı doğrudan ifadeler aşağıda verilmiştir.

Yönetici 6: “... önemli olan şeylerden birisi devamsızlıkla beraber gelen erken evlilik zaten devamsızlık olayını çözssek biz hele 5-6-7-8’de çözssek yaptırımlar da uygulayarak çözssek erken evlilikler de kendiliğinden ortadan kalkacak.” (erken yaşta evliliğe sebep olma)

Öğrenci 2: “küçük yaşta evliliğe neden oluyor.” (erken yaşta evliliğe sebep olma)

5.4. “ACARLAR BELDESİNDE DEVAMSIZLIĞIN NEDENLERİ NELERDİR?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Araştırmanın dördüncü alt problemi olarak belirlenen “Acarlar Beldesindeki devamsızlığın nedenleri nelerdir?” sorusunu daha da ayrıntılı hale getirmek için “Acarlar Beldesindeki devamsızlığın kişisel nedenleri nelerdir?”, “Acarlar’da devamsızlığın ailevi nedenleri nelerdir?” “Acarlar’da devamsızlığın okul kaynaklı nedenleri nelerdir?” ve “Acarlar’da devamsızlığın çevresel nedenleri nelerdir?” şeklinde sorulmuştur.

Model 5.5: Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesindeki Devamsızlığın Nedenleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

Model 5.5’te görüldüğü gibi Acarlar Beldesindeki devamsızlık nedenleri kişisel, ailevi, okula ilişkin ve çevresel nedenler olarak ayrılmaktadır. Öğrenciyle ilgili kişisel nedenler öğrencinin beklentisi, okula karşı tutumu ve özgüveni olarak ayrılmıştır. Beklenti ise amaçsızlık, okumak istememe, çalışmaya özenme ve okulun önemini anlamamadır. Okula karşı tutum ise okulu sevmeme, derslerden sıkılma, öğretmenleri sevmeme, yönetici veya öğretmenden korkmadır. Öğrenciyle ilgili ailevi nedenler çocuğa güvenmeme, kültürel, bölünmüş aile ve ekonomiktir. Ailevi nedenlerin içindeki kültürel kategorisi altında erken evlenme, okumak istememe, ailenin bilinçsizliği ve okula önem vermeme bulunmaktadır. Ekonomik kategorisi altında ise sosyoekonomik durum, mevsimlik işçi, kardeşine bakma ve bir işte çalıştırma bulunmaktadır. Bir işte çalıştırma ise pazara götürüp pazarda çalıştırma, tarlada çalıştırma veya herhangi bir işte çalıştırmadır. Öğrenciyle ilgili çevresel nedenler akran etkisi, internet bilardo, güvenlik korkusu, Acarlar halkının okumaya karşı tutumu ve ev okul mesafesidir. Öğrenciyle ilgili okula ilişkin nedenler ise ikili öğretim, yanıt yok, sosyal aktivitelerin azlığı, öğretmen kaynaklı, yok ve devam yaptırımının olmamasıdır.

5.4.1. “Acarlar Beldesindeki Devamsızlığın Kişisel Nedenleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Çalışmaya katılan yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşlerine ilişkin bulgular tablo 5.5’te yer almaktadır.

Tablo 5.5: “Acarlar Beldesindeki Devamsızlığın Kişisel Nedenleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo

	Devamsızlığın Kişisel Nedenleri								
	Okula Karşı Tutum				Beklenti				Özgüven
katılımcı	okulu sevmeme	öğretmenleri sevmeme	derslerden sıkılma	yönetici veya öğretmenden korkma	okulun önemini anlamama	okumak istememe	amaçsızlık	çalışmaya özenme	
yönetici	0	0	1	1	3	0	0	0	1
öğretmen	1	0	0	1	2	0	5	2	0
öğrenci	4	2	3	2	0	1	0	0	2
veli	0	0	0	1	0	2	1	0	0

Tablo 5.5 incelendiğinde devamsızlığın kişisel nedenlerinde en çok dikkat çeken bulgular “amaçsızlık”, “okulu sevmeme”, “okulun önemini anlamama” ve “yönetici veya öğretmenden korkma”dır. Kadı (2000)’nin araştırmasında da bireysel nedenlerde “öğrencilerin okul dışında çalışmak zorunda olması”, “psikolojik rahatsızlıkları”, “yeterince güdülenmediği için okulu sevmemesi” ve “gelecek kaygısı” gibi pek çok bireysel neden okula devamsızlık yapmanın nedeni olarak bulunmuştur. Altinkurt

(2008)'un yapmış olduğu araştırmada ise devamsızlığın bireysel nedenleri olarak, öğrencilerin “okulu sevmemesi”, “okul dışında çalışmak zorunda olması” ve “okulu bitirdiğinde iş bulacağına inanmaması” bulunmuştur. Kadı (2000)'nın ve Altinkurt (2008)'un araştırma bulguları, eldeki araştırmayı destekler niteliktedir.

Katılımcıların görüşlerinden alınan bazı doğrudan ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğretmen 2: “...kişisel olarak çocuğun amaçsız olması, büyüyünce bir şey olmak istememesi, ileriye dönük planların olmaması...” (amaçsızlık)

Öğretmen 6: “”...çocuk okula gitmenin öneminin bilincinde değil kişisel olarak bu şekilde...” (okulun önemini anlamama)

Öğrenci 1: “...okulu sevmez okuldan sıkılır.” (okulu sevmeme)

Öğrenci 3: “...okulla ilgili öğretmenlerinden korkuyor olabilir böyle küçük bir hatası olduğunda utandığı için utanıyordur “aman yani bu defa da gitmeyim işte öğretmenimden utanıyorum alay edecekler benle” falan bence böyle.” (yönetici ve öğretmenden korkma)

Velî 2: “...daha doğrusu ben bunu bütün okula velilerden imza toplayacaktım ben oranın müdürü nasıl bir insan nasıl bir yaratık ben anlamadım. Yani çocuklara kapıyı kilitliyormuş, dövüyormuş içerde müdür odasında atıyormuş kapıyı kilitliyormuş öyle dövüyormuş.” (yönetici ve öğretmenden korkma)

5.4.2. “Acarlar Beldesindeki Devamsızlığın Ailevi Nedenleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Çalışmaya katılan yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşlerine ilişkin bulgular tablo 5.6’da yer almaktadır.

Tablo 5.6: “Acarlar Beldesindeki Devamsızlığın Ailevi Nedenleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo

Katılımcı	Çocuğa Güvenmeme	Kültürel				Bölünmüş Aile	Ekonomik					
		Erken Evlenme	Okutmak İstememe	Ailenin Bilinçsizliği	Okula Önem Vermeme		Sosyoekonomik Durum	Mevsimsellik İşçi	Kardeşine Bakma	Bir İşte Çalıştırma		
Pazarda	Tarlada					Bir İşte						
Yönetici	0	2	0	1	2	4	3	2	4	1	1	4
Öğretmen	1	1	0	1	3	1	3	1	3	3	2	2
Öğrenci	3	2	3	0	1	1	0	0	1	2	1	2
Veli	0	1	1	1	1	2	3	0	1	0	0	1

Tablo 5.6’da devamsızlığın ailevi nedenlerinde en çok dikkat çeken görüş “sosyoekonomik durum”dur. Buradaki sosyoekonomik durumla kastedilen, Acarlar halkının geçimini sağlamak için pazarcılıkla uğraşmasıdır. Acarlarda pazar hazırlıkları gecedan başlar ve genellikle pazar işini karı-koca birlikte üstlenirler. Gece yarısı pazara gitmek için yola çıkan anne baba çocuğa okul için sınırlı bir miktarda para bırakması olasıdır. Evde kalan çocuk sabah (kimse kaldırmadığı için) ancak uyandığı zaman okula gidebilir; bu durum okulda yarım gün yok yazılmasına neden olabilir. Bazı öğrenciler ise nasıl olsa annem babam yok deyip okula gelmeyebilir ya da internete gidebilir.

İşte ailenin sosyoekonomik durumu, pazarcılıkla uğraşması çocukları başboş, kendi hallerine bırakmalarına sebep olmakta bu da çocuğun devamsızlık yapmasına yol açmaktadır.

Katılımcıların görüşlerinden alınan bazı doğrudan ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğretmen 5: “aile pazarcı olduğu için sabah erken gidiyor çocuk evde kalıyor çocuk işine gelirse okula geliyor, işine gelmezse gelmiyor bu anlamda devamsızlığı çok fazla etkiliyor aile.” (sosyoekonomik durum)

Veli 2: “maddi ve manevi olarak anne ve babasının işe gitmesi bu çocuk evde yalnız kalıyor sabahçı da olsa öğlenci de olsa annesi babası 5’e kadar çalışıyor

evde insan olmadığı için kendi başına giyinemez üstüne başına bakamaz yanında belki de harçlık olmayabilir o yüzden.” (sosyoekonomik durum)

Sosyoekonomik durum yanında, devamsızlığa yol açan diğer bir görüş ise “kardeşlerine bakma”dır. Bu da yine ailenin pazarcı olmasından kaynaklanmaktadır. Ailenin pazara gittiği gün evde kalan en büyük çocuk kardeşine bakmakla sorumlu olarak evde kalmaktadır. Bu da çocuğun okula gitmesine engel olmakta ve devamsızlığa yol açmaktadır.

Yönetici 1: *“...eğer götürmüyorsa, o çocuklar o gün kardeşlerine bakmak için evlerinde durmak zorunda kalıyorlar.” (kardeşine bakma)*

Devamsızlığın ailevi nedenlerinde en çok dikkat çeken görüşlerden birisi “bölünmüş aile”dir. Bölünmüş, parçalanmış aile Acarlar’da erken evliliğin sonuçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Acarlar’da ailenin içinde bulunduğu geçim sıkıntısı, kızlarının ekonomik durumu iyi olan ailelere gelin olarak vermelerine neden olmaktadır. Başlık parasının devam ettiği Acarlar Beldesinde bu durum bazen aileler arasında rekabet yaşanmasına dahi yol açabilmektedir. Kimi zaman da kızlar daha rahat bir hayat ve zengin eş hayaliyle bu evlilikleri istemektedirler. Bunun yanında çevresinde yaşıtı olup da evlenen, altın bilezik takılan akranlarını gördükçe evlenmeyi, okula gitmeyi tercih etmeleri olasıdır. Kendi ailesi ile yaşarken çektiği maddi sıkıntılardan ve çocuk yaşta katlanmak zorunda bırakıldığı iş yükünden kurtulacağını hayal eden kızların evliliği bir kaçış yolu olarak görmeleri olasıdır.

Erken evlilikler, çocukları aile ve arkadaşlarından ayırmakta, okuldan, eğitimden koparmakta, ev içi şiddete maruz bırakmakta, söz hakkını elinden almakta, gelişimlerini ve eğitimsel, sosyal ve mesleki alanda sahip oldukları olanakları tehlikeye atmaktadır. Çocukluk hakları, eğitim hakları kısacası yaşama hakları ellerinden alınan çocukların, yaşamlarının ileriki dönemleri de olumsuz olarak etkilenmektedir.

Bu çocukların ve ailelerinin eğitim düzeylerinin düşük olduğu, sağlık hizmetlerine yeterince ulaşamadıkları, dolayısıyla gebelikten korunma yöntemleri ve aile planlaması hakkında bilinçli olmadıkları, bu nedenle plansız ve istenmeyen gebeliklerin sık yaşandığı düşünülmektedir. Erken yaştaki gebeliklerde erken doğum riski, bebekte düşük doğum ağırlığı, eklampsi gibi anne ve bebekle ilgili sağlık sorunlarının daha sık görüldüğü saptanmıştır (Soylu ve Ayaz, 2013).

Sivil Toplum Kuruluşları ve Çocuk Hakları Savunucuları tarafından yürütülen kampanya ve projelerden bazıları Sosyal Demokrasi Vakfı'nın 2008-2010 yılları arasında çocuk evliliklerine karşı yürüttüğü bir kampanyadır. Kampanya bünyesinde, TBMM'de erken yaşta evlilikleri incelemek üzere bir araştırma komisyonu kurulması için dilekçe verilmiştir. Ayrıca, yerel yetkililerle ve paydaşlarla işbirliği içinde İzmir, Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman, Mardin ve Balıkesir'de, çocuk yaşta evlilikler konusunda kamu farkındalığını arttırmaya yönelik toplantılar düzenlenmiştir. 2010'da, çocuk yaşta evlilikle ilgili bir diğer proje de, kadın hakları için çalışan bir Sivil Toplum Kuruluşu olan Uçan Süpürge tarafından Türkiye'nin 54 ilinde gerçekleştirilmiştir. 'Çocuk Gelinler: Yıkıcı Gelenekler Ataerkil Sosyal Mirasın Mağdurları' adlı proje uzmanlarla yapılan toplantıları, erken evliliklerle ilgili film gösterimlerini, çocuk yaşta evlenmiş kadınlarla yapılan tartışma ve röportajları ve TV programlarına katılımı içermiştir (<http://www.ucansupurge.org/english/index2.php?Id=44.>). Acarlar'da görülen durum, bu tür projelerin ve çalışmaların burada da yapılması gerekliliğini göstermektedir.

Devamsızlığa yol açan diğer bir görüş ailenin çocuğu "bir işte çalıştırması" dır. Tablo 5.6'da da görüldüğü gibi aile çocuğunu pazarda yanında götürüp çalıştırabilir, tarlaya, bağa, bahçeye götürüp çalıştırabilir ya da herhangi bir işte çalışmasına sebep olabilir. Bu da doğal olarak çalıştığı süre içinde okulda olamamasına yani devamsızlığa yol açmaktadır.

Katılımcıların görüşlerinden alınan bazı doğrudan ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğrenci 3: "...onu çalıştırmak istemesi ya da maddi bir sıkıntısı olduğunda "çocuğum bana da yardım etsin aileme de katkısı olsun daha fazla para kazanayım daha çok çalıştırayım onu... "(bir işte çalıştırma)

Yönetici 6: "...pazara götürme tabii ki buranın geçim kaynağı pazarcılık olduğu için veya pazara kendisi gidip çocuğun başı boş kalmasından dolayı devamsızlığın sebebi bunlar." (pazarda çalıştırma)

Özbaş (2010)'ın yapmış olduğu çalışmada aileden kaynaklı devamsızlık nedenlerinden bir tanesi "ailenin ekonomik gerekçelerle çocuğun işgücüne ihtiyaç duymasıdır." Yıldız ve Kula (2012)'nin yapmış olduğu araştırmada ise devamsızlıkların ailevi nedenlerinde "çocuğun ailesine yardım etmesi gerektiği için", "ailesinin geçimine katkı sağlamak için bir işte çalıştığından", "okula gidecek kadar harçlığı olmadığından"

ve “kardeşine bakmakla görevli olduğundan” görüşleri belirttikleri görülmektedir. Bunlar da Acarlar’daki devamsızlığın ailevi nedenleri ile örtüşmektedir.

5.4.3. “Acarlar Beldesindeki Devamsızlığın Okul Kaynaklı Nedenleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Çalışmaya katılan yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşlerine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 5.7: “Acarlar Beldesindeki Devamsızlığın Okul Kaynaklı Nedenleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo

Katılımcı	Okul Kaynaklı Devamsızlık Nedenleri					
	İkili Öğretim	Sosyal Aktivitelerin Azlığı	Yok	Okulda Devam Yaptırımının Olmaması	Cevap Yok	Öğretmen Kaynaklı
Yönetici	1	0	3	0	1	1
Öğretmen	0	1	3	1	0	1
Öğrenci	0	0	1	0	0	0
Veli	0	0	3	0	0	0

Araştırmadan elde edilen verilere göre Tablo 5.7’de görüldüğü gibi katılımcılar okula ilişkin devamsızlık nedenleri üzerinde fazla durmamaktadır. Tablodaki “yok” görüşüyle kastedilen budur.

Katılımcıların görüşlerinden alınan bazı doğrudan ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğrenci 2: “Okulla ilgili pek bir devamsızlık nedeni yok.” (yok)

Veli 5: “Okulla alakası yok aslında. Eskisine rağmen okul daha iyi bence. Eskiden de iyiydi öğretmenlerimiz de iyiydi, okulla devamsızlık kaynakları alakası yok aslında.” (yok)

Yönetici 6: “Okulla ilgili devamsızlık nedenleri olduğu düşünmüyorum. Çünkü okulumuz aydındaki özel okulları seviyesinde düzenli bir okul. Yani düzenli bir okul öğretmenlerimiz hepsi tecrübeli öğretmenler ya en azı 15 yıllık öğretmen öğretmenlerimizden kaynaklanan bir problemde yok. Öğrencilerimizi çok seviyorlar yani Acarlar deyip geçmiyorlar, benimsiyorlar, bağırklarına basıyorlar hatta ve hatta evlerinde misafir ediyorlar. Okuldan kaynaklanan bir sebep olduğu düşünmüyorum.” (yok)

Okula ilişkin devamsızlık nedenlerinde çok dikkat çekmese de bir katılımcı “ikili öğretim”, bir katılımcı “sosyal aktivitelerin azlığı”, bir katılımcı ”okulda devam

yaptırımının olmaması” ve iki katılımcı da “öğretmen kaynaklı” görüşlerini sunmuşlardır.

Katılımcıların görüşlerinden alınan bazı doğrudan ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğretmen 1: *Öğrenciler sadece akademik başarı, sadece ders başarısı, sadece not bekliyor veya sınavlarda başarı bekliyor. Hâlbuki okulda daha başka yapılabilecek sportif faaliyetler, sosyal faaliyetler mesela yani görsel sanatlara hiç ağırlık vermiyor. Çocuğu besleyen en büyük şeylerden birisi sanat. Sanat alanında hiçbir şey yapılmıyor okullarda. Dolayısı ile veya kendi köyümüzü düşündüğümüz zaman bizim çocuklarımızın en çok sevdiği şey, en çok bizim çocuklarımızı etkileyen şey mesela bir futbol aktivitesidir. Buna yönelik bile bir şey yapılmadığı zaman mesela sınıf turnuvaları şunlar bunlar yapıldığı zaman devamlılıkta bir artış görülüyor. Çocuklar okula daha fazla geliyorlar, daha koşarak geliyorlar. (sosyal aktivitelerin azlığı)*

Öğretmen 2: *Okul onu sıkıyor ama okulda sıkılıyor, okul onu sıkıyor şöyle sıkıyor, okul onu bu noktada disiplin olarak bir yaptırım uygulayamıyor ama çocuk okula gelmediğinde ne de olsa bir şey olmayacağını biliyor, bu da onu rahatlatıyor. Çevresini de onu bunu teşvik ediyor, arkadaşları teşvik ediyor, anne baba zaten çevre için aile söyledik çevresindeki aile akraba hepsi çocuğu bazen kullanıyor, anne baba dışarıda olduğu için farkında da olmuyor çocuğun nerede olduğundan. Çocuk da bunu kullanıyor çocuk bu noktada zeki yani. (okulda devam yaptırımının olmaması)*

Öğretmen 7: *okuldan kaynaklı ne olabilir tabi öğretmenlerde de zamanla uzun yıllar çalışmış öğretmenlerde bir tükenmişlik söz konusu olabilir bu da tabi çocuklarda ilgiyi azaltıyor olabilir daha sabırsız davranmayı etkiliyor olabilir bu tükenmişlikle gelen öğrencilere karşı öğrencilerin bir sabırsızlık durumu söz konusu olabilir tahammülsüzlük okula devamsızlık konusunda yaşanan problemlerde aileyle ya da öğrenciyle yeterince ilgilenememe gibi sorunlar olabilir yani öğretmenler okulda görülen en büyük problem tükenmişlik olabilir burada yaşanan. (öğretmen kaynaklı)*

Yönetici 2: *Devamsızlık nedeni biraz öğretmenden de kaynaklanıyor bazı öğretmenlerin derslerinde çocuklar ful var bazı öğretmenlerin derslerinde çocuk*

kaçıyor girmiyor yani devamsızlık yapan çocuk öğretmen seçiyor.(öğretmen kaynaklı)

Yönetici 6: *öğrenci kişiliğinden kaynaklanan devamsızlık sabah okulun ikili olmasından ve okulun erken başlamasından kaynaklanıyor geç gelmeler gelmemede bir iki saat yetişemediği için öğrenci o günü gelmeyebiliyor öğrenciden kaynaklanan okula gelmeme problemi olduğunu düşünmüyorum ben. (ikili öğretim)*

Katılımcıların sözlerinden anlaşıldığı gibi okulun yapması gerekenler bulunmaktadır. Bu beldenin öğrenci profiline uygun düzenlemelerin yapılabilmesi ve devamsızlıkların yaptırımının olması beklenmektedir.

5.4.4. “Acarlar Beldesindeki Devamsızlığın Çevresel Nedenleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Çalışmaya katılan yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşlerine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 5.8: “Acarlar Beldesindeki Devamsızlığın Çevresel Nedenleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo

Katılımcı	Devamsızlığın Çevresel Nedenleri				
	Akran Etkisi	İnternet Bilardo	Acarlar Halkının Okumaya Karşı Tutumu	Güvenlik Korkusu	Ev Okul Mesafesi
Yönetici	1	0	3	1	1
Öğretmen	6	4	3	0	0
Öğrenci	5	0	0	0	0
Veli	5	0	1	0	0

Araştırmadan elde edilen verilere göre tablo 5.8’de de görüldüğü gibi devamsızlığın çevresel nedenlerinde en çok dikkat çeken görüş “akran etkisi”, “Acarlar halkının okumaya karşı tutumu” ve “internet bilardodur.”

Öğrencinin sosyal ilişkilerinin içinde arkadaş çevresi önemli bir yere sahiptir. Özellikle bilgisizlik ve ilgisizlik sonucunda ailedeki sorunlar dolayısı ile arkadaş etkisini daha da artırmakta ve bu etki aile etkisinin önüne geçebilmektedir. Bu davranış Güney (2001)’in “bireyin gruba uyma davranışı sergileyeceği” görüşüyle örtüşmektedir.

Altinkurt (2008)’un yaptığı araştırmaya göre çevreden kaynaklanan devamsızlık nedenleri, öğrencilerin kız/erkek arkadaşıyla buluşmak istemesi, arkadaşları tarafından kabul edilmek istemesi, devamsızlık yapan arkadaşlarının baskısı, internet kafelere

gitmek istemesi, evinin okula uzak olması devamsızlık yapmasında ara sıra ya da daha üst düzeyde etkili olmaktadır.

Yıldız ve Kula (2012)'nin yapmış oldukları araştırmada çevre kaynaklı nedenler olarak, ara sıra arkadaşlarıyla bir yerde eğlenmek için, ders dışı etkinliklere ve sosyal faaliyetlere katılacağı günlerde öğrencilerin devamsızlık yapma konusunda kararsızım ya da daha üst düzeyde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu araştırmalar çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Özbaş (2010)'ın yapmış olduğu araştırmada arkadaş çevresinden kaynaklanan devamsızlık nedenleri olarak öğrencilerin devamsızlığa neden olacak düzeyde olumsuzluklara yol açmamaktadır. Bu bulgu için, “öğrencilerin okulu daha çekici buldukları şeklinde yorumlanabilir” yargısına ulaşmıştır. Bu yargı araştırma bulgularını desteklememektedir.

Katılımcıların görüşlerinden alınan bazı doğrudan ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğrenci 3: “Çevre ile ilgili arkadaş çevresidir, takıldığı arkadaşlarıdır. Arkadaşı diyordur ona “sen çok korkuyorsun hocalarından gel bu günlük şey yapalım bir kerecikten ne çıkar” demekle başlıyor ve devamsızlık artıyor.” (akran etkisi)

Öğretmen 1: “Çocuk çevresinden etkileniyor. En yakın arkadaşı dışarıda okul bahçe duvarının dışında gördüğünde, çocuğun içerde kalması akli dışarıda olması mümkün değil dolayısı ile arkadaşından etkilenip devamsızlık yapmaya başlıyor.” (akran etkisi)

Veli 6: “Arkadaşları ayarttığı için, arkadaşlarına takılıp da devamsızlık yapabilir.” (akran etkisi)

Öğretmen 4: “Çevre dediğimiz zaman Acarlar'ın genel bakış açısı erken evlilik ne bileyim ailenin kız çocuğunu evlendirecek maddi materyal olarak gördüğü için çevreden de o şekilde bakılıyor. Kız çocuklarına mesela anne baba çocuğunu okutmak istese bile çevre diyor ki “okutup da ne yapcan?” İşte beşinci sınıftan itibaren çocuğu istemeye gidince bir şekilde anne baba onu çevrede görüyor yani genel itibari ile çevrenin de ilgisizliği var eğitime karşı.” (Acarlar halkının okumaya karşı tutumu)

Yönetici 4: “...çevre az evvel dedim eğitime önem verilmeyen yerler burası. Okul gerekliliğine inanmayan bir topluluk. Onun için çocuğa okula gitmesi gerektiği, okuması gerektiği, ilerde akademik başarı göstermesi gerektiği asla söylenmiyor.

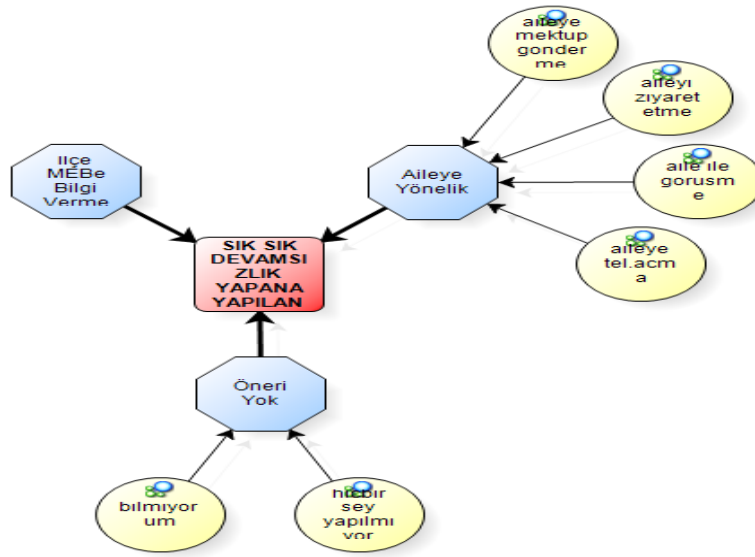
Bunu okulda öğretmenler söylüyorsa bile çocuk çevreden çoğunlukla bunu görmediğinden veya bu önemsenmediğinden hiçbir kıymet ifade etmiyor yani.”

(Acarlar halkının okumaya karşı tutumu)

Yönetici 7: *“Çevre burada kapalı bir toplum olarak Acarlarda ve genelde şimdiye kadar saydığımız problemler bütün kesimlerde var ve artık kronikleşmiş kimle görüşürsek kimle konuşursak konuşalım veliler “burası böyle burası düzelmez böyle gelmiş böyle gider” mantığı var hakikaten o kapalı toplum özelliğinden kaynaklanıyor. Diğer toplumsal sorunlarla birleşince devamsızlık artık burada kanıksanmış bir olgu. Böyle de devam ediyor bizim okul olarak Milli Eğitim olarak bizim çabalarımız birazcık önlese de tamamen çözülemiyor.”* (Acarlar halkının okumaya karşı tutumu)

5.5. “ACARLAR BELDESİNDE DEVAMSIZLIK KONUSUNDA YAPILANLAR NELERDİR?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Araştırmanın beşinci alt probleminde “Acarlar Beldesinde Devamsızlık Konusunda Yapılanlar Nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Bu yapılanları iki kısma ayırarak daha fazla veri elde edilmeye çalışılmıştır. Bunlardan bir tanesi sık sık veya sürekli devamsızlık yapan öğrenci için yapılanlar, diğeri ise sık sık veya sürekli devamsız öğrencilerin ölçme değerlendirmesinin nasıl yapıldığına ait görüşlerden elde edilen bulgulardır. Çalışmaya katılan yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşleri bu bölümde yer almaktadır.

Model 5.6: Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesinde Sık Sık Devamsızlık Yapan Öğrenci İçin Yapılanlar Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

Model 5.6’da görüldüğü gibi NVIVO 7 programında Acarlar Beldesinde sık sık devamsızlık yapan öğrencilere yönelik neler yapılmakta ile ilgili olarak “aileye mektup gönderme”, “aileyi ziyaret etme”, “aile ile görüşme”, “aileye telefon açma” kategorileri oluşturulmuş ve bu kategoriler “aileye yönelik” kategorisi altında toplanmıştır. “bilmiyorum”, “hiçbir şey yapılmıyor” kategorileri oluşturulmuş ve bu kategoriler “öneri yok” kategorisi altında toplanmıştır.”aileye yönelik”, “İlçe MEB’e bilgi verme” ve “öneri yok” kategorileri de “sık sık devamsızlık yapan öğrenci için yapılan” temasında toplanmıştır.

Tablo 5.9: “Acarlar Beldesinde Sık Sık Devamsızlık Yapan Öğrenci İçin Yapılanlar Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo

katılımcı	ilçe mebe bilgi verme	Aileye Yönelik				Öneri Yok	
		aileye mektup gönderme	aileye tel. açma	aileyi ziyaret etme	aile ile görüşme	hiçbir şey yapılmıyor	bilmiyorum
yönetici	4	5	4	3	1	0	0
öğretmen	0	7	3	4	3	0	0
öğrenci	0	4	3	0	2	0	0
Veli	0	1	1	0	1	1	2

Tablo 5.9’da görüldüğü gibi sık sık devamsızlık yapan bir öğrenci için öncelikle yapılanlar “velisinin aranması”, “veliye iadeli taahhütlü mektup gönderilmesi” ve “veli

ile görüşülmesi”dir. Yasal prosedürde de sık sık devamsızlık yapan öğrenciler için “Genel Nedenlere Bağlı Ardışık Özürsüz Devamsızlıkta Aşamalı Eylem Planı (AEP1a) “uygulanmaktadır. Burada öncelikli olarak devamsız öğrencinin velisi ile telefonla ya da yüz yüze görüşülmesi, ulaşılamadığı takdirde ev ziyareti yapılması, buna rağmen öğrencinin devamsızlığı devam ediyorsa, ailesine mektup gönderilip durumun mülki amirliğe bildirilmesi ve yasal yaptırımlardan uygulanmasından söz edilmektedir (ADEY Uygulama Kılavuzu, 2011). Yani Acarlar Beldesinde sık sık devamsızlık yapan öğrencilere yapılanlar, yasal prosedüre uymaktadır.

Katılımcıların görüşlerinden alınan bazı doğrudan ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğrenci 4: “...yine aynı şey ailesine mektup salınıyor.” (aileye mektup gönderme)

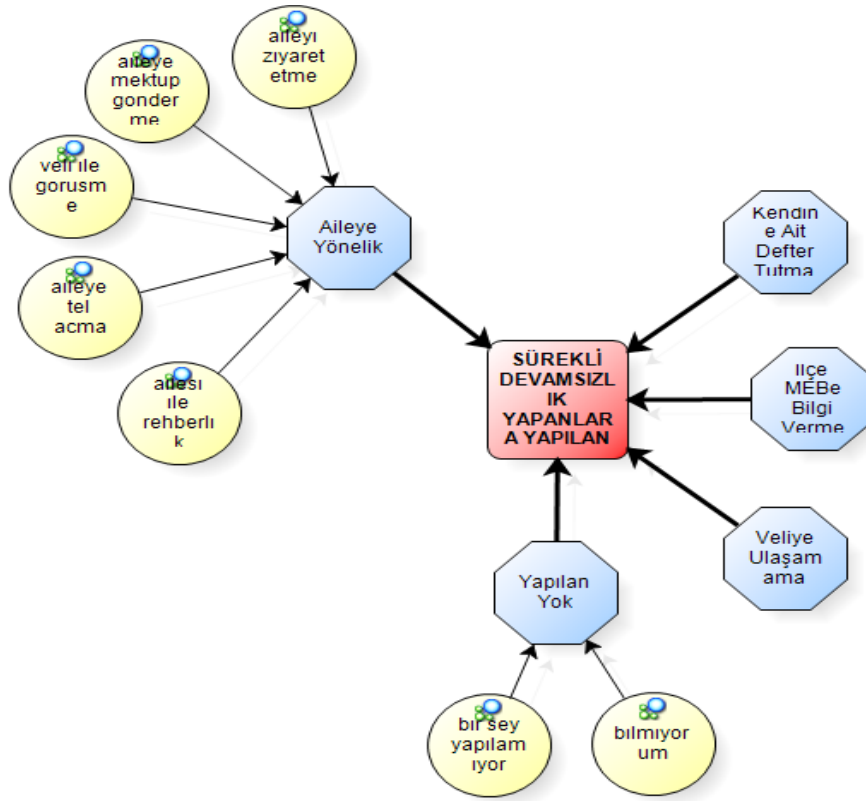
Öğretmen 1: “Devamsızlık notları çıkıyor. Gene bu ADEY ile ilgili olarak bunları aileye ulaştırmaya çalışıyoruz. Biz öğretmenler kendi imkânlarımızla, bazen muhtarlıktan yardım alarak ulaşabildiklerimizi bilgilendiriyoruz. Maddi yaptırımları anlatıyoruz, onları bilgilendiriyoruz, onları bilinçlendirmeye çalışıyoruz. Başka da yapabileceğimiz bir şey yok.” (aileye mektup gönderme)

Yönetici 1: “Devamsızlık mektubu 4’er dönem halinde ailelerine götürülüyor.” (mektup gönderme).

Yönetici 6: “...artı rutin olarak devamsızlık mektupları gönderiyoruz biraz böyle caydırıcı korkutucu gibi yani “öğrenciniz gelmezse cezai işlem yapılacak.” şeklinde yazılarımızı gönderiyoruz bu şekilde.” (mektup gönderme)

Öğrenci 4: “...ailesi telefonla aranıyor.” (telefon açma)

Yönetici 6: “Sık sık devamsızlık yapan öğrencilerimizi kesinlikle telefonla hemen velilerine ulaşıyoruz. Öğretmenler ulaşıyor ve öğretmenler veliye ulaştığı zaman tabi ki veli bunu kabul ediyor “hemen göndercem” diyor ama çocuk gelmiyor gene de sonra idareye söylüyor biz kendi cep telefonlarımızla velilerimize ulaşıyoruz bu şekilde getirmeye çalışıyoruz.” (telefon açma)

Model 5.7: Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesinde Sürekli Devamsızlık Yapan Öğrenci İçin Yapılanlar Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

Model 5.7’de görüldüğü gibi NVIVO 7 programında “Acarlar Beldesinde sürekli devamsızlık yapan öğrencilere yönelik neler yapılmakta” ile ilgili olarak “aileye mektup gönderme”, “aileyi ziyaret etme”, “veli ile görüşme”, “aileye telefon açma” ve “öğrenci ve ailesi ile rehberlik görüşmesi” kategorileri oluşturulmuş ve bu kategoriler “aileye yönelik” kategorisi altında toplanmıştır. “bilmiyorum”, “bir şey yapılmıyor” kategorileri oluşturulmuş ve bu kategoriler “yapılan yok” üst kategorisinde toplanmıştır. “aileye yönelik”, “kendine ait defter tutma”, “İlçe MEB’e bilgi verme”, “veliye ulaşamama” ve “yapılan yok” kategorileri de “sürekli devamsızlık yapan öğrenci için yapılan” üst kategorisinde toplanmıştır.

Tablo 5.10: “Acarlar Beldesinde Sürekli Devamsızlık Yapanlara Yapılanlar Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo

katılımcı	kendine ait defter tutma	veliye ulaşamama	ilçe mebe bilgi verme	Aileye Yönelik					Yapılan Yok	
				aileye tel açma	aileye mektup gönderme	aileyi ziyaret etme	veli ile görüşme	öğrenci ve ailesi ile rehberlik görüşmesi	bilmiyorum	bir şey yapılamıyor
yönetici	0	2	3	1	3	1	2	1	0	1
öğretmen	1	2	0	3	6	3	1	0	0	2
öğrenci	0	0	0	3	3	3	0	0	0	0
veli	0	0	0	2	0	0	1	0	3	0

Tablo 5.10’da görüldüğü gibi sürekli devamsızlık yapan bir öğrenci için öncelikle yapılanlar “velisinin araması”, “veliye iadeli taahhütlü mektup gönderilmesi” ve “veliyi ziyaret etme”dir. Yasal prosedürde de sürekli devamsızlık yapan öğrenciler için “Resen Kayıtlı Devamsızlık Aşamalı Eylem Planı (AEP1d)” uygulanmaktadır. Burada öncelikli olarak devamsız öğrencinin, okul yönetimince okula gelmeme nedenleri tespit edilmekte daha sonra telefonla ya da ev ziyareti ile veliye ulaşılmaktadır. Eğer veliye ulaşılamıyorsa çocuk ve ailesi hakkında kolluk kuvvetlerine ya da emniyet yetkililerine çocuk ve ailenin yerinin tespit edilmesini ve aileye çocuğu okula gönderme yükümlülüğü hakkında tebligat yapılmasını ve çocuğun okula gönderilmeme nedenin araştırılarak müdürlüğe bildirilmesi gerekmektedir. Yeri tespit edilen veli telefonla aranmakta, telefonla ulaşılamazsa ev ziyareti yapılmaktadır (ADEY Uygulama Kılavuzu, 2011). Burada da araştırma bulguları ile yasal prosedür birbirini desteklemektedir.

Katılımcıların görüşlerinden alınan bazı doğrudan ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğretmen 5: “...veliye ulaştıktan sonra hala gönderilmiyorsa, öğrenci devamsızlık mektupları yolluyoruz öğrenciye belirli aralıklarla.” (mektup gönderme)

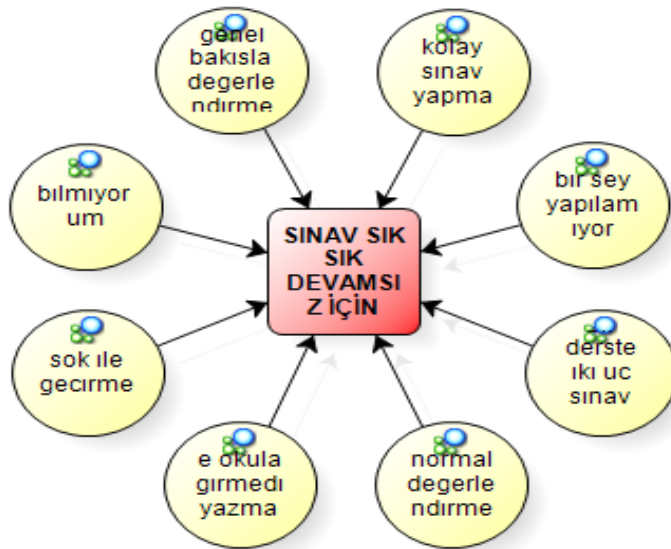
Yönetici 6: “...sürekli devamsızlık yapan öğrencilerimizi muhtarlık aracılığıyla devamsızlığını belirten ve ceza alabileceğine dair mektubumuzu gönderiyoruz.” (mektup gönderme)

Öğrenci 2: “...hiç gelmeyenlere telefon açıyorlar gene soruyorlar böyle böyle diyorlar kızınızı oğlunuzu salın diyorlar okula gelsinler diyorlar telefon açıyorlar.” (tel. açma)

Veli 1: "...sadece ben öğrencilerin devamsızlık yaptığı zaman, -kendi öğrencilerim adına konuşuyorum- öğretmenleri mutlaka arayıp bize bilgi veriyorlar evde midir hasta mıdır diye bize bilgi veriyorlar illaki araştırmasını yapıyorlar." (tel. açma)

Öğrenci 3: "...gerektiği zaman da evlerine kadar gidiliyor uyarı için." (veli ev ziyareti).

Öğretmen 1: "...dediğim gibi ev ziyaretleri. Çünkü zaten, devam eden öğrencilerin bile velilerini okula getiremiyoruz, devamsızların velilerini kesinlikle okula getiremiyoruz. Dolayısıyla ancak evlerine gidip bilinçlendirerek ev ziyareti şeklinde çözebiliyoruz." (veli ev ziyareti)

Model 5.8: Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesinde Sık Sık Devamsızlık Yapan Öğrenciler İçin Ölçme Değerlendirme Nasıl Yapılmaktadır?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

Model 5.8’de görüldüğü gibi NVIVO 7 programında Acarlar Beldesindeki sık sık devamsızlık yapan öğrencilere yönelik ölçme değerlendirme nasıl yapılmakta ile ilgili olarak “e-okula girmede yazma”, “normal değerlendirme”, “bir derste iki üç sınav”, “bir şey yapılamıyor”, “kolay sınav yapma”, “genel bakışla değerlendirme”, “bilmiyorum” ve “ŞÖK “ile geçirme” kategorileri oluşturulmuş ve bu kategoriler “sınav sık sık devamsız için” üst kategorisinin altında toplanmıştır.

Tablo 5.11: “Acarlar Beldesindeki Sık Sık Devamsızlık Yapan Öğrenciler İçin Ölçme Değerlendirme Nasıl Yapılmaktadır?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo

katılımcı	bir derste iki üç sınav yapma	e okula girmede yazma	kolay sınav yapma	bilmiyorum	genel bakışla değerlendirme	bir şey yapılamıyor	normal değerlendirme	şök ile geçirme
yönetici	2	1	1	0	3	1	0	1
öğretmen	3	0	3	0	1	0	1	0
öğrenci	4	3	0	0	0	0	0	0
Veli	0	0	0	5	0	0	0	0

Acarlar Beldesindeki sık sık devamsızlık yapan öğrencilere ölçme değerlendirme yapılırken tablo 5.11’de görüldüğü gibi “bir derste iki üç sınav yapılmaktadır.” Burada kastedilen, öğrenci okula ne zaman gelirse -ki daha çok beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar gibi derslere gelmekte- girdiği dersin öğretmenine, girmedeği sınavların sınav kağıtları verilmekte ve öğrencinin kaçması ihtimaline karşı çocuk bir derste iki ya da üç sınav olmaktadır. Bazı öğrenciler ise hiç ama hiç okula gelmemektedirler. Bu öğrencilerin yüzünü bile hiç görmemiş olan öğretmenler, e-okul sisteminde yazılı ve performans notlarına “G” harfini işlemektedirler. (G=Girmede). İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nde, “Ölçme Değerlendirmeye Katılmayanlar” başlığı altındaki 38. Maddede sınava girmeyen, proje ve performans ödevini getirmeyen öğrencinin velisine hemen bu durum bildirilir. Veli en geç 5 iş günü içinde gerekçesini belirtir. Özrü kabul edilen öğrenci tekrar sınava alınır. Geçerli özrü olmadan öğretmenler tarafından veya merkezi sistemle yapılan ortak sınava katılmayan, proje ve performans görevini teslim etmeyen öğrencilerin durumları ise puanla değerlendirilmez. Ancak dönem puanı ve ortaöğretime yerleştirmeye esas puan hesaplamalarında sınav, proje ve performans adedi tam olarak alınır (İKY, madde 38), denmektedir.

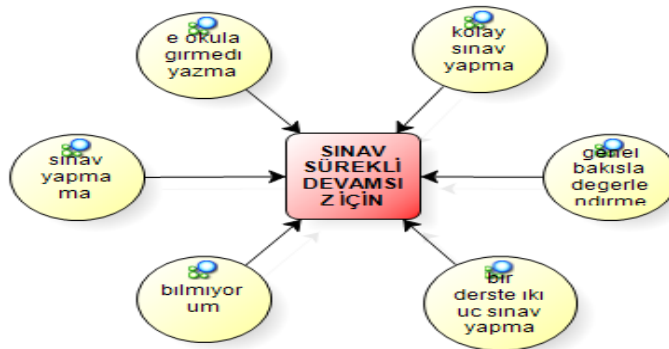
Katılımcıların görüşlerinden alınan bazı doğrudan ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğrenci 3: “Sık sık devamsızlık yapanlarla ilgili beden eğitimi, müzik gibi derslerine geldiğinde yakalayabilirse öğrenciyi bulabildiğinde sınav yapıyor.”
(bir derste iki üç sınav yapma)

Öğrenci 5: “Mesela eğlenceli derslerde görsel sanatlarda, müzikte, beden eğitiminde, spor gibi derslerde geldiklerinde öğretmenimiz hemen onu görüyor sınav yapıyor.” (bir derste iki üç sınav yapma)

Öğretmen 5: “Sık sık devamsızlık yapan öğrenci dersimize devam etmiyorsa bulabildiğimiz zaman ya da diğer derslerde bulduğumuz zaman çocuğu alıp sınav yapıyoruz ya da beden eğitimi derslerine genelde çok devam ettikleri için beden eğitimi dersinde öğrenciyi görürsek ve beden eğitimi öğretmenimize söylüyoruz ve beden eğitimi öğretmenimiz çocuğu bize yönlendiriyor.” (bir derste iki üç sınav yapma)

Öğrenci 5: “...gene gelmediyse ‘girmede’ diye internete geçiyor.” (e-okula “G” yazma)

Model 5.9: Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesindeki Sürekli Devamsızlık Yapan Öğrenciler İçin Ölçme Değerlendirme Nasıl Yapılmaktadır?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

Model 5.9’da görüldüğü gibi NVIVO 7 programında Acarlar Beldesindeki sürekli devamsızlık yapan öğrencilere yönelik ölçme değerlendirme nasıl yapılmakta ile ilgili olarak “e-okula girmede yazma”, “sınav yapmama”, “bilmiyorum”, “bir derste iki üç sınav yapma”, “genel bakışla değerlendirme” ve “kolay sınav yapma” kodları oluşturulmuş ve bu kodlar “sınav sürekli devamsız için” kategorisi altında toplanmıştır.

Tablo 5.12: “Acarlar Beldesindeki Sürekli Devamsızlık Yapan Öğrenciler İçin Ölçme Değerlendirme Nasıl Yapılmaktadır?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo

katılımcı	bir derste iki üç sınav yapma	e-okula girmede yazma	sınav yapmama	bilmiyorum	kolay sınav yapma	genel bakışla değerlendirme
yönetici	2	2	0	0	2	2
öğretmen	3	5	1	0	2	1
öğrenci	4	3	0	0	0	1
veli	0	0	0	5	0	0

Acarlar Beldesindeki sürekli devamsızlık yapan öğrencilere ölçme değerlendirme yapılırken tablo 5.12’de görüldüğü gibi en çok “e-okula girmedi yazma” görüşü vurgulanmıştır. Elde edilen bulgular, sık sık devamsızlık yapan öğrencilere uygulanan ölçme değerlendirmeyle hemen hemen aynıdır. Ancak buradaki fark, öğrenci sürekli devamsız olduğu için okula neredeyse hiç gelmemekte, bu yüzden de onu tanımayan öğretmenleri öğrenciye sınav yapamamakta ve e-okula “G” yazmaktadır.

Katılımcıların görüşlerinden alınan bazı doğrudan ifadeler aşağıda verilmiştir.

Öğrenci 3: “...uzun süre devamsızlık olduğu için onları da girmedi olarak geçiyor genelde.” (e-okula “G” yazma)

Öğretmen 5: “Uzun süre devamsızlık yapan öğrenci için zaten bir ölçme değerlendirme yapmıyoruz. Derslere devam etmediği için yazılı notlarını ‘gelmedi’ diye yazıyoruz. Eğer öğrenciyi arada sırada gördüysek, davranışsal olarak daha önceki yıllardan veya tanıyorsak biraz davranış notu veriyoruz ama bir ölçme değerlendirme yapmadığımız için yazılı ve ders içi performans notları vermiyoruz gelmedi yazıyoruz.” (e-okula “G” yazma)

Yönetici 1: “Öğretmen arkadaşlarımız uzun süre devamsızlık yapan öğrencilere girmedi yani sınava girmedi butondan e-okuldan işliyorlar. O öğrencinin o dersten karnesine bir olarak düşüyor ve sınıf tekrarına karar veriliyor. Bu yıl oldukça fazla, sözlü notu ile de yükseltmek olanaksız çünkü öğrencimiz belki de üç sınavdan dönem boyunca 180 iş gününden 20 günü okula geliyor. Takdir edersiniz ki bu öğrenciye not vermek doğru bir davranış olmaz. O yüzden o çocuğumuza ‘girmedi’ girilip sınıf tekrarına karar veriliyor.” (e-okula “G” yazma)

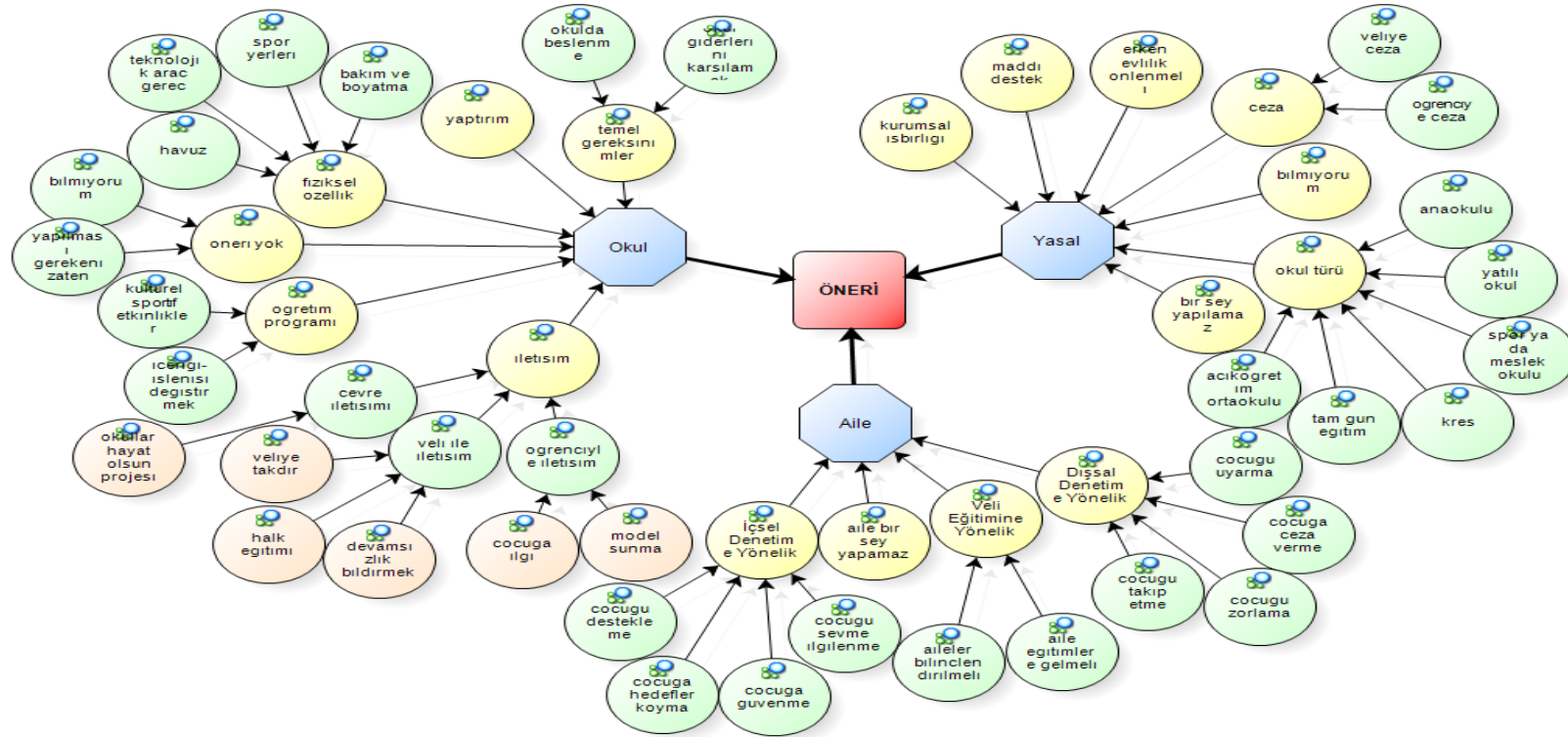
Öğretmen 4: yardımcı olmaya çalışıyoruz çünkü sistem çocuğu geçirmekten yana olduğu için bırakamıyoruz en kötü ihtimal ŞÖK te geçireceğiz yani geçirme için eğer çocuk bir şekilde devamlı geldiyse sınavda aynı soruları uygulayarak ve yardımcı olarak ölçme değerlendirme yapmaktayım. (Kolay sınav yapma)

Öğrenciyi okula çekmek için öğretmen ve yöneticilerin ifadelerine göre sosyal aktiviteler yapılmakta, sınıf takımları oluşturularak futbol turnuvası yapılmakta, boş derslerde film izletilip, ders esnasında araç gereç ya da işleyişle ders eğlenceli hale getirilmektedir. Öğrenciyi okula çekmeye çalışılmasına rağmen, belki kişisel

nedenlerden, belki ailesinin pazarcı olmasından, belki kardeşine bakmaktan belki de akran etkisinden devamsızlığın önüne geçilememektedir. Öğrencilerle karşılıklı konuşma yapmak, rehberlik servisine yönlendirmek ya da devamsızlığının nedenlerini araştırmak da devamsızlığın önüne geçememektedir. Bu nedenle yapılanların etkili olmadığı söylenebilir.

5.6. “ACARLAR BELDESİNDE DEVAMSIZLIK KONUSUNDA ÖNERİLER NELERDİR?” SORUSUNA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Araştırmanın altıncı alt probleminde “Acarlar Beldesindeki Devamsızlık Konusunda Öneriler Nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Çalışmaya katılan yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşleri bu bölümde yer almaktadır.

Model 5.10: Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin “Acarlar Beldesindeki Devamsızlık Konusunda Öneriler Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

Model 5.10’da görüldüğü gibi devamsızlığı önlemek için geliştirilen öneriler 3 temada toplanmaktadır. Bunlar “okul”, “aile” ve “yasal” temalarıdır. Okul teması altında temel gereksinimler, yaptırım, fiziksel özellik, öneri yok, öğretim programı ve iletişim kategorileri oluşturulmuştur. Temel gereksinimler kategorisi okulda beslenme ve okul giderlerinin karşılanması kategorilerini içermektedir. Fiziksel özellik kategorisi bakım ve boyatma, okulda spor yerleri, teknolojik araç gereç ve havuz kategorilerini içermektedir. Öneri yok kategorisi bilmiyorum ve okul yapılması gerekeni zaten yapıyor kategorilerini içermektedir. Öğretim programı kategorisi kültürel sportif etkinlikler ve içeriği işlenişi değiştirmek kategorilerini içermektedir. İletişim kategorisi çevre iletişimi, veli ile iletişim, öğrenciyle iletişim kategorilerini içermekte; çevre ile iletişim kategorisi okullar hayat olsun projesi kategorisini, veli ile iletişim kategorisi veliye takdir, halk eğitimi, devamsızlık bildirmek kategorilerini, öğrenciyle iletişim kategorisi ise çocuğa ilgi ve model sunma kategorilerini içermektedir.

Aile teması altında içsel denetime yönelik, aile bir şey yapamaz, veli eğitimine yönelik, dışsal denetime yönelik kategorileri oluşturulmuştur. İçsel denetime yönelik kategorisi çocuğu destekleme, çocuğa hedefler koyma, çocuğa güvenme, çocuğu sevme ilgilenme kategorilerini içermektedir. Veli eğitimine yönelik kategorisi aileler bilinçlendirilmeli, aile eğitimlere gelmeli kategorilerini içermektedir. Dışsal denetime yönelik kategorisi çocuğu takip etme, çocuğu zorlama, çocuğa ceza verme, çocuğu uyarma kategorilerini içermektedir.

Yasal teması altında kurumsal işbirliği, maddi destek, erken evliliğin önlenmesi, ceza, bilmiyorum, okul türü, bir şey yapılamaz kategorileri oluşturulmuştur. Ceza kategorisi veliye ceza, öğrenciye ceza kategorilerini içermektedir. Okul türü kategorisi anaokulu, yatılı okul, spor ya da meslek okulu, kreş, tam gün eğitim, açık öğretim ortaokulu kategorilerini içermektedir.

Tablo 5.13: “Acarlar Beldesindeki Devamsızlık Konusunda Öneriler Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerini Gösteren Tablo

	Okul															aile										yasal																															
	iletişim						öneri yok		temel gereksinimlerini karşılama			öğretim programı				fiziksel özellik				yapıtım		dışsal denetimine yönelik					içsel denetime yönelik					veli eğitimine yönelik					aile bir şey yapamaz					okul türü					ceza		bilmiyorum		bir şey yapılamaz		maddi destek		kurumsal işbirliği		erken evlilik önlenmeli
	öğrenci ile iletişim			veli ile iletişim			çevre iletişimi																																																		
katılımcı	model sunma	çocuğa ilgi	halk eğitimi	veliye takdir	devamsızlık bildirmek	okullar hayat olsun projesi	okul yapılması gerekeni zaten yapıyor	bilmiyorum	okulda beslenme	okul giderlerini karşılamak	kültürel sportif etkinlikler	İçerigi-işlenişini değiştirmek	teknolojik araç gereç	spor yerleri	bakım ve boyatma	havuz		çocuğu uyarma	çocuğu takip etme	çocuğu zorlama	çocuğa ceza verme	çocuğa güvenme	çocuğa hedefler koyma	çocuğu destekleme	çocuğu sevmeye ilgilenme	aileler bilinçlendirilmeli	aile eğitimlere gelmeli		spor ya da meslek okulu	anaokulu	yatılı okul	tam gün eğitim	Açık öğretim ortaokulu	krey	veliye ceza	öğrenciye ceza																					
yönetici	1	3	2	1	1	1	1	1	1	0	2	3	0	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2	0	1	1	0	4	0	0	0	0	0	0	0	3	0													
öğretmen	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	4	2	1	1	0	0	1	0	2	0	0	1	2	2	1	3	1	0	1	0	4	0	0	0	1	5	0	0	1	0	1	0	1	0													
öğrenci	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	3	0	1	2	2	1	1	4	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3	0	0	0	4	0	1	0	0	0	0	0	2	0													
veli	0	2	1	0	1	0	1	1	0	0	0	1	0	0	0	1	2	2	0	1	0	0	1	2	0	2	0	0	0	3	0	0	0	3	1	1	0	2	1	0																	

Acarlar Beldesindeki devamsızlık konusunda önerilerde tablo 23'te görüldüğü gibi “okul” başlığı altında en çok dikkati çeken “kültürel sportif etkinlikler” dir. Çünkü Acarlardaki öğrenciler akademik anlamda çok başarılı olmasalar da, sportif faaliyetlerde çok öndedirler. Örneğin 2011 yılında Acarlar 60. Yıl Ortaokulu, Kızlar Basketbol Turnuvası'nda Özel Başak Kolejini yenerek Aydın İl birincisi olmuşlardır. Yine okul içinde düzenlenen sınıflar arası futbol turnuvaları sırasında çocukların okula devamlarının arttığı, hatta okula hiç gelmeyen öğrencilerin bile o gün geldiği gözlemlenmiştir. Bu da Acarlar'daki okullarda teorik derslerin yanı sıra sportif-kültürel faaliyetlere daha fazla ağırlık verilmesi bu sayede devamın sağlanması konusunda umut vericidir. Altınkurt (2008) yapmış olduğu çalışmada “öğrencilerin boş zamanlarını okulda değerlendirebilmeleri için sosyal ve sportif etkinliklerin sayısı artırılabilir” diyerek devamsızlık için öneri getirmiştir. Şimşek (2011) araştırmasında “Okuldaki sosyal etkinliklere katılım okulu bırakma eğilimini azaltmaktadır.” sonucuna ulaşmıştır.

Katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

Öğretmen 3: “...ya da bütün zaten mevcut yaptığımız aktiviteler etkinlikler daha fazlaları katılabilir haftanın bir günü kültürel sportif faaliyetlere ayrılabilir okul olarak bütün okul katılabilir bence böyle önenebilir.” (kültürel sportif etkinlikler)

Öğretmen 7: “...mesela Acarlar'da sportif faaliyetlere çok fazla önem veriliyor. Futbol müsabakaları olabilir, basketbol müsabakaları olabilir gibi bu çalışmalara çocuğu okula çekmek adına ağırlık veriliyor. Daha çok yine bunun gibi çocukları okulu cezbedici faaliyetler yaratılabilir.” (kültürel sportif etkinlikler)

Yönetici 4: “...çocuklara orada aktiviteler yaptırılm çocuklar spor yapsın spor yapmayı, oynamayı çok seviyorlar. Özellikle çocuklar ne yapacağını bilmiyor. Nasıl oynayacağını bilmiyor. Oyunları hep kavga dövüş. Televizyondan gördükleri yok Amerikan güreşi, şu bu tarzında oyunlar oynuyorlar. Biz onları biraz daha birbirlerine zarar vermeden oynayabilecekleri şekilde yönlendirmeye çalışıyoruz. Bahçeye mesela kısıtlı anlamda da olsa gelirken dikkat ettiniz mi bilmiyorum çizgiler çizdik, oyunlar oynamaları için. Farklı şekillerde basketbol sahasına yönlendiriyoruz, voleybol oynatmaya çalışıyoruz.” (kültürel sportif etkinlikler)

Öğrenci 3: “...yine söylediğim gibi aktiviteler olabilir, böyle kurslar olabilir.” (sportif kültürel faaliyetler)

“okul” başlığı altında en çok dikkat çeken diğer bir öneri ise “içeriği-işlenişi değiştirmek” tir burada anlatılmak istenen ders esnasında klasik ders anlatımı işleyiş yerine çocukların daha çok dikkatini çekebilecek yeni yöntem ve teknikleri uygulamaktır. Dersi daha cazip hale getirip, çocukların dikkatini çekmek böylece devamsızlığı önlemeye yöneliktir. Çevik (2011) yapmış olduğu araştırmaya göre derslerin öğrenci ilgisini çekmemesi durumunda, derslerin daha zevkli, istenilir hale getirilmesi gerektiğini savunmuştur.

Katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

Öğretmen 6: “Nasıl bir okul? Part time bir okul. Nasıl bir okul? Bence esasında okullar çocukların sıralarda oturması gerektiği, belli bir müfredatın uygulanması gibi aşırı baskıcı tutulmayıcı şeyler içeriyor. Bence çocuklar sınıfta rahatça gezinebilmeli, çocukların her biri için zeka düzeylerine uygun köşeleri olmalı, sırayla bu köşeleri gezebilmeli. Mesela köşenin birinde müzik, diğer köşede resim, diğer köşede matematik materyalleri, diğer bir köşede fen laboratuvarı malzemeleri olmalı ve çocuk hangi köşeye gitmek istiyorsa o kısımda istediği öğretmenle ders alabilir. Yani biraz daha ben rahat bir eğitim olmasını düşünüyorum ve de çocukların eksik olduğu taraf değil, çocukların gerçekten başarılı olduğu yönde ilerleme sağlanmalı. Muhakkak bütün derslerde başarılı olmak zorunda değil. Matematikte iyiye matematik konusunda yükseltmek, resimde iyiye resim konusunda yani daha çok ben branşlaştırma taraftarıyım.” (içeriği-işlenişi değiştirmek)

Yönetici 3: “Öğrendiklerini daha fazla davranışa dönüştürerek yaparak yaşayarak öğrenme ortamları sağlayarak ben devamsızlığın önleneceğini düşünüyorum. Çünkü çocuk bunu yaptığında zaten okula severek gelecektir. (içeriği-işlenişi değiştirmek)

Yönetici 7: “Devamsızlık konusunda resmi yönetmelikler çerçevesinde yapacağımız şeyler çok az çok sınırlı. Bunun biraz dışına çıkabilirsek, farklı yerlerde farklı eğitim yöntemleri denenebilir, işte öğretimden ziyade oyuna eğlenceye yönelik uygulamalar olabilir, oynayarak eğlendirerek olabilir. Belki bu yeni sistemde 1-2-3-4 sınıflar daha oyun ağırlıklı olacağı için devamsızlığımız belki biraz daha düşebilir.” (içeriği-işlenişi değiştirmek)

“okul” başlığı altında dikkat çeken diğer bir öneri ise “çocuğa ilgi”dir. Acarlar halkı kendilerini toplum olarak dışlanmış gördüklerinden, çocukları daha fazla sevgiye ve ilgiye muhtaçtırlar. Burada öğretmen tarafından başı okşanan bir çocuk, o öğretmeni daha çok sevip okula gelmektedir. Bu öğrenci pazara bile gitse, o öğretmenin dersine mutlaka

gelmeye çalışmaktadır. Neden gelmediğini, bir ihtiyacının olup olmadığını soran yöneticiler de çocuğun okulu sevmesini, okula aidiyet hissetmesini sağlayacaktır. Bu da devamsızlığı önleyen önemli etkenden olabilir. Şimşek ve Şahin (2012) yapmış oldukları araştırmada da öğrencilerin okuldan memnuniyet dereceleri, okuldaki yönetici ve öğretmenlerden memnuniyet dereceleri, okuldaki idareci ve öğretmenlerin öğrencilerle ilgilenme dereceleri azaldıkça öğrencilerin okulu bırakma eğilimlerinin de belirgin biçimde artmakta olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

Veli 5: "Devamsız kalan bir öğrenciye bence geç dememesi lazım. Devamsız duruyor deypte ilgilenmesi lazım. Neden devamsızlık yapıyor araştırması, nasıl olduğunu çocuk ruhunla hepsini öğrenmesi lazım bence." (çocuğa ilgi)

Veli 6: "Okul, çocuğu okula çekmek için iyi davranır. Okumak daha iyidir, okula neden gelmedin diye konuşmalılar. Okula gelmeleri için konuşmalılar." (çocuğa ilgi)

Yönetici 1: "...ben burada eğer okul ve öğretmen sevdilir..." (çocuğa ilgi)

Yönetici 4: "öncelik olarak çocukları sevmek, okulu çocuklara sevdirmek kendimizi sevdirmeyi düşünüyoruz. Alabildiğimiz kadar bundan sonuç alıyoruz veya işte akademik başarıyı çok fazla aramadan. O lazım ama burada şimdi o değil. Bir şey var anlatırlar menkıbe kıssa var anlatırlar. 'köyün birine hocanın biri gitmiş, imam tayin edilmiş. Kimse camiye gelmiyor ne yapayım, ne edeyim? Her gün ezan okuyor kimse yok. Yavaş yavaş köylülerle ahbab oluyor, arkadaş oluyor camiye gelmelerini sağlıyor ama ne abdest alıyorlar ne ayakkabı çıkartıyorlar öyle camiye giriyorlarmış. bir iki yıl üç yıl camiye alıştırmış köylüyü. Bir gün tayini çıkmış yerine imam gelmiş onu beklemiş özellikle görüşmek için. Yeni imam, bakmış millet camiye ayakkabıyla giriyor "ya hocam sen ne yapmışsın? Böyle iş mi olur?" "Valla hocam bunlar hiç camiye gelmiyorlardı ben bunları camiye alıştırdım sen de ayakkabılarını çıkartmaya alıştı" yani biz çocukları okula sevdirmeyi okulun cazibe merkezi olmasına çalışıyoruz okula gelsinler." (çocuğa ilgi)

Yönetici 6: "...tenfüste gittiğin zaman, çocuğun yanına vardığınız zaman okşadığınız zaman on tanesi birden geliyor. Yani burada anne baba şefkatini geliştirmek gerekiyor. Acarlarda öncelikle anne babasını çok seven çocuk muhakkak toplumu da çok sevecektir." (çocuğa ilgi)

"okul" başlığı altında dikkat çeken bir nokta var ki katılımcılardan ikisinin okulda havuz olması halinde okulun daha cazip bir yer olacağı görüşündeler:

Öğrenci 2: *deniz göl diye bir şey yoktur en çok havuz var diye gelirler özel okul gibi olabilir çekici olur onlar için gelirler. (havuz)*

Yönetici 4: *belki olimpik olmasa da çok büyük olmasa da yüzme havuzları yapması lazım yani bu çocuklara imkanlar sağlanırsa okulu severler kısıtlı imkanlarla çocuk okula gelip derse girecem çıkacam... (havuz)*

“aile” başlığı altında en çok dikkat çeken özellik “çocuğu uyarma”dır. Burada çocuğu uyarmadan kasıt aslında çocuğu okumaya teşvik etmek için kendi durumunu, çalışma şartlarını çocuğuna göstermesi, onu uyarması anlamındadır. Katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

Öğrenci 1: *“...’böyle böyle ol, oku’ der. ‘bizim gibi rezil tarlalarda pazarlarda çalışma’ der çocuğunu bilinçlendirmeli.”(çocuğu uyarma)*

Öğrenci 3: *“Çocuğu öncelikle karşısına alıp konuşabilir ‘oğlum ya da kızım okumazsan ilerde bizim gibi olursun, rezil bir hayat sürersin ya da işsiz kalabilirsin eğlenceli bir hayatın olmaz, çok sıkıntılı olursun yani’ mesela nasıl desem ‘okumadığında okuluna gitmediğinde bir öğretmen, doktor, ne bileyim bir devlet adamı gibi seçenek olmadığında okumadığında bizim gibi olursun saat 2 de gecenin bilmem kaçında işte pazara gidersin. Hem uykundan olursun, hem eğlencenden falan kalırsın’ böyle örnekler verebilir. (çocuğu uyarma)*

Öğrenci 4: *“Oğlunu çocuğunu karşısına alıp konuşabilir ‘kızım bizim gibi sürünme, oku sen de.’ Okula eğlenceli gelmesi için okulu eğlenceli bir şekilde anlatır.” (çocuğu uyarma)*

Veli 3: *“’git oğlum falan filan,, biz okumadık siz okuyun’ anne baba bunu söylüyor, her zaman söylüyor. Kim ister evladının kötü yollara gitmesini, hiç kimse istemez benim oğlum şimdi mesela okula gelmiyor.” (çocuğu uyarma)*

Veli 6: *“’Okulda devamsızlık istemiyoruz, okulda çalış, başarılı ol. Bizim süründüğümüz gibi siz sürünmeyin’ demeli. “ (çocuğu uyarma)*

Yönetici 5: *“Aile bu devamsızlık konusunda çocuğumuzu öğrencimizi teşvik edebilir. Okuma yönünde, hayat içindeki sıkıntılardan, okumanın onlara getireceği faydalardan, onların okula devamlarını sağlayarak özellikle en büyük faydayı sağlar ama sıkıntımız orada zaten.” (çocuğu uyarma)*

“aile” başlığı altında dikkat çeken diğer bir öneri ise “çocuğu takip etme” dir. Buradaki veliler sosyoekonomik koşullardan, yaşam şartlarından çocuğu ile ilgilenememekte ya da ilgilenmemektedir. Ailesi tarafından takip edilmeyen, okula gidip gitmediği sorgulanmayan çocuklar devamsızlık yapmaktadırlar. Bunu önlemek için ailenin

çocuğunu takip etmesi gerekmektedir. Katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıdaki gibidir:

Öğretmen 7: “Aile devamsızlık konusunda çocuğunu takip edebilir okuldan bilgi alabilir. Çocuğu okula geldi mi gelmedi mi eğer şüpheleniyorsa, çocuğun devamsızlığından, okuldan, bunun bilgisini alabilir ama tabii ki bunun için çocuğuyla yakında ilgilenmesi gerekiyor.” (çocuğu takip etme)

Öğretmen 8: “Aile çocuğunu komşusuna veya yanında akraba falan varsa okula gönderilmesini sağlayabilir. Çünkü anne baba sabah dörtte yola çıkıyor pazar için. Ben velilerime öyle yapıyorum komşuya emanet et, akrabaya emanet et, babaannesinde yatıyor çocuk, o gün ananesinde yatıyor o şekilde geliyor okula mesela bugün çocuk çantasını evde kilitlemişler, alamadı defter aldım, kalem aldım.” (çocuğu takip etme)

Veli 4: “Aile yapacağı çok şey var. Bugün telefon denilen bir icat var. Bugün gelmedin kabul et benim çocuk geldi mi gelmedi mi takip edilebilir. Burası çok uzak değil % 80 nin altında vasıta var, motor taşıt her neyse var. Gel görüş veya telefonla görüş, çocukla görüş. Şimdi bizim erken evlilik belası neticesinde çocuklarla aramızda diyalog kopuklukları çok. Ne zaman dede olduğumuz zaman biz bu çocukların kaderini kıymetini daha fazla anlıyoruz. Erken yaşta olduğumuz için çocuklarla diyalogsuzluk öyle gidiyor, ben aramıyorum, o aramıyor bu şeyler karşılıklıdır oradan kaynaklanıyor.” (çocuğu takip etme)

Yönetici 3: “Hiçbir şey yapamıyorsa, ilgili bir anne baba ise, çocuğunu kendisi getirirse, götürse bile okula sadece getirmesi bile yeterli olacaktır. Çocuğun devamlılığı açısından, zaten bu sürekli değil. Belli bir zaman sonra çocuk bunu zaten alışkanlık haline getirecektir. Okulu seviyorsa, arkadaşlarını seviyorsa, öğretmenleri seviyorsa, belki bir hafta belki iki hafta ondan sonra zaten kendileri gelip gitmeye başlar çocuğu ama evli değilse, herhangi bir yerde çalışmıyorsa, böyle şeyleri yoksa gelir.” (çocuğu takip etme)

“aile” başlığı altındaki dikkat çeken diğer bir öneri ise “ailelerin bilinçlendirilmesi”dir. Ailelerin bilinçlenmesi ile okulun, okumanın önemi daha çok anlaşılacaktır. Böylece aile çocuğunu daha çok okula göndermeye çabalayacak böylece devamsızlık sorunu ortadan kalkacaktır. Pehlivan (2006) yapmış olduğu araştırmada devamsızlık sorununu yalnız okulun ve öğrencinin bir problemi olarak görmeyip, ailenin de bu konuda en önemli unsur olduğunu vurgulamaktadır. Buradan hareketle, öğrenci için bir

takım çalışmalar planlanırken, diğer taraftan aile için de anne-baba eğitimi, okuma-yazma eğitimi, meslek eğitimi gibi eğitimlere katılmaları sağlanarak, ailenin daha bilinçli olmalarının sağlanması gerekir. Bu sayede aile içi ilişkilerin daha sağlıklı hale gelmesi ve eğitim düzeylerinin yükselmesini sağlanabilir. Çelenk (2003)'in yaptığı araştırmaya göre okulun izlediği eğitim yaklaşımları, öğrenciye uygulanan sınıf içi öğretim etkinlikleri konusunda velilerle iletişim kurulmalı, ayrıca okul-aile yardımlaşması ve bu çerçevede çocuğun eğitimi konusunda etkin işbirliğinin sağlanabilmesi amacıyla veliler eğitilmelidir sonucuna ulaşılmıştır. Adıgüzel (2013)'in yaptığı çalışmada da okullarda ailelere yönelik eğitimler verilmeli, ailelerin her konuda bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır. Bu bilgiler onların hayatlarında olumlu etki yapan somut ve belirgin bilgiler olmalıdır. Aile elde ettiği bir avantajı eğitim yoluyla kazandığını bilmelidir sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıdaki gibidir:

Öğretmen 4: “İlk önce şu nesli bir yetiştirmemiz lazım. Bilinçlendirmemiz lazım ki yirmi yıl sonra belki aile eğitime başka açıda bakarsa evet devamsızlık sorunu burada çözülür. Yoksa öbür türlü aileye söylüyoruz, tamam kabul ediyor ama 2-3 yıl sonra bakıyorsun çevre bir şekilde aklını değiştiriyor ya buradan çocuğu alıp kurtaracağız aileleri bilinçlendirerek ya da bu şekilde bu hayat burada devam edecek. Çünkü onlar hayatlarından memnun mutlular.” (ailelerin bilinçlendirilmesi)

Öğretmen 6: “...aileler bilinçlendirildikten sonra ailelerin ne yapması gerektiği gene okul idaresi tarafından onlara empoze edilecektir diye düşünüyorum. “ (ailelerin bilinçlendirilmesi)

Öğretmen 7: “...bunun yanında ailelerin de okul tarafından, okuldaki psikolojik danışmanlar tarafından eğitilmesi, bilgilendirilmesi gerekiyor ve bu şekilde iş birliğinin önemli olduğunu düşünüyorum.” (ailelerin bilinçlendirilmesi)

Veli 1: “Aile şu ana kadar yapmış bir şey yok. Ama bu zamandan sonrada yapacak bir şeyleri zannetmiyorum. Başta da söyledim ya bu ailelerin eğitimsizliği bilgisizliği her şeye neden olan bir konudur.” (ailelerin bilinçlendirilmesi)

Yönetici 7: “...zaten ailelerin yapması gerekir. Bizim sorunlarımızın temeli ailelerin olmayışı bu noktalara getiriyor. Aile bilinçli olsa, aile ilgili olsa, eğitime gereken önemi verse, bu kadar sorunla boğuşmayız herhalde ilk önce ailelerin eğitilmesi gerekir.” (ailelerin bilinçlendirilmesi)

“yasal” başlığı altında en çok dikkat çeken öneri “veliye ceza” dır. Aslında devamsızlık sorunu oluştuktan sonra yasal prosedürde veliye ceza mevcuttur. 222 sayılı

İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda veliye verilecek cezalar açıkça belirtilmiştir. Bu yasal dayanaklar aşağıdaki gibidir:

Madde 53 - Okul müdürü ve eğitim müfettişlerince araştırılan ve giderilemeyen devama engel maddi ve manevi nedenlerle ilgili durum, okul müdürlüğünce köyde muhtarlığa, diğer yerlerde mülki amire bildirilir ve bu makamlarca gerekli tedbirler alınır.

Madde 55 - Yapılacak teşebbüs ve alınacak tedbirlere rağmen, çocuğunu okula göndermeyen velinin; okul idaresince köylerde muhtarlığa, diğer yerlerde mülki amirliğe hemen bildirilmesinden sonra, muhtarlar ve mülki amirler, en geç üç gün içinde durumu veliye tebliği eder. Yapılan tebliğde okulca kabul edilecek geçerli nedenler dışında çocuğun okula gönderilmemesi hâlinde idarî para cezasıyla cezalandırılacağı bildirilir.

Madde 56 - Yapılan tebliğe rağmen çocuğunu okula göndermeyen veliye, çocuğun okula devam etmediği beher gün için on beş Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Madde 56 - Uygulanan para cezasına rağmen çocuğunu okula göndermeyen veya göndermeme nedenlerini okul idaresine bildirmeyen veliye beş yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Madde 59 - İlköğrenim çağında olup da mecburi ilköğretim kurumlarına devam etmeyenler, hiçbir resmi ve özel iş yerinde veya her ne surette olursa olsun çalışmayı gerektiren başka yerlerde ücretli veya ücretsiz çalıştırılmazlar.

Buradaki problem çocuk ne kadar devamsızlık yaparsa yapsın, hatta bütün yıl hiç okula gelmesin, mevzuata rağmen veliye ceza verilmemesidir. Maddi ya da hapis cezası almayan veli, çocuğunun okula gidip gitmemesini umursamayacak, benim çocuğum okula gitmese de nasıl olsa sınıfı geçiyor mantığı ile daha fazla devamsızlığa sebep olacaktır.

Katılımcıların görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

Öğrenci 1: *“Hapis cezası verilmeli. Şu an bunlar uygulanmıyor artık. Onlar da bıktı bunlar uygulanmalı.” (veliye ceza)*

Öğrenci 2: *“Ceza gelmeli. Milli Eğitimden gelmeli mapus para cezası böyle şeyler olması lazım. Aileler belki o zaman salar korkarlar para ama 5 – 10 lira değil büyük meblağlar gelmeli. Mesela bizim burada yaş büyültme var. Erken evlilikte 13 yaşındaki kız avukata gidiyorlar. Para falan veriyorlar. Onun yaşını büyütüyorlar. Kızın mesela 13 yaşındaki kız bi bakmışsın 2 yaş veriyor oradan. Devlet bence bunları önlemeli.” (veliye ceza)*

Öğretmen 3: *“Sorunu önlemek için elimizden geleni yapıyoruz ama bizim çabalarımızla olacak bir şey değil. Daha yüksek makamların daha yaptırım düzeyi yüksek cezalar uygulamaları gerekir burası için. Belki para cezası olabilir o tarz şeyler. Çocuğu okula göndermediği sürece veliyi cezalandırmak bence devamsızlığı önlemede daha iyi bir çözüm olabilir.” (veliye ceza)*

Öğretmen 4: *Yasal anlamda bu cezaların uygulanması lazım. Çünkü daha önceki yıllarda uygulandığı zaman biz bunu gördük. Çocuklar mesela ya da muhtar kağıdı götürdüğü zaman olay daha başka boyuta o ceza boyutunu gördüğü zaman korkuyorlar 3-5 gün geliyorlar ama bakıyorlar para cezası ya da hapis cezası gelmeyince tekrar eski bildiklerini yapıyor. Hem kurallara karşı gelen bir yer değil*

Acarlar aslında. Kurallar uygulansa birkaç kişi de hapse ya da para cezası uygulansa burada devamsızlık çözülebilir.” (veliye ceza)

Öğretmen 5: *“Yasal anlamda devamsızlık konusunda, genelde biz bu devamsızlık mektuplarını yolladıktan sonra cezalar parasal cezalar uygulanacağı söyleniyor ama şu ana kadar ben yedi yıldır burada çalışıyorum hiçbir para cezası kesildiğini görmedim. Veliler aileler de bunu çok iyi kapmış durumdadır uyarılar gelir ama bu uyarıların arkasından cezalar gelmez diye bunu benimsemiş durumdadır. Bu yüzden yasal anlamda bu yaptırımlar ağırlaştırılır ve uygulanırsa, çocuklar okula daha çok devam ederler diye düşünüyorum.” (veliye ceza)*

Veli 4: *“Yasal anlamda bunu yapamıyoruz. Mesela şimdi bunu caydırıcı unsurları var en son çare oraya başvurmak lazım. Takip ettik ettik olmadı, ümidi kestik olmadı, olmayınca devletin yasal şeyleri var para cezaları var. vs Bunlar ne yaparız iki kurban üç kurban veririz hepsini kazanırız. Benim şahsi fikrim bu. Artık tatlılıkla olmadıysa devletin yasal sistemi devreye girmesi lazım.” (veliye ceza)*

Yönetici 5: *“Yasal anlamda cezalar veya yaptırımlar uygulanmalı. Şu an uygulanmadığı için velilere çok fazla, bizim okul olarak yaptırımımız yok mülki amirlik bu yaptırımları uygularsa faydalı olacaktır. Daha önce denemişler çünkü Acarlarda bir müddet faydası olmuş sonra kesintiye uğrayınca eski haline dönmüş.” (veliye ceza)*

“yasal” anlamda dikkat çeken diğer bir öneri ise “yatılı okul” dur. Burada yatılı okulların olmasını istemelerindeki sebep çocuğu ailesinden koparmak değildir. Burada Acarlar halkının önüne geçilemeyen sosyo-kültürel etkisinden çocuğu kurtarmaktır. Böylece çocuk hem belli bir düzen içinde eğitimini tamamlayacak, hem de devamsızlık sorunu ve erken evlilik kısır döngüsünden kurtulmuş olacaktır. Çocuk okulda öğrendiği doğru bir davranışı uygulayacak yeri olmadığı için eğitimi yarım kalmaktadır. Adıgüzel (2013) yaptığı araştırmada mevsimlik işçi ailelerin il dışına çalışmaya gidecekleri mevsimlerde çocuklarını bırakacakları güvenli yurtlar yapılmalıdır sonucuna ulaşmıştır. Çapur (2006)’un yapmış olduğu araştırmada okula maddi yetersizliklerden dolayı devam edemeyen ya da edememe riski taşıyan öğrencileri yatılı bölge okullarına ya da pansiyonlu okullara yönlendirme okulun görevidir önerisine ulaşmıştır.

Katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıdaki gibidir:

Öğrenci 3: *“Öğrenci okumak istiyordur yurttan kalınca yatılı olarak kaldığında her yer buram buram ders kokacağı için daha bi böyle şey olur başarılı olur derslerinde.” (yatılı okul)*

Öğretmen 1: “...dolayısı ile burada daha çok kökten çözümler gerekiyor. Yani mesela nasıl diyeyim burada genel bir kanı var işte yatılı ilkokullar, yatılı bölge okulları açılıp pansiyonlu şekilde... Belki biraz acımasız bir yöntem, öğrenciyi ailesinden koparmak. ama bazen de şartmış gibi görünüyor. Yatılı bölge okulları açmak pansiyonlu şekilde çünkü burada sorun sadece öğrencinin akademik başarısı değil öğrencinin günlük yaşamı, beslenmesi, sportif, sanatsal faaliyetleri hiçbir şey olmadığı için köyümüzde ancak böyle şeyler düzgün bir şekilde yatılı bölge okulunda görülebileceği için bence çevremizde köyümüzde en güçlü tedbir buymuş gibi görünüyor.” (yatılı okul)

Öğretmen 2: “Bu çocukları aileden koparmak lazım önce. Koparmak dediğim anneyi babayı göstermemek değil. Yani geçmiş duygudan yatılı bölge ilköğretim okulları gibi çocuk belli bir düzen sahibi olursa, yemesi ile içmesi ile ne zaman yatıp kalkmasıyla, ders çalışma zamanıyla o zaman belki düzelebilir. Ama biz okuldan alıp çocuğu tekrar eve yolladığımızda okula ne kadar bir yük yükleysek evdeki aynı ortamı görüyor. Çocuğa bir şey değiştiremiyoruz ki burada örnek model aileler de olmadığı için bu da bir etken çocuk için bir anlam ifade etmiyor.” (yatılı okul)

Öğretmen 4: “Bence burada özellikle kız çocuklarına erken evlilik konusunun önlemesi için yatılı bölge yani bu çocukların buradan alınması lazım. Çünkü aile faktörü burada çok önemli. Yani biz ne yaparsak yapalım bu sekiz yıl içerisinde gözlemlediğim sekizinci sınıfa kadar biz kızı kurtarıyoruz, tamam çok güzel diyorsun bu kız liseye gidecek ama bir duyuyoruz ki lise 1 lise 2 de bile en başarılı en çalışkan kız bile nişanlanıyor ya da lise 4 te benim daha önce Nazlı ... diye bir kızım vardı. Çok iyiydi üniversite sınavında en az sınıf öğretmenliğini kazanırım diyordu. Bir baktım kaçmış yani burada çocuğu bu çevreden kurtarmak lazım. Ne okul ne başka bir model burada iyi örnek olamıyor. Çevresi değişirse çocuk belki başka modelleri örnek alıp değiştirebilir. Yoksa burada hiçbir şekilde değişmez.” (yatılı okul)

Veli 4: “Benim anladığım kadarıyla burada aile sistemi pazar üzerine kurulmuş. Ticaret üzerine kurulmuş. Başka kafa almıyor. Bunu çözebilmek için bir defa yatılı sistem. Çocuk orda iyi bir eğitimden geçmeli öğretmenlerimiz vasıtasıyla onlar da anneleri babaları olacak yeni baştan sıfırdan bu çocuklara yön verecek. Benim şeyim en büyük şeyimiz bu. Bu çocuklar burada eve gitti geldiği zaman önüne bir çok engel geçiyor mesela evlenmeye yakın gençler gençlerin anneleri bu televizyon tuzakları arkadaş tuzakları eve gittiğinde “hadi evladım bakalım şurada 100 kg ıspanak var yıkayıver” kolay bir şey değil. Bunlardan vakit bulacak da çocuk okuyacak. Demin

dedim iki tane evlat Allah'a emanet ikisini de dışarıda okuttum. O şekilde başarabildim buradan beynen ve zihnen uzak durulması lazım. En azından ne yaparız yatılı okul yaparız. Bunları alabildiğimiz kadar alırız bu şekilde tahmin ediyorum önüne geçeriz.” (yatılı okul)

“yasal” anlamda dikkat çeken diğer bir öneri ise “kurumsal işbirliği” dir. Sadece yükü okula atıp, çocuktan devamsızlık yapmamasını beklemek doğru olmamaktadır. Acarlarda devamsızlığı önlemek için okul müdürü, muhtarlar, cami imamı, kolluk kuvvetleri, doktorlar ve daha bir çok kişi bir araya gelip devamsızlık sorununa hep birlikte engel olmaya çalışmalıdırlar.

Katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıdaki gibidir:

Öğretmen 7: *“Yasal anlamda aslında pek çok sorumluluklar düşüyor kurumlara. Yani burada işin içine sağlıktan tutun Milli Eğitimden tutun emniyete kadar pek çok şeye sorumluluklar düşüyor burada. Hepsinin işbirliği çok önemli. Bahsettiğim gibi erken evlilikler, erken doğumlar mesela bunları görüyoruz bunlarda. Göz yumulduğu durumlar olduğunu öğreniyoruz hastanelerde olsun. Yani bütün bu kurumların birbirinden haberdar olarak iş birliği içerisinde çalışması gerekiyor ki Acarlarda yaşanan devamsızlığı, erken evlilik gibi problemlerin üstesinden gelinebilsin.” (kurumsal işbirliği)*

Veli 4: *“Biz burada hep el birlik bizim Acarların suçu da çok bunu da kabul ederim suçu oraya atamayalım. Bunu el birliği ile bizden gönül verenlerle, öğretmenlerle hatta kaymakam beyle, belediye başkanı ile yani bu şeyi çözelim. Durursa hepimizin aleyhine.” (kurumsal işbirliği)*

Yönetici 1: *“Bu Acarlarda sadece devamsızlık değil, örneğin mesela erken evlilik veya okul terk problemleri de çok .Bunların tamamen aşılması ortadan kaldırılması için ben Acarlardaki tüm kurumların, tüm kurumlardaki kastım doktor, polisi, belediye başkanı, gerekirse imamı, öğretmeni, okul müdürü bunların hepsinin sene başında büyük bir komisyon yapıp bu komisyonda ortak bir hareket edip 7 den 70'e kadar herkesin farklı kollarda eğitime tabi tutulması gerektiğini düşünüyorum.” (kurumsal işbirliği)*

Yönetici 5: *“Devamsızlıkla ilgili bunu aşmak istiyorlarsa, mülki amirliğin, kaymakamlığın veya valiliğin, il valiliğinin devreye girmesi, gerek yaptırımları uygulaması gerek toplum içindeki toplum liderliğinin ön ayak olup, bu sorunu aşmaları gerekiyor.Dışarıdan gelen kişilerin daha önce üniversite, burada çalışma yapmış uzun süreler farklı odalar çalışmalar yapıyorlar ama sonuç çok fazla ortaya*

çıkıyor gözüküyor. Daha ciddi daha üzerine düşerek dediğim gibi sivil toplum kuruluşları olabilir, toplum liderleri olabilir veya mülki amirlikler olabilir bunun üzerinde eğilerek toplu bir kalkınmayla aşılabılır.” (kurumsal işbirliği)

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma verilerinin analizi ile elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen öneriler üzerinde durulmaktadır.

6.1. SONUÇ

Acarlar Beldesindeki okul terkleri ve devamsızlık sorununa ilişkin yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine ait bulgulardan hareketle ortaya konulan sonuçlar şu şekildedir:

Katılımcıların görüşlerine göre:

- 1) İyi bir öğrenci, özgüvenli, dürüst, hedefi olan, çalışkan, düzenli, sevgi saygısı olan, topluma uyum sağlayan, araştıran sorgulayan, sosyal aktivitelere katılan olmalıdır.
- 2) Devamsız öğrencilerin kişisel özellikleri, akademik olarak başarısız, özgüven eksikliği olan, amaçsız, lider, agresif, davranış bozukluğu olan, ilgiye muhtaç, okulu sevmeyen olarak ortaya çıkmaktadır.

Devamsız öğrencilerin ailevi özellikleri, ailenin ilgilenmemesi, ilgisiz aile, parçalanmış aile, ailenin maddi durumunun kötü olması, hasta ebeveyne sahip olmadır.

- 3) Devamsızlığın öğrenciye etkileri; kişisel anlamda, olumsuz kişilik gelişimi, amaçsızlığın artması, sorumsuzluğa yol açması, kötü alışkanlıklara sebep olmasıdır. Akademik anlamda, okula yabancılaşma, öğrenci kimliğini kaybetme, derslerden geri kalma, derste istenmeyen davranışa sebep olmaktır. Toplumsal anlamda, bireyin eğitimsiz kültürsüz kalması, suç oranının artması, küçük yaşta evliliğe sebep olmasıdır. Ekonomik anlamda ise gelecekte bireyin işsiz kalmasıdır.

- 4) Devamsızlığın nedenleri;

- Devamsızlığın kişisel nedenleri: okulu sevmeme, öğretmenleri sevmeme, derslerden sıkılma, yönetici ve öğretmenlerden korkma, okulun önemini anlamama, okumak istememe, amaçsızlık, çalışmaya özenme ve özgüven eksikliğidir.
- Devamsızlığın ailevi nedenleri: çocuğa güvenmeme, erken evlenme, okutmak istememe, ailenin bilinçsizliği, ailenin okula önem vermemesi, bölünmüş aile,

sosyoekonomik durum, mevsimlik işçi olması, kardeşlerine bakma, çocuğu bir işte çalıştırmadır.

- Devamsızlığın okul kaynaklı nedenleri: çoğunluk olarak okuldan kaynaklı devamsızlık nedeni genel olarak “yok” dense de, “ikili öğretim, okulda devam yaptırımının olmaması, sosyal aktivitelerin azlığı, öğretmen kaynaklı” nedenleri de belirtilmiştir.
- Devamsızlığın çevresel nedenleri: akran etkisi, internet bilardo, Acarlar halkının okumaya karşı tutumu, güvenlik korkusu ve ev okul mesafesidir.

5) Acarlar Beldesinde devamsızlık konusunda yapılanlar;

- Sık sık devamsızlık yapan öğrenci için yapılanlar: aileye telefon açma, aileye mektup gönderme, aileyi ziyaret etme, aile ile görüşme ve İlçe MEB’e bilgi vermedir.
- Sürekli devamsızlık yapan öğrenci için yapılanlar: aileye telefon açma, aileye mektup gönderme, aileyi ziyaret etme, aile ile görüşme, öğrenci ve ailesi ile rehberlik görüşmesi, kendine ait defter tutma, ilçe MEB’e bilgi vermedir.
- Sık sık devamsızlık yapan öğrenci için yapılan ölçme değerlendirme: genel bakışla değerlendirme, kolay sınav yapma, bir derste iki üç sınav yapma, normal değerlendirme, e-okula girmedi yazma, ŞÖK ile geçirmedir.
- Sürekli devamsızlık yapan öğrenci için yapılan ölçme değerlendirme: kolay sınav yapma, genel bakışla değerlendirme, bir derste iki üç sınav yapma, e-okula girmedi yazma ve sınav yapmamadır.

6) Devamsızlık konusunda öneriler: “okul” başlığı altında, eğitimini tamamlayıp meslek edinmiş bir kişiyi model alma, çocuğa ilgi, halk eğitimi, devamsız çocuğunu okula gönderen veliye takdir, veliye devamsızlık bildirmek, okullar hayat olsun projesi, okulda beslenmenin olması, okul giderlerinin karşılanması, kültürel-sportif etkinlikler, ders içeriğini işlenişi değiştirmek, okulda teknolojik araç gereç, spor yerleri ve havuz olması, okulu boyatmadır. “Aile” başlığı altında çocuğu uyarma, çocuğu takip etme, çocuğu zorlama, çocuğa ceza verme, çocuğa güvenme, çocuğa hedefler koyma, çocuğu destekleme, çocuğu sevme ilgilenme, aileler bilinçlendirilmeli, aileler eğitimlere gelmeli biçimindedir. “yasal” anlamda ise spor ya da meslek okulu açmak, okul öncesi eğitim için anaokulu yapmak, yatılı okul yapmak, tam gün eğitim, açık öğretim ortaokulu açmak, kardeşlerinin bakımı için

kreşler açmak, devamsız öğrencilerin velisine ceza, devamsız öğrenciye de ceza verilmeli, maddi destek, kurumsal işbirliği ve erken evliliği önlemektir.

6.2. ÖNERİLER

Acarlar Beldesindeki okul terkleri ve devamsızlık problemleri ile ilgili yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerinin belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

6.2.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler

1. Genel olarak yüksek bulunan okulu bırakma eğiliminin azaltılmasına ilişkin uzun süreli eğitim politikalarının geliştirilmesi ve uzman desteğiyle bu oranın azaltılmasına yönelik uygulamaların yapılması gerekmektedir. Örneğin bu kapsamda sıkı devam takip uygulamaları ve okulu bırakma eğilimindeki öğrencilere yönelik özel rehberlik hizmeti verilerek okulu bırakma eğilimleri azaltılabilir.

2. Devamsızlık sorununun yalnız okulun ve öğrencinin bir problemi olarak görülmeyip, ailenin bu konuda en önemli unsurlardan biri olduğu düşünülmelidir. Buradan hareketle, öğrenci için birtakım çalışmalar planlanırken, diğer taraftan aile için de anne-baba eğitimi, okuma-yazma eğitimi, meslek eğitimi vb. gibi eğitimlere katılmaları sağlanarak, ailenin daha bilinçli olmalarının sağlanması gerekir. Bu sayede aile içi ilişkilerin daha sağlıklı hale gelmesi ve eğitim düzeylerinin yükselmesi sağlanabilir.

3. Okul yöneticileri ve öğretmenlerin okul terkinde önemli rol oynadıklarına ilişkin araştırma sonuçları dikkate alındığında, öğrenciye okuldan uzaklaştıracak olumsuz davranışlardan kaçınılması ve öğrencileri okula bağlayacak olumlu okul iklimi oluşturulması yoluna gidilebilir. Bu kapsamda öğrencilerin eğitsel kulüp çalışmalarına katılımının teşvik edilmesi, akran öğreticiliği, alternatif okul programları, sınıflar arası spor turnuvaları, gösteri ekiplerinin oluşturulması gibi uygulamalarla okula bağlılıkları artırılabilir.

4. Okullarda programların uygulanması sırasında öğretmenlerin öğrencileri daha aktif olarak derslere katabileceği bir düzenlemenin ya da öğretim yönteminin kullanılması önerilebilir. Bu şekilde öğrenme hem daha kalıcı olacaktır hem de öğrenci derslerde sıkılmayacaktır.

5. Okulların çevrelerinde bulunan ve gençler için sakıncalı olabilecek kahvehane, internet kafe, bilardo salonu vb. yerlere okul saatleri içerisinde girilmesinin yasaklanması

düşünülebilir. Yeni yapılacak okulların da yapım yerinin seçilmesinde çevre koşullarının çok iyi değerlendirilmesi ve okulun kendi içerisinde ilgi çekici (spor salonu, kütüphane, sinema salonu, kantin, bilgisayar laboratuvarı vb.) alanların bulundurulmasına dikkat edilebilir.

6. Çocuğunu okula göndermeyen velilerin göndermeme nedenleri ayrıntılarıyla tespit edilebilir ve çözüm yolları bulunulabilir. Bu noktada toplumun ileri gelenleri, din görevlileri buldukları yerde öğretmenler ve gönüllü kişilerle, okula gitmeyen kız çocuklarının aileleri ile irtibata geçilebilir, onlara bu işin bilimsel, toplumsal ve mistik açıdan önemi anlatılabilir. Medyada kız çocuklarının eğitiminin önemini anlatan programlar yapılabilir, bu programlara aydın kadınlar katılarak model gösterilebilir ve böylece kız çocuklarının eğitiminin önemi anlatılabilir. Ayrıca toplumsal anlamda çocukların okullaşması için aile ikna ziyaretleri yapılabilir ve yapılan bu ziyaretler televizyonda yayımlanabilir. Bayram ve Cuma namazlarındaki hutbelerde eğitimin dini açıdan önemi anlatılabilir ve çocukların okullaşmasını artıracak vaazlara yer verilebilir.

7. Sosyal devlet ilkesine uyulup, eğitim maliyeti düşürülebilmesi, maddi olanaktan yoksun öğrencilerin eğitim masrafları devlet tarafından karşılanabilir. Maddi olanakları yetersiz ailelerden çocuklarını okula gönderen ve devamlılığını sağlayanlara; maddi yardım ve indirimler yapılabilir. Kız çocuklarına burs verilebilir, sonraki eğitim kademelerinde desteklenebilir ve toplum için olumlu örnek olarak yetiştirilebilir.

8. Evde kardeşine bakmakla yükümlü bulunan çocuğun bu görevi devlet tarafından belirlenen kreşlerde yapılabilir ve masraf devlet tarafından karşılanabilir. Okul öncesi eğitim yaygınlaştırılabilir.

9. Kız çocuklarını okulda tutmak için aileleri ile birlikte toplu etkinlikler yapılabilir, okul aile işbirliği güçlendirilebilir ve aldığı eğitim sayesinde başarılı olmuş kadınlar davet edilerek bu insanlara örnek olarak gösterilebilir. Kadınların seçebileceği meslek alternatifleri belirlenerek, ilerisi için kız çocukları ve aileleri özendirilebilir. Sınıfta öğrenilen bilgi ve becerilerin günlük hayatta kullanılır olmasına dikkat edilebilir. Öğrencilere yalnızca bilgi verilmemeli bunun yanında bir de beceri kazandırılabilir. Böylece her öğrenci aynı zamanda bir de meslek eğitimi almış olacaktır.

10. Kız çocuklarına ve velilerine eğitimin sadece meslek sahibi olmaktan ibaret olmadığı, bunun yanında hayatın çeşitli alanlarında da gerekli olduğu fikri aşılabilir. İyi

bir aile kurmak için sadece erkeğin eğitimli olması yetmemektedir. Erkeğin yanı sıra çocukları yetiştirecek annenin de eğitimli olması gerekliliği kavratılabilir.

11. Ulusal anlamda, okulu terk eden veya herhangi bir sebeple okul ortamından uzaklaşmış insanlarımızı tekrar kazanmak anlamında projeler geliştirilebilir, gerekirse bir öğrenci affı ile bu bireyler kaldıkları yerden eğitim-öğretimlerine devam ettirilebilir.

12. Bölgede yatılı bölge okulları açılarak çocuğu olumsuz çevre koşullarından etkilenmesinin ve ailenin ekonomik gelirine katkıda bulunacak bir rol yüklemesinin önlenmesi sağlanabilir.

13. Yarım gün eğitim yapan okullar, tam gün öğretime geçilebilir.

14. Acarlar Beldesindeki tüm okulların fiziksel görünümü daha canlı hale getirilip, okul bahçelerinde spor salonları, küçük de olsa yüzme havuzu, basketbol sahaları, voleybol sahaları, bilgisayar salonları gibi öğrenciyi okula çekecek yerler yapılabilir.

6.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Okul terki ve devamsızlık sorunu olan başka bölgelerde de aynı çalışma yapıp, karşılaştırılabilir.
2. Araştırma sadece okuldan kaçan öğrenciler ve velileriyle çok daha büyük bir çalışma grubu oluşturularak yapılabilir.
3. Araştırma yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli yerine İlçe MEB ve İl MEB deki devamsızlıkla ilgilenen kişilerle yapılabilir.
4. Bu araştırma, Acarlar Beldesindeki yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli ile nitel yöntem uygulanarak yapılmıştır. Nicel ve nitel yöntemin birlikte kullanıldığı araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, A. (2013). Kız çocuklarının okullaşma engelleri ve çözüm önerileri (Şanlıurfa Örneği). EKEV Akademi Dergisi yıl:17 sayı:56 ss.325-344
- Akbaş, A. Ö. (2006). Köy çocuklarının ortaöğretime geçiş sürecinde yaşadıkları sorunların toplumsal cinsiyet açısından karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akbey, S. (2006). Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde eğitimin fırsat eşitliği açısından değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Akyay, S. (2005). Kocaeli'de Çağdaş Uygulama. (<http://tiev.net.modules.php?name=News>) (erişim tarihi=03.06.2013).
- Altınkurt, Y. (2008). Öğrenci devamsızlıklarının nedenleri ve devamsızlığın akademik başarıya olan etkisi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Nisan Sayı.20
- Altunya, N. (2003). Anayasa Hukuku Açısından Türkiye'de Eğitim ve Öğretim Hakkı. İstanbul: MEB Yayınları.
- Arıcan, H. A., Karaman, U. ve Karaman, Z. (2011). İlköğretim okulları için aşamalı devamsızlık yönetimi (ADEY) Uygulama Kılavuzu. Ankara.
- Armutçu, O. (2012). Yargıtay'dan Çocuk Suçluya Kötü Haber. 28.03.2012 tarihli Hürriyet Gazetesi (erişim tarihi=28.05.2013).
- Ataman, A. (2001). Sınıf içinde karşılaşılan davranış problemleri ve bunlara karşı geliştirilen önlemler. Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar (Ed. Leyla Küçükahmet). Ankara: Nobel Yayınları.
- Ataman, H. (2008). Eğitim Hakkı ve İnsan Hakları Eğitimi. İzmir: İnsan Hakları Gündemi Derneği.
- Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi <http://www.avrupa.info.tr/tr/ab-ve-sivil-toplum/haklar-bildirgesihtml>

- Aydın, İ. (2006). Öğrenciye uygun okul şart. <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=183091> (01/04/2006 Radikal Haberi).
- Bacanlı, H. (2002). Gelişim ve Öğrenme. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bahar, H. İ. (2009). Sosyoloji. Ankara: Usak Yayınları
- Başaran, İ. E. (2008). Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Başer, E., Ergin, F., Kiraz, D.E., Okyay, P. (2012). Tarım İşçiliği ve Pazarcılığın Kadın Üreme Sağlığı Üzerine Etkisi I. Tarım Sağlığı ve Güvenirliği Sempozyumu Çevresel ve Mesleki Riskler'12, Şanlıurfa, 191
- Beekloven, S.ve Dekkers, H. (2005). Early School Leaving The Lower Vocational Track: Triangulation of Quatitative Data. Adolescence , c.40, s.157, ss.197-213
- Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu Türkiye 2010 <http://www.undp.org.tr/Gozlem3.aspx?websayfaNo=248> (erişim tarihi=22.02.2013)
- Birleşmiş Milletler Türk Derneği Yayınları: 9 (1983). Armağan İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin XXXV. Yılı İçin. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Biz de Varız Projesi 12.03.2013 tarihli Aydın Denge Gazetesi (erişim tarihi=20.04.2013).
- Brewster, A. & Bowen, G. (2004). Teacher support and the school engagement of latino middle and high school students at risk of school failure. Child & Adolescent Social Work Journal, c. 21, s.1 (47-67)
- Bursalıoğlu, Z. (2011). Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. Ankara: Pegem Akademi
- Celkan, H. Y. (1989). Eğitim Sosyolojisi. Erzurum. Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- Charlton, T. and David, K. (1997). Managing Misbehaviour in Schools. Routledge: London and Newyork.
- Cılga, İ. (2001). Demokrasi insan hakları kültürü ve çocuk hakları. Milli Eğitim Dergisi, sayı: 151.
- Clay, B. (2004). Reading, writing and rainforcement A new look at truancy. Behavior Analysis Digest, Vol 16. No:1

- Coşkun, U. (2012). Yeni Anayasaya Liberal Bakış. Liberal Düşünce Özel Ankara Sayısı; Bahar, Sayı 66.
http://derindusunce.org/2012/06/03/yeni_anayasada_egitim_nasil_olmeli/ (01.02.2013 tarihinde indirildi).
- Cresswell, J. W. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni (Çev. M. BÜTÜN, S. B. DEMİR) Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım (Eserin orijinali 2013' te yayımlandı.)
- Cullen, B. (2000). Evaluating integrated responses to educational disavantage, Dublin, Combat Poverty Agency.
- Cüceloğlu, D. (2003). İnsan ve Davranışı. 12. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çallı, Y. (2009). Türk Anayasa hukukunda eğitim hakkı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Anayasa Hukuku). Anabilim Dalı, Ankara.
- Çameli, T. (2007). Kız çocuklarının ilköğretime erişiminde Türkiye'den Örnekler. AÇEV, ERG, KADER, AB işbirliğinde hazırlanmış proje.
- Çapur, Ç. O. (2006). Çalışan ilköğretim öğrencilerinin eğitim beklentileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Çelenk, S. (2003). Okul Başarısının ön koşulu: okul aile dayanışması. ilköğretim-online 2(2), ss.28-34
- Çevik, Y. (2011). Öğrenci Devamsızlık Nedenleri ve Bunu Giderme Yolları. Eğitim Dergisi, sayı 29, Ocak 2011
- Çocuk Hakları Bildirgesi <http://www.ihh.org.tr/412/> (erişim tarihi =07.02.2013)
- Dekar Eylem Planı
<http://www.meb.gov.tr/duyurular/YasamBoyuguogrenme/DekarEylemCercesesi.htm>
 (erişim tarihi=03.04.2013).

Demokratik Eğitim Kurultayı Eğitim Sen 1-5 Aralık 2004/Ankara: Eğitimsen Yayınları/
Mart 2005

Dilli, C. (2006). Zorunlu eğitim çağında bulunan kız çocuklarının okula gitmeme nedenleri (Şırnak ili örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Elazığ.

Doğan, İ. (2011). Eğitim Sosyolojisi. Ankara: Anı Yayıncılık.

Dördüncü Dünya Kadın Konferansı
http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/mce/eski_site/Pdf/pekin-5.doc (erişim tarihi =05.04.2013).

DPT (2010). Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu Türkiye 2010. (www.dpt.gov.tr) (erişim tarihi=09.09.2013).

Duman, İ. H. (1997). 1982 Anayasasında İnsan Haklarına Saygılı Devlet. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Dunn, C., Chombers, D. Ve Rabren ,K. (2004).Variables Affecting Students Decisions to Drop Out of School Remedial &Special Education, c.25, s.5, ss.314-323

Duygulu, E. (2004). Eğitimin çalışma yaşamında ve kariyer üzerindeki rolü. İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi. Celal Bayar Üniversitesi Demirci Meslek Yüksek Okulu. Yıl:2004/cilt:6/sayı:1 sıra:2/no:181.

Erden, M. (1998). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. İstanbul: Alkım Yayınları

Ereş, F. (2005). Eğitimin sosyal faydaları: Türkiye-AB karşılaştırması. Milli Eğitim Dergisi, sayı:167 (<http://yayim.gov.tr/dergiler/167/index3-ers.htm>). (erişim tarihi=12.09.2013)

Ergün, M. (1994). Eğitim Sosyolojisine Giriş (Eğitim ve Toplum). (Dördüncü Baskı). Ankara: Ocak Yayınları.

Erkal, M. (1995). Sosyoloji (Toplum Bilimi).(İlaveli 6. Baskı). İstanbul: Der Yayınevi.

French, D. C. ve Conrad, J. (2001). “School Dropout as Predicted by Peer Rejection and Antisocial Behavior.” Journal of Researd on Adolescence c.11, s.3, ss.225-244

- Garrison, D.R. (1985). "Predicting Dropout In Adult Basic Education Using Interaction Effects Among School and Nonschool Variables." *Adult Education Quarterly*, 361, 25-28
- Glesne, C. (2012). *Nitel Araştırmaya Giriş* (Çev. A. ERSOY, P. YALÇINOĞLU) Ankara: Anı Yayıncılık (Eserin orijinali 1992'de yayımlandı.)
- Goldberg, M. (1999). "Truancy and Dropout Among Cambodian Students: Results from a Comprehensive High School." *Social Work in Education*, c.21, s.1, ss.49-63
- Gökşen, F., Cemalcılar, Z. ve Gürlesel, C. (2006). Türkiye'de ilköğretim okullarında okul terk ve izlenmesi ile önlenmesine yönelik politikalar, 19 Aralık 2006 tarihli konferans sunumu notları.
- Gönenç, M. ve diğerleri (2002). Kız çocuklarının eğitiminin engellenmesi ve ev işlerinde çalıştırılması. Türkiye'de Çalışan Çocuklar Semineri, 29-31 Mayıs 2001, DİE Yayın No: 2534. Ankara: DİE Matbaası.
- Gökyer, N. (2012). Ortaöğretim okullarında devamsızlık nedenlerine ilişkin öğrenci görüşleri. *Eylül. Kastamonu Eğitim Dergisi*. Cilt: 20 No: 3 ss: 913-938.
- Gürses, Ş. (2004). Dünya'da ve Türkiye'de kadın hakları (<http://www.turkstudents.net>) (erişim Tarihi=05.05.2013)
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2010). *Türkiye'de Doğurganlık, Üreme Sağlığı ve Yaşlılık*, 2008 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması İleri Analiz Çalışması, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve TÜBİTAK, Ankara.
- http://tebesirtozu.blogcu.com/egitim_sosyolojisi_2/9099553 (erişim tarihi=05.05.2013).
- http://www.aktifhaber.com/read_news.php?nID=97274 tarih:11.01.2007 (erişim tarihi=04.06.2013).
- <http://www.ci.traverse-city.mi.us/Truancy,2005> (erişim tarihi= 05.05.2013).
- <http://www.ucansupurge.org/english/index2.php?Id=44>

- Kadı, Z. (2000). Adana ili merkezindeki ilköğretim okulu öğrencilerinin sürekli devamsızlık nedenleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Karasar, N. (2010). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kemp, S. (2006). “Dropout Policies and Trends for Students with and without Disabilities” *Adolescence*, c.41, S.162, ss 235-250
- Kıncal, R. Y. (2007). Vatandaşlık Bilgisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kızılloluk, H. (2002). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. (Ed. Prof. Dr. Adil Türkoğlu). Ankara: Mikro Basım Yayın Dağıtım.
- Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim düzeyi ve suç: Suç-okul ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt:14, Sayı:2
- Koçyılmaz, Y. (2000). Türkiye’de köyde yaşayan kız çocuklarının temel eğitim sorunları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara
- Köknel, Ö. (2001). Kimliğini Arayan Gençliğimiz. İstanbul: AltınKitaplar Yayınevi.
- Küçüksüleymanoğlu, R. (2007). İlköğretim örgütlerinde stratejik planlama süreci: Bir örnek olay incelemesi. *Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi* Cilt: 2, Sayı:1
- Malcolm, H., Thorpe, G. ve Lowden, K. (1996). Understanding Truancy; Links Between Attendance, Truancy and Performance (<http://www.scre.ac.uk/resreport/pdf/072/.pdf>) (erişim Tarihi= 02.02.2013).
- Margolin, S. (2006). African American Youths With Internalizing Difficulties: Relation to Social Support and Activity Involvement.” *Children&Schools* c.28, s.3, ss.135-144
- Martin, E., Tobin, T. ve Sugai, G. (2002). Current Information on Dropout Prevention: Ideas from practitioners and the literature preventing school failure, 47(1),10

- Maynard, B. R. (2010). The absence of presence: A systematic review and meta_analysis of indicated interventions to increase student attendance. Dissertations. Paper 254. (<http://ecommons.luc.edu/luc.diss/254>) (erişim Tarihi=05.05.2013)
- McNeal, R.B. (1997). "Are Students Being Pulled Out of High School The Effect of Adolescent Employment on Dropping Out" *Sociology of Education*, c.70, s.3, ss.206-220
- MEB_UNICEF (1994). Kızların eğitimi, kendi köylerinde değişim temsilcisi olarak kızlar: Vezirköprü Örneği. Proje Ara Dönem Raporu, Ankara.
- MEB, (2003). İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 225 Sayılı Resmi Gazete.
- MEB, (1961). İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 10705 Sayılı Resmi Gazete
- MEB, (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu. 14574 Sayılı Resmi Gazete.
- Memurlar.net "Devamsızlıklar velinin cebine gelecek" 27 Şubat 2013 (erişim tarihi=02.06.2013).
- Merriam, S. B. (2013). Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber (Çev. Ed. S. TURAN) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım (Eserin orijinali 2009'da yayımlandı.)
- Miles M.B., Huberman, A.M. (1994). *Qualitative ve Data Analysis CA*: Sage Publications
- Nar, B. (2008). Göçün eğitime ve eğitim yönetimine etkileri (Dilovası Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ögel, K., Karadayı, G. (2011). ADEY Uygulama Kılavuzu. Ağustos (2011), Ankara.
- Özbaş, M. (2010). İlköğretim okullarında öğrenci devamsızlığının nedenleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi* Cilt 35, Sayı 156.
- Özbaş, M. (2012). Kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarına etki eden nedenlere ilişkin algıları. *International Journal of new trends in arts, sports & science education-2012 volume 1, issue 4*.

- Özcebe, H. ve Biçer, B. K. (2013). Önemli bir kız çocuk ve kadın sorunu: Çocuk evlilikler. Tür Ped Araş DOI:10.4274/tpa 1907
- Özdemir, C., Demiriz, G. (2004). Acarlar sosyal yapı analizi. Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5, 1.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal Bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 11(1), 323-343.
- Özgür Düşün Sayı:1 Türkiye’de Eğitim Eşitsizliği
http://demokratikgenclikhareketi.org/arastirma_inceleme/turkiyede_egitim_esitsizligi.html. (erişim tarihi=06.05.2013)
- Parlamentolararası Birlik (2003). Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın Önlenmesi, Sözleşmesi ve İhtiyarı Protokol milletvekilleri için El Kitabı.Birleşmiş Milletler (chpkadin.chp.org.tr 07.02.2013 tarihinde indirildi.)
- Politika Dökümanı Kadın ve Eğitim. Eğitim. TC. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (30/04/2013).
- Pehlivan, Z. (2006).Resmi Genel Liselerde Öğrenci Devamsızlığı ve buna dönük Okul Yönetimi Politikaları (Ankara Örneği). Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pittman, R. B. (1991). “Social Factors, Enrollment in Vocational/Technical Courses and High School Dropout Rates.” Journal of Educational Research, c.84, s.5, ss.288-295
- Rumberger, R.W. ve Polardy, G.J. (2005). 20 Test Scores Dropout Rates and Transfer rates as alternative . Indicators of High School Performance. American Educational Research Journal, c.42, s.1, ss.3-42
- Sarpkaya, R. (2010). Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi. (Ed. Ruhi Sarpkaya). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Selçuk, Z. (2001). Gelişim ve Öğrenme Nobel Yayın Dağıtım.
- Senemoğlu, N. (2001). Gelişim, Öğrenme ve Öğretim. Ankara: Gazi Kitabevi.

Soylu, N. ve Ayaz, M. (2013). Adli Değerlendirme İçin Yönlendirilen Küçük Yaşta Evlendirilmiş Kız Çocuklarının Sosyodemografik Özellikleri ve Ruhsal Değerlendirmesi

Şartlı Eğitim Desteği İle Öğrencilerin Devamsızlığı Yarı yarıya azaldı. 26.03.2013 tarihli Zaman Gazetesi (erişim tarihi=04.06.2013).

Şimşek, H. (2011). Lise öğrencilerinde okulu bırakma eğilimi ve nedenleri. Aralık. Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi (EBAD_JESR) Uluslar arası e_dergi Cilt:1 Sayı:2.

Şimşek, H. ve Şahin S. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde okulu bırakma eğilimleri ve nedenleri (Şanlıurfa İli Örneği). Abant Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 12 Sayı 2.

Şimşek, Y. (2001). Eğitimin Dışsallıklarının Dikkat Çeken Olguları. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi ISSN: 1300-4832 cilt 7, sayı 2

Şişman, M. (2011). Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi. Ankara: Pegem Akademi.

Şirin, S. R., Matthew, A. D., Lisa, R. J.,Gonsalves, L.&Howell, A. (2004). Future Aspirations of Urban Adolescents: A Person_in_Context Model International Journal of Qualitative Studies of Education, c.17, s.3

Tanırlı, H. (2007). Demokrasi ve insan hakları eğitimi ile ilgili konuların ilköğretim kurumlarında okutulmakta olan ders kitapları içerisindeki yerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Bitirme Projesi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Kahramanmaraş.

Tanilli, S. (2009). Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz? İstanbul: Cumhuriyet Kitapları. Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş.

Tansel, A. (2002). Determinans of School Attainment of boys and girls in Turkey: Individual, household and community factors. Economics of Educational Review 21, ss.455-470

Taşkın, F. K. (2010). Devamsızlık ve okul terki nedir? Nedenleri ve ayrıntıları nasıl gelişir? (<http://www.tavsiyedyorum.com>).

Tezcan, M. (2003). Gençlik Sosyolojisi. Ankara: Naturel Yayınları

- Tezcan, M. (2012). Eğitim Sosyolojisi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- TUIK (2011). Türkiye’de Eğitim Durumuna Göre Cezaevine Giren Hükümlü İstatistikleri (http://istatistik.co/turkiyede_egitim_durumuna-gore_cezaevine_giren_hukumluler/) (Erişim tarihi: 30.05.2013).
- Tunç, A. İ. (2004). Van’da kadın sorunları ve eğitim. Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: I, Sayı:I
- Tunç, A. İ. (2009). Kız çocuklarının okula gitmeme nedenleri. Van ili örneği. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Haziran 2009. Cilt:VI, Sayı:I, 237-269.
- TÜRK_İŞ.Çalışan Çocukların Sorunları ve Çözüm Yolları. (<http://www.turkis.org.tr>) (Erişim Tarihi=24.05.2013).
- Türkiye 2008 İnsani Gelişme Raporu: Türkiye’de Gençlik (<http://www.undp.org.tr>) (Erişim Tarihi=02.02.2013).
- UNDP. (2003). İnsani Kalkınma Raporu 2003. Newyork: Oxford University Press
- UNESCO. (2003). Türkiye Milli Komisyonu 2010-2011 Faaliyet Raporu <http://www.unesco.org.tr> (erişim tarihi =05.04.2013).
- UNICEF. Dünya Çocuklarının Durumu 2004. UNICEF Türkiye Temsilciliği, Ankara.
- USAK Raporları, No.11_08 “Evlilik mi Evcilik mi? Erken ve zorla evlilikler. Çocuk gelinler (Erişim tarihi=03.11.2011).
- Uysal, A. (2008). Okulu bırakma sorunu üzerine tartışmalar: Çevresel Faktörler. Milli Eğitim Dergisi Sayı 178 (sy:139-149).
- Yalın, A. ve Diğerleri (2005). Haydi Kızlar Okula Öğretmen El Kitabı (2. Baskı). Ankara: UNICEF.
- Yaman, E. (2007). Üniversitelerde bir eğitim yönetimi sorunu olarak öğretim elemanının kaldığı informal cezalar; Nitel Bir Araştırma, Basılmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuzer, H. (2001). Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi 20. Basım.

Yeşilyaprak, B. (2003). Eğitimde Rehberlik Hizmetleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yıldırım, A., Şimşek H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, M., Kula, K.Ş. (2012). Öğretmenlerin öğrenci devamsızlıkları hakkındaki görüşleri. DPUJSS number 32, vol.II, April 2012

Yılmaz, H. H. (2006). Türkiye’de Doğurganlık Üreme Sağlığı ve Yaşlılık. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2008. İleri Analiz Çalışması.

EKLER

- EK 1.** OKUL TERKLERİ VE DEVAMSIZLIK KONUSUNDA ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİ GÖRÜŞME FORMU.....154
- EK 2.** OKUL TERKLERİ VE DEVAMSIZLIK KONUSUNDA VELİ VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU.....155

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Nur KÖSE
Doğum Yeri ve Tarihi : Aydın / 1984

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Gazi Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği
Yüksek Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Eğitim Yönetimi Denetimi Planlaması ve Ekonomisi
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar :
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar : Aydın Osman Yozgatlı Ortaokulu 2014-
Germencik Mursallı Sabahat Oğuz Ortaokulu 2013-2014
Çine Feride Raşit Kalkan Ortaokulu 2012-2013
Acarlar 60. Yıl Ortaokulu 2010-2012
Lice Demirçelik İlköğretim Okulu 2008-2010
Arnavutköy Ayazma İlköğretim Okulu 2007-2008

İletişim

e-posta Adresi : nur_k84@hotmail.com, nurkose09@gmail.com

Tarih : 04.03.2014

EK 1: OKUL TERKLERİ VE DEVAMSIZLIK KONUSUNDA ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİ GÖRÜŞME FORMU

- 1) a) Sizce iyi bir öğrenci nasıl olmalı?
b) Sizce okulunuzdaki öğrenciler bu profile ne kadar uyuyor?
- 2) Sizce en çok devamsızlık yapan öğrencilerin ne gibi özellikleri var?
a. Kişisel özellikler açısından (kişilik, akademik başarı, beklentiler gibi) ne gibi özellikleri var?
b. Ailevi açıdan ne gibi özellikleri var?
- 3) Sizce devamsızlığın öğrenciye ne gibi etkileri oluyor?
- 4) Sizce devamsızlığın nedenleri nelerdir?
a. Kişisel nedenleri nelerdir?
b. Ailevi nedenleri nelerdir?
c. Okulla ilgili nedenleri nelerdir?
d. Çevre ile ilgili nedenleri nelerdir?
- 5) a. Bir iki derse girip sonraki derslere girmeyen öğrenciyle ilgili olarak neler yapıyorsunuz?
b. Sık sık devamsızlık yapan öğrenciyle ilgili olarak neler yapıyorsunuz?
c. Sürekli devamsızlık yapan (Okula gelmeyen) öğrenciyle ilgili olarak neler yapıyorsunuz?
- 6) a. Sık sık devamsızlık yapan öğrenci için ölçme değerlendirme yaparken nasıl bir yol izliyorsunuz?
b. Uzun süre devamsızlık yapan öğrenci için ölçme değerlendirme yaparken nasıl bir yol izliyorsunuz?
- 7) Öğrencilerin devamsızlığını önlemek için neler yapıyorsunuz?
- 8) ADEY konusunda ne düşünüyorsunuz?
a. Sorunu ortaya çıkarma ya da çözme/önleme konusunda işe yarıyor mu?
b. (evet ise) Hangi açılardan işe yarıyor?
(hayır ise) Neden?
- 9) Sizce devamsızlık konusunda başka neler yapılabilir?
-Okul neler yapabilir?
- Aile ne yapabilir?
- Yasal anlamda neler yapılabilir?
- 10) Nasıl bir okul/ eğitim modeli devamsızlık sorununu önleyebilir?
- 11) Ekleme istediğiniz başka bir şey var mı?

EK 2: OKUL TERKLERİ VE DEVAMSIZLIK KONUSUNDA VELİ VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

- 3) a) Sizce iyi bir öğrenci nasıl olmalı?
b) Sizce Acarlar Beldesi'ndeki öğrenciler bu profile ne kadar uyuyor?
- 4) Sizce en çok devamsızlık yapan öğrencilerin ne gibi özellikleri var?
a. Kişisel özellikler açısından (kişilik, akademik başarı, beklentiler gibi) ne gibi özellikleri var?
b. Ailevi açıdan ne gibi özellikleri var?
- 3) Sizce devamsızlığın öğrenciye ne gibi etkileri oluyor?
- 4) Sizce devamsızlığın nedenleri nelerdir?
a. Kişisel nedenleri nelerdir?
b. Ailevi nedenleri nelerdir?
c. Okulla ilgili nedenler nelerdir?
d. Çevre ile ilgili nedenler nelerdir?
- 5) a. Bir iki derse girip sonraki derslere girmeyen öğrenciyle ilgili olarak neler yapılıyor?
b. Sık sık devamsızlık yapan öğrenciyle ilgili olarak neler yapılıyor?
c. Sürekli devamsızlık yapan (Okula gelmeyen) öğrenciyle ilgili olarak neler yapılıyor?
- 10) a. Sık sık devamsızlık yapan öğrenci için ölçme değerlendirme yaparken nasıl bir yol izlenmektedir?
b. Uzun süre devamsızlık yapan öğrenci için ölçme değerlendirme yaparken nasıl bir yol izlenmektedir?
- 11) Öğrencilerin devamsızlığını önlemek için neler yapıyorsunuz?
- 12) ADEY konusunda ne düşünüyorsunuz?
a. Sorunu ortaya çıkarma ya da çözme/önleme konusunda işe yarıyor mu?
b. (evet ise) Hangi açılardan işe yarıyor?
(hayır ise) Neden?
- 13) Sizce devamsızlık konusunda başka neler yapılabilir?
-Okul neler yapabilir?
- Aile ne yapabilir?
-Yasal anlamda neler yapılabilir?
- 10) Nasıl bir okul/ eğitim modeli devamsızlık sorununu önleyebilir?
- 11) Ekleme istediğiniz başka bir şey var mı?